

ΘΑΥΜΑΤΑ

Οι Άγνωστοι Νόμοι του Αόρατου

ΘΑΥΜΑΤΑ

Οι Άγνωστοι Νόμοι του Αόρατου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΛΜΑΖΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΧΡΗΣΤΟΣ Ζ. ΚΩΝΣΤΑΣ ΝΟΜΟΙ, ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	13
ΧΑΡΙΤΑ ΜΗΝΗ Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΩΝ «ΖΩΝΤΑΝΩΝ» ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ	23
π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΘΕΡΜΟΣ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	35
ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	47
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΓΓΑΝΗΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΡΑΠΟ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	61
ΝΙΚΗΤΑΣ ΚΟΡΑΛΗΣ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	73
ΤΖΟΝ ΣΤΡΟΗΜΕΡ & ΠΗΤΕΡ ΓΟΥΕΣΤΜΠΡΟΥΚ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ	83
ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΙΑΝΝΙΤΗΣ ΨΥΧΙΚΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΕΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΤΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ	89

ΣΠΥΡΟΣ ΖΩΙΔΗΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ	103
ΓΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΜΕΓΑΛΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	113
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΛΜΑΖΗΣ ΜΙΑ ΓΕΦΥΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ	129
ΝΤΕΜΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΤΗΤΑΣ	133
ΕΡΑΤΩ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΜΦΥΣΗΣΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΥΛΗ	145
ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΙΑΝΝΙΤΗΣ Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΗΧΟΥ	157
ΑΛΚΜΗΝΗ ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ Η ΕΣΩΤΕΡΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΣ	169
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΥΠΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ ΕΝΑ ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ	175
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΛΜΑΖΗΣ ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΟΡΑΤΟΥ	185
ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;	191
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	201
ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	205

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όλο και περισσότερο τελευταία διαπιστώνουμε ότι τόσο ως άτομα όσο και ως κοινωνία, είμαστε στη μέση μιας επικίνδυνης διαδρομής. Πολλοί θα πουν ότι πάντα έτσι ήταν. Ίσως να είναι αλήθεια, όμως αυτό που βιώνουμε είναι ότι η ζωή, η καθημερινότητά μας μέρα με τη μέρα μοιάζει να κινείται σε μια λεπτή κλωστή, που όσο πάει γίνεται ολοένα και πιο λεπτή.

Δεν θυμάμαι ποιος σοφός είχε πει ότι η ζωή είναι σαν μια στενή γέφυρα που από κάτω της χάσκει άβυσσος, οπότε κανείς θα πρέπει να διασχίσει αυτή τη γέφυρα όσο πιο προσεκτικά, σιωπηλά και σβέλτα γίνεται.

Αν το καλοσκεφτείτε και αν η παραπάνω εικόνα ισχύει, τότε επιβιώνουμε χάρη σε ένα θαύμα. Η ζωή η ίδια είναι ένα θαύμα, ένα μυστήριο. Ανά πάσα στιγμή μπορεί κανείς να γκρεμιστεί στο βάραθρο που χάσκει κάτω από τη γέφυρα της ζωής του.

Εντούτοις, ως γνήσια τέκνα της ορθολογιστικής και στεγνής από ευαισθησία εποχής μας, αρνούμαστε το θαύμα. Με τη λογική μας δεν πιστεύουμε στα θαύματα, και την ίδια στιγμή, όταν τα βρίσκουμε σκούρα, παρακαλούμε απεγνωσμένα για ένα θαύμα που θα μας σώσει, θα μας βγάλει από τη δύσκολη κατάσταση. Τέλεια αντίφαση και πλήρης άγνοια...

Θυμάμαι μια εκπομπή πρόσφατα στην τηλεόραση, που από τη μια υπήρχαν εκείνοι που είχαν ζήσει ή νόμιζαν πως είχαν ζήσει ένα θαύμα και με ζήλο (αν όχι φανατισμό) υποστήριζαν την πίστη τους, και από την άλλη οι σκεπτικιστές, οι στείροι ορθολογιστές που απέρριπταν κάθε τέτοια εμπειρία ή φαινόμενο ως αυθυποβολή, ανοησία ή και απάτη.

Τελικά πού βρίσκεται η αλήθεια; Ποιον να πιστέψεις; Τι είναι (αν είναι) θαύμα; Κάτι που μπορεί πραγματικά να συμβεί ή μια διαχρονική ενδόμυχη ανάγκη να πιστεύουμε στο ακατόρθωτο, στο υπερφυσικό; Αν δεχτούμε, μέσα στην άγνοιά μας, ότι γίνονται θαύματα, τι θα ήταν σήμερα για μας θαύμα;

Να επικρατήσει ειρήνη στα σημεία εκείνα του πλανήτη που οι άνθρωποι ακόμη αλληλοσφάζονται; Να σταματήσει η εκμετάλλευση των αδυνάτων από τους ισχυρούς; Να μην προσπαθεί καμία πλειοψηφία ή μειοψηφία να επιβάλει δια της βίας την άποψή της;

Να σταματήσει η μόλυνση και η καταστροφή της Γης; Να πάψουν να υφίστανται τα κάθε λογής ολοκληρωτικά καθεστώτα; Να κάνει ο καθένας τη δουλειά που σ' αλήθεια τού αρέσει; Να μην υπάρχει το άγχος στη ζωή μας; Να ζήσουμε όσο τραβάει η ψυχή μας; Να θεραπεύονται οι κάθε λογής ασθένειές μας; Και η λίστα μοιάζει να μην έχει τελειωμό...

Αυτό λοιπόν το διαχρονικό μυστήριο του θαύματος ερχόμαστε να διερευνήσουμε με αυτό το βιβλίο μας, καρπό συλλογικής προσπάθειας ερευνητών και επιστημόνων, που μελετούν εδώ και καιρό το θέμα.

Όπως πάντα, προσπαθούμε να φωτίσουμε την έρευνά μας από όσο περισσότερες πλευρές γίνεται, χωρίς παρωπίδες, χωρίς να διεκδικούμε κάποια αυθεντία, με μόνα εφόδια το μεράκι και τις ειδικές γνώσεις των συγγραφέων μας, που συνεργάστηκαν για να γίνει πράξη το πολύ σημαντικό αυτό έργο για την ελληνική βιβλιογραφία.

Στέφανος Ελμάζης

Είναι πραγματικά πέρα από την ανθρώπινη φύση να έχει κανείς φτερά και να πετάει στα ύψη μόνο και μόνο επειδή το επιθυμεί. Το να δέχεται όμως κάποιος αυτό το δώρο των φτερών, αντίθετα προς τη φύση, είναι σίγουρα σαν η απόκτηση αυτή να ενδυναμώνεται με την εξάσκηση αυτής της θαυμαστής ικανότητας για συγκέντρωση, ώστε να μπορείς όταν θέλεις, να διεισδύεις με τα φτερά της καθαρής σου όρασης σε δύσκολες περιοχές μυστικής γνώσης, απροσπέλαστες στην απλή ανθρώπινη προσπάθεια. Αληθινά αρχίζουμε να είμαστε πλάσματα με φτερά, όταν έχοντας δεχτεί το δώρο της Χάρης άνωθεν, υπερβαίνουμε τα όρια της ανθρώπινης μας κατάστασης με την πτήση του διαλογισμού μας. Γιατί κάθε είδους προφητεία, εκτός κι αν λαμβάνεται μέσα από έκσταση, ανήκει σε αυτό το... ανέβασμα. Δεν είναι κάτι πέρα από την ανθρώπινη φύση το να δει περασμένα γεγονότα που δεν ισχύουν τώρα ή να δει μελλοντικά γεγονότα που ακόμη δεν έχουν συμβεί; Έτσι και το να «δει» κάποιος παρούσες καταστάσεις που δεν είναι εμφανείς στις αισθήσεις, να «δει» τα μυστικά μιας άλλης καρδιάς είναι κάτι που δεν υπόκειται σε καμιά αίσθηση. Το να έχουμε όμως επίγνωση των θεϊκών καταστάσεων που βρίσκονται πέρα από τη σφαίρα των αισθήσεων;

Ριχάρδος του Αγίου Βίκτορος

Χρήστος Ζ. Κώνστας

ΝΟΜΟΙ, ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τα θαύματα είναι «αδικημένα» γεγονότα. Μια διαδεδομένη στις μέρες μας άποψη λέει, ότι πρόκειται για «παραβιάσεις των φυσικών νόμων» και είναι, κατά συνέπεια, «αντιεπιστημονικά».

Με βάση αυτό, όχι μόνο δεν μπορούν να αποδειχθούν, αλλά και μάλλον πρόκειται για απάτες, λάθη ή ψεύτικες αναφορές –κάτι που μπορεί να ισχύει σε ορισμένα είδη «θαυμάτων», αλλά σε πολλές άλλες περιπτώσεις δεν συμβαίνει.

Κι αυτό γιατί τα περισσότερα θαύματα είναι φαινόμενα που θα μπορούσαν να συμβούν κάτω από ορισμένες συνθήκες. Συμβαίνουν όμως χωρίς να υπάρχουν –φαινομενικά– αυτές οι συνθήκες. Κι έτσι θεμελιώνουν το ότι είναι... θαύματα.

Όμως αυτός ο «εξορθολογισμός» των θαυμάτων είχε δύο αποτελέσματα που ίσως να μην είναι πάντοτε επιθυμητά: Πρώτον, οι άνθρωποι έπαψαν να πιστεύουν στα θαύματα και δεύτερον –συνέπεια του πρώτου– έπαψαν να τα περιμένουν.

Βέβαια, σε πείσμα όλων, τα θαύματα δεν έπαψαν να γίνονται, πέρα από κάθε λογική. Είναι κρίμα να μην τα βλέπουμε ακόμα κι όταν γίνονται μπροστά στα μάτια μας, μόνο και μόνο επειδή «μάθαμε» να μην τα βλέπουμε ή να μην τα εκτιμούμε. Κι είναι κρίμα, γιατί και τα «θαύματα» έχουν το δικό τους ρόλο στη ζωή.

Τα Πολλά Νοήματα του Θαυμαστού

Τι είναι το θαύμα, στην απόλυτη μορφή του; Κάτι που ενώ «δεν γίνεται», γίνεται! Ενώ δεν μπορεί να συμβεί, συμβαίνει! Άλλοτε «κάτι» από το τίποτα, κι άλλοτε απλά μια αλλαγή των πραγμάτων – προς το καλύτερο.

Όχι όμως μια οποιαδήποτε αλλαγή, αλλά εκείνη η οποία, ενώ είναι μεν δυνατόν να συμβεί, τη θεωρούμε απίθανο να συμβεί! Κι αυτό μόνο και μόνο επειδή το ευκηθήκαμε, ίσως, ή ίσως και πριν το ευκηθούμε;

Ο όρος *θαύματα* έχει στην πράξη πολλά διαφορετικά νοήματα, τα οποία σχετίζονται, αν και μερικές φορές είναι αντιφατικά. Στην απλούστερη μορφή του, το «θαύμα» είναι απλά ένα γεγονός που είναι απίθανο – με την έννοια του «όχι πιθανό».

Μιλάμε ακόμα και για «θαύματα» της επιστήμης, εννοώντας εκείνα τα επιστημονικά επιτεύγματα που είναι πέρα από τη συνηθισμένη κατανόηση και εκπλήττουν

τις αισθήσεις μας. Όμως, το συνηθισμένο νόημα για το *θαύμα* είναι εκείνο που σχετίζεται με τη θρησκευτικότητα. Για τους ανθρώπους που πιστεύουν, γενικά, το γεγονός που αποκαλούμε *θαύμα*, το απρόσμενο κι απίθανο, υπονοεί την επέμβαση σε κάποιες καταστάσεις ενός υπερβατικού παράγοντα.

Αυτός ο παράγοντας είναι ίσως ο Θεός, ο οποίος επεμβαίνει με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να αναστέλλεται η πορεία των πραγμάτων (έτσι όπως την καθορίζουν οι φυσικοί νόμοι και η κοινή λογική).

Αυτό μπορεί να είναι πολύ χρήσιμο για μας, φυσικά. Προκαλεί όμως ορισμένα ερωτηματικά, φιλοσοφικής φύσης: Γιατί η θεότητα να αναστέλλει τους νόμους που η ίδια έθεσε; Δεν ακυρώνει έτσι την ίδια την έννοια του «νόμου»; Αφήστε που υπάρχουν κι επιπλέον επιπλοκές: Ένας νόμος που δεν ισχύει παντού και πάντοτε, δεν είναι απόλυτος. Και η ιδέα ότι οι νόμοι δεν έχουν απόλυτη ισχύ είναι προκλητικά ανεπιθύμητη στον επιστημονικό νου.

Οι επιστήμονες αναζητούν τους νόμους, ακριβώς για να ερμηνεύσουν το πώς «δουλεύει το Σύμπαν». Αν οι νόμοι δεν είναι απόλυτοι, τότε υπάρχει πρόβλημα και με τις επιστημονικές ερμηνείες για τον κόσμο. Δημιουργείται αδιέξοδος.

Έτσι, από τυπική επιστημονική άποψη, τα θαύματα είναι παράλογα: Αν πράγματι υπάρχει η δυνατότητα τέτοιων εξαιρέσεων των φυσικών νόμων, θα πρέπει η επιστήμη να μπορεί να τις ανακαλύψει και να τις εξηγήσει.

Από την άλλη πλευρά, αν τέτοιες εξαιρέσεις πράγματι συμβαίνουν –και μάλιστα με θεϊκή επέμβαση– τότε βρισκόμαστε μπροστά στην παρουσία ενός υπερβατικού παράγοντα, που δείχνει προσωπικό ενδιαφέρον για τον κάθε άνθρωπο, κι ας μην μπορούμε να τον ανιχνεύσουμε επιστημονικά.

Το ζήτημα, ιστορικά, εξελίχθηκε στο «δυτικό χριστιανικό» κόσμο, σε βαθμό ώστε το θαύμα, στο νου μας, να σχετίζεται σήμερα με τον Θεό του Χριστιανισμού. Άλλωστε, και οι ίδιες οι διηγήσεις για τον Ιησού περιέχουν αναφορές στη δυνατότητα οι «νόμοι» να μην έχουν απόλυτη ισχύ, και σε πνευματικό επίπεδο.

Ο Ιησούς ήταν που είπε «το «Σάββατο (μέρα ανάπαυσης) έγινε για τον άνθρωπο κι όχι ο άνθρωπος για το Σάββατο»! Και για τον Ιησού ειπώθηκε ότι, «η χάρη και η αλήθεια ήρθαν δια του Ιησού Χριστού» (Κατά Ιωάννη, 1.17).

Βέβαια, όλο αυτό στηρίζεται στην πιθανότητα να υφίστανται και άλλοι κόσμοι, που να ενυπάρχουν με το δικό μας. Πρόκειται για πιθανότητα, με την οποία η επιστήμη «παίζει» όλο και περισσότερο τον τελευταίο αιώνα, έστω και σε θεωρητικό –μαθηματικό– μόνον επίπεδο.

Ποιοι Διαφωνούν και Γιατί;

Είναι δυνατόν; Μπορούν να υπάρξουν περιστάσεις κατά τις οποίες η πορεία των πραγμάτων ανατρέπεται προς όφελός μας χωρίς την αιτιοκρατία; Γίνεται να έχουμε αποτελέσματα χωρίς αιτίες; Ή γίνεται οι νόμοι της φύσης και οι «επιστημονικοί

νόμοι» να «ανασταλούν», προσωρινά, έτσι ώστε να μην ισχύουν; Ή, ακόμα, περιπτώσεις κατά τις οποίες άσχημες καταστάσεις παίρνουν τροπή προς το καλύτερο χωρίς προφανή λόγο – πέρα από τις ευχές μας;

Εμπειρικά, μάς φαίνεται ότι μπορούν. Πόσες φορές δεν τυχαίνει να γίνει κάτι που θεωρούμε «αδύνατο»... Αυτήν όμως τη βιωματική προσέγγιση στο ζήτημα –που παρατηρούμε εμπειρικά– έρχεται να «ειρωνευτεί» η αριστοτέλεια λογική της επιστήμης.

Είναι η λογική που λέει ότι θαύματα δεν γίνονται, οι νόμοι της φύσης ισχύουν –δεν μπορούν να μην ισχύουν– κι ότι όλα αυτά που θεωρούμε «θαύματα» δεν είναι τίποτα περισσότερο από τυχαίες συμπτώσεις.

Ποια επιστήμη, πού και από πότε; Η αλήθεια είναι ότι υπάρχουν επιστήμονες που απορρίπτουν τα θαύματα, χωρίς όμως η γνώμη τους να αντιπροσωπεύει αναγκαστικά την Επιστήμη.

Έπειτα, είναι και πολλοί άνθρωποι που δεν θα ήθελαν να υπάρχουν θαύματα. Τους καλούν την εικόνα του καλοτακτοποιημένου σύμπαντος που έχουν δημιουργήσει μέσα τους...

Μερικές φορές πάλι, η αντίδραση στα θαύματα έχει ιδεολογικά ή θρησκευτικά κίνητρα. Τα θαύματα, όπως και να το κάνουμε, έχουν συσχετιστεί με την έννοια του Θεού, και μάλιστα την έννοια του *Προσωπικού Θεού*, που όλα τα παρακολουθεί και επεμβαίνει, ειδικά για χάρη ορισμένων «δικών του». Δηλαδή, τα θαύματα έχουν συσχετιστεί με τη διαδεδομένη αντίληψη του χριστιανικού Θεού.

Έτσι, είναι λογικό οι άνθρωποι, που για κάποιο λόγο αντιτίθενται σ' αυτήν την αντίληψη, ή και διαφωνούν, ή νιώθουν άβολα με την ιδέα του Θεού, γενικά, να μην συμπαθούν και την ιδέα του «θαύματος». Αφού μάλιστα από κάποιους, το «θαύμα» προσφέρεται ως «απόδειξη» της ύπαρξης του Θεού.

Ερμηνεύοντας το Ανεξήγητο

Θαύμα είναι μια απρόσμενη (και συχνά επιθυμητή) αλλαγή καταστάσεων και γεγονότων, προς μια κατεύθυνση σύμφωνη με την εκφρασμένη συνήθως θέλησή μας. Δηλαδή κάτι απίθανο που γίνεται, είτε αφού το ευχηθούμε, είτε ενώ θα θέλαμε να το ευχηθούμε.

Η ίδια η λέξη *θαύμα* φαίνεται να έχει το νόημα «κάτι από το τίποτα». Στα ελληνικά είναι κάτι το παράδοξο, το αναπάντεχο, κάθε τι που προκαλεί κατάπληξη, θάμπος. Στα Αγγλικά το *θαύμα* (*miracle*) έχει την ίδια προέλευση με τη λέξη *καθρέφτης* (*mirror*), που σημαίνει «κάτι που σε κάνει να απορείς και να θαυμάζεις» –όπως ο εαυτός μας που αντικατοπτρίζεται στον καθρέφτη.

Γι' αυτό τα θαύματα μπορούν να θεωρηθούν γεγονότα που συμβαίνουν στην πραγματικότητα αντικατοπτρίζοντας τις εσωτερικές μας επιθυμίες.

Τα «θαύματα» δεν έχουν αρχή. Η ίδια η ύπαρξη του Σύμπαντος είναι θαύμα. Το

πώς η ύλη μπορεί να έχει ζωή, είναι θαύμα. Το πώς η ζωή μπορεί να γίνει «νοήμων» και να σκέφτεται, είναι κι αυτό θαύμα.

Κι οι γνώσεις μας για τις διαδικασίες αυτές, ενώ αρκούν για να μας δώσουν κάποια στοιχεία ή για να μας κάνουν να υποψιαζόμαστε ότι υπάρχει απάντηση και πως κάποτε ίσως τη μάθουμε, δεν μας δίνουν ολοκληρωτικά απάντηση στο «πώς» και «γιατί» όλα αυτά.

Έτσι, ο πρώτος «φορέας» θαυμάτων υπήρξε η ίδια η φύση και η ζωή που έδινε συνεχώς παραδείγματα «θαυμάτων» με τη μορφή «ανεξήγητων» εκδηλώσεων. Αυτό αποτέλεσε έμπνευση για τη «μαγική» ή «θρησκευτική» αντίληψη για τον κόσμο.

Ότι δηλαδή υπάρχουν κι άλλα πράγματα στον κόσμο, πέρα από την αντίληψη που σχηματίζουμε μέσα από τις πέντε αισθήσεις και τη λογική επεξεργασία των δεδομένων που μας παρέχουν. Πως ίσως υπάρχουν κι άλλα «επίπεδα αντίληψης», ένας άλλος «πνευματικός» κόσμος.

Γι' αυτό οι επόμενοι «φορείς» των θαυμάτων και του θαυμαστού ήταν η μαγεία και η θρησκεία. Κι αυτά ήταν που προκάλεσαν, κατά κάποιον τρόπο, κάποια στιγμή, την αμφισβήτηση...

Η Αμφισβήτηση

Η «διαμάχη» για το θαύμα, μέσα σ' όλα αυτά, πήρε την τροπή διαμάχης, γιατί τόσο ο χώρος της μαγείας όσο και της θρησκείας και τα μελανά τους σημεία έχουν και τους «εχθρούς» τους. Ειδικά εξελίχθηκε σε διαμάχη «αγνωστικιστών» (ή πρακτικά άθεων) με το Χριστιανισμό, καθώς ο βασικός «φορέας» των θαυμάτων έγινε από κάποια στιγμή κι έπειτα στη Δύση, ο Χριστιανισμός.

Στην πραγματικότητα, η αντίδραση στην πιθανότητα θαυμάτων δεν ήρθε από το χώρο της επιστήμης αλλά από το χώρο της φιλοσοφίας. Πρόκειται για μια, πρωταρχικά, φιλοσοφική διαμάχη κι όχι επιστημονική: Το αν μπορεί να γίνει «κάτι που δεν γίνεται» (ή πιο απλά, αν αρκούν οι ευχές μας για ν' αλλάξουν τα πράγματα).

Τα θαύματα στα παλαιότερα χρόνια ήταν, λίγο-πολύ, δεδομένα. Ένα σωρό πράγματα γίνονταν ενώ ήταν φαινομενικά αδύνατα, κι άλλα που απλά δεν είχαν ερμηνεία. Καθώς όμως η επιστημονική γνώση έβρισκε ερμηνείες για όσα φαινόμενα δεν είχαν ερμηνεία, άρχισε η αμφισβήτηση της δυνατότητας του θαύματος.

Πρώτα αναζητήθηκε ένας γενικός «ορισμός του θαύματος», γιατί για να εξεταστεί κάτι, θα πρέπει να οριστεί πρώτα με σαφήνεια. Έτσι ο φιλόσοφος Ντέιβιντ Χιουμ το όρισε ως εξής: «Το θαύμα είναι μια υπέρβαση ενός νόμου της φύσης εξ αιτίας κάποιας ιδιαίτερης προαίρεσης της Θεότητας, ή εξ αιτίας της μεσολάβησης ενός αφανούς μέσου».

Οι Αντιρρήσεις

Η βασική αντίρρηση για τα θαύματα είναι ότι οι «νόμοι της φύσης είναι απαραβίαστοι».

Κάτι λοιπόν που φαίνεται να τους «υπερβαίνει» –όπως ένα θαύμα – δεν μπορεί να συμβεί. Είναι αδύνατον.

Όμως αυτή η λογική έχει μια «τρύπα». Ναι, οι νόμοι της φύσης είναι απαράβιαστοι, μόνο που... οι περισσότεροι τέτοιοι νόμοι, με εξαίρεση τα μαθηματικά, είναι απλά «στατιστικές διαπιστώσεις»: Δείχνουν το πιθανότερο κι όχι το απόλυτο, γιατί υπάρχουν πάντοτε συνθήκες (φυσικές) μέσα από τις οποίες υπάρχει φυσική παραβίαση.

Για παράδειγμα: Οι άνθρωποι δεν πετούν. Αν όμως μπουν σε αεροπλάνο πετούν. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να περπατήσουν πάνω στο νερό. Υπάρχουν όμως έντομα που περπατούν πάνω στο νερό. Ακόμα, υπάρχουν άνθρωποι που φοράνε ειδικά φουσκωτά «παπούτσια» και περπατάνε πάνω στο νερό. Δηλαδή, το αν κάτι μπορεί να γίνει ή να μη γίνει εξαρτάται από τις ειδικές συνθήκες κι όχι από τους γενικούς νόμους, που απλώς θέτουν κάποιες παραμέτρους και περιορισμούς.

Αυτή είναι ίσως και μια κατεύθυνση που αξίζει περισσότερη διερεύνηση, καθώς υπαινίσσεται τη δυνατότητα να μπορούν να συνυπάρχουν η επιστήμη και η θρησκεία, χωρίς τριβές και φιλοσοφικά αδιέξοδα όπως το πιο πάνω. Τελικά, υπάρχει η πιθανότητα να είναι δυνατό το «θαύμα». Κι αυτό με πολλούς τρόπους:

1. Αν υπάρχει στον κόσμο «υπερβατικός παράγων» –θεότητα– τότε το πράγμα είναι απλό από τη μια, δεν μπορεί όμως να αποδειχθεί επί του παρόντος.

2. Αν όμως δεν υπάρχει... Ο απλούστερος είναι ότι κάθε «θαύμα» δεν είναι κάτι άλλο παρά φυσικό γεγονός, το οποίο όμως εμείς δεν μπορούμε να εξηγήσουμε με τις σημερινές μας γνώσεις.

3. Μπορεί να υπάρχει κάποια μορφή «κβαντικής» ερμηνείας των θαυμάτων. Με άλλα λόγια, μερικές φορές το σύμπαν «δημιουργεί» τοπικά καταστάσεις όπως θέλει ή όπως θέλουμε.

4. Ή ακόμα, είναι δυνατόν –με την προϋπόθεση ότι υπάρχει πολλαπλότητα «παράλληλων» κόσμων– εσκεμμένες ή τυχαίες πράξεις να δημιουργούν «περάσματα» ανάμεσα σε κόσμους αρκετά συγγενικούς, που διαφέρουν μόνο κατά το «θαυμαστό» γεγονός. Ο άνθρωπος ως παρατηρητής δεν αντιλαμβάνεται το τυχαίο πέρασμά τους σε μια τόσο όμοια –κι όμως άλλη– «δυνητική» πραγματικότητα. Κι έτσι, θεωρεί την αλλαγή των καταστάσεων ως «θαύμα».

Το συμπέρασμα της φιλοσοφικής ανάλυσης για τα θαύματα σήμερα αντικατοπτρίζεται στη στάση του «ακαδημαϊκού» κόσμου προς αυτά: Ότι τα «θαύματα», όταν δεν είναι ψεύτικα και προϊόντα απάτης, είναι αποτέλεσμα εξαπάτησης του ίδιου του εαυτού, όσων διαπιστώνουν το «θαύμα», κι αν είναι πολλοί οι μάρτυρες, αποτέλεσμα «ομαδικής παράκρουσης».

Το πρόβλημα είναι ότι η «ομαδική παράκρουση» δεν έχει γίνει δυνατό να αναπαραχθεί εργαστηριακά, όπως ακριβώς βιώνεται στα «θαύματα». Έτσι, δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί περισσότερο από τα «θαύματα», που υποτίθεται ότι εξηγεί.

Ό,τι ακούγεται πέρα από αυτό δεν είναι πραγματικά επιστημονικό, αλλά «επιστημονικοφανής» φιλοσοφία επί του πράγματος, που έχει μονάχα ενδεικτική αξία κι όχι αποδεικτική. Είναι πιο πολύ *υπόθεση*, που γίνεται για να εξηγήσει το ανεξήγητο, ακριβώς επειδή υπάρχει μια προϋπόθεση: Ότι τα θαύματα, αφού είναι ανεξήγητα, δεν μπορεί να είναι πραγματικά!

Βέβαια όλη αυτή η φιλολογία δεν εμπόδισε να γίνονται θαύματα κι η πεποίθηση των ανθρώπων ότι όντως συμβαίνουν, δεν μοιάζει να έχει μειωθεί. Εκείνο που μπερδεύει τα πράγματα σήμερα, έτσι ώστε να μην πιστεύουν οι άνθρωποι στα θαύματα, είναι η διστακτικότητα. Η πεποίθηση ότι θαύματα μπορούν να γίνουν, όταν είναι γενική και αόριστη, δεν είναι αρκετή για να τα βιώσουμε.

Επιπλέον στις μέρες μας είμαστε περισσότερο προσεκτικοί κι αξιολογούμε τα πράγματα πριν δεχθούμε ότι κάτι ήταν θαύμα. Κάτι που οπωσδήποτε μας προστατεύει από πιθανές απάτες, ενώ ταυτόχρονα μειώνει τις πιθανότητες να αντιληφθούμε το «θαύμα».

Έτσι, η φιλοσοφική διαμάχη για το θαύμα είναι στην πράξη η διαμάχη για το αν υπάρχουν στον κόσμο «υπερφυσικοί» παράγοντες που να μπορούν να επηρεάζουν τους φυσικούς νόμους χωρίς να τους παραβιάζουν.

Και τα «θαύματα» είναι απλά το πεδίο μάχης της επιλογής και των δύο παρατάξεων! Οι μεν, που πιστεύουν στα θαύματα, το βρίσκουν βολικό γιατί τα θαύματα είναι μέρος της ανθρώπινης εμπειρικής πραγματικότητας. Οι δε, που δεν πιστεύουν στα «θαύματα», το βρίσκουν βολικά γιατί είναι εύκολο να «αποδείξουν» πως «θαύματα δεν γίνονται».

Τα θαύματα είναι και στις δύο περιπτώσεις οι άνθρωποι. Που άλλοτε εξαπατώνται από κάθε λογής «θαυματοποιούς» κι άλλοτε στερούνται της ευκαιρίας να γίνει στη ζωή τους το «θαύμα» που τόσο χρειάζονται.

Γιατί –έτσι πιστεύω– κι αν ένας μόνον άνθρωπος που, ας πούμε, πάσχει από ανίατη ασθένεια, γίνει καλά με τρόπο «θαυματουργικό», δεν έχει σημασία αν το «θαύμα» αυτό έχει «επιστημονική εξήγηση» ή αν δεν έχει.

Ούτε έχει νόημα η ερώτηση «Γιατί σ' εκείνους κι όχι σε μας;» Σημασία έχει ότι κάποιος άνθρωπος απαλλάχθηκε από μια δυσάρεστη κατάσταση, από την οποία αν δεν πίστευε ότι μπορεί να γίνει το θαύμα, δεν θα είχε απαλλαγή...

Νόμοι Εναντίον Θαυμάτων

Νόμοι κατά των θαυμάτων δεν υπάρχουν. Ωστόσο, οι επιστημονικοί νόμοι πραγματικά δεν ευνοούν τα θαύματα, αφού είναι στατιστικής φύσης και λογικά ορίζουν το πιθανότερο κι όχι το απίθανο.

Το συμπέρασμα είναι ότι η επιστήμη δεν μπορεί να επιβεβαιώσει ότι γίνονται θαύματα, αλλά και ταυτόχρονα δεν μπορεί να τα αποκλείσει ως πιθανότητα. Επιστρέφουμε έτσι στη αρχή. Ότι δηλαδή τα θαύματα είναι εμπειρικά, βιωματικά

φαινόμενα και γι' αυτό ξεφεύγουν από τους άκαμπτους «επιστημονικούς» νόμους, και υπακούουν κάποιους δικούς τους, ίσως χαστικούς, ίσως άλλους...

Δεν έχει καταστεί δυνατό μέχρι σήμερα, η επιστήμη να αναπαράγει τα θαύματα. Γι' αυτό και μπροστά στις προσωπικές μαρτυρίες ανθρώπων που λένε ότι βίωσαν «θαύματα», ενώ μπορούμε να το φιλοσοφούμε ατελείωτα, από καθαρά επιστημονική άποψη δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι «θαύματα δεν συμβαίνουν».

Ωστόσο, όταν αναφέρεται ένα θαύμα, είναι πιθανότερο ότι οι άνθρωποι που το αντιλαμβάνονται να κάνουν λάθος, να έχουν εξαπατηθεί ή να λένε ψέματα παρά ότι «κάτι από το τίποτα» συνέβη πραγματικά..

Και η μεγάλη πρόκληση για την πραγματική επιστήμη είναι να μελετηθούν οι μηχανισμοί του «θαύματος» και να γίνει δυνατό να «αναπαραχθεί» επιστημονικά. Τότε ίσως θα μπορεί να αποκλειστεί ο «υπερβατικός» παράγων, χωρίς να χάσουμε τα θαύματα!

Τα θαύματα σε τελική ανάλυση εξυπηρετούν. Σε συλλογικό επίπεδο, στο να διευρύνουν το νου μας έτσι ώστε να μπορούμε –έστω να μπορούν κάποιοι ή κάποιες, κάπου– να φανταστούμε το «επόμενο βήμα» της ανθρωπότητας.

Σε προσωπικό, πάλι, επίπεδο ένα θαύμα «μπορεί να μας σώσει», κι όταν μας σώζει, οι «επιστημονικές» φιλοσοφίες για το αν υπάρχουν ή δεν υπάρχουν τα θαύματα παύουν να έχουν νόημα...

Θαύματα και Πίστη

Από την άλλη μεριά, είναι γεγονός ότι η πεποίθηση πως είναι δυνατόν να γίνουν θαύματα δεν βασίζεται στη λογική. Μερικοί λένε ότι βασίζεται στην πίστη. Αυτό είναι εν μέρει σωρό. Περισσότερο όμως βασίζεται στην προσωπική εμπειρία, το βίωμα. Γιατί, όταν βιώνουμε κάτι που για εμάς είναι «θαύμα», καμιά «ορθή» λογική δεν μπορεί να μας πείσει ότι εκείνο που βιώνουμε δεν είναι θαύμα.

Μερικές φορές η ζωή μάς φέρνει μπροστά σε περιστατικά που μοιάζουν αδύνατα κι όμως είναι αληθινά κι αυτό, ορισμένες φορές, χωρίς εμείς να έχουμε «πιστέψει» σ' αυτά, χωρίς να τα περιμένουμε. Μπροστά σ' αυτά τι να πούμε;

Είναι πάντως αλήθεια ότι τα θαύματα συνδέονται συνήθως με κάποιες μορφές «πίστης» κι αυτό –άσχετα αν τις επιβεβαιώνει ή όχι– ίσως μας δείχνει το δρόμο για την κατανόηση των μηχανισμών των θαυμάτων:

Όλα δείχνουν ότι η πίστη, κι αν δεν είναι το μοναδικό, είναι οπωσδήποτε ένα κατάλληλο «κλειδί» που μας ανοίγει τους κόσμους των θαυμάτων. Βέβαια, αυτό μας βάζει σε αναζητήσεις και προβληματισμούς για το τι είναι «πίστη» και το ποια πίστη είναι η «σωστή» ή έστω η κατάλληλη για να μας οδηγήσει στο συγκεκριμένο θαύμα που έχουμε ανάγκη στη ζωή μας κάποια συγκεκριμένη στιγμή...

Οι Νόμοι των Θαυμάτων και της Πίστης

Όσον αφορά την πρόκληση θαυμάτων, αυτά –από την εμπειρική πλευρά των ανθρώπων που τα δέχονται– έχουν επίσης του «νόμους» τους. Εξαρτώνται από το «τι είναι πίστη», το ρόλο της αμφιβολίας και της «δειλίας» και το πώς όλα αυτά οδηγούν σε αποτελέσματα, ή δεν οδηγούν...

Οι θαυμαστές εμπειρίες δείχνουν πως αυτό το «κλειδί» προς τα θαύματα είναι η πίστη-εμπιστοσύνη ότι «αυτό που λες γίνεται». Δεν πρόκειται για πίστη-άποψη, δεν πρόκειται για θέση, ούτε για επιθυμία. Δεν αρκεί να θέλουμε κάτι και να το πούμε για να γίνει. Ο βασικός «νόμος» είναι να μην υπάρχει δισταγμός ή δειλία, αλλά βεβαιότητα και πεποίθηση...

Σε κάθε περίπτωση, είναι λογικό να σκεφτόμαστε ότι πέρα από τον κόσμο της ύλης, ο κόσμος της νόησης μπορεί να προσφέρει κι εκείνος μια νότα τάξης στη ροπή του κόσμου μας για αταξία. Μια ροπή που ισχύει και για τα θαύματα, αφού κι αυτά, από μια άποψη, γίνονται όταν και όπως θέλουν εκείνα.

Αυτό είναι ένα στοιχείο που «δείχνει» πως ίσως να μην είναι «τυχαία», ούτε υπακούουν μηχανικά σε κάποιους «νόμους θαυμάτων ή πίστης», ούτε είναι πάντοτε θέμα «αυθυποβολής». Αλλά πως υπάρχει ένας κάποιος «νους» που τα ελέγχει.

Οπωσδήποτε, οι φυσικοί «επιστημονικοί» νόμοι δεν είναι αυτό που νομίζουμε μερικές φορές: Απόλυτοι. Έχουν εξαιρέσεις. Μπορούν να παραβιαστούν υπό ορισμένες συνθήκες και τελικά έχουν φύση στατιστική και όχι απόλυτη. Με εξαίρεση ορισμένων νόμων, όπως των μαθηματικών και εν μέρει της λογικής, όλοι οι άλλοι νόμοι είναι στατιστικοί. Κι αυτό το δείχνουν και οι έρευνες και τα γεγονότα.

Όπως και να έχει, το ερώτημα είναι: Μπορούμε να έχουμε το νου και τα μάτια μας ανοιχτά ώστε να μπορούμε έστω φευγαλέα να αντιλαμβανόμαστε το θαύμα όταν συμβαίνει; Άλλωστε η ζωή ΕΙΝΑΙ ένα Θαύμα!

Χαρίτα Μήνη

Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΩΝ «ΖΩΝΤΑΝΩΝ» ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο ή ο άνθρωπος τον Θεό; Όχι, δεν μιλάμε για το γνωστό φιλοσοφικό ερώτημα, μιλάμε για ένα πραγματικό, από ζήτημα. Από τον Προμηθέα, τον Πυγμαλίωνα και τις αρχετυπικές αιγυπτιακές θεότητες, μέχρι τα σύγχρονα υπερεξελιγμένα ρομπότ και τα «θαύματα» της τεχνητής γονιμοποίησης, ο άνθρωπος προσπαθεί να σφετεριστεί τη θεϊκή ικανότητα εμφύκωσης της άψυχης ύλης. Ίσως το πέτυχε...

Στους ύστερους αιώνες της αρχαιότητας, άνθισε ένα νέο φιλοσοφικοθρησκευτικό ρεύμα: ο Νεοπλατωνισμός, που συνδύασε το μεταφυσικό στοχασμό του Πλάτωνα και των Πυθαγορείων, με το μυστικισμό και τη μαγεία.

Από τους σημαντικότερους νεοπλατωνικούς ήταν ο Ιάμβλικος (περ. 275-330), από τη Χαλκίδα της Συρίας, μαθητής του Πορφύριου. Υπήρξε ο κατεξοχήν υποστηρικτής της *θεουργίας*, που γι' αυτόν γινόταν «η πύλη προς τον δημιουργό του σύμπαντος».

Πρόκειται για μορφή υψηλής τελετουργικής μαγείας μέσω της οποίας, όπως πίστευε, η θεία δύναμη μπορούσε να ενσαρκωθεί μπαίνοντας σε ένα αντικείμενο ή σε ένα πρόσωπο που έπεφτε σε έκσταση.

Τα χρησιμοποιούμενα μέσα –ζώα και μέλη ζώων, φυτά, λίθοι, θυμιάματα– είναι αποτελεσματικά γιατί, όπως γράφει στο *Περί Μυστηρίων* (V 23), και η ύλη έχει πλαστεί από τον Δημιουργό και άρα μπορεί να δεχτεί τις ουράνιες ενέργειες.

«Μεστά πάντα θεών», θα επισημάνει αργότερα ο Πρόκλος. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η άποψη του Ιάμβλικου ότι οι θεότητες βάζουν ψυχή σε ορισμένα αγάλματά τους κατασκευασμένα από ανθρώπους, που γίνονται έτσι «θείας μετουσίας ανάπλα», αλλά και ρίχνουν από τον ουρανό απεικονίσεις τους που περικλείουν δύναμη.

Βασικό συστατικό της θεουργίας έγινε η *τελεστική*, που είχε ως στόχο την εγκατάσταση ενός πνεύματος μέσα σε ένα γλυπτό ή σε κάποιο άλλο πράγμα, με τη βοήθεια επωδών, επικλήσεων και ιερουργιών.

Το αντικείμενο αυτό ονομαζόταν τότε *τέλεσμα* (από όπου ο αραβικός όρος *telsam* και ο αγγλικός *talisman* = φυλαχτό) και θεωρούταν ότι μπορούσε να προσφέρει προφύλαξη. Η ιδέα αυτή ήταν τόσο διαδεδομένη στην ύστερη αρχαιότητα, ώστε σε πολλές πόλεις καθιερώθηκε ως επίσημη τελετουργία η *στοικείωσις*.

Πρόκειται για την τοποθέτηση αγαλμάτων που πιστευόταν ότι περιέκλειαν προστατευτικά πνεύματα. Η λέξη *στοικείωσις* κατά τη βυζαντινή εποχή σήμαινε «μαγεία»· οι νεοελληνικές λέξεις *στοικειό* και *στοικειωμένο* εκεί έχουν την καταγωγή τους.

Ένα παράδειγμα *τελέσματος* αναφέρει ο Βυζαντινός συγγραφέας Ιωάννης Μαλάλας σε σχέση με τον Απολλώνιο τον Τυανέα. Λέγεται ότι για να εξαφανίσει τους σκορπιούς από την Αντιόχεια έθαψε στη μέση της πόλης, κάτω από έναν κίονα, χάλκινο ομοίωμα σκορπιού. Σύμφωνα με τα όσα λέει η παράδοση, η προσπάθειά του στέφθηκε με επιτυχία...

Η Μαγική Διάσταση της Τέχνης

Φυσικά, την ιδέα ότι ένα σκαλισμένο αντικείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως φυλαχτό τη συναντάμε σε πολλούς λαούς και πολιτισμούς – αποτελεί βασικό στοιχείο της *αποτροπαϊκής μαγείας*.

Στην αρχαία Μεσοποταμία, κατά την περίοδο της κυριαρχίας των Σουμερίων, συνήθιζαν να θάβουν τελετουργικά στα θεμέλια ναών και ανακτόρων ένα είδος «καρφιού». Ήταν φτιαγμένο από συμπαγή χαλκό και είχε σχήμα εγχειριδίου, με λαβή διακοσμημένη με παραστάσεις, θεϊκά ή βασιλικά πρόσωπα, ή μορφές ζώων (π.χ. βοδιού ή λιονταριού).

Ο σκοπός του ήταν να διώξει κάθε αρνητική ενέργεια και να εξασφαλίσει την ασφάλεια, την αντοχή και την καλή τύχη του κτηρίου. Καθώς το «καρφί» βυθιζόταν βαθιά στο χώμα, η μαγική του επίδραση έδενε το οικοδόμημα στέρεα με τη γη.

Το ίδιο χρονικό διάστημα, στην Ασσυρία βρίσκουμε πλήθος απεικονίσεων ανδρών με χαρακτηριστικά ταύρου, που αποτυπώνονταν σε πήλινα πλακίδια κι εντοιχίζονταν ως φυλαχτά..

Στην αρχαία Ελλάδα και τον ελληνορωμαϊκό κόσμο, κατεξοχήν αποτροπαϊκό ρόλο έπαιζε το *γοργόνειο*, το συχνά τερατώδες κεφάλι της Γοργούς-Μέδουσας. Εμφανίζεται ξανά και ξανά σε ζωφόρους κι έπιπλα, αψίδες και ασπίδες, νομίσματα κι εργαλεία, κοσμήματα και ρούχα.

Εικάζεται ότι αρχικά πιθανόν να χρησιμοποιούσαν ως προσωπίο που φορούσαν οι ιέρειες ενσαρκώνοντας μια παλιότερη θεότητα. Αλλά και σε ένα άγαλμα της Αφροδίτης αποδίδονταν μαγικές ιδιότητες: Λεγόταν ότι είχε τη δύναμη να ηρεμεί το πέλαγος.

Η λυρική ποιήτρια Ανύτη, που έζησε γύρω στο 300 πριν το μηδέν, γράφει σε ένα επίγραμμα της τα εξής:

Της Κύπριδας τούτος ο τόπος, π' αγαπά
 απ' τη στεριά αέναα ν' ατενίζει το πέλαγο το λαμπερό,
 για να χαρίζει των ναυτών ευνοϊκό ταξίδι· κι ολόγυρα ο πόντος
 δέος νιώθει βλέποντας άγαλμα θείο, αστραφτερό.

Παλατινή Ανθολογία, Θ' 144, μετ. Χ. Μήνη

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα απόσπασμα από τα ορφικά *Αργοναυτικά*. Εκεί η γλυπτή απεικόνιση της Άρτεμης-Εκάτης φυλάει το ιερό άλσος όπου βρίσκεται το χρυσόμαλλο δέρας:

Όμως μπροστά στις πύλες στέκεται μια θεά
 που φαίνεται από μακριά
 και πύρινη φεγγοβολή τινάζει γύρω
 και που οι Κόλχοι τη λατρεύουνε
 σαν Άρτεμη της πύλης της βροντερής ροής. (...)
 Κανένας ντόπιος δεν προχώρησε πιο μέσα
 σ' αυτό το δρόμο,
 κι από τους ξένους, κανείς δεν πέρασε ούτε το κατώφλι·
 γιατί προς όλες τις μεριές τούς εμποδίζει
 η τρομερή θεά που ηγεμονεύει
 και σπέρνει λύσσα
 με τα μικρά, σαν πύρινα, σκυλιά της.

(Αργοναυτικά, στ. 904 κ.ε., μετ. Τ. Μαρκετάκη)

Ο Ορφέας, για να απαλλαγεί από το άγρυπνο βλέμμα της και να διευκολύνει την αρπαγή του δέρατος, κάνει με τη βοήθεια της Μήδειας μια τελετή, που θυμίζει τόσο τη θεουργία όσο και τη *Νέκυια* (ραψωδία λ) της *Οδύσσειας*.

Ανοίγει τρεις λάκκους και χρησιμοποιεί τη δύναμη της φωτιάς, την προσευχή και τις σπονδές, ενώ πραγματοποιεί και θυσία κουταβιών, που ήταν αφιερωμένα στην Εκάτη.

Μεταχειρίζεται ακόμη κάποια μαγικά βότανα και χαλκό, καθώς επικαλείται χθόνιες θεότητες, οι οποίες θα έρθουν κοντά του από τον Κάτω Κόσμο: Οι Ερινύες, η Πανδώρα («η τα πάντα δωρούμενη», επίθετο της Γης) και η τρίμορφη Εκάτη.

Όλα αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι, παρόλο που η θεουργία αναδύθηκε στο λυκόφως της αρχαιότητας, οι αντιλήψεις στις οποίες βασίστηκε έχουν τις ρίζες τους βαθιά μέσα στο χρόνο.

«Κατασκευάζοντας» το Ιερό

Οι άνθρωποι, από παμπάλαιες εποχές, αναζητούσαν (ή απέφευγαν) την «υπερφυσική» δύναμη των σκαλισμένων μορφών, καθώς πίστευαν στην ύπαρξη των πνευμάτων.

Όπως αναφέρουν οι ειδικοί:

Είναι αναντίρρητο ότι στους πρωτόγονους πολιτισμούς η ανάγλυφη μορφή, αδιάφορο αν αποδίδει αόριστα άνθρωπο ή ζώο, είχε προνομιακή θέση στη λατρεία και στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, σαν να εξέφραζε αυτή η εικόνα μια μυστική και υπερφυσική δύναμη.

Οι απαρχές της γλυπτικής συμπίπτουν με την εμφάνιση της έννοιας του ιερού, και για μεγάλο διάστημα η γλυπτική διατήρησε τον υπερβατικό και μυστηριακό χαρακτήρα της.

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, λ. «γλυπτική»

Άλλωστε, οι ανθρωπολογικές μελέτες σε αυτόχθονες φυλές, που διατήρησαν ζωντανά έθιμα προϊστορικά, δείχνουν τη ζωηρή πίστη ότι ένα φυσικό ή τεχνητό αντικείμενο (λ.χ. πέτρα, ξύλο, φυλαχτό, αγαλματίδιο) μπορεί να κρύβει ιδιαίτερη ενέργεια.

Τέτοιου είδους «φετίχ» συναντάμε κάποτε και στην αρχαία Ελλάδα, απομεινάρια αλλοτινών καιρών. Για παράδειγμα, ο Πausανίας γράφει ότι «κατά την αρχαιότερη εποχή όλοι οί Έλληνες, αντί για αγάλματα, τιμούσαν ως θεότητες λίθους ακατέργαστους» (Pausanias, 7. 22. 4-5).

Μέχρι τις μέρες του επιβίωνε μια τέτοια λατρεία στον Ορχομενό, που συνδέεται, όπως φαίνεται, με το ιερό των Χαρίτων. Οι κάτοικοι εκεί έδειχναν περισσότερο σεβασμό προς τις αρχαίες πέτρες, παρά προς τα ωραία γλυπτά που είχαν πρόσφατα αφιερωθεί, και –όχι τυχαία– ήταν επίσης λίθινα (Pausanias, 9. 38, 1).

Το άγαλμα, πέτρινο ή ξύλινο, αποτελεί πιθανόν τη μετεξέλιξη κάποιων φυσικών πραγμάτων με μαγικοθρησκευτικό ρόλο, τα οποία ανήκαν στην εποχή όπου ολόκληρη η Φύση θεωρούταν έμψυχη, κατοικημένη από πνεύματα.

Παράλληλα, οι άνθρωποι υπήρξαν και υπάρχουν πάντα δημιουργοί· με τα χέρια τους μεταμορφώνουν τα υλικά, πλάθοντας νέες φόρμες. Είναι κι αυτό ένα είδος «μαγείας», αφού η τελευταία έχει, στο φαντασιακό τουλάχιστον επίπεδο, το ίδιο αποτέλεσμα με την εργασία: Επιδρά στα αντικείμενα και τα αλλάζει. Έτσι, η τέχνη στο ξεκίνημά της ενδέχεται να ήταν πιο κοντά της απ' ό,τι νομίζουμε. Μάλλον δεν έχει άδικο ο θεωρητικός της αισθητικής Ερνστ Φίσερ, όταν υποστηρίζει:

Μπορούμε να συμπεράνουμε από τον διαρκώς αυξανόμενο πλούτο των μαρτυριών πως η τέχνη στις αρχές της ήταν μαγεία, μια μαγική βοήθεια για να δαμαστεί ο πραγματικός μα ανεξερεύνητος κόσμος.

Η θρησκεία, η επιστήμη και η τέχνη ήταν συνδυασμένες σε λανθάνουσα μορφή –εν σπέρματι– στη μαγεία. (...) Δεν μπορεί να εξαλειφθεί κάποιο υπόλειμμα μαγείας στην τέχνη, γιατί χωρίς αυτό το ελάχιστο υπόλειμμα της αρχικής της φύσης η τέχνη παύει να είναι τέχνη.

Γλυπτά που Χρησιμοποιούν

Στο έργο του *Περί του μη εμμέτρως χραν την Πυθίαν* (κεφ. 9), ο Πλούταρχος αναφέρει τα εξής:

Ο Αριστοτέλης έλεγε ότι ο Όμηρος, με τη δύναμη της μεγαλοφυΐας του, καθιστούσε τις λέξεις ζωντανές. Το ίδιο θα μπορούσε να λεχτεί για τα καθιερωμένα αγάλματα των θεών, στην περιοχή όπου βρισκόμαστε, ότι αποκτούν ζωή και κάτω από την προφητική ενέργεια του θεού συντελούν στην έκφραση της θέλησής τους· σ' αυτά δεν υπάρχει μέρος που να είναι κενό ή στερημένο ευαισθησίας· αντίθετα, παντού διατρέχονται από θεία πνοή, η οποία τα εμπυχώνει.

Μέσα στο έντονα μυστικιστικό κλίμα της εποχής, παρόμοιες απόψεις διαδίδονται όλο και περισσότερο. Οι ιδιαίτερες δυνάμεις των γλυπτών, που σε παλιότερες περιόδους αναφέρονται μόνο περιστασιακά, έρχονται εντυπωσιακά στο προσκήνιο. Έτσι, σε ένα από τα βιβλία του Ερμή του Τρισμέγιστου, *Διάλογος του Ασκληπιού*, ο μυθικός συγγραφέας παρουσιάζεται να λέει:

Εννοώ τα έμψυχα αγάλματα, γεμάτα αισθήματα και έμπνευση, τα οποία εκτελούν τόσα και τέτοιου είδους πράγματα. Τα προφητικά αγάλματα, που προλέγουν το μέλλον μέσα από τα όνειρα και με κάθε άλλο τρόπο, εκείνα τα οποία μας προκαλούν τη νόσο ή μας θεραπεύουν από τους πόνους, ανάλογα με την αξία μας...

Άλλωστε, και ο Ιάμβλικος δίδασκε ότι ένα μυημένο πρόσωπο, για να μπορέσει να εξυψωθεί μέσω τεσσάρων διαδοχικών βαθμών σε επικοινωνία με τον Ουρανό, θα πρέπει να ζητήσει χρησμό από τα «ζωντανά» ομοιώματα. Έναν τέτοιο τρόπο χρησιμοδοσίας αναφέρει ο Λουκιανός στο έργο του *Περί της Συρίας Θεάς* (κεφ. 26):

Όταν ο Απόλλων της Ιεραπόλεως θέλει να χρησιμοδοτήσει, αρχίζει να δονείται πάνω στο βάθρο του. Αμέσως τότε οι ιερείς τον σηκώνουν και τον κρατούν στους ώμους τους, οπότε, ανάλογα με τις ωθήσεις που διαισθάνονται, κατευθύνουν την πορεία τους.

Το άγαλμα οπισθοχωρεί για να εκδηλώσει αρνητική γνώμη ή προχωρεί για να δώσει τη συγκατάθεσή του. Έτσι ο ιεροφάντης, αφού ρωτήσει τον θεό μεγαλόφωνα, αντιλαμβάνεται τη θέλησή του.

Αίγυπτος: Η Γη των «Εμπυχων» Αγαλμάτων

Λέγεται ότι με την «εμπύχωση» είχε ασχοληθεί ιδιαίτερα το ιερατείο της Ίσιδας.

Πάντως, η αντίληψη ότι τα γλυπτά μπορούν να «ζωντανέψουν» ήταν πολύ γνωστή στην αιγυπτιακή θρησκεία. Το *Λεξικό Σούδα* αναφέρει την περίπτωση ενός άνδρα, του Ηραΐσκου από την Αλεξάνδρεια, που θεωρούταν προικισμένος με ένα ασυνήθιστο χάρισμα:

Ο Ηραΐσκος εκ γενετής είχε την ικανότητα να δισαισθάνεται τα ζωντανά από τα μη ζωντανά ιερά αγάλματα. Πράγματι, μόλις έστρεψε το βλέμμα του στο άγαλμα δεχόταν ένα κύμα ενθουσιασμού στην καρδιά και αναπηδούσε το σώμα και η ψυχή του, σαν να καταλαμβάνόταν από τη θεία ενέργεια. Εάν δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο, το άγαλμα εκείνο ήταν άψυχο και άμοιρο θείας επίπνοιας. Κατ' αυτόν τον τρόπο διέγινωσε και το κατεχόμενο από τον θεό άρρητο άγαλμα του Αιώνα, τον οποίο οι Αλεξανδρινοί τίμησαν ως Όσιρη και Άδωνι μαζί, κατά μυστική, όπως αληθινά λέγεται, θεοκρασία.

Όπως επισημαίνει ο Τζιν Μάλινγκερ (Jean Mallinger), από πολύ παλιές εποχές στην Αίγυπτο ποικίλα είδη γλυπτών θεωρούνταν φορτισμένα με δύναμη: Όχι μόνο τα ομοιώματα των θεοτήτων που ήταν εγκατεστημένα στους ναούς, αλλά και τα νεκρικά αγάλματα (*oushebtis*).

Αυτά τα τοποθετούσαν κοντά στις μούμιες για να προφυλάσσουν και να εξυπηρετούν τον νεκρό ή την νεκρή· ακόμη και οι «Φύλακες του Κατωφλίου», που βρίσκονταν στην είσοδο ενός τάφου ή ιερού, ανήκαν σ' αυτήν την κατηγορία. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η περίφημη Σφίγγα της Γκίζας.

Ο ίδιος συγγραφέας μάς πληροφορεί ότι για να δεχτεί ένα άγαλμα «ψυχικό φορτίο» θα έπρεπε να έχει σκαλιστεί σε κατάλληλο υλικό: Σε ξύλο (από το οποίο φτιάχνονταν τα περισσότερα αιγυπτιακά γλυπτά), λίθο, μάρμαρο, πηλό ή ελεφαντόδοντο, χωρίς κανένα μέταλλο.

Σύμφωνα με τους *Μαγικούς Παπύρους*, που δίνουν αναλυτικές οδηγίες για την κατασκευή και την «εμφύκωση», το ομοίωμα θα έπρεπε να είναι κούφιο, ώστε να τοποθετηθεί μέσα του ένα φύλλο χρυσού με χαραγμένη μια επωδή ή ένα μαγικό όνομα.

Στη συνέχεια υποβαλλόταν σε κάθαρση μέσω των τεσσάρων στοιχείων: Το τοποθετούσαν σε βάση από καθαγιασμένη άμμο (γη) και το λιβάνιζαν για αρκετή ώρα, ώστε να περιβληθεί από σύννεφο αρωματικών καπνών (φωτιά, αέρας)· τέλος, το ράντιζαν με αγιασμένο νερό, φυλαγμένο σε τέσσερις υδρίες (ύδωρ).

Ένας από τους τέσσερις ιερούργους, οι οποίοι συμμετείχαν στην τελετή, διεξήγε το τελικό *άνοιγμα του στόματος και των ματιών* του αγάλματος, με τα μικρά του δάχτυλα και με τη βοήθεια τελετουργικών οργάνων.

Το «άνοιγμα του στόματος», που είχε ως στόχο την εμφύκωση, εκτελούνταν από την εποχή του Νέου Βασιλείου και σε βασιλικά ή άλλα ομοιώματα, σε μούμιες και σε απεικονίσεις που είχαν προορισμό να θεραπεύουν ή να παρέχουν προστασία.

Στη συνέχεια της τελετής, παρουσίαζαν στο γλυπτό το αριστερό μπροστινό πόδι

και την καρδιά ενός βοδιού πρόσφατα θυσιασμένου, πλησίαζοντάς τα στα χείλη του. Τέλος, άλειψαν το στόμα του με βούτυρο και το έβρεχαν με γάλα.

Η πράξη αυτή παραπέμπει στη ζωοδότρα δύναμη του θηλασμού από τη μητέρα, ή συμβολικά από τη Θεά Μητέρα, που μπορεί να παίρνει και όψη αγελάδας. Για παράδειγμα, σε μια παράσταση, ο βασιλιάς Αμένοφισ Β΄ εικονίζεται σαν βρέφος που βυζαίνει τη θεά Αθώρ με μορφή δαμάλας.

Η τελική φόρτιση του αγάλματος επιτυγχανόταν με την τοποθέτηση των χεριών του ιερέα πάνω του. Πρόκειται για καθιερωμένη μέθοδο μεταβίβασης πνευματικών δυνάμεων, η οποία απεικονίζεται σε πολλά αιγυπτιακά ανάγλυφα.

Τη συναντάμε και στο Χριστιανισμό: Ο Ιησούς, σύμφωνα με τη Βίβλο, πραγματοποίησε με τα χέρια του θαύματα και θεραπείες, ενώ οι καινούριοι παπάδες «χειροτονούνται» στο αξίωμά τους.

Η τελετή της εμπύκωσης ολοκληρωνόταν ως εξής: Στόλιζαν τη θεϊκή μορφή και την έβαφαν· την έντυναν με τέσσερα χρωματιστά ενδύματα και τη λιβάνιζαν ξανά. Η τελετουργία συνοδευόταν από συγκεκριμένες ψαλμωδίες, που, όπως πίστευαν, ήταν απαραίτητες για την ευόδωσή της.

Ο Φθόνος της Μήτρας

Μέσα από την εμπύκωση των αγαλμάτων, που τόσο δημοφιλής έγινε στην ύστερη αρχαιότητα, οι όροι αντιστρέφονται: Οι άνθρωποι κατασκευάζουν τις ιερές μορφές κι έπειτα, με προσευχές και τελετουργίες, επιχειρούν να τους δώσουν ζωή. Αυτή είναι η ακαταμάχητη δύναμη της Τέχνης και της υψηλής μαγείας: Βάζει τους θνητούς στη θέση των θεών...

Αν όμως θέλουμε να κατανοήσουμε την πλατιά διαδεδομένη αντίληψη ότι οι αθάνατοι φτιάχνουν τους ανθρώπους σαν αγάλματα κι έπειτα τους βάζουν ψυχή, δεν θα έπρεπε να παραβλέψουμε τον παράγοντα του φύλου.

Τόσο ο μύθος του Αδάμ, όσο και οι αντίστοιχοι ελληνικοί, προέρχονται από την πατριαρχική εποχή – δεν είναι τυχαίο ότι σ΄ αυτούς πρωταγωνιστούν αρσενικές θεότητες. Οστόσο, στους παλιότερους πολιτισμούς, η Δημιουργός ήταν η Μάνα Γη που δεν «κατασκεύαζε» τα πλάσματά της· τα γεννούσε μέσα από το ίδιο της το σώμα.

Από τη Μεσοποταμία διασώζεται μια αφήγηση που συγχέει την αρχαιότερη παράδοση της γέννησης με τη μεταγενέστερη της «κατασκευής»: η Ναμού, η αρχέγονη Θάλασσα, μάνα του Ουρανού και της Γης, είχε την ιδέα να δημιουργηθούν οι άνθρωποι για να υπηρετούν τις θεότητες.

Απευθύνεται, λοιπόν, στον γιο της Ένκι, ο οποίος της προτείνει να πάρει μια χούφτα πηλό από το βυθό της γης και να τον πλάσει στο σχήμα της καρδιάς. Βασιλικοί τεχνίτες θα του δώσουν τη σωστή πυκνότητα, ώστε εκείνη να μπορέσει να φτιάξει τα μέλη του σώματος.

Της λέει ακόμη πως η σύζυγός του, η Νινχουρσάγκ, η Γη, θα γεννήσει το πρώτο

ανθρώπινο ον με τη βοήθεια οκτώ θεαινών του τοκετού και θα του χαρίσει θεϊκή όψη. Τελικά, ο πηλός παίρνεται από το σώμα της «όπως το μωρό από τη μητέρα του» και η Ναμού διαμορφώνει την καρδιά, το κορμί και τα μέλη του.

Άλλωστε, αν οι γυναίκες μπορούν να «φτιάξουν» ζωή μέσα από το ίδιο τους το σώμα, οι άνδρες, στερημένοι απ' αυτήν την ικανότητα, είναι αναμενόμενο να γοητεύονται από την ιδέα ότι θα μπορούσαν να κάνουν κάτι παρόμοιο με άλλους τρόπους.

Αυτόν τον πόθο καθρεφτίζει συχνά η μυθολογία: στην *Ιλιάδα* (Σ 417-20), ο Ήφαιστος έχει στο παλάτι του *υπηρέτριες-ρομπότ*, προικισμένες με νου, φωνή και κίνηση, τις οποίες έπλασε από χρυσάφι.

Ο ίδιος κατασκεύασε και τους *Χρυσούς Σκύλους* του Αλκίνοου και τους *Χάλκινους Ταύρους* του Αιήτη, οι οποίοι έβγαζαν φωτιά από το στόμα, ενώ κατά μια παράδοση δημιούργησε και τον *Τάλω*, το χάλκινο γίγαντα, τον οποίο χάρισε στον Μίνωα (*Οδύσσεια* Η 91, Απολλόδωρος Α', 23).

Επίσης, ο Πυγμαλίωνα, που θεωρούταν στην Κύπρο βασιλιάς και εραστής της Αφροδίτης, σμίλεψε ένα πανέμορφο, γυμνό, ελεφάντινο άγαλμά της. Στη συνέχεια, όμως, το ερωτεύτηκε και το ξάπλωσε στο κρεβάτι του!

Όταν παρακάλεσε τη θεά να του δώσει ζωή, η επιθυμία του εισακούστηκε. Σύμφωνα με την παράδοση αυτή, η λατρεία της Κύπριδας άρχισε στο νησί κυρίως με τον Πυγμαλίωνα και το δημιούργημά του, που έγινε γυναίκα του.

Γιαχβέ, Προμηθέας, Ήφαιστος: Θεϊκοί Γλύπτες

Αν θελήσουμε να ερμηνεύσουμε την ιδέα των «έμψυχων» αγαλμάτων, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι αποτελεί κατά κάποιο τρόπο αντιστροφή των μύθων της δημιουργίας: *Συνήθως είναι οι θεοί που κατασκευάζουν ανθρώπινες μορφές και τους δίνουν ζωή.*

Δεν είναι μόνον ο Γιαχβέ της *Παλαιάς Διαθήκης* που πλάθει από πηλό ένα ομοίωμα και του εμπνέει ζωή, φτιάχνοντας έτσι τον πρώτο άνδρα. Το ελληνικό αντίστοιχο είναι ο Προμηθέας, ο οποίος, σύμφωνα με τον Απολλόδωρο (Α', 7, 1), διαμορφώνει από το ίδιο υλικό το σώμα του αρχικού προγόνου μας και του χαρίζει ψυχή. Ο Καρλ Κερένυι αποκαλύπτει τα εξής:

Ένας άλλος (σ.σ. αρχαίος συγγραφέας) διηγήθηκε ότι ο Προμηθεύς δημιούργησε έναν θαυμάσιο άνθρωπο και τον κρατούσε κρυμμένο. Ο Έρως πρόδωσε το μυστικό του στον Δία, ο οποίος έστειλε τον Ερμή να του φέρη το ωραίο δημιούργημα. Το δημιούργημα ήπιε από το ποτό της αθανασίας κι από τότε λάμπει στον ουρανό σαν Φαίνων.

Εκτός απ' αυτόν, ο Προμηθεύς δημιούργησε και άλλους ανθρώπους από χώμα και νερό. Οι αρχαίες διηγήσεις λέγαν πως ήταν επίσης δημιουργός των ζώων. Βλέπουμε σε νεώτερες σαρκοφάγους της Ρώμης πώς ο Προμηθεύς έκανε τους ανθρώπους: Σαν ένα μικρό άγαλμα, που του 'δινε ψυχή η Αθηνά με το να του στέλνει μια πεταλούδα που ονομάζεται και «ψυχή».

Στη Φωκίδα, δείχνανε μεγάλα κομμάτια ενός βράχου, που δήθεν μύριζε σαν ανθρώπινο σώμα· ήσαν απομεινάρια από τον πηλό, από τον οποίο ο Προμηθεύς δημιούργησε τον άνθρωπο.

Την άποψη ότι οι αρχικοί μας πρόγονοι πλάστηκαν από γη και νερό εκφράζει και ο Όμηρος (*Ιλιάδα* Η 99), καθώς και ο φιλόσοφος Ξενοφάνης (*Σχόλια στον Ησίοδο*). Ανάλογη είναι και η περίπτωση της Πανδώρας, της πρώτης γυναίκας κατά τον Ησίοδο, την οποία φτιάχνει κατ' εντολή του Δία ο Ήφαιστος:

Έτσι είπε και γέλασε ο πατέρας των θεών και των ανθρώπων·
και διέταξε τον ξακουστό Ήφαιστο, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα,
να αναμείξει γη με νερό, να του βάλει ανθρώπου φωνή
και δύναμη, να το εξομοιώσει στην όψη με τις αθάνατες θεές,
με μορφή ερωτικής παρθένας.

Ησίοδος, *Έργα και Ημέραι*, στ. 60 κ.ε.

Κατά παρόμοιο τρόπο, στον *Πρωταγόρα* του Πλάτωνα (κεφ. ΙΑ') βλέπουμε τους θεούς να δημιουργούν τα όντα, ανθρώπινα και μη, στο εσωτερικό της Γης, αναμιγνύοντας χώμα, φωτιά και άλλα στοιχεία.

Ο Δ. Πλατανίτης, στα σχόλιά του σχετικά με το μύθο αυτό, επισημαίνει: «Εδώ υπόκειται η αρχέγονη αντίληψη της μητέρας-γης, στα σπλάχνα της οποίας γονιμοποιούνταν και αναδημιουργούνταν οι νέοι οργανισμοί (ζώα και φυτά)».

Από τη Μαγεία στην Τεχνολογία

Σήμερα βέβαια δεν θα μπορούσαμε να πιστέψουμε ότι τα αρχαία γλυπτά είναι δυνατόν να εμψυχωθούν. Κι όμως, κατά μία έννοια, είναι ζωντανά για μας, καταφέροντας να εμπνέουν ποιήτριες και καλλιτέχνιδες, ποιητές και καλλιτέχνες, αλλά και απλούς ανθρώπους.

Μοιάζει να έχουν την ικανότητα να μας μιλούν ακόμη, σταλάζοντας στην ψυχή μας τη δική τους μαγεία. Συγχρόνως, η αρχαία λαχτάρα να ζωντανέψουν τα άψυχα δεν έχει σβήσει ολότελα, μόνο που τη θέση της θρησκείας, της μαγείας και της Τέχνης, πήρε κάποια στιγμή η επιστήμη.

Αν παρατηρήσουμε προσεκτικά, θα διαπιστώσουμε ότι τα έργα επιστημονικής φαντασίας (μορφή σύγχρονης μυθολογίας) είναι γεμάτα από ρομπότι ή μηχανήματα με περισσότερο ή λιγότερο ανθρώπινες ιδιότητες – το *Σταρ Τρεκ* και ο *Πόλεμος των Άστρων* είναι δυο δημοφιλή παραδείγματα. Παράλληλα, όροι όπως «ηλεκτρονικός εγκέφαλος» ή «τεχνητή νοημοσύνη», κάνουν τις ίδιες συνδέσεις.

Ακόμη και τα πειράματα γενετικής μηχανικής, με όλους τους κινδύνους που περικλείουν, αποτελούν μορφές αναζήτησης ώστε να δημιουργηθεί ζωή με τρόπο διαφορετικό από το συνηθισμένο. Ίσως μπορούμε να τα δούμε όλα αυτά ως μακρινή συνέχεια των παλαιών παραδόσεων, προσαρμοσμένη στα δεδομένα άλλης εποχής...

Ο δάσκαλός μου, μου είπε κάποτε μια ιστορία: «Μια χρονιά συνέβη στη μέση της ερήμου μια συνάντηση των αγίων του Θεού κι εγώ συνόδευσα σε εκείνο το σημείο τον πνευματικό μου δάσκαλο, τον Χούσρι. Είδα μερικούς από αυτούς να πλησιάζουν πάνω σε καμήλες, ορισμένοι εμφανίστηκαν πάνω σε θρόνους και άλλοι πετώντας, όμως ο Χούσρι δεν τους έδωσε σημασία. Μετά, είδα έναν νέο με σχισμένα παπούτσια κι ένα σπασμένο μπαστούνι. Τα πόδια του ίσα που τον βαστούσαν και το κεφάλι του ήταν γυμνό και το σώμα του σκελετωμένο. Μόλις τον είδε ο Χούσρι τινάχτηκε πάνω κι έτρεξε να τον συναντήσει και τον οδήγησε σε μια μεγαλοπρεπή θέση. Αυτό με κατέπληξε και με παραξένεψε και ρώτησα τον δάσκαλό μου σχετικά με τον νέο. Αυτός μου απάντησε: Είναι ένας από αυτούς τους αγίους του Θεού ο οποίος δεν ακολουθεί την αγιότητα, αλλά αντίθετα η αγιότητα ακολουθεί αυτόν. Και δεν δίνει καμιά σημασία στα θαύματα.

Ένας Σούφι

π. Βασίλειος Θερμός

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Πώς θα ορίσουμε θεολογικά το θαύμα; Πολλοί το θεωρούν ως το έκτακτο ασυνήθιστο γεγονός που φέρνει μαζί της η *πίστη*. Αλλά τι είναι *πίστη*; Εμπιστοσύνη; Θέληση; Επιθυμία; Προσδοκία; Βεβαιότητα; Αυθυποβολή;

Αλλά τότε, ελάχιστα διαφέρει από τη θεραπεία που έρχεται από το πλασέμπο, δηλαδή το εικονικό φάρμακο που χρησιμοποιείται στις δοκιμές φαρμάκων για να συγκριθεί η αποτελεσματικότητά τους. Κάποιοι ασθενείς που λαμβάνουν το εικονικό φάρμακο εν αγνοία τους θεραπεύονται ή βελτιώνονται, επειδή διαθέτουν κάποια από όσα μνημονεύσαμε παραπάνω.

Οπότε, τι είναι το θαύμα; Ποιος ορισμός του εκφράζει έγκυρα την Ορθόδοξη Χριστιανική Θεολογία;

Το Θαύμα ως Ενέργεια του Αγίου Πνεύματος

Στην Καινή Διαθήκη τα θαύματα ονομάζονται *σημεία*, δηλαδή σημάδια. Αλλά σημάδια τίνος; Της μέλλουσας Βασιλείας του Θεού, η οποία εξαγγέλλεται.

Όταν ο Χριστός ανοίγει για πρώτη φορά να διαβάσει μεγαλόφωνα στη συναγωγή την Παλαιά Διαθήκη, διαλέγει το τμήμα που αναφέρεται στην αποστολή του Μεσσία. Εκεί αυτός δηλώνει ότι έρχεται για να ελευθερώσει αιχμαλώτους, να φωτίσει τυφλούς, να πλουτίσει πτωχούς, να θεραπεύσει αρρώστους κτλ. (Κατά Λουκάν, 4: 16-21). Ο Ιησούς συμπληρώνει ότι όλα αυτά πραγματοποιούνται πλέον στο πρόσωπό Του.

Από τότε ο Χριστός αρχίζει να θαυματουργεί, όχι για να εντυπωσιάσει, αλλά για να φανερώσει ποια θα είναι η κατάσταση στη μελλοντική Βασιλεία Του: Δεν θα υπάρχει πόνος κι αρρώστια, ούτε κι οι φυσικοί νόμοι θα ισχύουν. Θα πρόκειται για κατάσταση *Χάριτος*, για την οποία άλλωστε προοριζόταν από την αρχή ο άνθρωπος.

Επειδή τα θαύματα είναι σημάδια της Βασιλείας, γι' αυτό και η προσοχή πρέπει να στραφεί εκεί που δείχνουν. Όταν το δάκτυλο δείχνει το φεγγάρι, είναι ανόητο να κοιτάς το δάκτυλο.

Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να κάνει το λάθος να θέσει το θαύμα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός του, διότι έτσι καθλώνεται και δεν ωριμάζει πνευματικά. Σ' εκείνους που απορούν, ή και διαμαρτύρονται γιατί δεν γίνονται πολλά θαύματα ή γιατί δεν γίνεται σ' αυτούς θαύμα, ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος θ' απαντήσει:

Όταν η ανωριμότητα των Ιουδαίων απαιτούσε θαύματα για να πιστέψουν, ο Χριστός τούς έδωσε θαύματα. Είναι σημάδι ότι μας τιμά, όμως, αν δεν δίνει πολλά θαύματα, διότι δείχνει τη μεγαλύτερη ωριμότητα προς την οποία μας καλεί.

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία α' εις την αγίαν Πεντηκοστήν*

Εάν ο άνθρωπος κάνει μόνο τα θαύματα κριτήριο της αλήθειας, παραμένει υπανάπτυκτος και εύκολα μπορεί να περιπέσει σε πνευματική πλάνη, δηλαδή να εξαπατηθεί από τον διάβολο, ο οποίος θα του παρουσιάσει υπερφυσικά γεγονότα και σε άλλες θρησκείες ή τεχνικές.

Όμως οι άλλες θρησκείες δεν αποτελούν αποκάλυψη του Θεού και δεν φανερώνουν τη Βασιλεία Του. Εάν η σκέψη και η καρδιά του ανθρώπου παραμείνουν σε εγρήγορση, τότε τα θαύματα βοηθούν στη διάκριση της διδασκαλίας και η διδασκαλία στη διάκριση των θαυμάτων.

Αυτό δεν συνέβη με τους Φαρισαίους, οι οποίοι είδαν πολλά θαύματα, αλλά η καρδιά τους παρέμεινε σκληρή. Στόχος είναι να αρκεί ο λόγος του Χριστού. Το θαύμα δεν είναι η αυτόνομη χρήση μιας έκτακτης δύναμης, αλλά η συμμετοχή στις ιδιότητες του Ιησού Χριστού.

Πάντα επιτελούνται στο δικό Του όνομα και από ανθρώπους που Τον πίστεψαν ως Θεάνθρωπο (Κατά Ιωάννην, 14: 12). Στην Εκκλησία, πίστη σήμαινε πάντοτε την υπαρξιακή εμπιστοσύνη, που εκδηλώνεται με την τήρηση των εντολών Του, οι οποίες είναι προτάσεις ζωής. Εάν το θαύμα προκαλέσει μετάνοια, τότε εκπληρώνει πραγματικά την αποστολή του.

Το αντίθετο είναι να γίνει αυτοσκοπός. Θαύμα χωρίς το ήθος της καινούργιας ζωής που φέρνει ο Ιησούς Χριστός, είναι άδειο και μάταιο. Αυτό εκφράζει ο Απόστολος Παύλος όταν γράφει πως, ακόμη και αν είχε τη δυνατότητα να μιλά όλες τις γλώσσες των ανθρώπων και των αγγέλων, ή την πίστη εκείνη που μετακινεί βουνά, αλλά δεν έχει αγάπη, είναι ένα μηδενικό (Α' προς Κορινθίους, 13: 1-2).

Η αγάπη μόνο δίνει υπόσταση στον άνθρωπο, η αγάπη μόνο θα τον βάλει στη Βασιλεία του Θεού (Κατά Ματθαίον, 25: 31-46). Το θαύμα έχει αξία μόνο στο βαθμό που

φανερώνει την αγάπη του Θεού κι αυτού που το επιτελεί. Γι' αυτό άλλωστε, είναι και σημάδι της μέλλουσας Βασιλείας. Διότι ουσία της και ορισμός της θα είναι η *αγάπη*.

Σήμερα η *πνευματικότητα* έχει αποσυνδεθεί από τη χριστιανική της μήτρα (από όπου βγήκε και το όνομά της, αφού συνδέεται με το Άγιο Πνεύμα) και χρησιμοποιείται για να δηλώσει ένα σύνολο εντυπωσιακών σημείων ή ψυχολογικών εμπειριών. Πρόκειται ουσιαστικά για *διεύρυνση της συνείδησης*, με στόχο την αίσθηση δύναμης και τη δήθεν αυτοπραγμάτωση.

Το πρόβλημα είναι ότι σφετερίζεται όνομα που δεν της ανήκει, και με αυτή την καπηλεία έγινε κεντρικός όρος της Νέας Εποχής. Σ' αυτήν τη συνάφεια, συχνά γίνεται λόγος για θαύματα, είτε ως ύψιστες εκδηλώσεις αυθυπέρβασης, είτε ως εντυπωσιακά επιτεύγματα μιας συμπαντικής νέας «αίσθησης».

Στα πλαίσια αυτής της ψεύτικης «πνευματικότητας», διαστρέφονται οι βασικές αλήθειες του Ευαγγελίου, έτσι ώστε και το θαύμα να ερμηνεύεται συνήθως ως επίτευγμα των κρυμμένων, αναξιοποίητων μέχρι τώρα, δυνάμεων του ανθρώπου ή της φύσης. Έτσι ο άνθρωπος χτυπιέται αλύτρωτος μεταξύ αυτοειδωλολατρίας και φυσιοκρατίας.

Για τους πραγματικά θαυματουργούς, όμως –δηλαδή τους αγίους– η έμφαση δεν βρίσκεται στο επίτευγμα-αποτέλεσμα ή στη διόγκωση του ανθρώπου, αλλά το όποιο κατόρθωμα έρχεται ως αποτέλεσμα της ενέργειας του Αγίου Πνεύματος στον μετανοούντα –ας θυμηθούμε ότι ο Χριστός συνέδεσε τη Βασιλεία του Θεού με τη μετάνοια (Κατά Μάρκον, 1: 15). Δουλειά του πιστού είναι να μετανοεί, δουλειά του Θεού είναι να τον δοξάζει με διάφορα «σημεία».

Η Απαξίωση του Θαύματος!

Ας σημειώσουμε εδώ πως η πνευματική καρποφορία καθίσταται δυνατή επειδή στον Χριστιανό δόθηκε το Άγιο Πνεύμα ως σπόρος. Όλα τα ενεργήματα της Χάριτος, είτε πρόκειται για εξωτερική θαυματουργία, είτε για εσωτερική ανακαίνιση, πηγάζουν από το Χρίσμα με το Άγιο Πνεύμα, υπογραμμίζει ο θεολόγος των Μυστηρίων Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας:

«Όστε, λοιπόν, αν κάποιος από τους αγωνιστές Χριστιανούς φαίνεται πως διακρίνεται στην αγάπη ή στην καθαρότητα, στη μεγάλη του αγνότητα ή στην πολλή του ταπείνωση, στην υπερβολική του πίστη ή σε κάτι από εκείνα που υπερβαίνουν τα ανθρώπινα μέτρα, πρέπει να θεωρούμε ότι αιτία γι' αυτά είναι το αγιώτατο μύρο. Και να πιστεύουμε πως το δώρο τού δόθηκε τότε, όταν έγινε μέτοχος του Μυστηρίου, αλλά η ενέργειά του φάνηκε αργότερα. Το ίδιο συνέβη και μ' εκείνους που έδειξαν ότι έχουν δυνατό το προορατικό χάρισμα ή ότι γίνονται σωτήρες των δαιμονοπλήκτων και των αρρώστων από άλλη ασθένεια πέρα από κάθε τέχνη ή ότι κάνουν άλλα τέτοια έργα».

Αγίου Νικολάου Καβάσιλα, *Περί της εν Χριστώ ζωής*

Αλλά στο φάσμα των θαυμαστών ενεργειών της Χάριτος του Θεού, παρατηρούμε κάτι παράδοξο: Από το σύνολο των Πατέρων και θεολόγων αγίων, το θαύμα σχεδόν απαξιώνεται όταν συγκρίνεται με την ύψιστη αρετή, την αγάπη! Η υποδεέστερη θέση του οφείλεται στο γεγονός ότι τα εντυπωσιακά σημεία προορίζονται βασικά για τους απίστευτους!

Ουσιαστικά αποτελούν εισαγωγικά ερεθίσματα για αρχαρίους (κι αυτά όχι πάντα απαραίτητα, δεδομένου ότι αρκετοί μυήθηκαν στην πίστη μέσα από την επαφή με κάποια αγιασμένη προσωπικότητα ή από κατάλληλη μελέτη κι όχι από θαύμα).

Κατ' αρχήν επισημαίνεται από τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά ότι το μεγαλύτερο θαύμα είναι η ανάπλαση και ο αγιασμός του ανθρώπου που τον καθιστούν θεοειδή:

Και μην υπολογίσεις τη δύναμη που καθάρισε τους λεπρούς, φώτισε τους τυφλούς, ανόρθωσε τους σκυμμένους, στήριξε τους παράλυτους, διότι είναι δείγμα φαρισαϊκής μυωπίας να βλέπει κάποιος πρώτα αυτή, αλλά να προσέχεις πρώτα εκείνη που έλυσε τα δεσμά των αμαρτημάτων, άνοιξε δρόμο για το Πνεύμα της αγιωσύνης, ανορθώνει και φωτίζει τον έσω άνθρωπο, και δια της συνάφειας προς τον Θεό ανασταίνει από τους νεκρούς και κάνει την ψυχή να ζει θεϊκά, δίνοντάς της θεία και αναλλοίωτη πράγματι ζωή Θεού.

Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, *Περί θείας και θεοποιού μεθέξεως*

Το πρόβλημα είναι ότι εμείς μυωπικά προβαίνουμε σε λάθος αξιολόγηση. Καθώς οι άνθρωποι σαν ανώριμα παιδιά επιζητούμε το εντυπωσιακό, κινδυνεύουμε διαρκώς να επικεντρώνουμε στη θαυματουργία κι όχι στην αρετή. Το χάρισμα της θαυματουργίας κρίνει ο Θεός πότε θα το δώσει.

Μερικές φορές δεν έλαβαν χάρισμα αν και είχαν καλό και καθαρό βίο. Για ποιο λόγο; Για να μην εκτραπούν, να μην περηφανευθούν, να μη γίνουν ραθυμότεροι, να μην αλαζονευθούν περισσότερο. Διότι, αν και χωρίς χάρισμα η ίδια η επίγνωση καθαρού βίου μπορεί να οδηγήσει σε έπαρση, πολύ περισσότερο όταν υπάρχει και η χάρη. Όστε τα χαρίσματα δίνονταν περισσότερο στους ταπεινούς και απλούς. Διότι αυτός που είναι ταπεινός και δεν έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του, γίνεται πιο επιμελής όταν λάβει ένα χάρισμα, επειδή το έλαβε χωρίς να το αξίζει και επειδή θεωρεί τον εαυτό του ανάξιο. Αυτός, όμως, που νομίζει ότι έχει κατορθώσει κάτι, θεωρεί το χάρισμα οφειλή προς αυτόν και φουσκώνει από αλαζονεία. Όστε ο Θεός οικονομεί το πράγμα προς το συμφέρον... Κανείς λοιπόν ας μη λυπάται γι' αυτό διότι «στον καθένα δίνεται η φανέρωση του Πνεύματος προς το συμφέρον». Ένα μόνο είναι άξιο λύπης, η αμαρτία, και κανένα άλλο.

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία γ' εις την προς Εβραίους*

Για όλα λοιπόν τα παραπάνω, η επιθυμία να επιτελεί κάποιος θαύματα είναι καθαρά *εγωιστική* και τον θέτει εκτός εκκλησιαστικού φρονήματος. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για άθεη στάση, για δίψα *αυτοδικαιώσεως και αυτοθεώσεως*, έστω και αν λαμβάνει εξωτερική μορφή ευλάβειας. Λέγει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος:

Όποιος χωρίς κάποια ανάγκη αποτολμά να ζητά από τον Θεό σύμφωνα με την επιθυμία του να γίνονται μέσω αυτού θαύματα και σημεία, αυτός πειράζεται κατά τη διάνοιά του και κλευάζεται από τον απατεώνα δαίμονα και ασθενεί κατά τη συνείδησή του... Αν δε τυχόν εισακουσθεί από τον Θεό το αίτημά του, λαμβάνει αφορμή ο διάβολος και τον ρίχνει σε μεγαλύτερα άτοπα. Διότι οι αληθινοί άγιοι, όχι μόνο δεν επιθυμούν τέτοια χαρίσματα, αλλά και αν τους δοθούν τα αποστρέφονται και μπροστά στους ανθρώπους και ιδιαίτέρως. Κάποιος από τους αγίους πατέρες λόγω της καθαρότητάς του έλαβε χάρισμα να προγνωρίζει αυτούς που έρχονταν προς αυτόν. Και επειδή δεν το ήθελε παρακάλεσε τους αγίους γέροντες και προσευχήθηκαν, και αυτός μαζί, ζητώντας από τον Θεό να του το αφαιρέσει.

Αγίου Ισαάκ του Σύρου, *Ασκητικά*, Λόγος λς'

Ίσως η εναγώνια έμφραση στα θαύματα να είναι σημάδι πως *χάσαμε το ουσιώδες, την αγάπη*, κάτι στο οποίο δίνει ιδιαίτερη έμφραση ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος:

Έχουμε με το Βάπτισμα το σπουδαιότερο από όλα τα αγαθά. Λάβαμε άφεση αμαρτημάτων, αγιασμό, κοινωνία Πνεύματος, υιοθεσία, ζωή αιώνια. Τι περισσότερο θέλετε; Θαύματα; Αλλ' αυτά καταργούνται. Έχεις πίστη, ελπίδα, αγάπη, που μένουν. Αυτά ζητά, αυτά είναι μεγαλύτερα από τα θαύματα. Τίποτε δεν υπάρχει ίσο με την αγάπη. Σήμερα όμως η αγάπη κινδυνεύει, διότι έχει απομείνει μόνο το όνομά της, ενώ πουθενά δεν υπάρχει έμπρακτη εκδήλωσή της, αλλά έχουμε διαιρεθεί αναμεταξύ μας

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία μ' εις τας Πράξεις*

Δεν έχει αξία ό,τι δίνεται από τον Θεό άκοπα για μάς, αλλά εκείνο που κατακτάται από τη συνεργασία:

Πόση είναι η απαίτηση για καθαρότητα του βίου! Πώς αυτή και μόνη αρκεί να μάς εισαγάγει στη Βασιλεία! Και πώς όταν απουσιάζει προδίδει τον άνθρωπο, έστω και αν έχει να παρουσιάσει μύρια τέρατα και σημεία!... Διότι τα θαύματα είναι αποτελέσματα της δωρεάς του Θεού, ενώ αυτά (η ενάρτητη ζωή) είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας μας με τη δωρεά του Θεού.

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία κδ' εις την προς Εβραίους*

Ο άγιος Νικόλαος Καβάσιλας ανακεφαλαιώνει:

Τα θαύματα δεν είναι πάντοτε αναγκαία απόδειξη της ενάρετης ζωής. Πράγματι, τα θαύματα δεν υπήρξαν στη ζωή όλων των αγίων, αλλά ούτε όσοι εθαυματούργησαν υπήρξαν όλοι εργάτες της αρετής. Πολλοί μεγάλοι άγιοι που επέτυχαν θαυμαστά κατορθώματα ενώπιον του Θεού, δεν έκαναν κανένα θαύμα... Και σ' αυτούς που επικαλούνται τον Χριστό δεν είναι τίποτε ακατόρθωτο, όχι διότι τους το προσφέρει η ενάρετη ζωή τους, αλλά για ν' αποκαλυφθεί και να δοξασθεί ο προσκαλούμενος Κύριος.

Γι' αυτό, λοιπόν, για την κατάκτηση της αρετής, χρειάζονται και τα άγια Μυστήρια και κάθε κόπος. Κανείς, όμως, ποτέ από τους αγίους δεν μηχανεύθηκε με ποιο τρόπο πρέπει να κοπιήσει για ν' αποκτήσει την ικανότητα να κάνει θαύματα. Τι λέω; Πολλοί, όταν δεν υπήρχαν στη ζωή τους τα θαύματα, δεν τα επόθησαν ούτε τα επεζήτησαν, ενώ όταν θαυματοουργούν δεν επιτρέπεται ούτε να χαίρονται γι' αυτά.

Αγίου Νικολάου Καβάσιλα, Περί της εν Χριστώ ζωής

Κάτω από αυτό το πρίσμα, οι Πατέρες της Εκκλησίας έχουν ένα θαυμαστό τρόπο να μελετούν την Αγία Γραφή και να την ερμηνεύουν με διαφάνεια:

«Από αυτό θα γνωρίζουν όλοι πως είστε μαθητές μου, αν έχετε αγάπη μεταξύ σας», είπε ο Χριστός. Όστε αυτό είναι μεγαλύτερο απ' όλα τα σημεία, αφού μ' αυτό αναγνωρίζεται ο μαθητής... Διότι και τον Παύλο γι' αυτό τον θαυμάζουμε, όχι για τους νεκρούς που ανέστησε, ούτε για τους λεπρούς που θεράπευσε, αλλά επειδή έλεγε «Ποιος ασθενεί και δεν ασθενώ κι εγώ; Ποιος σκανδαλίζεται κι εγώ δεν καίγομαι;» Διότι και αν προσθέσεις σ' αυτά αναρίθμητα θαύματα, δεν θα πεις κάτι ισάξιο. Καθ' όσον και ο ίδιος είπε ότι τον αναμένει μισθός, όχι επειδή έκαμε θαύματα, αλλά επειδή με τους ασθενείς έγινε σαν ασθενής.

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ομιλία λβ' εις την Α' προς Κορινθίους

Αν, λοιπόν, σου δείξω πως πολύ ανώτερο από το να ανασταίνεις νεκρούς είναι άλλο χάρισμα, και ότι ενώ μπορείς να το λάβεις δεν το λαμβάνεις, τι θα πεις; Και μάλιστα, αυτό το χάρισμα είναι δυνατό να το έχει όχι ένας ή δύο, αλλά όλοι οι άνθρωποι. Ξέρω ότι τα χάσατε και έχετε εκπλαγεί, αφού πρόκειται να ακούσετε ότι μπορείτε να έχετε χάρισμα ανώτερο από το να ανασταίνετε νεκρούς, να ανοίγετε μάτια τυφλών και να κάνετε εκείνα που γίνονταν την εποχή των αποστόλων' και ίσως να το θεωρείτε αυτό αναξιόπιστο. Ποιο είναι, λοιπόν, αυτό το χάρισμα; Η αγάπη. Αλλά πιστέψτε με, ο λόγος αυτός δεν είναι δικός μου αλλά του Χριστού που μιλά δια μέσου του Παύλου.

Τι λέγει, λοιπόν; «Ο ζήλος σας να είναι για τα ανώτερα χαρίσματα». Λοιπόν, ζήλεψε αυτό το χάρισμα.

Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία γ' εις την προς Εβραίους*

Το Θαύμα του Πόνου

Ίσως τα παραπάνω φαίνονται κάπως απόμακτρα σε κάποιον που επιθυμεί διακαώς ένα θαύμα στη ζωή του επειδή π.χ. πονά μέσα στην αρρώστια τη δική του, ακόμη χειρότερα, ενός αγαπημένου του προσώπου.

Αν το θαύμα παρέχεται για να οδηγήσει σε μια πνευματική αφύπνιση, τότε πολλοί είναι εκείνοι που διαμαρτύρονται λέγοντας «αν μου γινόταν το θαύμα που ζητούσα, θα μου αποκάλυπτε τον Θεό και θα με έφερνε πιο κοντά Του».

Θέλω να εισαγάγω αμφιβολίες σ' αυτήν τη βεβαιότητα. Ο Ελύτης έγραψε κάπου: «Κανείς δεν παίρνει τα δωρεάν». Εγώ θα προσέθετα: Ελάχιστοι τα αξιοποιούν. Νομίζω πως οι περισσότεροι από εμάς, μετά τον αρχικό συγκλονισμό της θαυματουργικής θεραπείας μας, θα συνεχίζαμε τη ζωή μας όπως πριν, παραδομένοι στις ίδιες προβληματικές μας συνήθειες.

Αν δεν μπορούμε να δούμε την αποκάλυψη του Θεού μέσα στον πόνο, ούτε και στην κατάργησή του θα τη νοιώθουμε. Αν μπορούμε να διακρίνουμε τη φανέρωση του Θεού μέσα στον πόνο, τότε το θαύμα ήδη έγινε. Είναι η απέκδυση του κελύφους της σκληρότητας και της ραθυμίας μας, προκειμένου να φθάσει μέχρι εμάς η ιλαρότητα των ακτίνων του Ήλιου-Θεού. Χιλιάδες αγίων μαρτυρούν ότι αυτό είναι εφικτό.

Υπαρξιακή Πίστη και Ταπείνωση

Ποια είναι λοιπόν η σχέση της πίστης με το θαύμα; Μπορεί να το προκαλέσει από μόνη της, όπως μια αυθυποβολή; Κάποιος που θα ερμήνευε βεβιασμένα τη συχνή φράση του Χριστού «η πίστη σου σε έσωσε», ίσως να κατέληγε σ' αυτό το συμπέρασμα.

Όμως βασική αρχή της χριστιανικής Ορθόδοξης πίστης είναι η συνεργασία Θεού και ανθρώπου. Κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να εκβιάσει το θαύμα. Μπορεί μόνο να το ελπίζει, μέσα σε πνεύμα ταπείνωσης. Όσοι έλαβαν από τον Χριστό το θαύμα που ζήτησαν, δεν το απαίτησαν ούτε το πέτυχαν μόνοι τους με κάποιες τεχνικές, αλλά προσήλθαν με την επίγνωση ότι δεν το δικαιούνται (*Κατά Ματθαίον, 8: 8-9 και 15: 27*).

Ο εκατόνταρχος λέει στον Χριστό ότι δεν νοιώθει άξιος να τον δεχθεί στο σπίτι του γι' αυτό και του ζητά να θεραπεύσει τον γιο του από μακριά· η Χαναναία ονομάζει τον εαυτό της σκυλάκι που της αρκούν τα ψίχουλα που πέφτουν από το τραπέζι των γνήσιων παιδιών του Θεού! Υπήρξαν φορές που και ο ίδιος ο Χριστός

θαύμασε την πίστη και την ταπείνωση εκείνων που Τον παρακαλούσαν για ένα θαύμα. Γι' αυτό ανέφερα πριν ότι *πίστη σημαίνει υπαρξιακή στάση*.

Στο σημείο αυτό, η φύση του θαύματος αποσαφηνίζεται καλύτερα, αν μελετήσουμε και τα εξής παράξενα γεγονότα:

α) Δεν μπορούσε ο Χριστός στη Ναζαρέτ να κάνει κανένα θαύμα λόγω της απιστίας των συντοπιτών του (*Κατά Μάρκον, 6: 5*) Είναι τέτοια η ανάγκη συνεργασίας Θεού και ανθρώπου, ώστε χωρίς την πίστη μας ο Θεός αχρηστεύεται.

Εξαίρεση σ' αυτό αποτελούν κάποιες περιπτώσεις που ο Θεός, κατά τη δική Του ανεξικνίαση κρίση, επισκέπτεται με θαύμα έναν προηγουμένως ανυποψίαστο και του αλλάζει τη ζωή. Προφανώς προβλέπει ότι αυτός θα αξιοποιήσει το θαύμα.

β) Ο διάβολος ζήτησε από τον Χριστό να κάμει θαύματα και Αυτός αρνήθηκε (*Κατά Ματθαίον, 4: 1-11*). Εδώ δεν του λείπει η πίστη, με την έννοια της αναγνώρισης του Χριστού: «και τα δαιμόνια πιστεύουν και φρίττουν» (*Ιακώβου 2: 19*).

Απουσιάζει η πίστη ως προσωπική εμπιστοσύνη, ως εναπόθεση του εαυτού στα χέρια του Θεού, δηλαδή εκείνη η αγαπητική πρωτοβουλία που σε περνά στο χώρο του θαύματος. Το ίδιο έπραξε και με τους κακόπιστους (*Κατά Ματθαίον, 12: 38-39 και 16: 1-4, Κατά Λουκάν, 23: 8*)

γ) Η ικανότητα να επιτελείς θαύματα δεν είναι το υψηλότερο επίτευγμα του ανθρώπου. Φαίνεται τέτοιο, λόγω του εντυπωσιασμού που προκαλεί. Θα μπορούσε κάλλιστα να δοθεί από τον Θεό και σε κάποιον που στερείται των βασικών προϋποθέσεων της αρετής, όπως έγινε και με τον Ιούδα. Αναφέρεται στο *Κατά Λουκάν, 9: 1-2*:

Ο Χριστός είχε στείλει τους μαθητές Του σε περιοδεία εξοπλίζοντάς τους με την ικανότητα να θαυματουργούν. Τους δόθηκε άκοπα δηλαδή το δώρο. Όταν επέστρεψαν εντυπωσιασμένοι τούς απάντησε: «Μη θαυμάζετε που και τα δαιμόνια σάς υποτάσσονται. Να χαίρεστε που τα ονόματά σας γράφτηκαν στον ουρανό».

Όμως στον Ιούδα δεν ωφέλησε σε τίποτε, διότι δεν είχε αγάπη και ταπείνωση. Το βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης ψάλλουμε: «Τι σε έκανε, Ιούδα, να προδώσεις τον Σωτήρα; Μήπως σου στέρησε το χάρισμα να θεραπεύεις, όπως το έλαβαν και οι άλλοι;»

Καρπός Ελευθερίας...

Άλλωστε ας μην ξεχνούμε πως το θαύμα δεν περιορίζεται στην αναίρεση των φυσικών νόμων. Για τον πιστό Χριστιανό, οι ίδιοι οι φυσικοί νόμοι αποτελούν έργο της αγάπης του Θεού και συνεπώς μορφές θαύματος. Πρόκειται για ένα συνεχές φάσμα, από το συνηθισμένο και νομοτελειακό, μέχρι το έκτακτο και εντυπωσιακό. Η διαφορά τους είναι μόνο επιφανειακή.

Ο κόσμος που χρειάζεται την εισβολή ενός άλλης τάξεως γεγονότος που ονομάζεται *θαύμα*, για να θυμηθεί την ύπαρξη και φροντίδα του Θεού, είναι φανερό πως αισθάνεται αυτάρκης. Λειτουργεί με δικούς του «φυσικούς», δηλαδή άσχετους με τον Θεό νόμους, οπότε ολόκληρη η ζωή του κινδυνεύει από ανθρωποκεντρικότητα και εκκοσμίκευση.

Στη *Σοφία Σειράχ* γράφει χαρακτηριστικά: «Πολλά θα πούμε και δεν θα τελειώσουμε, τα πάντα είναι Αυτός... Πολλά κρυφά μένουν ακόμα, μεγαλύτερα από τούτα. Λίγα έχουμε δει από τα έργα Του».

Για να συμπληρώσει ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (*Λόγος Αντιρρητικός γ'*) το 14ο αιώνα: «Όλα τα όντα με τη Χάρη δημιουργήθηκαν από το μηδέν, δηλαδή δωρεάν». Ωραία λέξη! Δεν «χρωστά» ο Θεός τίποτε. Όλα είναι ένα θαύμα, καρπός της ελευθερίας Του.

Η αντίληψη αυτή δημιουργεί αίσθημα *ευγνωμοσύνης* στην καρδιά του πιστού, που με τη σειρά του καλείται να ανταποδώσει αυτή την ευχαριστία στον αδελφό του, γνωστό και άγνωστο. *Να γίνει δηλαδή ένα θαύμα στη ζωή του άλλου, ένα σημείο της Βασιλείας του Θεού.*

Η Οργανική Σχέση με τον Θεό

Από ολόκληρο το ήθος ζωής της Εκκλησίας γίνεται φανερό ότι το υψηλότερο επίτευγμα του ανθρώπου είναι η αγάπη και η ταπείνωση.

Αν δεις άνθρωπο που ζει με αγνότητα και ταπεινοφροσύνη, ελεήμονα, πράο, συμπνεπικό, που αγαπά τον Θεό και τον άνθρωπο, με όλες τις αρετές συγκεντρωμένες, ω τι όραμα έχεις δει! Τον ίδιο τον αόρατο Θεό αξιώθηκες να δεις πάνω στο ναό Του και την εικόνα Του.

Βίος Αγίου Παχωμίου

Αυτό είναι το όντως θαύμα. Όταν η καρδιά του ανθρώπου γίνεται κατοικητήριο του Θεού *σαρκώνοντας τον Χριστό ξανά*. Η λογική του Θεού διαφέρει πολύ από τη λογική της κοινωνίας του θεάματος. Το θαύμα που επιτελείται μέσα στην ανθρώπινη ψυχή μετρά πολύ περισσότερο από την ανατροπή των φυσικών νόμων, διότι έτσι *καταλύεται ο νόμος της αμαρτίας*.

Όποιος αισθανθεί πραγματικά τις αμαρτίες του είναι ανώτερος από εκείνον που με την προσευχή του ανασταίνει νεκρούς. Όποιος αξιωθεί να δει την ασθένειά του είναι ανώτερος από εκείνον που αξιώθηκε να δει αγγέλους, διότι βλέπει με τα νοερά μάπα της ψυχής του.

Αγίου Ισαάκ του Σύρου, *Ασκητικά*, λόγος λδ

Στην εποχή μας δήθεν χαρισματικοί ηγέτες εξασκούν κάποιες έκτακτες ικανότητες, με σκοπό να προσελκύσουν κόσμο στη δική τους σέκτα. Ζούμε σε εποχή εκτεταμένης σύγχυσης που εκλαμβάνει το ψέμα γι' αλήθεια. Ταυτόχρονα πρόκειται και για μια εποχή σκηνοθεσίας.

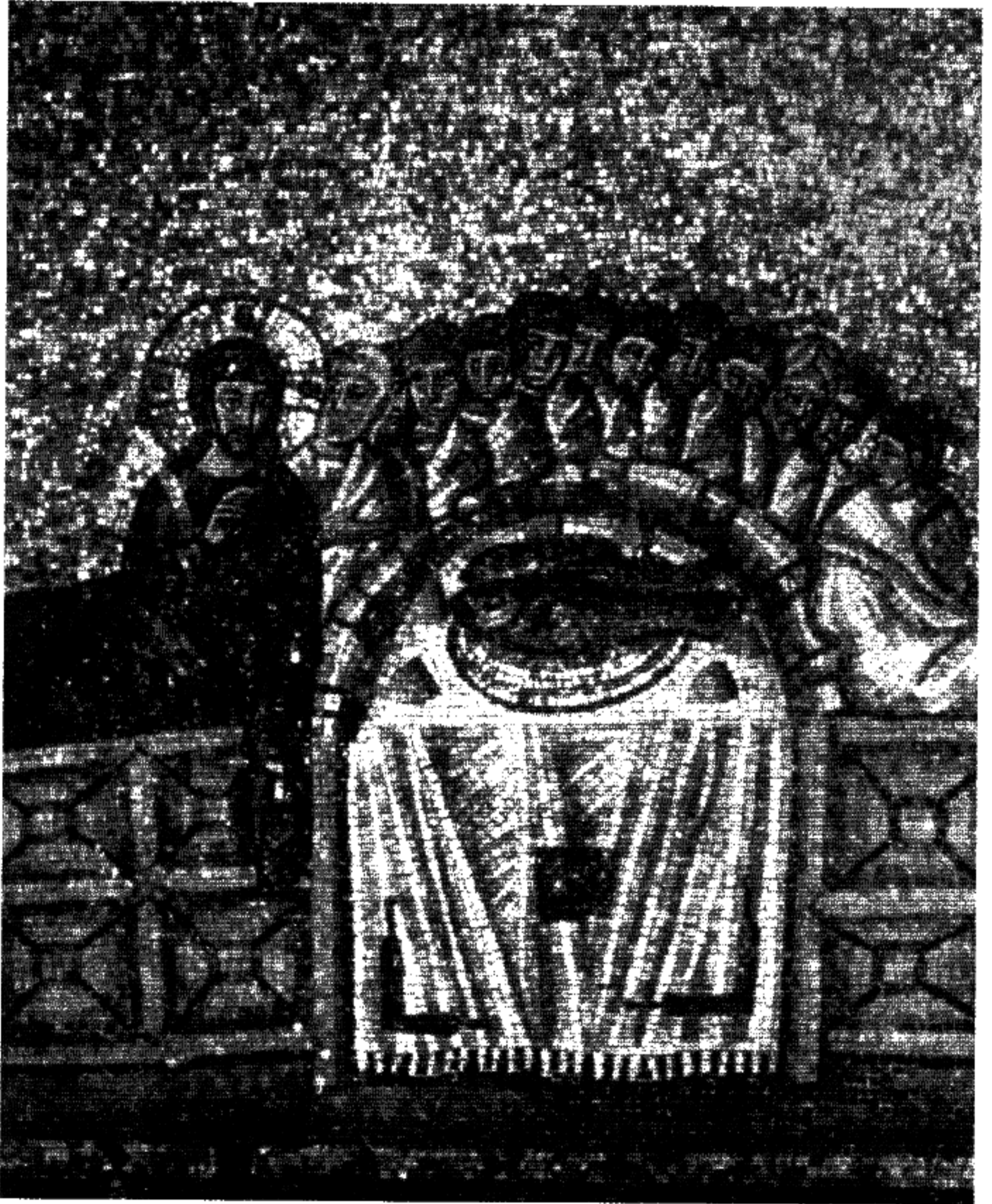
Αυτό που έχει τη δυνατότητα να παρουσιαστεί κατάλληλα συσκευασμένο κερδίζει τη μάχη των εντυπώσεων. Σε μια τέτοια κατάσταση εύκολα κάποιος μπορεί να νομίσει τη λαμαρίνα για χρυσάφι και το βότσαλο για διαμάντι. Ήδη από παλιά οι Πατέρες της Εκκλησίας μάς είχαν προειδοποιήσει να είμαστε δύσπιστοι όταν ακούμε για θαύματα για να μην πλανηθούμε.

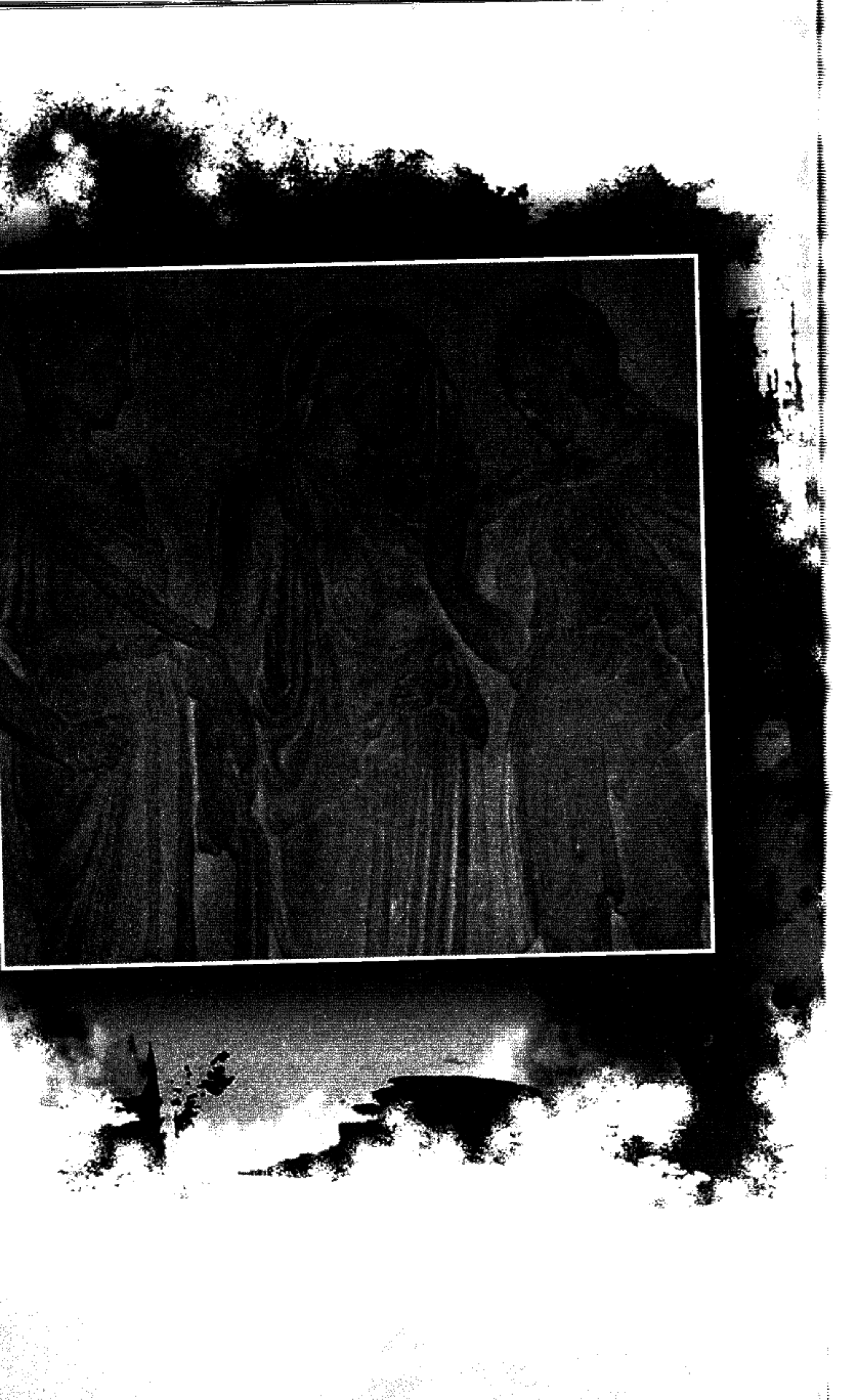
Χρειάζεται να γίνονται α) στο όνομα του Ιησού Χριστού (τον Οποίο να ομολογούν ρητά ως θεάνθρωπο), β) να παραπέμπουν στη μετάνοια και στην Εκκλησία, και γ) να αποτελούν πράξεις ταπεινής αγάπης και όχι επίδειξης.

Όταν όλες οι εκδηλώσεις της ζωής καλύπτονται από την παρουσία και δράση της ενέργειας του Θεού, τότε ο Χριστιανός εύλογα αναπτύσσει το βίωμα ότι ζει διαρκώς στο χώρο του θαύματος. Τότε το θαύμα παύει να είναι έκτακτη ενέργεια και γίνεται τρόπος ζωής.

Γίνεται αποτέλεσμα της πίστης, όχι με τη σημασία της αξιοποίησης μιας ασαφούς και νεφελώδους εσωτερικής δύναμης, όπως συχνά νομίζεται, αλλά με την έννοια της προσωπικής εμπιστοσύνης και της εγκατάστασης οργανικής σχέσης ενός προσώπου προς το πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού.

Τότε θαύμα σημαίνει κάθε δωρεά, το να ζει κάποιος «εν τω Θεώ». Όπως τόνισε ο Θεός στην Παλαιά Διαθήκη προτυπώνοντας τη Βασιλεία Του, «μάθε ότι δεν είναι για την αρετή σου που σου δίνει ο Θεός αυτή την καλή γη να κληρονομήσεις» (Δευτερονόμιο 9: 6).

Σπύρος Μακρής

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Το μακάριο και αθάνατο Ον δεν έχει προβλήματα ούτε προκαλεί προβλήματα σε κανέναν άλλον· ούτε οργίζεται λοιπόν, ούτε χαρίζεται· γιατί όλα αυτά είναι γνωρίσματα αδύναμου όντος.

Επίκουρος, *Κύριαι Δόξαι*

Στη σημερινή εποχή, όταν μιλούμε για θαύματα, το μυαλό μας πηγαίνει σε εικόνες της Παναγίας, του Χριστού ή διαφόρων αγίων που δακρύζουν ή ματώνουν. Το μυαλό μας πηγαίνει στην παράκλησή μας, προκειμένου να επέμβουν σε κάποια δύσκολη ή επάρατη νόσο, ώστε να γίνουμε καλά.

Ακόμα, πηγαίνει στις εξαγγελίες των Ευαγγελίων για την ανάστασή μας εκ νεκρών, κατά την Δευτέρα Παρουσία· αυτό, ανάμεσα σε όλα τα άλλα, είναι ίσως και το σημαντικότερο θαύμα που ευελπιστούμε ή πιστεύουμε.

Όλα αυτά δεν είναι, παρά επέμβαση μίας θεϊκής δύναμης, που αλλάζει μία υπάρχουσα κατάσταση σε κάτι άλλο καλύτερο και πάντα προς το συμφέρον το δικό μας, το προσωπικό. Δεν είναι δηλαδή, παρά μία *εκτροπή των Φυσικών Νόμων*, από έναν Θεό που μπορεί τα πάντα, ή από αγίους, που με τη βοήθεια του Θεού μπορούν επίσης να κάνουν τα πάντα.

Η έννοια του *θαύματος*, όπως την εννοούμε σήμερα, είναι κάτι άγνωστο, ανεπίτρεπτο και απορίας άξιο για τους Έλληνες της αρχαίας Ελλάδας. Η αντίληψη που είχαν αυτοί οι άνθρωποι είναι εντελώς διαφορετική. Πηγάζει από τον τρόπο που εννοούσαν και αντιλαμβάνονταν τους Θεούς τους, αλλά και τον Κόσμο, ή το Σύμπαν γενικότερα.

Πώς Αντιλαμβάνονταν οι Αρχαίοι τον Κόσμο

Οι αρχαίοι αντιλαμβάνονταν τον κόσμο, από τον μικρότερο κόκκο άμμου ως το μεγαλύτερο γαλαξία, ως ένα οργανικό σύνολο, άπειρο, τέλεια διευθετημένο και τακτοποιημένο, που διοικείται με τάξη και νόμους, άριστα «κεκοσμημένο». Όλη αυτή

η ευπρέπεια, η ευταξία και η κοσμιότητα χάρισαν σ' αυτό το σύνολο το όνομα που όλοι χρησιμοποιούμε σήμερα: *Κόσμος*.

Η φύση του Κόσμου παρέπεμψε στην τέχνη του «θαυμάζειν». Το *θαύμα* είναι ο ίδιος ο Κόσμος και ό,τι συμβαίνει μέσα σε αυτόν. Τα πάντα είναι «κατά φύσιν» και τίποτα δεν είναι εξωκοσμικό.

Θαύμα είναι αυτό, του οποίου το αίτιο δεν γνωρίζουμε και γι' αυτό το λόγο το θαυμάζουμε, όπως προκύπτει από τα συγγράμματα που μας άφησε ο Αριστοτέλης. Με δυο λόγια, το μόνο πραγματικό θαύμα είναι η *θαυμαστή αυτή ύπαρξη* του Κόσμου, μέσα στον οποίο ζούμε.

Οι αρχαίοι δεν ζητούσαν από τους Θεούς τους «θαύματα». Το να ζητήσουν κάτι προς το ιδιωτικό τους συμφέρον θεωρούταν *ύβρις*. Οι αρχαίοι ήταν *πολίτες* κι αυτό σημαίνει πως ενδιαφέρονταν για την πόλη και τα κοινά της. *Ιδιώτης* ήταν εκείνος που δεν συμμετείχε στα κοινά της πόλης, ο άπειρος, ο ανίδεος, ο απαίδευτος. *Ιδιώτης*, στη χειρότερη μορφή του, ήταν ο πρόστυχος και ο άξεστος. Συνεπώς, η προσευχή για προσωπικό και ιδιωτικό συμφέρον ήταν ανόητο, αν όχι τιποτένιο.

Ο αρχαίος πολίτης προσευχόταν στους Θεούς του για απλή «εύνοια» ή αρωγή, όταν αυτό επιτρεπόταν –για παράδειγμα σε μία μάχη, σε μία προσπάθεια ιάσεως– αλλά πάντα με την προϋπόθεση ότι και ο ίδιος δεν θα καθόταν με σταυρωμένα τα χέρια.

Για την ίασή του ο Έλληνας πήγαινε στα Ασκληπιεία, όπου εφαρμόζονταν θεραπείες επιστημονικές, που δεν είχαν σχέση με θαύματα. Η πρωτοβουλία και δραστηριότητα του ανθρώπου ήταν απαραίτητη: καθώς έλεγαν «συν Αθηνά και χείρα κίνη».

Ο πολίτης ευχαριστούσε τους Θεούς ή την Θεότητα, μετά από μία ευνοϊκή για αυτόν έκβαση. Δεν έταζε αναθήματα ή υλικά πλούτη για να εξασφαλίσει από τον Θεό, αυτό που σήμερα θα ονομάζαμε «ρουσφέτι».

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ένα αναθηματικό ανάγλυφο που βρέθηκε σε Ιερό του Ασκληπιού στη Μήλο του 1ου π.Χ. ή μ.Χ. αιώνα, με την επιγραφή «ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ ΤΥΧΗ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ». Σήμερα φιλοξενείται στο Βρετανικό Μουσείο.

Και σαφώς, οι αρχαίοι δεν είχαν τάσεις άρνησης ζωής και αυτοτιμωρίας, όπως η νηστεία, ή το να πηγαίνει κάποιος γονυπετής στην εκκλησία, για να κερδίσει την προσοχή του Θεού.

Ήταν παράλογο και καθ' όλα αντιφατικό, από τη μια να επιθυμεί και να ελπίζει κάποιος πως, λόγου χάριν, θα αναστηθεί το κορμί –το οποίο συνεπώς θεωρεί πολύτιμο– και από την άλλη να υποβιβάζει την αξιοπρέπειά αυτού του κορμιού με τέτοια μέσα.

Σε αυτό το ζήτημα, ο Σαλούστιος, μιλώντας για θυσίες και τιμές στους Θεούς,

ανάλογα των σημερινών ταμάτων, είναι αρκετά σαφής όταν λέει πως «οι Θεοί ουδέν κερδίζουν από όλες αυτές τις πρακτικές, διότι τίνος ανάγκη έχουν οι Θεοί; Εμείς όμως κερδίζουμε την μετ' εκείνων συνάφεια».

Το Μυστήριο των Θαυμάτων

Ο καλύτερος, ίσως, τρόπος για να εντοπίσουμε την έννοια του θαύματος στην αρχαία Ελλάδα, είναι η εποχή όπου ο Χριστιανισμός αρχίζει να εισβάλλει και να διαβρώνει, με διάφορους τρόπους, τα ελληνικά ιδεώδη.

Είναι η εποχή όπου ο Κέλσος, ο Πορφύριος και πολλοί άλλοι επιχειρούν να δώσουν το «στίγμα» της ελληνικής λατρείας, σε μία Ελλάδα που ανέκαθεν η σημερινή έννοια της θρησκείας ήταν άγνωστη. Δεν υπήρχαν καθορισμένα βιβλία λατρείας, και η έννοια της «πίστης» άρμοζε σε ανθρώπους που η πνευματική τους κατάσταση ήταν απαίδευτη, αφού πίστευαν σε διαδόσεις, χωρίς να θέτουν λογικά επιχειρήματα για να υποστηρίξουν αυτά τα «πιστεύω». «Πίστη» ήταν η χαμηλότερη βαθμίδα της γνωστικής λειτουργίας.

Κυρίως από τον Κέλσο μαθαίνουμε πως θεωρούσαν τους θαυματοποιούς απατεώνες, και πως τέτοιου είδους απασχόληση ταιριάζει σε ανθρώπους ελεεινούς και δυστυχισμένους. Ο ίδιος διευκρινίζει πως θαύματα (δυνάμεις) υπερφυσικά συνέβαιναν παντού και πάντα, όπως οι ευεργεσίες που πρόσφερε ο Ασκληπιός ή οι εξαφανίσεις των Αριστέα του Προκοννήσιου, ή του Κλεομήδη από την Αστυπάλαια, ή ακόμη η ψυχή του Ερμότιμου Κλαζομένιου που ταξίδευε από το ένα μέρος στο άλλο, ενώ το σώμα του ήταν άψυχο.

Παραδοξολογίες και θαύματα εφεύραν και εκμεταλλεύτηκαν κι άλλοι, περισσότερο επώνυμοι. Ο Ζάλμοξις, ο δούλος του Πυθαγόρα στη Σκυθία. Ο ίδιος ο Πυθαγόρας στην Ιταλία. Ο Ραμψίνιτος στην Αίγυπτο. Ο Ορφέας στους Οδρύσες. Ο Πρωτεσίλαος στη Θεσσαλία. Ο Ηρακλής στο Ταίναρο. Ο Θησέας... και πολλοί άλλοι.

Όλα είναι φαινόμενα ή απάτες άξια θαυμασμού, αλλά μόνο οι Ιουδαίοι τα ανάλογα θαύματα και τις παραδοξολογίες τους τις απέδιδαν στον Ύψιστο Θεό, ή ακόμα και στον Υιό του Θεού (ο οποίος, σημειωτέον, αυτοαποκαλείται «υιός ανθρώπου»).

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η σχετική παρατήρηση του συγγραφέα Bruno Snell, ότι η διαφορά ανάμεσα στον Εβραιοχριστιανό και στον Έλληνα είναι ότι ο μεν πρώτος μέσα από τα «θαύματα» αναγνωρίζει –και κατά συνέπεια αποδεικνύει την ύπαρξη του ενός Θεού– ο δε δεύτερος συνειδητοποιεί την ύπαρξη των Θεών του, αντικρίζοντας απλώς τη «θαυμαστή» φυσική τάξη του Κόσμου.

Τα θαύματα, όπως τα εννοούμε σήμερα, δεν ήταν παραδεκτά στην αρχαία Ελλάδα. Γνώριζαν πως «ο ορατός Κόσμος δεν έχει διευθετηθεί προς χάρη του ανθρώπου: Το κάθε τι γεννιέται και πεθαίνει για χάρη της διαφύλαξης του όλου, όπου το κάθε τι μετατρέπεται σε κάτι άλλο».

Αυτό, ο σημερινός άνθρωπος δεν το έχει αντιληφθεί και γι' αυτό ζητά κάθε φορά κάποιο «θαύμα» για να τον βγάλει από τη δύσκολη θέση –όποια κι αν είναι αυτή– και να εξαφανίσει τα «κακά» που τον επιβουλεύονται. Ο Κέλσος, όμως, είναι αρκετά διαφωτιστικός και σε αυτό:

Τα καλά και τα κακά ούτε πληθαίνουν ούτε λιγοστεύουν, κι ο Θεός δεν χρειάζεται να διορθώσει τον κόσμο –δηλαδή να του προσθέσει βελτιώσεις, θαρρείς κι είναι άνθρωπος που σκάρωσε από την αρχή ένα κακότεχνο έργο και τώρα πάει να το επιδιορθώσει– εξαφανίζοντάς τον με το πυρ ή με κατακλυσμούς. Όσο για το τι είναι κακό και τι όχι, ας μην είμαστε και τόσο σίγουροι. Κι αν ακόμα κάτι σου φαίνεται κακό, δεν είναι ξεκάθαρο αν είναι όντως κακό· δεν μπορείς πάντα να ξέρεις αν πραγματικά είναι ή όχι προς όφελος είτε δικό σου, είτε κάποιου άλλου, είτε του συνόλου.

Ο Θαυμάσιος Ουράνιος Νόμος

Για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής, τίποτα δεν υφίσταται έξω από αυτόν τον αιώνιο και ατελεύτητο Κόσμο. Ακόμα και οι Θεοί ζουν μέσα σε αυτόν τον Κόσμο και είναι δέσμιοι των Νόμων που τον οργανώνουν και τον κυβερνούν. Τίποτα δεν ξεφεύγει, ούτε και οι ίδιοι οι Θεοί.

Αλλά κι αν ακόμη οι Θεοί θέλουν να κάνουν κάτι αυθαίρετο, τους σταματά η ίδια η φυσική τάξη, ο Φυσικός Νόμος. Ο Νόμος αυτός εξασφαλίζει τη σταθερότητα ύπαρξης στον κόσμο. Είναι ένας, αλλά εκδηλώνεται στον Κόσμο και ισχύει μέσω της *Αδράστειας* (ή *Ανάγκης*), της *Δίκης* και των *Ερινύων* (ή *Ευμενίδων*).

Από την Αδράστεια δεν είναι κανείς αναπόδραστος, δεν μπορεί να διαφύγει. Είναι αναγκασμένος να είναι συνδεδεμένος με το Φυσικό Νόμο. «Υπό του Ορφέως λέγεται ότι η Αδράστεια φρουρεί τον πλάστη των όλων».

Η Δίκη –που η αρχική της έννοια ήταν *έθιμο, συνήθεια, χρήση, φύση*, ενώ οι μετέπειτα έννοιες σήμαιναν *τάξη, αρμονία, νόμος και δίκαιο*– συμμετέχει στην τήρηση του Νόμου.

Οι Ερινύες Τισιφώνη, Μέγαιρα και Αληκτώ είναι οι πανταχού παρούσες φύλακες της φυσικής τάξης και την επαναφέρουν, όπου και όποτε έχει παραβιαστεί, γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως *πμωροί κακών πράξεων*.

Ο Ηράκλειτος ξεκαθαρίζει πως «ο Ήλιος δεν θα υπερβεί τα όριά του, ειδάλλως οι Ερινύες, που επικουρούν την Δίκη, θα τον ανακαλύψουν». Στην *Ιλιάδα*, η Θεά Ήρα κάνει το άλογο του Αχιλλέα να μιλήσει. Αμέσως η παραβίαση αυτή θέτει σε ενεργό δράση τις Ευμενίδες, που αποκαθιστούν το φυσικό νόμο και το άλογο παύει να μιλά. «Ανάγκα γαρ και οι Θεοί πείθονται».

Ο Ερμείας μάς λέει ότι ο Νόμος εμπεριέχεται στην *Ανάγκη* ή *Αδράστεια*, «Η Αδράστεια έχει συμπεριλάβει και συγκρατεί μέσα της ενιαία τις αναλογίες όλων μαζί των Νόμων. Εγκόσμιων και υπερκόσμιων, πεπρωμένων και θείων».

Ο Νόμος, σύμφωνα με τους Ορφικούς –στον οποίο έχουν αφιερώσει ύμνο– ίσχυε σε όλον τον Κόσμο, δηλαδή σε όλο το Σύμπαν, όχι μόνο στη Γη, αφού ο Δαμάσκιος αναφέρει ότι «εκτείνεται σε ολόκληρο τον κόσμο και αγγίζει τα πέρατά του».

Όλα τα φαινόμενα, φυσικά, βιολογικά, ηθικά κλπ, διέπονται από τους νόμους, οι οποίοι συγκροτούν και συναποτελούν τον έναν και μόνο, ο οποίος, όπως είπε ο Ορφείας, είναι πάρεδρος του Διός.

Ακόμη και οι Επικούρειοι –η Σχολή των οποίων και οι ιδέες τους έχουν λανθασμένα χαρακτηριστεί ήδη από την εποχή τους ως υλιστικές και άθεες– πολύ απλά διατυπώνουν ανάλογα θέματα.

Τα όποια φαινόμενα που βλέπουν ή και νιώθουν οι άνθρωποι, τα οποία φαίνεται να συμβαίνουν χωρίς τη συνεργεία των Φυσικών Νόμων, δεν είναι θεϊκά. Γιατί; Για τον απλούστατο λόγο ότι ένα ον που θεωρείται μακάριο και δεν έχει ανθρώπινες αδυναμίες δεν μπορεί να «χαρίζεται», αλλά ούτε και να επεμβαίνει κάνοντας θαύματα και διακρίσεις.

Κι αυτό, όχι μόνον επειδή δεν είναι εξωκοσμικό και ελέγχεται από την Αδράστεια, αλλά κυρίως διότι η *θέληση*, η *δραστηριότητα* και το *κίνητρο* δεν είναι παρά γνωρίσματα ενός αδύναμου όντος, δίχως μακαριότητα.

Επιπλέον, ο Επίκουρος εξηγεί τα θεϊκά οράματα και τις οπτασίες, που ήδη πολλοί από τότε έβλεπαν, ως υλικές εικόνες των Θεών που εκρέουν από τα σώματά τους και ταξιδεύουν μέσα στον ορατό κόσμο, εξαιτίας Φυσικών Νόμων και όχι θεόσταλων ενεργειών.

Οι ταξιδεύουσες κοσμικές εικόνες δημιουργούν τα ορατά ομοιώματα, που τυχαίνει να βλέπουν κάποιοι άνθρωποι. Όλα εξαρτώνται από την κατάσταση του νου όταν συλλαμβάνει, όχι μόνο τα υπερφυσικά φαινόμενα, αλλά και τα θεϊκά είδωλα (οράματα κλπ).

Οι Έλληνες Θεοί Σέβονται το Φυσικό Νόμο

Όσο κι αν ψάξουμε δεν θα βρούμε κάποιο θαύμα που να έχουν κάνει οι Έλληνες Θεοί και οι Ελληνίδες Θεές. Η *Ιλιάδα* του Ομήρου, ως το πιο αντιπροσωπευτικό κείμενο για το θέμα μας, δίνει στον κάθε αναγνώστη την ευκαιρία να το διαπιστώσει. Δεν θα βρει καμία εκτροπή κάποιου νόμου, ή κάποιο θαύμα, ή κάποια επέμβαση Θεού χωρίς να υπάρχουν συνέπειες για τους ίδιους. Οι συνέπειες αυτές δηλώνουν ότι κανείς δεν είναι ανεξέλεγκτος, άρα δεν υπάρχει θαύμα.

«Λέγεται ότι ο Ασκληπιός, επειδή εξαπατήθηκε με χρήματα, ανάστησε τον Ιππόλυτο, ο οποίος είχε αποθάνει», μας λένε οι Ορφικοί. Η παράδοση όμως αναφέρει ότι ο Ασκληπιός ανάστησε εκ νεκρών κι άλλους, όπως ήταν ο Λυκούργος, ο Καπαεύς, ο Γλαύκος, ο Ωρίωνας και ο Τυνδάρεως.

Ο Άδης παραπονέθηκε στον Δία κι αυτός τον κατακεραύνωσε. Η αναταραχή που προκάλεσε ο Ασκληπιός καταπατώντας την Τάξη διαφυλάχτηκε. Κανείς δεν

μπορεί να εκτρέπει τους νόμους σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Κι όποιος το κάνει τιμωρείται, όπως η ανυπακοή του Προμηθέα.

Η έννοια της τιμωρίας δεν πρέπει να παρεξηγηθεί. Οι Έλληνες Θεοί δεν εκθρεύονται, απλά δρουν ως προστάτες και επόπτες των Φυσικών Νόμων, οι οποίοι είναι πέραν του καλού και του κακού (εξ άλλου οι έννοιες αυτές δεν είχαν νόημα τότε).

Οποδήποτε «ελαττωματικό», οτιδήποτε χαλάει την τάξη, αποβάλλεται από την ίδια τη Φύση κι αυτό είναι κανόνας απαραβάτος στο κάθε τι, αν παρατηρήσουμε λίγο τον κόσμο μας και τη φύση που μας περιβάλλει.

Ούτε οι Θεοί μπορούν με κανένα θαύμα να αφαιρέσουν τις «αμαρτίες» κάποιου, γιατί αυτό έρχεται ενάντια στο «αντιπεπονθός» του Πυθαγόρα, που σημαίνει να έρθεις ενάντια στο νόμο της ανταποδοτικότητας ή κάρμα.

Αλλά κι αν μπορούσαν να αφαιρεθούν οι «αμαρτίες» οποιουδήποτε, τότε πού βρίσκεται η δικαιοσύνη του όποιου Θεού; Όταν ο αμαρτωλός και το θύμα του πάνε και οι δύο στον Παράδεισο; Σαφώς υπάρχει μία ανισορροπία. Ο Πορφύριος έρχεται να μας πει πως οι Έλληνες θεοί δεν κάνουν θαύματα. Δεν έχουν ανάγκη να κάνουν θαύματα.

Ο Θεός τα επονείδιστα δεν τα μπορεί και αυτά που αντιβαίνουν στη φύση δεν τα θέλει. Γιατί ο Θεός είναι το πρώτο αίτιο της ορθότητας και δικαιοσύνης των νόμων της φύσης κι όχι αρχηγέτης της ελαττωματικής επιθυμίας ούτε της πλανημένης αταξίας. Τίποτα λοιπόν παράλογο δεν μπορεί να πράξει και τίποτα ενάντια στον εαυτό του. Ούτε θα μπορούσε να γίνει ποτέ κακός ο Θεός, ακόμα και να το ήθελε. Ούτε θα μπορούσε να πέσει σε σφάλμα, διότι είναι αγαθός.

Οι Έλληνες Θεοί δεν έχουν ανάγκη να σώσουν κανέναν, ούτε να επέμβουν σε κανέναν, ούτε να εκτρέψουν τους Νόμους για χάρη κανενός. Μόνο εμείς μπορούμε να «σώσουμε» τους εαυτούς μας. Σύμφωνα με τον Σαλούστιο:

Σε ό,τι αφορά εμάς, αν είμαστε αγαθοί ένεκα της ομοιότητάς μας με αυτούς, επικοινωνούμε με τους Θεούς, «συναπτόμεθα», αν γινόμαστε κακοί λόγω ανομοιότητας, αποχωριζόμαστε από αυτούς. Όταν ζούμε σύμφωνα με την αρετή «συναπτόμεθα» με τους Θεούς, ενώ στην αντίθετη περίπτωση γινόμαστε εχθροί απέναντι στους Θεούς, όχι διότι αυτοί εξοργίζονται, αλλά διότι οι «αμαρτίες» μας τους εμποδίζουν να μας φωτίσουν και μας προσάπτουν σε τιμωρούς δαίμονες.

Σύμφωνα δε με τους *Νόμους* του Πλάτωνα:

Πάντως ο Θεός, όπως λέει και η παράδοση, ελέγχει την αρχή, τη μέση και το τέλος των όντων, και προχωρεί σε ευθεία, σύμφωνα με τη φύση. Και πάντα τον ακολουθεί η δικαιοσύνη που τιμωρεί αυτούς που στερούνται το Θείο Νόμο· και τη δικαιοσύνη την ακολουθεί από κοντά, ταπεινός και κόσμιος, αυτός που θα κερδίσει την ευτυχία.

Θαυμάζοντας Θεαματικά «Θαύματα»

Αν και μέχρι τώρα διατυπώθηκε σε γενικές γραμμές η καθολική άποψη περί θαυμάτων κατά την ελληνική φιλοσοφία και λατρεία μέσα από αρκετά συγγράμματα αρχαίων Ελλήνων φιλόσοφων, είναι σωστό να αναφέρουμε τα πιο κύρια, ίσως, παραδείγματα φαινομένων που χαρακτηρίστηκαν ως *θεικά σημάδια*.

Ακόμα κι επεμβάσεις, οι οποίες στην ουσία τους, όμως, δεν αποτελούν «θαύματα» με τη σημερινή έννοια, αλλά κάτι που υπερβαίνει (με τα ανθρώπινα μάτια και αισθήσεις) τη συνηθισμένη πραγματικότητα και «αξίζουν ασφαλώς από τα υπερφυσικά φαινόμενα περισσότερο από κάθε άλλο να προκαλέσουν το θαυμασμό», σύμφωνα και με τα χαρακτηριστικά λόγια του Ηρόδοτου.

Ο Επωπεύς, μετά τον πόλεμο και τη νίκη του επί των Θηβαίων, αφιέρωσε ναό στην Θεά Αθηνά, για τον οποίο ζήτησε σημάδι ότι η κατασκευή έγινε όπως έπρεπε. Τότε, μπροστά στο ναό έτρεξε λάδι, σύμφωνα με τον Πausανία, σαν απάντηση ότι ακολούθησε τους κανόνες που άρμοζαν, αφού το λάδι είναι από τον καρπό της ελιάς, σύμβολο και δέντρο της Αθηνάς.

Οι Τροιζήνιοι ιστορούν πως το άλογο Πήγασος χτύπησε με το νύχι του τη γη και ανάβρυσε στο μέρος αυτό νερό. Στο ίδιο μέρος υπάρχει και άγαλμα του Ερμή με το όνομα *Πολύγιος*. Στο άγαλμα αυτό λένε πως ο Ηρακλής ακούμπησε το από αγριελιά ρόπαλό του, το οποίο έπιασε ρίζες στη γη και βλάστησε πάλι.

Για τον Διόνυσο λέγεται πως χτύπησε τη γη κοντά στη θάλασσα της Κυπαρισσίας και ανάβλυσε νερό. Από τότε η πηγή ονομάστηκε *Διονυσιάδα*.

Για ένα άγαλμα που περιγράφει ο Μιχαήλ Απταλειάτης ως *η Παρθένος του Φειδίου* (αναφέρεται κι από τον Νικήτα Χωνιάτη με σύγχυση απόψεων για ποιο άγαλμα της Αθηνάς πρόκειται), συμπληρώνει πως στις 3/10/1065 κτυπήθηκε από κεραυνό δίχως να καταστραφεί.

Ο γνωστός στους περισσότερους αναγνώστες, Κρητικός Επιμενίδης, που απάλλαξε την Αθήνα από το *Κυλώνειο Άγος*, κοιμήθηκε σε μία σπηλιά επί σαράντα ή πενήντα επτά χρόνια, ενώ σύμφωνα με την παράδοση πέθανε σε ηλικία 154 ή 299 ετών.

Το άγαλμα της Αθηνάς που βρισκόταν στην Ακρόπολη, σύμφωνα με μία παράδοση ήταν *διπτεές*, δηλαδή έπεσε από τον ουρανό. Ανάλογη φήμη έχει και το ιερό *Παλάδιον* στο Ίλιον της Τροίας, καθώς και αρκετά άλλα αντικείμενα και αγάλματα.

Όταν ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Καλιγούλας (37-41 μ.Χ.) θέλησε να μεταφέρει

το άγαλμα του Διός από την Ολυμπία, το άγαλμα αιφνιδιαστικά κάγχασε, το ικρίωμα έπεσε και οι εργάτες τράπηκαν σε φυγή, σύμφωνα με τον Σουητώνιο.

Ο Σέλευκος, όταν ήταν έτοιμος να ξεκινήσει από τη Μακεδονία μαζί με τον Αλέξανδρο, κατά τη θυσία που έκανε στην Πέλλα για τον Δία, τα ξύλα που βρίσκονταν πάνω στο βωμό προχώρησαν μόνα τους προς το άγαλμα και άναψαν χωρίς φωτιά, σύμφωνα με τον Πausανία.

Ανάλογη περίπτωση, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, έχουμε και στους Δελφούς όταν ο Ξέρξης ήθελε να διαρπάξει τους θησαυρούς του Μαντείου όπου, ιερά όπλα που ήταν απαγορευμένο να τα αγγίξει άνθρωπος, μεταφέρθηκαν μόνα τους έξω από το ναό.

Εμφανίσεις Θεών και Επεμβάσεις σε Μάχες

Σύμφωνα με τον Πausανία, λένε πως μετά το θάνατο του Σοφοκλή, όταν εισέβαλαν στην Αττική οι Λακεδαιμόνιοι, ο αρχηγός τους είδε τον Διόνυσο να παρουσιάζεται στο όνειρό του και να τον παρακινεί να τιμούν τη Σειρήνα.

Ο Αισχύλος, από την άλλη διηγούταν πως, όταν ήταν νέος και κοιμόταν κάποτε στην εξοχή φυλάγοντας σταφύλια, του παρουσιάστηκε ο Διόνυσος, ο οποίος τον παρακίνησε να γράψει τραγωδία.

Κατά την καταδίωξη του Ανάξανδρου από τον Αριστομένη, ο τελευταίος τραυματίστηκε και σταμάτησε την καταδίωξη. Μετά την επούλωση του τραύματος εισχώρησε στη Σπάρτη, αλλά αναγκάστηκε να υποχωρήσει και να γυρίσει πίσω, από τις εμφανίσεις της Ωραίας Ελένης και των Διοσκούρων.

Για τον Αριστομένη, επίσης, λέγεται πως μετά το θάνατό του (οι Λακεδαιμόνιοι τον έριξαν στον Καιάδα με άλλους πενήντα, αλλά σώθηκε από έναν αετό) παρευρέθηκε στη μάχη των Λεύκτρων βοηθώντας τους Θηβαίους, γεγονός που συντέλεσε στην ήττα των Λακεδαιμονίων.

Αξιοσημείωτο είναι πως αρχαία κείμενα μας φέρνουν σε επαφή με πολύ παράδοξες πληροφορίες, σχετικά με τη μάχη του Μαραθώνα, όπως αυτή του Πausανία:

Στη μάχη συνέβη να λάβει μέρος και κάποιος που έμοιαζε με αγρότη στην εμφάνιση και στην περιβολή. Αυτός σκότωσε πολλούς από τους βαρβάρους με ένα αλέτρι κι όταν η μάχη τελείωσε εξαφανίστηκε. Όταν οι Αθηναίοι ρώτησαν σχετικά, ο Θεός δεν χρησιμοδότησε γι' αυτόν τίποτε περισσότερο από το ότι έπρεπε να τιμούν τον ήρωα Εχειλαίο.

Αρκετοί υποστηρίζουν πως ο Έχειλος ή Εχειλαίος ήταν ο αρκαδικός Θεός Πάνας, διότι:

όταν ο Φειδιππίδης είχε σταλεί στη Λακεδαίμονα για να φέρει την είδηση πως οι Μήδοι είχαν αποβιβαστεί στη χώρα... ο Θεός Παν τον είχε συναντήσει περί το Παρθένο Όρος και πως είχε πει πως ευνοεί τους Αθηναίους και πως θα έρθει στο Μαραθώνα για να πολεμήσει μαζί τους. Οι Αθηναίοι λοιπόν, τίμησαν αυτόν τον Θεό για την είδηση του Φειδιππίδη.

Παράξενα φώτα και παράδοξες εμφανίσεις οντοτήτων, κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας στη Σαλαμίνα αναφέρονται από τον Πλούταρχο:

...Λέγεται ότι έλαμψε ένα εκτυφλωτικό φως από την Ελευσίνα, βοή δε και φωνή (από το πουθενά) γέμισε το Θριάσιον Πεδίον μέχρι τη θάλασσα σαν να ήταν άνθρωποι πολλοί μαζί και έκαναν λιτανεία του μυστηριακού Ιάκκου. Από το πλήθος των κραυγαζόντων φάνηκε τότε σαν να υψωνόταν σιγά-σιγά από τη γη νέφος που κατόπιν έστρεψε πίσω και έπεφτε επάνω στα πλοία. Άλλοι πάλι νόμισαν ότι έβλεπαν καθαρά φαντάσματα και είδωλα ένοπλων ανδρών, τα οποία από την Αίγινα άπλωναν τα χέρια προς τα ελληνικά πλοία. Υπέθεταν δε ότι αυτοί ήσαν οι Αιακίδες, τη βοήθεια των οποίων είχαν επικαλεσθεί με προσευχές πριν από τη μάχη.

Στα 395 ο αιμοσταγής Αλάρικος, ο αρχηγός των ήδη εκχριστιανισμένων Γόθων, εισέβαλε κατά πρώτον στο ανατολικό κράτος και έφτασε έως την Απική. Στην Αθήνα δεν κατάφερε να εισχωρήσει αφού, σύμφωνα με τον Ζώσιμο, υποχρεώθηκε να υποχωρήσει τρομαγμένος από την εμφάνιση της Προμάχου Αθηνάς και του Αχιλλέα Προστάτη, οι οποίοι στέκονταν πάνοπλοι πάνω στα τείχη της πόλης, πίσω από τους ελάχιστους υπερασπιστές.

Μετεωρολογικά Φαινόμενα

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, όταν ο Περσικός στρατός στράφηκε κατά των Δελφών για τη διαρπαγή των θησαυρών του,

φτάνοντας στο ύψος του ιερού της Προναίας Αθηνάς, εκείνη τη στιγμή άρχισαν να πέφτουν επάνω τους κεραυνοί από τον ουρανό ενώ από τον Παρνασσό αποκόπηκαν δύο κορυφές που κύλησαν ορμητικά και με φοβερό πάταγο επάνω τους, συντρίβοντας αρκετούς στρατιώτες ενώ, μέσα από το ιερό της Προναίας Αθηνάς ακούγονταν βοή και αλαλαγμός.

Ανάλογο γεγονός θα επαναληφθεί το 279 π.Χ. στους Γαλάτες εισβολείς που πλησίασαν το Μαντείο. Ξαφνικά ξέσπασε χιονοθύελλα και έπεσαν αστροπελέκια. Σεισμοί και κατολισθήσεις πλαισίωσαν το σκηνικό, ενώ παράλληλα ο στρατός καταδιώχθηκε από αναπάντεχες εμφανίσεις οντοτήτων. Μία από τις παρουσίες αυτές,

σύμφωνα με τον Πausανία, λέγεται πως ήταν ο γιος του Αχιλλέα, ο Προίτος, ενώ δύο άλλες ήταν Υπερβόρειες.

Σύμφωνα με τον Πausανία πάλι, αντίκρυ από τον Παρθενώνα υπήρχε χάλκινο άγαλμα του Απόλλωνα, που λένε πως ήταν έργο του Φειδία. Το ονόμαζαν *Παρνόπιο* γιατί όταν κάποτε ο τόπος μαστίζονταν από ακρίδες (πάρνοπες), ο Θεός είπε πως θα τις αποτρέψει από την Αττική.

Είναι γνωστό πως τις έδιωξε, αν και δεν σώθηκε παράδοση που να μας αναφέρει με ποιον τρόπο. Ο ίδιος ο Πausανίας θυμάται πως τρεις φορές, με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά, εξοντώθηκαν οι ακρίδες από το όρος Σίπυλο.

Μια φορά τις πήρε μακριά ένας δυνατός άνεμος, την άλλη ο Θεός έβρεξε ενώ έπειτα τις βρήκε μια δυνατή ζέστη, οπότε τις κατέστρεψε και την τρίτη φορά έπιασε ξαφνικό κρύο και αποδεκατίστηκαν. Σύμφωνα με τον Πausανία στα *Λακωνικά* του:

Ο Αγησίπολις όταν ενηλικιώθηκε και παρέλαβε τη βασιλεία, πρώτος από όλους τους Πελοπονήσιους πολέμησε με τους Αργείους. Όταν οδηγούσε το στρατό του δια μέσου της Τεγέας στην Αργολίδα, οι Αργείοι έστειλαν απεσταλμένο και του πρότειναν να κάνουν τις πατροπαράδοτες συνθήκες που συνηθίζονταν από τα παλιά χρόνια μεταξύ των Δωριέων. Αυτός όμως, όχι μόνο δεν δέχτηκε τις προτάσεις τους, αλλά και προχωρούσε εντός της χώρας της Αργολίδος και τη λεηλατούσε. Τότε έγινε σεισμός ως σημείο θεϊκό, αλλά ο Αγησίπολις ούτε και τότε σκέφθηκε να αποχωρήσει, αν και οι Λακεδαιμόνιοι –το ίδιο και οι Αθηναίοι– περισσότερο από όλους τους Έλληνες φοβόντουσαν τα σημεία των Θεών. Αλλά ενώ είχε στρατοπεδεύσει ο Αγησίπολις κάτω από τα τείχη του Άργους, εξακολούθησαν ισχυρότεροι οι σεισμοί και μερικοί από τους στρατιώτες του σκοτώθηκαν από τους κεραυνούς και άλλοι τρελάθηκαν από τις βροντές. Ύστερα από αυτά αναγκάστηκε να αποχωρήσει.

Ιάσεις Άξιες Θαυμασμού

Η Κορωνίδα, κόρη του Φλεγύα, είχε μείνει έγκυος από τον Απόλλωνα, αλλά δεν το αποκάλυψε στον πατέρα της. Γέννησε και άφησε το παιδί στο βουνό Τίθιον. Όταν το βρήκε ο βοσκός Αρεσθάνας, σκέφτηκε να σκοτώσει το παιδί. Όταν όμως το πλησίασε, είδε να βγαίνει λάμψη από αυτό και θεωρώντας πως ήταν παιδί κάποιου θεού αποτραβήχτηκε. Το παιδί αυτό ήταν ο Ασκληπιός.

Η *Υγεία* αλλά και ο *Ασκληπιός* είναι οι κατεξοχήν θεραπευτές και γιατροί της αρχαιότητας, γι' αυτό και η λατρεία της Θεότητας του Ασκληπιού άντεξε πολύ περισσότερο στους αιώνες που ακολούθησαν με την επικράτηση του Χριστιανισμού.

Στη συνέχεια, δεν θα εξετάσουμε το θαυμαστό έργο που τους προσάπεται. Θα αναφέρουμε μόνο μερικές ξεχωριστές περιπτώσεις, καθώς σε όλους τους Θεούς αποδίδονταν, λίγο ή πολύ, θεραπευτικές ιδιότητες.

Ο Προίτος έχτισε ναό προς τιμή του Απόλλωνα στην Αγορά της αρχαίας Αθήνας, επειδή στο μέρος εκείνο οι κόρες του γιατρεύτηκαν από την τρέλα.

Στον ποταμό Ληθαίο στη Φωκίδα, υπήρχε σπηλιά αφιερωμένη στον Απόλλωνα, με ομοίωμά του, το οποίο έδινε δύναμη για κάθε προσπάθεια: Άνδρες αφιερωμένοι στο ιερό δρασκελούσαν απότομους γκρεμούς και βράχους, ξερίζωναν δέντρα πολύ ψηλά και βαριά, τα οποία φορτώνονταν στην πλάτη, και ελίσσονταν στα πιο στενά μονοπάτια.

Κοντά στον Ορχομενό, σύμφωνα με τον Ν. Δ. Παπαχαιζή, στα βόρεια της Κωπαΐδας, υπήρχε αλάξευτη πέτρα –απεικόνιση του Ηρακλή– στην οποία επανέφεραν την υγεία τους πολλοί άρρωστοι.

Πάνω σε έναν άλλον ακατέργαστο λίθο, μας λέει ο Πausανίας, κάθισε ο Ορέστης και θεραπεύτηκε από την τρέλα. Από τότε ο λίθος ονομάστηκε *Ζευς Καππώτας* στα δωρικά.

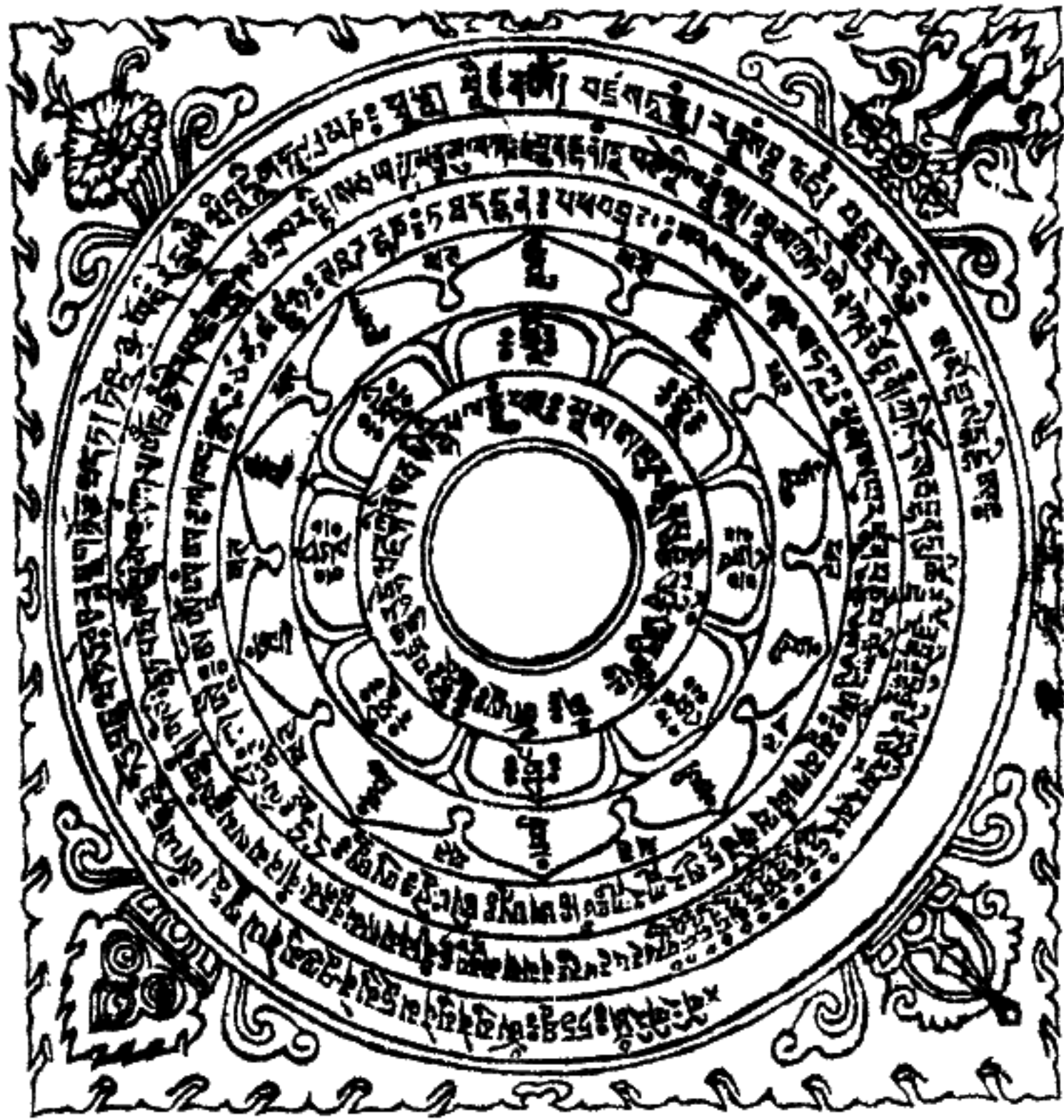
Πίστη ή Λογική;

Τα χρόνια και οι αιώνες, από τότε που περιγράφονται τα προαναφερθέντα γεγονότα, όπως και οι φιλοσοφικές απόψεις των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων και συγγραφέων, είναι πάρα πολύ μακριά από τη γενιά μας και πολύ διαφορετικά από τη σημερινή αντίληψη που έχουμε για τον κόσμο μας, και τα όποια εξωπραγματικά φαινόμενα τυχαίνει να δούμε ή να ακούσουμε.

Είναι αρκετά δύσκολο να μπορέσουμε να πούμε με βεβαιότητα αν όλα τα παραδείγματα που παραθέσαμε –και πόσα άλλα– είναι θεϊκά «θαύματα» ή αν ανήκουν σε άγνωστους για μας Φυσικούς Νόμους, οπότε έχουν μία πολύ καλή λογική και επιστημονική εξήγηση.

Αυτό που αξίζει πράγματι να συγκρατήσουμε στο μυαλό μας είναι τα λόγια του Κέλσου, που επιβεβαιώνονται από την Ιστορία και τους χρονικογράφους της: «Θαύματα υπερφυσικά συνέβαιναν παντού και πάντα», δεν είναι δηλαδή «προνόμιο» μόνο της χριστιανικής, αλλά και καμιάς άλλης μονοθεϊστικής, θρησκείας, ούτε άλλων μεμονωμένων πολυθεϊστικών παραδόσεων ή, ακόμα και άλλων φιλοσοφικών συστημάτων.

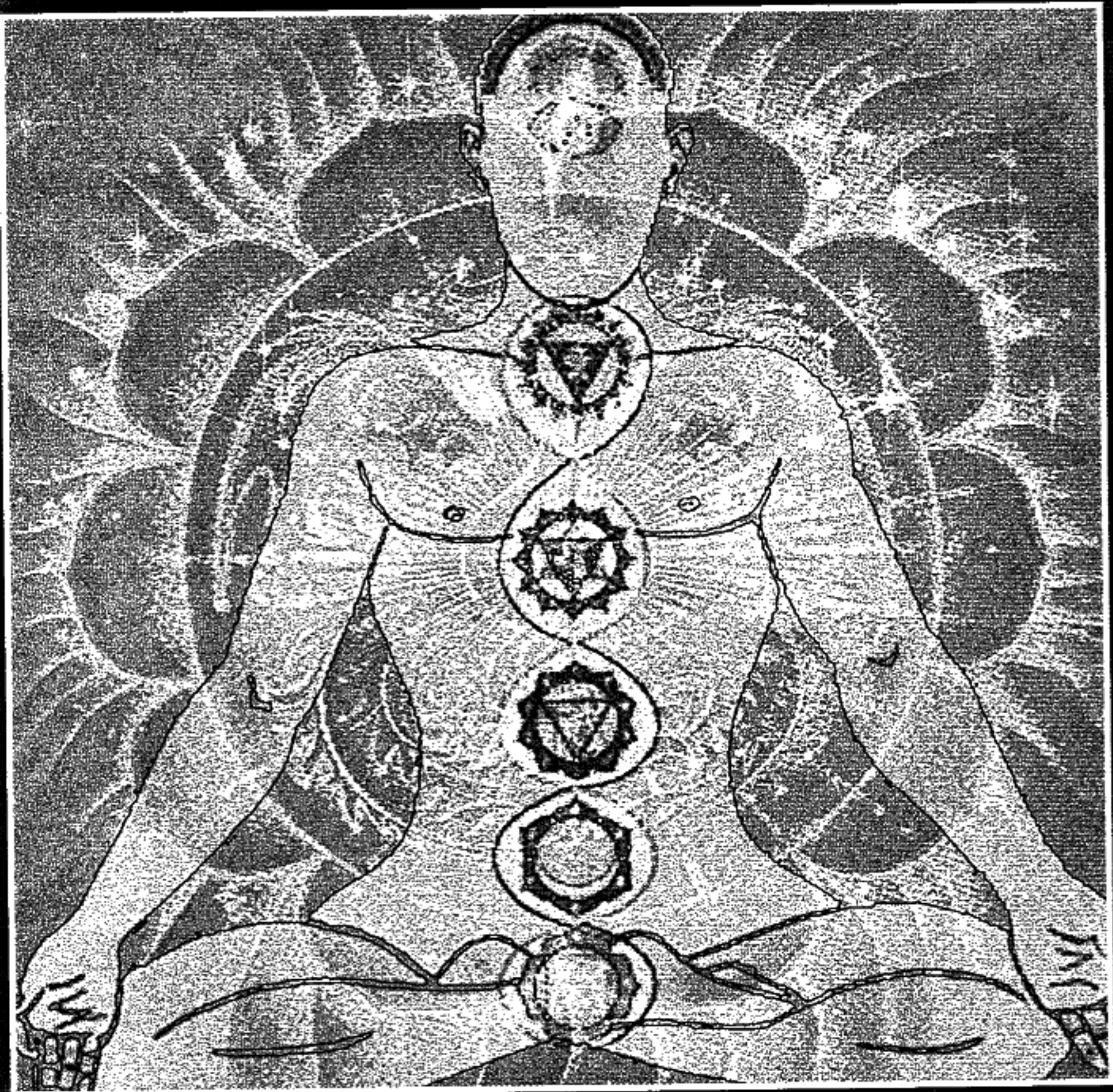
Από κει και πέρα είναι θέμα επιλογής: Πίστη ή λογική;

Με ζήλο επέμενα στους διαλογισμούς μου. Επιτέλους, άρχισα να αισθάνομαι ότι αποκτούσα τη δύναμη της μεταμόρφωσης του εαυτού μου σε οποιοδήποτε σχήμα επιθυμούσα και τη δύναμη να πετώ στον αέρα. Έτσι, κατά τη διάρκεια της μέρας, αισθάνθηκα ότι μπορούσα να ασκήσω τις απεριόριστες πρωτοφανείς δυνάμεις: τη νύχτα, στα όνειρά μου, μπορούσα να διασχίσω το Σύμπαν προς οποιαδήποτε κατεύθυνση χωρίς κανένα εμπόδιο – από την κορυφή του όρους Μερού στους πρόποδες του– και τα είδα όλα καθαρά. Με τον ίδιο τρόπο, (στα όνειρά μου) μπορούσα να πολλαπλασιάσω τον εαυτό μου σε χιλιάδες προσωπικότητες, όλες προικισμένες με τις ίδιες δυνάμεις όπως κι εγώ. Καθελιά από τις πολλαπλασιασμένες μορφές μου μπορούσε να διασχίσει το Διάστημα και να επισκεφτεί τον παράδεισο, να ακούσει τις εκεί διδασκαλίες και μετά να επιστρέψει και να κηρύξει το Ντάρμα στους ανθρώπους. Μπορούσα επίσης να μεταμορφώσω το φυσικό μου σώμα σε μια μάζα φωτιάς ή σε έναν κείμαρρο ή σε ένα ήρεμο ποτάμι. Βλέποντας ότι είχα αποκτήσει άπειρες πρωτοφανείς δυνάμεις (αν κι αυτό γινόταν μόνο στα όνειρά μου) γέμισα από ευτυχία και θάρρος για την επιτυχία μου.

Από τότε, επέμενα στις προσευχές μου με περισσότερο καλή διάθεση, ώσπου τελικά μπορούσα να πετάω στ' αλήθεια. Μερικές φορές πετούσα πάνω από το Μιν-κιουτ-Ντρίμπμα-Νιζονγκ (το Κάστρο που βρίσκεται στις Σκιές στα Φρύδια) για να διαλογιστώ: κι εκεί απέκτησα μια πολύ μεγαλύτερη ανάπτυξη της Ζωικής Θέρμης από ό, τι πριν. Μερικές φορές πετούσα ξανά πίσω στη Σπηλιά του Ντράγκαρ-Τάσο.

Μιλαρέπα

Δημήτρης Τσιγγάνης

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΡΑΠΟ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μέσα στην άπειρη παραίτηση, στη βαθιά μελαγχολία της ζωής, (ο βιβλικός Αβραάμ) γνωρίζει την ευτυχία του απείρου. Ένωσε την οδύνη της ολικής απάρνησης του προσφιλέστερου που είχε στον κόσμο. Ωστόσο, γεύεται το πεπερασμένο με την πληρότητα εκείνου που ποτέ δεν γνώρισε τίποτε υψηλότερο. Παραμένει ανεπηρέαστος από τα ίχνη που αφήνουν η ανησυχία και ο φόβος. Το χαίρεται με τέτοια βεβαιότητα ώστε να φαίνεται ότι από τον πεπερασμένο τούτο κόσμο πιο σίγουρο δεν υπάρχει.

Κι όμως, ολόκληρη τούτη η εικόνα του κόσμου που χτίζει είναι μια καινούργια Δημιουργία, δύναμι του παραλόγου. Παραιτήθηκε απείρως από όλα, για να τα ξανακερδίσει όλα, δύναμι του παραλόγου. Κάνει συνεχώς την κίνηση του απείρου, με τέτοια όμως ακρίβεια και βεβαιότητα που συνεχώς δέχεται το πεπερασμένο, χωρίς κανείς να υποψιάζεται ούτε δευτερόλεπτο κάτι άλλο. Φαντάζομαι πως για έναν χορευτή, η δυσκολότερη κίνηση θα πρέπει να είναι να σταθεί σε μια ορισμένη θέση, χωρίς δευτερόλεπτο δισταγμού, κάνοντας ταυτόχρονα το πήδημα. Τέτοιο ταλέντο, όμως, ίσως κανένας ακροβάτης δεν το έχει: Ο ιππότης μου, όμως, το κατέχει.

Πλήθος ανθρώπων ζει βυθισμένο στις μέριμνες και στις χαρές του κόσμου: Μοιάζουν με αυτούς που στέκονται έξω από το χορό. Οι ιππότες του απείρου είναι χορευτές που η ανύψωση δεν τους λείπει. Πηδούν στον αέρα και ξαναπέφτουν.

Η ενασχόληση τούτη δεν είναι δυσάρεστη, ούτε απωθητική στη θέα. Κάθε φορά, όμως, που ξαναπέφτουν δεν μπορούν, μονομιάς, να ξαναβρεθούν στημένοι στα πόδια τους. Τρεκλίζουν για μια στιγμή, με ένα δισταγμό που δείχνει ότι είναι ξένοι στον κόσμο. Η ταλάντευση τούτη είναι λιγότερο ή περισσότερο αισθητή, ανάλογα με την ικανότητά τους, αλλά και ο πιο ικανός από αυτούς δεν μπορεί να την κρύψει.

Ανώφελο να τους κοιτάξεις στον αέρα. Αρκεί να τους δεις τη στιγμή που αγγίζουν το έδαφος και πίνουν χώμα: Τότε τους γνωρίζεις. Όμως, το να μπορεί κάποιος να πέφτει με τέτοιο τρόπο που το ίδιο δευτερόλεπτο να φαίνεται σαν να στέκεται και, συνάμα, να περπατά, να μετατρέπει σε βάδισμα το άλμα στη ζωή, να εκφράζει την υπέρτατη έξαρση σε πεζοπορία, ιδού κάτι που μόνον ο ιππότης της πίστης μπορεί να κάνει, ιδού το μοναδικό θαύμα!

S. Kierkegaard, *Φόβος και Τρόμος*

Πώς τη θυμάμαι εκείνη τη μέρα! Το εκκλησάκι του Αη-Νεκτάριου καμάρωνε, καθώς μέρα με τη μέρα το χτίσιμο ολοκληρωνόταν, και η μέρα των εγκαινίων γοργά έφτανε. Με χρώματα όμορφα, στο λόφο πάνω από το χωριό, έστειλε πρόσκληση χαράς, συνάντησης και μέθεξης, και τα μάτια των χωριανών στρέφονταν πού και πού στον Άγιο...

Δευτέρα ήταν, και η Κυριακή σίμωνε για τη γιορτή. Τη μέρα κείνη, ένας ψίθυρος άρχισε να γίνεται σιγά-σιγά ένα εκκωφαντικό ποτάμι. Οι γιαγιάδες πρώτα, και οι άλλες γυναίκες ύστερα του χωριού, με τα παιδιά να πρωτοστατούν, μετέφεραν το μήνυμα στους ολιγόπιστους και στους πατεράδες..

Θαύμα... ο Άγιος παρουσιάστηκε στο γιο της Ν. Μ., εκείνης της πρωτευουσιάνας που, χρόνια τώρα, την περίμεναν τα Καλοκαίρια. Είχε ένα λόγο καλό η Ν. Μ. για όλους και για τις γερόντισσες και για τους παππούδες, όλο και κάποιο γιατρικό στην τσάντα της και για τα παιδιά, επαναλήψεις των μαθημάτων τους.

Έτσι, ο Άγιος την αξίωσε... είπανε, στο πρόσωπο του γιου της. Θυμάμαι, που έλεγε δειλά στη φίλη της: «Τι να πω τώρα.. Αυτός ο γιος μου... Θα τον πουν άλλη μια φορά, νεραϊδοπαρμένο κι αλαφροϊσκιωτο!» Δεν ήταν η πρώτη φορά, βλέπετε, που το μικρό της, θα 'ταν δεν θα 'ταν επτά χρόνων τότε, την έφερνε σε δύσκολη θέση, ήταν διαφορετικός μονολογούσε...

Πώς να μη θυμάμαι εκείνη τη μέρα... Στην παιδική μου φαντασία εκείνος έδειξε μεγάλος, μακρινός, παράξενος, απροσδόκητος, ψήλωσε ξαφνικά, και περιέργεια, τιμή, καλόγνωμη ζήλια, συναισθήματα ανάμικτα και εγγραφή υποθήκης για κατοπινή σκέψη...

Ποιος, αλήθεια, απ' όλους μας, φίλε αναγνώστη, δεν ονειρεύτηκε να μπορούσε να διαβάσει τη σκέψη των άλλων (Α. Μπέιλη, *Το Φως της Ψυχής*, βιβλίο Γ'), να κάνει τον εαυτό του αόρατο, να θεραπεύει με το άγγιγμα των χεριών ή απλώς με τη σκέψη του (Α. Μπέιλη, *Εσωτέρα Θεραπευτική*), να τηλεμεταφέρεται σε άλλους τόπους ή να ταξιδεύει, με μόνο εφόδιο τον εαυτό του, στο Διάστημα (*Το Φως της Ψυχής*, Γ');

Να περπατήσει κανείς πάνω στο νερό και –γιατί όχι– να πετάξει, να μετατρέπει τη μορφή του νερού σε μυρωδάτο οίνο, να κατέχει το θείο δώρο της παντογνωσίας, που περιλαμβάνει το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον στο Αιώνιο Τώρα;

Γιατί, μήπως δεν θα επιθυμούσαμε να δούμε τα αόρατα στο μάτι μας το θνητό,

να έχουμε πλήρη γνώση της κατάστασης του σώματος, να αποκτήσουμε διαισθητική γνώση και να μπορούμε αστραπιαία να κάνουμε χιλιάδες πράγματα, σε μια ακαριαία στιγμή; Ίσως και κάποιοι να ονειρεύονται τη γνώση προηγούμενων ενσαρκώσεων, κι άλλοι να δουν το χρόνο να τερματίζεται...

Ε, αυτά, θα πει κανείς, είναι θαύματα και με αμφιβολία θα αναρωτηθεί –και δίκαια– μήπως είναι συλλήψεις επιστημονικής φαντασίας; Ποιος μπορεί, αλήθεια να προσδώσει άδικο σε μια τέτοια σκέψη; Σκέψη, γήινη, επιστημονικά τεκμηριωμένη και γνώμη των πολλών;

Τι κι αν από το παρελθόν ο Σωκράτης μάς λέει να ακούμε όχι τη γνώμη των πολλών, αλλά τη γνώμη του επαΐοντος! Και φυσικά, θα αναρωτηθεί κανείς, ποιος είναι ο επαΐων;!

«Η ψυχή μας...», απαντούν όλες οι μεγάλες φιλοσοφίες, αλλά και οι επικρατούσες θρησκείες της ανθρωπότητας. Γιατί αυτός ο απροσδιόριστος, απροσπέλαστος και αδιερεύνητος ακόμη παράγοντας, με τη χάρη του Θεού –μας λένε οι Πατέρες της Ορθοδοξίας– κατέχει όλες τις δυνατότητες.

Να επιφέρει, δηλαδή, θαύματα ή σημεία. Να υπερβαίνει το κοινώς παραδεκτό σαν λογικό, θεμελιώνοντας το παράδοξο και εμφανίζοντας το αδύνατο, το απροσδόκητο, το μη αναμενόμενο ως δυνατότητα ή απλώς ως βεβαιότητα.

Στο πέραςμα των αιώνων, η βεβαιότητα αυτή χάθηκε μέσα στην ακλή της ταύτισης της έννοιας πνευματικότητα με αυτήν της θρησκευτικότητας, χάθηκε με τον περιορισμό της μόνο στο χώρο της αγιότητας, που προκύπτει από τη συνεπή και αταλάντευτη εγκαθίδρυση σχέσης με τον Θεό, όπως οι ιερείς όλων των θρησκειών μάς διδάσκουν και μας μεταφέρουν, αιώνες τώρα.

Στο πέραςμα στο νέο αιώνα, η ανθρωπότητα αρχίζει να ξεκλειδώνει τα μυστικά της ίδιας της ύπαρξής της στον υλικό κόσμο –τον κόσμο των φαινομένων– και αρχίζει να ερευνά τα μυστικά του κόσμου των εννοιών.

Ας θυμηθούμε τον Ιησού Χριστό να μας λέει και να μας προτρέπει –ή μάλλον, ευγενικά να μας προκαλεί– να υπερβούμε το βασίλειο αυτό και τότε, αυτά που «εγώ κάνω, κι εσείς θα κάνετε και πολύ περισσότερα»!

Μήπως, δεν έχουμε, γραπτές μαρτυρίες για τον Πυθαγόρα και τη δυνατότητά του να τηλεμεταφέρεται και να «ποιεί σημεία», αλλά και του μαθητή του, του Ιάμβλικου; Και φυσικά, αναγνωρίζουμε, σε όλες τις θρησκείες, αγίους που «ποιούσαν σημεία», δηλαδή θαύματα...

Στην Ατραπό της Επιστροφής

Η ιδέα πίσω από όλα τα ιερά κείμενα είναι να μεταδοθεί ένα νόημα υψηλότερο από αυτό που περιέχεται στην κυριολεκτική σημασία των λέξεων, την αλήθεια του οποίου πρέπει ο άνθρωπος να τη δει εσωτερικά.

Αυτό το υψηλότερο, κρυμμένο ή εσωτερικό, νόημα που διατυπώνεται με τις λέξεις και τις εικόνες που μεταφέρονται με τις αισθήσεις και που χρησιμοποιούνται καθημερινά, μπορεί να γίνει αντιληπτό μόνο με την κατανόηση. Και είναι ακριβώς εδώ που βρίσκεται η πρώτη δυσκολία στη μετάδοση των ανώτερων νοημάτων στον άνθρωπο.

Το επίπεδο της αντιληπτικότητας ενός ανθρώπου στα κυριολεκτικά νοήματα δεν είναι κατ' ανάγκην ίσο με την αντιληπτικότητά του στα ψυχολογικά νοήματα. Άλλο η κατανόηση των κυριολεκτικών νοημάτων κι άλλο η κατανόηση των ψυχολογικών νοημάτων.

(...) Ανάμεσα σε ποιους έγινε ο Γάμος (της Κανά); Παρατηρήστε ότι δεν λέγεται τίποτε για τη νύφη και το γαμπρό. Ο Ιησούς και η Μητέρα Του σίγουρα αντιπροσωπεύονται από τη Μητέρα και τον Υιό. Αυτό, αν το αντιληφτούμε ψυχολογικά, αναφέρεται σε μια εσωτερική ένωση αυτού που είναι υλικό και αυτού που είναι πνευματικό στον Ιησού.

Γιατί, λοιπόν, ο Αρχιτρίκλινος, ο Άρχοντας του Συμποσίου, δεν αντιλαμβάνεται τι έχει συμβεί; Γιατί ήταν αδύνατον γι' αυτόν να καταλάβει και σε τέτοιο βαθμό, μάλιστα, που οι υπηρέτες ούτε που επιχειρήσαν να τον ενημερώσουν, παρόλο που αυτοί τυπικά υποτίθεται ότι βρίσκονταν υπό τις διαταγές του; Επειδή ένας νέος Άρχοντας, ένας νέος Κύριος είχε εμφανιστεί, σχεδόν κρυφά. Παρατηρήστε, επίσης, ότι ο νέος αυτός Κύριος δεν λέει τίποτε στον Κύριο του Συμποσίου, τον οποίο μπορούμε να ονομάσουμε, ο Παλαιός Κύριος. Όταν ο άνθρωπος αλλάζει ολόκληρη την ψυχολογία του σε τόσο βάθος, ο προηγούμενος Κύριός της δεν έχει πια τον έλεγχο, αλλά ένας μεγαλύτερος Κύριος εμφανίζεται.

Με την αυτοκυριαρχία της υλικής πλευράς μέσα του, που αντιπροσωπεύεται από τη Μητέρα, ο Ιησούς έφτασε σε ένα στάδιο, όπου ο παλαιός Κύριος δεν είχε πια καμιά δύναμη και, παρόλα αυτά, δεν ήξερε τι είχε συμβεί. Ο Ιησούς είναι τώρα ο Κύριος του Συμποσίου, αλλά κανένας δεν λέει στον προηγούμενο Κύριο τι έχει συμβεί.

Όλοι μένουν σιωπηλοί. Δεν υπάρχει κανένας ανταγωνισμός. Μόνο σιωπή. Μια μεταμόρφωση έχει πραγματικά συντελεστεί και, συγκεκριμένα, η μετατροπή του νερού σε κρασί. Σε όλα τα θαύματα του Ιησού δεν υπήρξε ποτέ βία ή ανταγωνισμός. Υπήρχε, αντίθετα, η σιωπή.

Ο Ιησούς είπε στον Πιλάτο ότι, αν ήταν ανάγκη, θα καλούσε αυτός, ο Ιησούς, τις δυνάμεις εκείνες που θα επέφεραν την απελευθέρωσή του. Αλλά δεν τις χρησιμοποίησε. Η βία γεννά τη βία. Και είναι παράξενη η σειρά των συλλογισμών που οδηγούν κάποιον να κάτσει να αναλογιστεί τι είναι κύριος στον εαυτό του και πώς να το εξουδετερώσει ή, μάλλον, να το αποφύγει. Τίποτε δεν πρέπει να λεχθεί που θα το προκαλέσει ανταγωνιστικά και θα το ερεθίσει.

Ακόμα κι ο Πιλάτος θα μπορούσε να αντιληφτεί μερικά πράγματα για τον Χριστό και ο Αρχιτρίκλινος να εκτιμήσει το καλό κρασί. Αλλά, χωρίς αμφιβολία, αυτός ο τελευταίος θα ήταν ένας παράγοντας που θα αντιμετωπιζόταν

δύσκολα, αν το θαύμα είχε ερμηνευτεί από τους υπηρέτες του και είχε αμφισβητηθεί η εξουσία του Κυρίου του Συμποσίου.

Μωρίς Νικόλ, *Ο Νέος Άνθρωπος: Συμβολική των Γραφών*

Ας πάρουμε, λοιπόν, το νήμα και ας ερευνήσουμε, όσο ο χώρος αυτός μας επιτρέπει, τι προσέδωσε στις μεγάλες αυτές μορφές και στους ιδρυτές των θρησκειών τις δυνατότητες να υπερβαίνουν, σε τόπο και χρόνο, τον περιορισμό των πολλών. Θα προσπαθήσουμε να δούμε, ότι αυτά τα γεγονότα-θαύματα είναι βασικά φυσικά, αληθινά και υπόκεινται σε νόμους που χρειάζονται διευκρίνιση και κατανόηση.

Είναι σημαντικό να ξεκινούμε πάντα με όρους κοινής λογικής, πριν ονομάσουμε κάτι υπερκανονικό και θαύμα, με την έννοια του απροσπέλαστου και του μη υποκείμενου σε ερμηνεία. Βλέπετε, ο αδαής και ο σοφός συναντιούνται σε κοινό έδαφος, όπως συμβαίνει πάντα με τα άκρα. Στο διάμεσο τόπο βρίσκονται όσοι δεν είναι ούτε ολότελα αδαείς ούτε ενορατικά σοφοί.

Σίγουρα, πρώτα απ' όλα, οι πνευματικοί άνθρωποι απέκτησαν επαφή και σχέση με την ψυχή και κληρονόμησαν την πνευματική περιουσία και τις δυνατότητές τους. Εμείς, λοιπόν, πώς μπορούμε να εισέλθουμε στο δρόμο της πνευματικότητας και να αποκτήσουμε με ορθή ταπεινότητα τα δώρα της;

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε ίσως την πνευματικότητα με αυτό που, στην εσωτερική φιλοσοφία, μαθαίνει κανείς: Ότι δηλαδή, ένας Κοσμικός Λόγος, ένας Ηλιακός Λόγος, ένας Πλανητικός Λόγος, ένας όμιλος, ένας άνθρωπος, ένας άγγελος, αλλά και τα κατώτερα βασίλεια της Φύσης, έχουν σκοπό τους την εξέλιξη της συνείδησης στο πεδίο που βρίσκονται, με τη μορφή την οποία έχουν δομήσει. Έχουν επίσης σκοπό και τη διεύρυνσή της, ανελίσσοντάς την στο αμέσως επόμενο στάδιο.

Αναγκαίο στοιχείο για τον άνθρωπο που αποφασίζει να βαδίσει την ατραπό της επιστροφής –μας λέει η εσωτερική διδασκαλία– είναι η γνώση του σημείου που βρίσκεται στην κλίμακα της εξέλιξης και το αμέσως επόμενο βήμα.

Στο βιβλίο *Μύηση Ανθρώπινη και Ηλιακή*, η Α. Μπέιλη μας δίνει ένα αρχαίο σχόλιο από τα *Αρχαία των Διδασκάλων*. Ο ζηλωτής των Μυστηρίων καλείται από τον Διδάσκαλο να περιγράψει την κλίμακα της ζωής, από το σημείο που αυτός βρίσκεται πάνω στην κλίμακα της εξέλιξης.

Σε αυτό το σχόλιο μας δίνεται το κλειδί του συμβόλου του σταυρού αλλά και της χρήσης του ως εργαλείου διερεύνησης για το σημείο που βρισκόμαστε στην κλίμακα της ζωής, από την πλευρά του σημείου της εξέλιξης.

Το κάθετο σκέλος του σταυρού είναι η ζωή, που κατέρχεται από τα ανώτερα πεδία μέχρι το φυσικό πεδίο. Το οριζόντιο είναι η ύλη με την επταπλή διαβάθμισή της – που ονομάζουμε αλλιώς και πεδία.

Το κεντρικό σημείο του σταυρού, το σημείο τομής του κάθετου και του οριζόντιου

σκέλους, είναι το σημείο που μας φανερώνει κάθε φορά το σημείο πόλωσης της συνείδησής μας και, επομένως, το πού βρισκόμαστε. *Ο Εσταυρωμένος πάνω στο Σταυρό της Ύλης είναι ο ζηλωτής των Μυστηρίων.* Πολύ γλαφυρά, ο ζηλωτής των Μυστηρίων, σε πιο ελεύθερη έκφραση περιγράφει:

Υψώνω το ένα μου χέρι προς επάνω και ζητώ βοήθεια από αυτούς που αναγνωρίζω ότι βρίσκονται εμπρός μου – και την έχω. Απλώνω το χέρι μου προς τα κάτω, σε αυτούς που ακολουθούν και ζητούν βοήθεια – και δίνω. Απλώνω τα χέρια μου δεξιά και αριστερά, σε αυτούς που βρισκόμαστε στο ίδιο επίπεδο – και συνεργάζομαι.

Έτσι, αυτοπαρατηρούμενος ο άνθρωπος, μπορεί να δει αν ο εαυτός του επηρεάζεται και εντυπώνεται από επιθυμίες, συναισθήματα, πάλη των ζευγών των αντιθέτων (ευτυχία-δυστυχία, ενότητα-έχθρα, αγάπη-μίσος, συμμερισμός-κατοχή). Άρα, η πόλωσή του είναι στο συγκινησιακό ή αστρικό πεδίο. Η επηρεάζεται από σκέψεις σύγκρισης του εαυτού του με άλλους ανθρώπους, απομονώνεται, διαχωρίζει τον εαυτό του, με αποτέλεσμα να εργάζεται στο κατώτερο νοητικό πεδίο.

Η εργάζεται πολύ με σκέψεις για να αποκτήσει υλικά αγαθά, έπιπλα, πολυτελές οίκημα, με την έννοια όχι του να καλύψει βασικές λειτουργικές του ανάγκες αλλά για να επιδειχθεί, να ξεχωρίσει... Συνεπώς, εργάζεται με ύλη του φυσικού πεδίου.

Η εντυπώνεται από σκέψεις που έχουν σχέση με το διαλογισμό, την πνευματική ανάγνωση, με ιδέες για την έκφραση υπηρεσίας με τον πιο δόκιμο τρόπο, με ιδέες ενότητας αγάπης, συμμερισμού των προβλημάτων της ανθρωπότητας και του πόνου των συνανθρώπων του και, άρα, εργάζεται με ύλη του ανώτερου νοητικού του σώματος, στο χώρο όπου βρίσκεται η επισκιάζουσα, όπως λέγεται, ψυχή ή εγωικό σώμα.

Μπορούμε, λοιπόν, να συγκεντρωνόμαστε στον εαυτό μας κατά τη διάρκεια της μέρας και να παρατηρούμε τι ποιότητας σκέψεις, συναισθήματα, αισθήματα εντυπώνονται και κινητοποιούνται καθημερινά.

Θα μπορούσαμε, ίσως, να διατηρήσουμε και ένα πνευματικό ημερολόγιο, όπου ως ουδέτεροι παρατηρητές να καταγράφουμε τις καθημερινές μας εμπειρίες. Αυτό θα μας βοηθήσει στην προσωπική κατανόηση του σημείου εξέλιξης της εστίασης της συνείδησής μας και θα μας επιτρέψει την αυτογνωσία και την πρόοδο.

Στην εσωτερική φιλοσοφία λέμε ότι ένα ανθρώπινο ον διαθέτει αυτά που αποκαλούνται *φορείς ή σώματα ή τα ρούχα της ψυχής* – φυσικοαιθερικός, αστρικός, νοητικός φορέας. Οι τρεις αυτοί φορείς – ή οχήματα ή και εργαλεία της συνείδησης – δομούν αυτό που ονομάζουμε *προσωπικότητα του ανθρώπου*. Η φύση τους είναι υλική, επιδέχονται ανέλιξης από το σημείο εξέλιξης που βρίσκονται, και η ύλη τους μπορεί να υποκατασταθεί από ύλη ανώτερων πεδίων.

Το Θαύμα της Μύησης

Μιλήσαμε, λοιπόν, για την ανέλιξη της συνείδησης, είπαμε ακόμη για την υποκατάσταση της ύλης των φορέων από ύλη ανώτερη του πνευματικού κόσμου. Ήρθε τώρα η στιγμή να ονομάσουμε όλη αυτή τη διεργασία με το όνομά της: *Μύηση*.

Η πραγματική μύηση δεν αγοράζεται, δεν πουλιέται, αλλά αποτελεί γεγονός που επισφραγίζει τη συνεχώς διευρυνόμενη συνείδηση και την ανέλιξη της, σε στάδια μεγαλύτερης επίγνωσης για τον άνθρωπο, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά για την ανθρωπότητα.

Τα θαύματα, ή η δυνατότητα να προξενεί κανείς σημεία, είναι τα δώρα εκείνων των υποκειμενικών γεγονότων που αφορούν τη συνείδηση, που ονομάζονται μύησεις και που θα παραθέσουμε με τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματά τους.

Η πρώτη μύηση είναι η γέννηση της πνευματικής αντίληψης, μερικές φορές καλείται «*Η Γέννηση του Χριστού*» στη σπηλιά της καρδιάς. Είναι η γέννηση της επιθυμίας να βοηθούμε και να υπηρετούμε τους άλλους. Το κέντρο της καρδιάς συνδέεται με αυτή τη μύηση, μετά την οποία θεωρούμαστε «*ζηλωτές*», ή ότι βρισκόμαστε στη «*δοκιμαστική ατραπό*». Σε αυτήν τη μύηση, αποκτούμε έλεγχο των φυσικών μας διαθέσεων, ο οποίος σηματοδοτείται με τέσσερα ονόματα: σεξ, φαγητό, καλοπέραση, χρήμα.

Η δεύτερη μύηση, γνωστή ως «*Βάπτιση*» ή «*Εξαγνισμός*», υπογραμμίζει την ισορροπία του συναισθηματικού σώματος με το νοητικό και μας τοποθετεί στην ατραπό της «*πειθαρχίας*», ελέγχοντας ορθά την επιθυμία.

Οι προσωπικότητές μας είναι πιο συντονισμένες και είμαστε πιο ελεύθεροι να χρίσουμε ισχυρότερους δεσμούς με την ψυχή, μέσω της διαδικασίας που ονομάζουμε *δόμηση της γέφυρας*, κατ' αρχήν ανάμεσα στην εγκεφαλική συνείδηση και στο συγκεκριμένο νου. Έπειτα, ανάμεσα στην κατώτερη και ανώτερη διάνοια και, τέλος, με την ψυχή. Αυτή η γέφυρα λέγεται και *αντακαράνα*.

Η τρίτη μύηση φέρνει μεγαλύτερο νοητικό έλεγχο και δύναμη δημιουργικής σκέψης και επηρεάζει το κέντρο Άζνα. Τώρα γινόμαστε «*μυημένοι*» και «*εξυπηρετητές του κόσμου*». Είναι γνωστή ως *μεταμόρφωση*.

Είναι, προφανώς, δυνατό να μη γνωρίζουμε ότι έχουμε περάσει μέσω των δύο πρώτων μύησεων. Μας έχει ειπωθεί ότι μπορεί να υπάρχει ένα μακρύ κενό μεταξύ των δύο πρώτων μύησεων (πολλές ζωές), ένα σχετικά μικρό χρονικό διάστημα μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης (είναι δυνατόν και οι δύο να ληφθούν στην ίδια ενσάρκωση).

Κανείς μυημένος δεν κάνει δηλώσεις – γι' αυτό να είστε δύσπιστοι προς εκείνους που το κάνουν! Κανείς δεν μπορεί να σας «δώσει μύηση» –αυτή λαμβάνεται, δεν δίνεται και είναι ολοκληρωτικά θέμα «*εσωτερικού προσανατολισμού*» και όχι εξωτερικής πληροφόρησης.

Η τέταρτη μύηση είναι αυτή της απάρνησης (μερικές φορές γνωστή ως *σταύρωση*) και σχετίζεται με το κέντρο της «*κορώνας*». Ύστερα από αυτή τη μύηση, είμαστε ελεύθεροι από τα όρια της προσωπικότητας και θεωρούμαστε *έμπειροι*.

Η πέμπτη μύηση –Ανάληψη– είναι η ολοκληρωτική απελευθέρωση από τα όρια της μορφής.

Η μύηση είναι μια διαδικασία, μέσω της οποίας ο πνευματικός άνθρωπος μέσα στην προσωπικότητα αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ψυχή, με δυνάμεις ψυχής, σχέσεις ψυχής και σκοπούς ψυχής, όπως υποστηρίζει η Αλίκη Μπέιλη στο έργο της *Οι Ακτίνες και οι Μυήσεις*.

Γνώση και Νόμοι

Η μύηση δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται με όρους προσωπικού επιτεύγματος, αλλά μάλλον σαν βήματα μακριά από τη χωριστικότητα του ατόμου προς την ομαδική ολοκλήρωση. Μπορούμε, επίσης, να αντιληφθούμε έτσι την ιδέα των ομαδικών μυήσεων, ή μύησης της ίδιας της ανθρωπότητας.

Εμείς, αποκαθιστώντας τη συγκινησιακή και αισθανόμενη φύση στην ορθή της θέση, ας χρησιμοποιήσουμε τώρα το νου ως σημείο εστίασης και ας κοιτάξουμε έξω, μες από αυτό το φακό, πάνω στον κόσμο της ψυχής.

Αναγκαία, λοιπόν, συνθήκη για να γνωρίσουμε τι είναι ψυχή είναι να εξετάσουμε, πρώτα τι είναι γνώση, νόμος και γιατί τα θαύματα ξεπερνούν το φυσικό νόμο. Η γνώση διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες.

Θεωρητική Γνώση: Περιλαμβάνει κάθε γνώση για την οποία ο άνθρωπος είναι ενήμερος, αλλά την οποία αποδέχεται ως πληροφορία ή είδηση, δήλωση άλλων ανθρώπων και, συνήθως, των ειδικών σε κάθε κλάδο γνώσης. Τα αποφθέγματα της επιστήμης, τα θεολογικά δόγματα, τα συμπεράσματα φιλόσοφων και διανοούμενων, τα λεγόμενα των δημοσιογράφων, τηλεπαρουσιαστών και πολιτικών αυθεντιών χρωματίζουν την άποψη του αγύμναστου νου και βρίσκουν πρόθυμη συναίνεση από αυτόν για αποδοχή άκριτη. Ο νους αυτός χαρακτηρίζει έναν μέσου τύπου άνθρωπο.

Διακριτική Γνώση: Κλείνει μέσα της μια ιδιότητα επιλογής, που θέτει ως προϋπόθεση τη νοήμονα εκτίμηση και την πρακτική εφαρμογή της πιο ειδικά επιστημονικής μεθόδου, καθώς και τη χρήση της δοκιμής (πειράματος), την κριτική απόρριψη αυτού που δεν μπορεί να αποδειχτεί και την απομόνωση των παραγόντων εκείνων οι οποίοι πρόκειται να αντέξουν στην εξέταση και συμμορφώνονται με ό,τι νοείται σαν νόμος.

Τότε, ο σχολαστικός ή αναλυτικός ή συγκεκριμένος νους τίθεται σε διέγερση λειτουργική, με αποτέλεσμα, πράγματα που δεν ευσταθούν, που είναι απαράδεκτα και που δεν μπορούν να επαληθευτούν απορρίπτονται, κι έτσι επέρχεται κάθαρση στους τομείς της σκέψης και κατανόηση της αλήθειας στους τρεις κόσμους – φυσικό, συναισθηματικό, νοητικό.

Η επιστημονική σκέψη και μέθοδος διαδραματίζει για τον άνθρωπο τον ίδιο ρόλο, σε σχέση με το νου της ανθρωπότητας, που η αποκρυφιστική μέθοδος του

διαλογισμού (στα πρώτα δύο στάδιά της, της συγκέντρωσης και της παρατεταμένης συγκέντρωσης) παίζει σε σχέση με το άτομο.

Με το μέσον αυτό, σταδιακά τα επουσιώδη και οι λανθασμένες εντυπώσεις της αλήθειας εξαλείφονται ή διορθώνονται και η σταθερή εστίαση της προσοχής σε μια σπερματική σκέψη ή ένα επιστημονικό πρόβλημα, μια φιλοσοφία ή μια παγκόσμια κατάσταση, έχει αποτέλεσμα την τελική κάθαρση και τη σταθερή ενστάλαξη ορθών ιδεών και βάσιμων συμπερασμάτων.

Οι περισσότερες δημιουργίες του ανθρώπινου πνεύματος, οι ανακαλύψεις της επιστήμης, των Οικονομικών, της Φιλοσοφίας, της Ψυχολογίας δεν είναι παρά η αποτύπωση στο νου (και κατόπιν στον εγκέφαλο) των αιώνιων αληθειών και η ένδειξη, ότι η ανθρωπότητα γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ του κόσμου των ιδεών και του κόσμου της μορφής

Α. Μπέιλη, Πραγματεία επί της Λευκής Μαγείας

Ενορατική Γνώση: Η ενόραση δεν είναι παρά η εκτίμηση από το νου κάποιου παράγοντα μέσα στη Δημιουργία, κάποιου νόμου της εκδήλωσης και κάποιας όψης της αλήθειας, που είναι γνωστή στην ψυχή, εκπορεύεται από τον κόσμο των ιδεών και μετέχει στη φύση των ενεργειών εκείνων που επιφέρουν όλα όσα ξέρουμε και βλέπουμε.

Οι αλήθειες αυτές πάντοτε υπάρχουν και οι νόμοι αυτοί βρίσκονται σε παντοτινή δράση, αλλά μόνο καθώς ο νους ασκείται και αναπτύσσεται, εστιάζεται και αποκτά ανοικτοσύνη, μπορούν να αναγνωριστούν, να κατανοηθούν και, τελικά, να προσαρμοστούν στις ανάγκες και απαιτήσεις του κύκλου και της εποχής.

Χρειάζεται, λοιπόν, να ασκήσουμε το νου στην τέχνη του «σκέπτεσθαι», στην εστίαση και στην επακόλουθη λήψη προς την αλήθεια, με το διαλογισμό, την προσευχή, την πνευματική ανάγνωση και την υπηρεσία προς την ανθρωπότητα. Όταν ο άνθρωπος αδράξει ένα κομμάτι της και το απορροφήσει σαν συνείδηση της φυλής, το αποκαλούμε *διατύπωση ενός νόμου* ή απλώς *ανακάλυψη*.

Η λέξη *νόμος*, όπως την αντιλαμβανόμαστε συνήθως, μας παραπέμπει σε μια εξωτερικά επιβαλλόμενη κατάσταση, στην οποία ο άνθρωπος υποχρεώνεται σε υπακοή ή προσαρμογή ή ανοχή ή σύμπραξη, δίχως ελεύθερη βούληση, και παρασύρεται σαν φύλλο από τον αέρα.

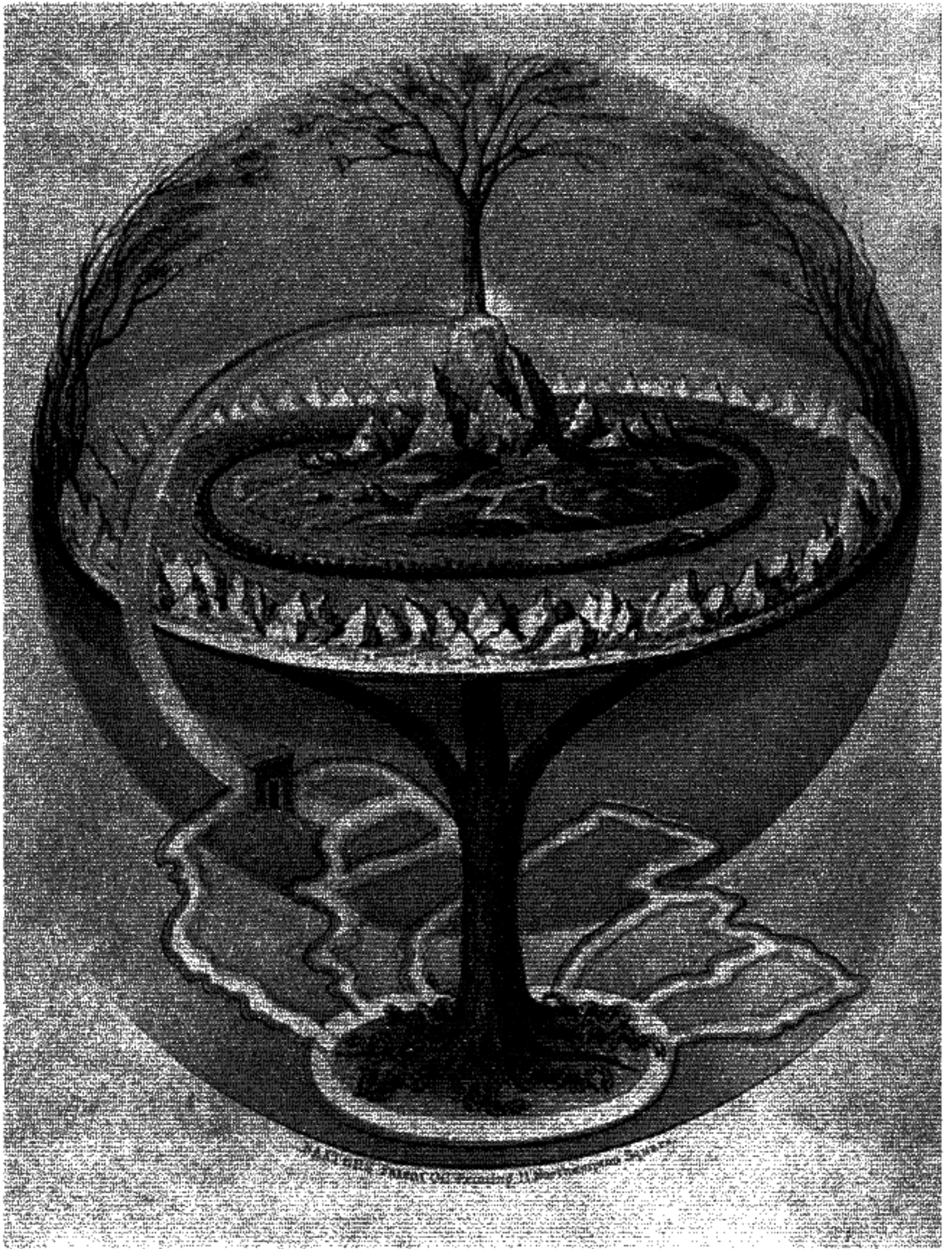
Όταν λοιπόν ο άνθρωπος, σε πρώιμα στάδια, σύρεται σε υποταγή στο νόμο, κινητοποιεί το νου για τη σκέψη και την απόκτηση γνώσης, που θα του επιτρέψει να ξεφύγει από τη δύναμη του νόμου. Για παράδειγμα, ο νόμος της Βαρύτητας, ο νόμος της Προσφοράς και της Ζήτησης.

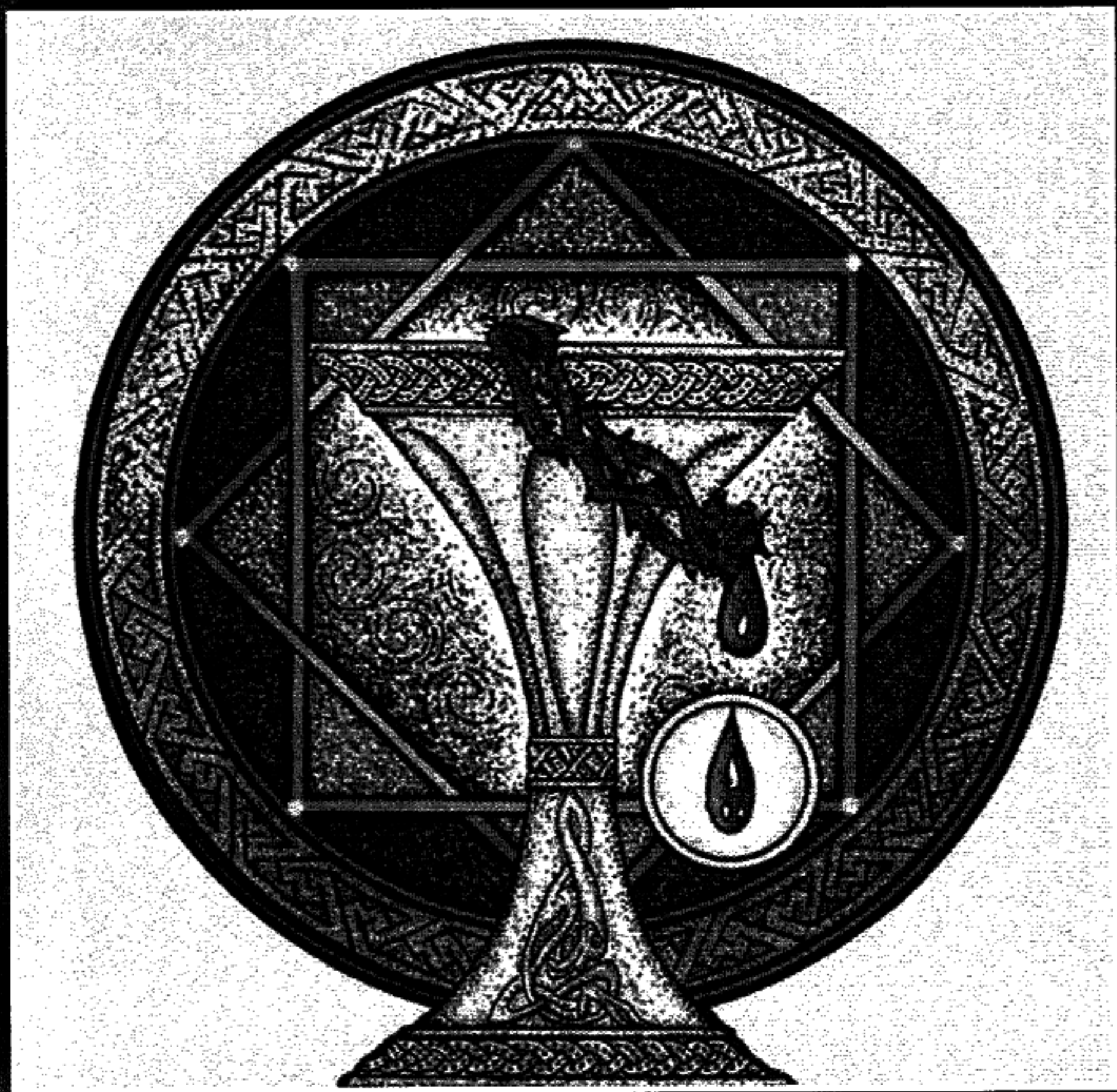
Αυτός ο τρόπος σκέψης είναι αναπόφευκτος, μέχρι να διευρυνθεί η συνείδηση, να έλθει σε επαφή με τον ανώτερο εαυτό και να φτάσει στην αντικειμενική

πραγματικότητα. Τότε, αντιλαμβανόμαστε ότι νόμος δεν είναι παρά η πνευματική παρόρμηση, το κίνητρο και η εκδήλωση ζωής του όντος εκείνου, μέσα στο οποίο ζούμε και κινούμαστε...

Κατανοούμε ότι υπάρχει σκοπός που ο νόμος, μέσα από σταδιακές μετατοπίσεις, του επιτρέπει να ολοκληρωθεί, μέσα από το ξεδίπλωμα του σχεδίου του όντος. Μαθαίνουμε να χειριζόμαστε το νόμο ορθά, με αγάπη και νοημοσύνη. Παύουμε να παρεμποδίζουμε και αρχίζουμε να μεταβιβάζουμε την ενέργεια.

Με αυτή τη διεργασία θέτουμε σε κίνηση τη νοήμονα δραστηριότητα -εγγενή ιδιότητα της ύλης- που στη συνέχεια συνδέεται με την ενέργεια του πνεύματος (που αντανακλάται σε κατώτερο επίπεδο στη σκέψη). Η επαφή αυτή και η συνάφεια δημιουργεί έναν τρίτο παράγοντα που ονομάζουμε *συν-είδηση* ή *ψυχή* ή *χριστικό στοιχείο*.

Νικήτας Κοράλης

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Η «απορία», μας λέει ο Αριστοτέλης, είναι η αρχή κάθε γνώσης. Κι ένα «θαύμα» είναι ακριβώς κάτι που προκαλεί το θαυμασμό μας και μας κάνει να απορούμε –αλλά και να θέλουμε να μάθουμε περισσότερα... Όπως τα παιδιά, στεκόμαστε μπροστά στο θαύμα, έκπληκτοι και εντυπωσιασμένοι. Θέλουμε να μάθουμε περισσότερα. Το θαυμαστό έρχεται και μας προξενεί έκπληξη. Προκαλεί και «ταράζει» την αταραξία μας.

Το θαύμα είναι η ανακάλυψη της ομορφιάς μέσα σ' έναν κόσμο που νομίζαμε μουντό. Έχει βαθιά αντικειμενική ποιότητα, καθώς είναι κάτι περισσότερο απ' όσο θα περιμέναμε υποκειμενικά να μας ταράξει, ανοίγοντας νέα πεδία μπροστά μας και νέες επιλογές ανάπτυξης πέρα από την παρούσα κατανόηση και συνείδηση.

Το θαυμαστό και η ικανότητά μας για θαυμασμό και απορία, είναι οι πύλες προς τη χριστιανική Γνώση και βρίσκονται στην ίδια την καρδιά της.

Σημάδια για την Πρόκληση της Πίστης

Στη χριστιανική παράδοση, τα θαύματα γίνονται κατανοητά ως *φανερώσεις της Βασιλείας του Θεού*. Δεν αποτελούν παραγκωνισμό της τάξης της Φύσης, αλλά σημάδια ενός κόσμου που επιστρέφει στην αρχική του αρμονία, στην κατάσταση του παράδεισου όπως την περιγράφει το βιβλίο της *Γένεσης*, όταν ο πρώτος άνθρωπος, το «πρωτότυπο» της Ανθρωπότητας ήταν ένα με τον Θεό και όλη την πλάση.

Τα θαύματα είναι επίσης εκδηλώσεις *προσμονής μιας ολότητας και πληρότητας που δεν έχει έρθει ακόμα*, της «αποκατάστασης» των πάντων στο πρόσωπο του Χριστού και ο στόχος των σημερινών μας προσδοκιών.

Ο Χριστός ο ίδιος –κατά την παράδοση– είναι το απόλυτο «θαύμα». Όντας Θεός, μοιράστηκε με τρόπο θαυμαστό την ανθρώπινη φύση μας από αγάπη προς την Ανθρωπότητα. Κι αυτό έγινε, έτσι ώστε να μας προσφέρει αποκατάσταση, ίαση και ανάσταση από τους νεκρούς, όχι μέσω μιας απόμακρης εντολής αλλά κάνοντας τη σαρκική μας φύση δική Του.

Στο κατά *Ιωάννη Ευαγγέλιο* τα θαύματα του Ιησού αναφέρονται ως *σημεία*

(δηλώσεις, φανερώσεις), γιατί φανερώνουν ποιος πραγματικά είναι ο Χριστός: ο θείος Λόγος ενσαρκωμένος. Όλα τα *σημάδια* ασφαλώς χρειάζεται να μελετώνται και να κατανοούνται. Έτσι, για τον Απόστολο Ιωάννη, τα θαύματα του Ιησού μάς οδηγούν στην πρόκληση της *Πίστης*, η οποία είναι θεϊκά υποβοηθούμενος τρόπος γνώσης.

Σχολιάζοντας τη μετατροπή του νερού σε κρασί στο γάμο της Κανά, ο Ιωάννης λέει ότι αυτό ήταν το πρώτο από τα θαύματα του Ιησού, δια μέσου του οποίου φανέρωσε τη δόξα Του στους μαθητές Του και εκείνοι πίστεψαν σ' Αυτόν.

Τριακόσια χρόνια αργότερα, ο άγιος Αθανάσιος της Αλεξανδρείας περιέγραψε τα θαύματα του Ιησού ως την πρακτική συνέχεια των θαυμάτων του Κόσμου, απλά προσαρμοσμένα σε ανθρώπινη κλίμακα, αφού είναι όλα έργα του ίδιου Λόγου.

Από αυτήν την οπτική, ολόκληρη η πλάση είναι ήδη ένα θαύμα. Έχουμε την ικανότητα να αντιληφθούμε τα έργα του θείου Λόγου στη φύση και στον κόσμο γύρω μας, αλλά βαριόμαστε.

Κι εξαιτίας αυτής της αδυναμίας μας, ο Λόγος κατέβασε με αγάπη τον εαυτό Του στο επίπεδό μας και μας φανέρωσε τον εαυτό του «προσλαμβάνοντας» τη φύση μας, με το να γίνει ένας από μας. Κι αυτό είναι ξεκάθαρα πολύ διαφορετικό από την αντίληψη ότι τα θαύματα είναι ωμές παρεμβάσεις και κόλπα, που στοχεύουν να μας σπρώξουν προς μια παράλογη πίστη.

Στην πράξη, τα Ευαγγέλια δείχνουν ότι πολλά από τα θαύματα του Ιησού ήταν διακριτικά και προϋπέθεταν κάποιο βαθμό «ανοίγματος» από την πλευρά των ανθρώπων που αφορούσαν. Για να πραγματοποιήσει δηλαδή ο Ιησούς τα θαύματα, οι άνθρωποι έπρεπε να είναι δεκτικοί σ' αυτά.

Η κάθοδος του Χριστού-Λόγου στην ανθρώπινη φύση μας γίνεται πραγματική με έναν ειδικό τρόπο στη διάρκεια των «αχράντων μυστηρίων» της Εκκλησίας, που είναι γνωστά ως *Θεία Λειτουργία* στη βυζαντινή Ανατολή, κι ως *Καθολική Λειτουργία* (Mass) στη λατινική Δύση.

Η Θεία Λειτουργία αρχίζει με μια δήλωση: «Ευλογημένη η βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος!» σηματοδοτώντας έτσι ότι η βασιλεία του Θεού και η ολότητα της δημιουργίας εκδηλώνονται και βιώνονται.

Κι αν αυτό είναι αλήθεια, τότε η Θεία Λειτουργία είναι πράγματι θαυμαστή, ένας τόπος μεταμόρφωσης και θαυμάτων. Οι συμμετέχοντες δεν είναι απλά μια ομάδα που προσεύχεται, αλλά μέτοχοι σε μια ουράνια Λειτουργία που διαρκώς αναπέμπεται από τους αγγέλους.

«Τώρα εμείς, που με μυστικό τρόπο ομοιάζουμε με τα Χερουβίμ και ψάλουμε τον τρισάγιο ύμνο στη ζωοδότρα Τριάδα, ας βάλουμε στην άκρη όλες τις μέριμνες της ζωής, έτσι ώστε να υποδεχθούμε τον Βασιλιά των πάντων».

Τα Δώρα από τον Ουρανό

Με τη «μύηση» του βαπτίσματος, οι πιστοί εισάγονται στα Μυστήρια, στο βαθμό που έχουν ανοίξει τις καρδιές τους με την προσευχή, την έμπρακτη αγάπη, τον αγώνα και την άσκηση. Παράδειγμα άσκησης αποτελεί η νηστεία την προηγούμενη ημέρα.

Η λειτουργική υμνωδία αποσκοπεί όχι μόνο στο να διδάξει, αλλά ακόμα περισσότερο στο να μεταμορφώσει τους ανθρώπους που συμμετέχουν σε «εικόνες» του αγγελικού χορού. Οι τελετουργικές κινήσεις είναι ταυτόχρονα και ιερή χορογραφία αλλά και αντανάκλαση των εσωτερικών κινήσεων της καρδιάς, όσων συμμετέχουν.

Παρόμοια, οι ιερές εικόνες στα εικονοστάσια και στους τοίχους των εκκλησιών μάς συνδέουν με τον Χριστό και τους αγίους, με τη μεταμορφωμένη ανθρώπινη φύση. Και καθώς παρατηρούμε την όψη τους, βλέπουμε στο εσωτερικό τους το δικό μας πεπρωμένο.

Εδώ υπάρχει μια ομορφιά που δεν είναι μονάχα πνευματική αλλά και αισθητικά ευεργετική, γήινη και ουράνια συγχρόνως, μέσα στην οποία η ύλη η ίδια και το ανθρώπινο σώμα μεταμορφώνονται από τη θεϊκή Ενέργεια, με τελικό αποτέλεσμα τη θέωση.

Η καρδιά της Θείας Λειτουργίας είναι η κάθοδος του Αγίου Πνεύματος, που μετουσιώνει αόρατα αλλά ουσιαστικά τα δώρα του άρτου και του οίνου σε Σώμα και Αίμα του Χριστού για να τραφούμε εμείς.

Αυτό είναι πράγματι ένα θαύμα, και ως τέτοιο λαμβάνει χώρα με κρυφό, αόρατο τρόπο. Όπως ακριβώς ο Λόγος πήρε την ανθρώπινη φύση με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος μέσα στην κοιλιά της Παρθένου, έτσι και το Μυστήριο του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου συμβαίνει μυστικά πάνω στην Αγία Τράπεζα, με την επίκληση του Αγίου Πνεύματος.

Δεν υπάρχει τίποτα το ορατό. Παραδοσιακά, η βασιλική πύλη του Ιερού είναι κλειστή σ' αυτό το σημείο. Ακόμα λιγότερη ορατότητα. Το τέμπλο, ενώ εξωτερικά κρύβει, στην ουσία εξυπηρετεί στο να ανοίξει τα μάτια μας στο Μυστήριο και να διατηρήσει το αίσθημα του θαυμασμού και της απορίας.

Κατά την *Αγία Αναφορά*, ο ιερέας προσφέρει ευχαριστίες για την αγαθότητα του Θεού, ειδικά για το ότι έστειλε τον Υιό Του ανάμεσά μας. Αναφέρει τα λόγια του Χριστού κατά τον τελευταίο εκείνο «Μυστικό Δείπνο», κι υπενθυμίζει όλα όσα έχει κάνει ο Κύριος για την ανθρωπότητα: Τη θυσία του Σταυρού, το θάνατο, τον τάφο και την Ανάσταση από τους νεκρούς την τρίτη μέρα, την Ανάληψη και την προσμονή της ένδοξης επιστροφής, τη Δευτέρα Παρουσία.

Μιλά για τη «θυσία», που την παρουσιάζει ως *αναίμακτη* και *λογική* – όπως αρμόζει για τον Λόγο. Έπειτα δέεται στον Πατέρα να στείλει το Άγιο Πνεύμα σε όσους είναι παρόντες και στα δώρα, και να τα μετουσιώσει σε Σώμα και Αίμα Χριστού, μέσω του Αγίου Πνεύματος.

Αυτό που αγγίζουμε εδώ είναι ένα πραγματικά ιερό και φοβερό Μυστήριο:

Mysterium Tremendum Et Fascinosum. Και είναι επίσης ένα θαύμα. Η Εκκλησία ζητά από τον Θεό να κάνει κάτι εδώ και τώρα, με αυτό το ψωμί και αυτό το κρασί, τα δώρα που προσφέρει.

Ο Πατέρας, που όχι μόνο στην αρχή αλλά και κάθε στιγμή δημιουργεί τον κόσμο, διατηρώντας τον δια του Λόγου, είναι που κάνει τα δώρα να μετουσιωθούν σε πολύτιμο Σώμα και Αίμα του ίδιου του Υιού-Λόγου.

Ο Θεός μεταβάλλει τα δώρα με την παρέμβαση του Αγίου Πνεύματος, όπως στο βιβλίο της *Γένεσης* περιγράφεται το Πνεύμα –η Ανάσα του Θεού– να πλανάται πάνω από τις αρχέγονες θάλασσες της δημιουργίας. Η λέξη *μεταβολή*, η οποία σχετίζεται με το *μεταβολισμό*, σχετίζεται και με τη *μεταστροφή* επίσης.

Στη Θεία Λειτουργία ο κόσμος ολόκληρος ανακαινίζεται. Η ύλη γίνεται με έναν καθοριστικό τρόπο ο φορέας –αλλά και το εστιακό σημείο– της θείας θεραπείας, το μυστήριο της πνευματικής αύξησης και της εσωτερικής μεταμόρφωσης. Κάτι, που φανερά απομακρύνεται από την απλή έννοια της «λατρείας» ενός αόρατου κόσμου ή ακόμα και της «πνευματικότητας».

Για να κατανοήσουμε (με την πλήρη έννοια του όρου) τι ακριβώς συμβαίνει, χρειάζεται να προσεγγίσουμε το όλο θέμα σιωπηλά, να μιηθούμε, στο βαθμό που μπορούμε, στο δρώμενο. Μόνον τότε, μέσα από το βίωμα και το σεβασμό, μπορούμε ν' αρχίσουμε να μιλάμε.

Η παράδοση έτσι μας έχει προμηθεύσει τα εργαλεία με τα οποία μπορούμε να μιλήσουμε, δοξάζοντας για το ιερό Μυστήριο. Στη Θεία Λειτουργία γίνεται προσευχή ώστε, ο Θεός που αγαπά την ανθρωπότητα να δεχθεί αυτά τα πολύτιμα Δώρα στον άγιο και μυστικό βωμό στους ουρανούς... και να στείλει κάτω σε μας τη θεία χάρη και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

Όμοια στην Καθολική Λειτουργία γίνεται η παράκληση, να φερθεί η Προσφορά στα χέρια του αγίου αγγέλου στον υψηλό βωμό, έτσι ώστε όλοι εμείς να τραφούμε με το ιερότατο Σώμα και Αίμα του Υιού, μέσα από τη συμμετοχή μας στο βωμό, και να γεμίσουμε με κάθε ουράνια ευλογία και χάρισμα.

Και στις δύο περιπτώσεις, οι προσευχές δεν μιλούν μόνο για το ότι ο Θεός δέχεται τη θυσία που προσφέρει η Εκκλησία, αλλά και για το ότι το θυσιαστήριο της Θείας Λειτουργίας –η Αγία Τράπεζα– γίνεται ένα με το θείο, το ουράνιο, θυσιαστήριο. Με άλλα λόγια, αυτό που συμβαίνει είναι ότι *το αντίγραφο γίνεται ένα με το πρωτότυπο*.

Ότι ο Ουρανός έρχεται εδώ στη γη. Ότι ο άνθρωπος δεν χρειάζεται να πάει κάπου σε μακρινούς κόσμους αλλά το αντίθετο. Ο κόσμος μεταμορφώνεται και βρίσκει πάλι εκείνο που κάποτε είχε, έχασε και αναζητά. Η ύλη γίνεται ιερή. Η τροφή και το ποτό γίνονται τα απόλυτα τρόφιμα. Όπως υποσχέθηκε ο Ιησούς: «Εγώ είμαι ο άρτος ο ζωντανός, που κατεβαίνει από τον ουρανό. Όποιος τρώει αυτό τον άρτο θα ζήσει για πάντα».

Τίποτα δεν είναι πια αυτό που ήταν αλλά ο κόσμος ενδύεται με τη δόξα των βαθύτερων δυνατοτήτων του.

Η Μεγάλη Αλλαγή στη Δύση

Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τα πρώτα 1000 χρόνια του Χριστιανισμού, κανένας δεν φαίνεται να αμφέβαλλε για την πραγματικότητα της μετουσίωσης του άρτου και του οίνου, παρά τις πολλές δογματικές διαφωνίες που ταλάνιζαν την Εκκλησία.

Στις αρχές του 5ου αιώνα ο Κύριλλος Αλεξανδρείας για να στηρίξει τα επιχειρήματά του για το ότι η μητέρα του Χριστού είναι ορθό να είναι σεβαστή ως «Θεοτόκος», είπε ότι εκείνο που λαμβάνεται στα άχραντα Μυστήρια είναι όντως το Σώμα και το Αίμα του Υιού του Θεού. Είναι φανερό ότι αυτή ήταν μια θεμελιώδης εμπειρία και μια αυταπόδεικτη αλήθεια για τους πιστούς. Ήταν άμεσα αντιληπτή και διακηρύσσονταν στην ίδια τη Θεία Λειτουργία και δεν είχε γίνει ακόμη αντικείμενο θεολογικής διαμάχης.

Καθώς όμως προχωρούσαμε στη δεύτερη χιλιετηρίδα, και μόνο στη Λατινική, βαθμιαία αυτό άρχισε να αλλάζει. Μέχρι που κατά τον 16ο αιώνα οι Διαμαρτυρόμενοι Μεταρρυθμιστές των βόρειων Ευρωπαϊκών χωρών, άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο, άρχισαν να απορρίπτουν τη Θεία Λειτουργία, ειδικά τη «θυσιαστική» της φύση και μαζί κάθε σκέψη για θαυματουργική αλλαγή του ψωμιού και του κρασιού. Η Ορθόδοξη Ανατολή μέχρι τις μέρες μας έμεινε έξω από τέτοιες διαμάχες.

Όχι ότι οι Χριστιανοί έπαψαν να πιστεύουν ότι ο Κύριος τους είναι παρών και τους «τρέφει» κατά τις λατρευτικές τους εκδηλώσεις. Κι αυτό είναι που κάνει τις διαμάχες του 16ου και 17ου αιώνα τόσο θλιβερές και αποκαλυπτικές. Το θεμελιώδες θέμα ήταν για την αντικειμενικότητα. Για τους Διαμαρτυρόμενους, η μετουσίωση του άρτου και του οίνου, ως γεγονός, ακουγόταν ως δεισιδαιμονική πρόληψη, ή στην καλύτερη περίπτωση ως κάτι άσχετο.

Αυτό που τους ένοιαζε και μετρούσε ήταν αν ο Χριστός είναι παρών στις καρδιές εκείνων που κοινωνούσαν. Μπορούμε εδώ να διακρίνουμε μια ελαφριά αλλαγή στην ισορροπία μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου. Την ίδια μετακίνηση στην έμφαση μπορούμε να την δούμε στην καλλιέργεια της προσωπικής θρησκευτικής αφοσίωσης (*Devotio Moderna*) προς το τέλος του Μεσαίωνα, που απομακρυνόταν όλο και περισσότερο από το δόγμα.

Όμοια, οι θρησκευτικές εικόνες άρχισαν να παίζουν έναν ρόλο που να ανταποκρίνεται στις συναισθηματικές ανάγκες των πιστών, παρά να «περιγράφουν» τον Χριστό και τους Αγίους του στην πλήρη δογματική τους πραγματικότητα.

Ίσως ακόμα πιο αποκαλυπτική όμως ήταν η φιλοσοφική κρίση του πυροδότησε ο Νομιναλισμός: Οι λέξεις άρχισαν να αντιμετωπίζονται ως απλοί ήχοι, (*flatus vocis*), χωρίς καμία ουσιαστική σύνδεση με τα πράγματα στα οποία αναφέρονταν.

Αυτό σηματοδότησε μια βαθιά αλλαγή και μάλλον εκτροπή της ανθρώπινης

συνείδησης. Στους παραδοσιακούς πολιτισμούς οι λέξεις έχουν δύναμη, και ειδικότερα τα ονόματα. Η δύναμή τους προέρχεται από το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο αναφέρονται. Ήταν στην πράξη ένα με αυτά. Αυτή είναι η βάση όχι μόνο της μαγείας αλλά και του ειδικού σεβασμού προς οποιοδήποτε όνομα.

Το να αποκαλύψει κάποιος το όνομά του, τον αφήνει εκτεθειμένο, τρωτό, ακριβώς γιατί το όνομα αποτελεί κομμάτι του εαυτού σου. Αν αρχίσω να «παίζω» ελαφριά τη καρδιά με το όνομά σου, σε προσβάλλω. Ο Νομιναλισμός όμως θεωρεί το όνομα ή τις λέξεις να μην είναι τίποτα περισσότερο από ήχους, με νόημα εντελώς συμβατικό, απλά για να συνεννοούμαστε, χωρίς καμία οντολογική αξία.

Το Άνοιγμα στη Θαυμαστή Πραγματικότητα

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η Λατινική Δύση διακήρυξε στην σύνοδο της Τρέντης ότι η μυστηριώδης μετουσίωση που λαμβάνει χώρα κατά τη Λειτουργία είναι κάτι «πραγματικό» και αντικειμενικό. Η προσωπική μεταμόρφωση είναι συνέπεια της μεταμόρφωσης του πραγματικού άρτου και οίνου.

Η Σύνοδος δέχτηκε ότι η θαυμαστή και ανυπέρβλητη μετουσίωση ολόκληρης της ουσίας του άρτου... και ολόκληρης της ουσίας του οίνου, είναι τέτοια ώστε να απομένουν μονάχα οι εξωτερικές μορφές του ψωμιού και του κρασιού. Η Εκκλησία αποκαλεί αυτή την αλλαγή *Μετουσίωση*: μεταβολή της ίδια της ουσίας του υλικού.

Αυτός ο τεχνικός όρος γίνεται κατανοητός αποφαστικά –με αρνητικό τρόπο– αφού δεν υπάρχει στο σύμπαν ανάλογη διαδικασία. Εξαιρεί κάθε «εικονική πραγματικότητα» ή υποκειμενική μονάχα εμπειρία του Χριστού κατά τη λήψη της Αγίας Τροφής, όσο σημαντική κι αν είναι αυτή. Η μετουσίωση της Θείας Κοινωνίας αναφέρεται στο γεγονός ότι η μεταβολή είναι πραγματική, έτσι ώστε ο άρτος και ο οίνος να μην είναι πλέον ψωμί και κρασί αλλά το Σώμα και το Αίμα του Κυρίου που παρέχεται στους πιστούς για τη θρέψη και την αύξησή τους – με την εξωτερική μόνο μορφή της κανονικής τροφής. Ο Χριστός είναι με την ουσία του παρών αν και καμιά αλλαγή δεν είναι αντιληπτή από τις αισθήσεις.

Η εξωτερική εμφάνιση του άρτου και του οίνου παραμένουν ως σύμβολα της νέας και θαυμαστής πραγματικότητας που περιέχουν. Όσο για το πώς γίνεται αυτό, η Σύνοδος αναφέρει ότι δεν μπορεί να μπει σε λέξεις αλλά απλά είναι δυνατό από τον Θεό. Έτσι το θαύμα, το μυστήριο, παραμένει.

Η επιμονή στην πραγματικότητα της μετουσίωσης του άρτου και του οίνου σε Σώμα και Αίμα του Χριστού δεν είναι μια διαφυγή σε μια τελετουργική διαδικασία, ή μια απομονωμένη πράξη, αλλά ένα κάλεσμα για απορία και ταυτόχρονα μια επίκληση στο θαυμαστό. Η Σύνοδος της Τρέντης διακήρυξε την εσωτερική ανάγκη για βαθιά πίστη, προσωπική μεταμόρφωση, εξομολόγηση και καθαρότητα καρδιάς που χρειάζονται για να προσεγγίσει κανείς το Σώμα του Χριστού όπως αρμόζει.

Κατά τη θεία Λειτουργία ο διάκονος καλεί τους πιστούς να προσέλθουν «μετά φόβου Θεού, πίστεως και αγάπης». Αυτός ο «φόβος» δεν θα πρέπει να συγχέεται με την καθημερινή έννοια του φόβου που σχετίζεται με την αμφιβολία και την ανασφάλεια. Πρόκειται για «φόβο» που πηγάζει από το φυσικό συναίσθημα που μας διακατέχει όταν βρισκόμαστε μπροστά σε κάτι που μας υπερβαίνει, για δέος (numinous) που πηγάζει από τη συνάντηση με την απεριόριστη και προκλητική αγάπη.

Ακόμα καλύτερα είναι το συναίσθημα που πηγάζει από τη συνειδητοποίηση ότι βρισκόμαστε μέσα σ' αυτήν την παρουσία, μια επίγνωση που προϋποθέτει την πίστη ότι η παράδοση είναι ορθή. Αυτή η πίστη, όταν τη νιώθουμε έτσι, προκαλεί ένα άνοιγμα που μας βοηθάει να ανταποκριθούμε στο θαυμασμό και την αγάπη.

Κατά τον 11ο αιώνα, ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, μοναχός και πνευματικός πατέρας στην Κωνσταντινούπολη, δίδασκε στην κοινότητά του ότι θα πρέπει κάποιος να λαμβάνει τη Θεία Κοινωνία μόνο με δάκρυα. Κι εξηγεί ότι τα δάκρυα προκύπτουν με φυσικό τρόπο όταν η καρδιά μας είναι καθαρή, έτσι ώστε να αντιλαμβάνεται το ιερό Μυστήριο. Αυτά τα δάκρυα δέους και συνειδητοποίησης δεν έχουν σχέση με κάποιο συναισθηματικό ξέσπασμα. Είναι η φυσική εκδήλωση μιας ζωντανής καρδιάς που καίγεται από θαυμασμό και απορία.

Συχνά ο διάκονος διακηρύσσει «Πρόσχετε!», δηλαδή προσέχετε! Μπροστά στην αγία Αναφορά ο ιερέας ζητά τη συγκέντρωση της προσοχής όλων, μέσα από την καρδιά τους, με την προτροπή «Ας υψώσουμε τις καρδιές μας!» Κι έπειτα, μετά την Μετάληψη ψάλλεται το «είδομεν το φως το αληθινόν, ελάβομεν Πνεύμα επουράνιον!».

Αυτή είναι και η πρόκληση του Χριστιανικού θαύματος: Να σταθούμε μπροστά στα ιερά Μυστήρια, όχι ως περιστασιακοί, παθητικοί θεατές αλλά με βαθύ θαυμασμό, απορία και ανοιχτά τα μάτια της ψυχής μας, αν θέλουμε να δούμε πραγματικά το Φως και να βιώσουμε τα δώρα του Αγίου Πνεύματος.

Τώρα, ο βασιλιάς (Κάππινα) με τους χιλιάδες υπουργούς του έφτασε στην όχθη του Γάγγη. Όμως αυτή την ώρα ο Γάγγης ήταν φουσκωμένος. Όταν ο βασιλιάς το είδε αυτό είπε: «Ο Γάγγης σε αυτό το σημείο είναι φουσκωμένος και πλημμυρισμένος από άγρια ψάρια. Επιπλέον, δεν έχουμε μαζί μας σκλάβους ή άντρες για να μας φτιάξουν βάρκες ή σχεδίες. Σ' αυτόν όμως το Δάσκαλο οι αρετές απλώνονται από τα βάθη της Κόλασης Αβίκι, έως πάνω ψηλά στον τον Παράδεισο της Ύπαρξης. Εάν αυτός ο Δάσκαλος είναι ο Υπέρτατα Πεφωτισμένος Βούδας, τότε είθε οι άκρες μόνο από τις οπλές αυτών των αλόγων να βραχούν!»

Έτσι έβαλαν τα άλογα να πηδήσουν πάνω στην επιφάνεια του νερού. Κανένα από τα άλογα δεν βράχηκε πιο πολύ παρά μόνο μέχρι την άκρη από τις οπλές τους. Κατά τη διάρκεια μιας βασιλικής πορείας, όπως ήταν κι αυτή, πήγαν μέχρι την πέρα ακτή. Πιο κάτω έφτασαν σε έναν ακόμη ποταμό. Εκεί, δεν χρειαζόταν καμιά άλλη Πράξη Αλήθειας. Με την ίδια Πράξη Αλήθειας πέρασαν κι εκείνο τον ποταμό επίσης, ο οποίος είχε πλάτος γύρω στα δυόμισι χιλιόμετρα. Μετά έφτασαν στον τρίτο ποταμό, τον Μεγάλο ποταμό Γκανταμπάγκα. Κι αυτόν επίσης τον διέσχισαν με την ίδια Πράξη Αλήθειας... Η βασίλισσα Ανόγια, περιστοιχισμένη από χίλια άρματα, φτάνοντας στην όχθη του Γάγγη και βλέποντας πως δεν υπήρχε βάρκα ή σχεδία για τον βασιλιά, συμπέρανε από δική της διαίσθηση: «Ο βασιλιάς θα πρέπει να τον διέσχισε κάνοντας μια Πράξη Αλήθειας. Αυτός όμως ο Δάσκαλος δεν αναγεννήθηκε μόνο γι' αυτούς. Εάν αυτός ο Δάσκαλος είναι ο Υπέρτατα Πεφωτισμένος Βούδας, είθε να μη βουλιάξουν τα άρματά μας στο νερό!»

Έτσι διέταξε και τα άρματα πηδήξαν μπροστά πάνω στην επιφάνεια του νερού. Από τα άρματα δεν βράχηκε κανένα πιο πολύ πέρα από την εξωτερική πλευρά των τροχών. Το ίδιο συνέβη και στο δεύτερο ποταμό και στον τρίτο. Τους διέσχισε με την ίδια Πράξη Αλήθειας.»

Μπουνταγκόσα

Κατά δε το τελευταίο τρίωρο της νύχτας... έφυγε από το όρος και ήλθε προς αυτούς ο Ιησούς, περπατώντας πάνω στη θάλασσα... Και είπε ο Πέτρος: «Κύριε... φώναξέ με να έρθω προς εσένα πάνω στο νερό. Και ο Κύριος είπε «Ελα». Και αφού κατέβηκε από το πλοίο ο Πέτρος, περπάτησε πάνω στα νερά...

Ματθαίος ιδ', 26-29

Τζον Στρόνμερ & Πήτερ Γουέστμπρουκ

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ

Υπάρχει η ομοφωνία σε όλες τις αρχαίες πηγές, ότι ο Πυθαγόρας έκανε θαύματα. Για να διαπιστώσουμε αν πράγματι είναι αληθινές αυτές οι αφηγήσεις, ίσως είναι καλύτερο να ακολουθήσουμε την πρακτική του ίδιου του Πυθαγόρα, ο οποίος δίδασκε στους μαθητές του να δέχονται με ανοιχτό μυαλό αναφορές για υπερφυσικά συμβάντα.

Τους προέτρεπε επίσης να είναι δεκτικοί, όσον αφορά ανορθόδοξες επιστημονικές και θρησκευτικές θεωρίες και να δέχονται ως αληθινές, πολλές ιστορίες που θεωρούνται από άλλους μυθικές. Για τους Πυθαγόρειους, όλα αυτά φαίνονταν αξιόπιστα και άξια μελέτης και πειραματισμού.

Γοητεύονταν από ασυνήθιστα περιστατικά κάθε είδους και δεν απέρριπταν αυτά που μπορούσαν να εξηγηθούν μόνο με θεϊκή παρέμβαση. Σε όλα αυτά τα ζητήματα, θεωρούσαν ότι η ηλιθιότητα είναι γνώρισμα των σκεπτικιστών παρά των ίδιων, διότι ήξεραν ότι με τους θεούς όλα είναι πιθανά.

Ως παράδειγμα, λέγεται η ιστορία ενός βοσκού, ο οποίος είχε ακούσει τον ήχο ψαλμωδίας να έρχεται από τον τάφο ενός Πυθαγόρειου δασκάλου. Χωρίς δισταγμό, ένας μαθητής του νεκρού ρώτησε τι τραγούδι ήταν αυτό, χωρίς να αμφιβάλλει καθόλου για την πιθανότητα ότι ο νεκρός μπορούσε να τραγουδάει.

Αν πρόκειται να πιστέψουμε, λοιπόν, με παρόμοιο τρόπο όσα σοβαροί συγγραφείς διηγήθηκαν στις γενιές που ακολούθησαν τον Πυθαγόρα, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι *ασκούσε φοβερή επιρροή στα ζώα.*

Κάποτε ο Πυθαγόρας πλησίασε μια αρκούδα που είχε προκαλέσει μεγάλη καταστροφή στην περιοχή καταστρέφοντας σπίτια και τραυματίζοντας σοβαρά πολλούς ανθρώπους. Αφού την πλησίασε και τη χάιδεψε απαλά, ταΐζοντάς την από τα χέρια του κριθαρένιο ψωμί και βελανίδια, την εξόρκισε να φύγει και να αφήσει όλα τα ζωντανά πλάσματα ήσυχια και την έστειλε μακριά. Η αρκούδα έφυγε στα βουνά κι από τότε δεν ακούστηκε να πλήγωσε ποτέ κανέναν, άνθρωπο ή ζώο.

Ομοίως, στην πόλη του Τάραντα, ο Πυθαγόρας παρατήρησε μια μέρα ένα βόδι σε ένα βοσκοτόπι να τρέφεται με χλωρά κουκιά. Συμβούλεψε τους βοσκούς να πουν στο βόδι ότι θα ήταν καλύτερο να έτρωγε άλλες τροφές. Οι βοσκοί γέλασαν, σχολιάζοντας ότι δεν ξέρουν τη γλώσσα των βοδιών, αλλά αν την ήξερε ο Πυθαγόρας, καλύτερα να μιλούσε στο ζώο ο ίδιος.

Ο Πυθαγόρας πλησίασε το βόδι και ψιθύρισε στο αυτί του για κάποια ώρα. Το βόδι δεν έφαγε ποτέ ξανά κουκιά και έζησε μέχρι μεγάλη ηλικία κοντά στο ναό της Ήρας στον Τάραντα, όπου όλοι το θεωρούσαν ιερό και του συμπεριφέρονταν ανάλογα.

Κάποια χρονιά, όταν ο Πυθαγόρας ταξίδευε προς την Ολυμπία για τους αγώνες, συναντήθηκε με μια ομάδα φίλων και πήρε μέρος σε συζήτηση για προφητείες, οιωνούς και θεϊκά σημάδια. Υποστήριξε τη θέση ότι οι ευσεβείς άνθρωποι δέχονται διαρκώς μηνύματα από τους θεούς, *αν συντονιστούν με το κάλεσμά τους.*

Εκείνη τη στιγμή, πέταξε πάνω από το κεφάλι του ένας αετός, ο οποίος, στο κάλεσμά του, έστριψε, κατέβηκε και κάθισε στο χέρι του Πυθαγόρα. Αφού τον χάιδεψε για λίγο και συνέχισε την κουβέντα, τον άφησε ελεύθερο.

Μέσα από αυτό και άλλα παρόμοια συμβάντα, ο Πυθαγόρας διακήρυσσε ότι ο ίδιος και όσοι υιοθετούσαν τις διδασκαλίες του ήταν δυνατόν να έχουν την ίδια δύναμη πάνω σε άγρια θηρία, όπως ο Ορφέας, ο οποίος προσέλκυε και αιχμαλώτιζε ζώα με τη δύναμη του τραγουδιού του.

Υπάρχει μια παράδοση, σύμφωνα με την οποία, όταν ο Πυθαγόρας περνούσε με μια ομάδα μαθητών του ένα ποτάμι κοντά στο Μεταπόντιο, σταμάτησε στη γέφυρα για να αποτίσει το σεβασμό του στο πνεύμα του ποταμού. Τότε, με διακριτή και καθαρή φωνή, παρουσία όλων, το ποτάμι τού απάντησε «Γεια σου, Πυθαγόρα!»

Οι βιογράφοι του αναφέρουν επίσης ότι κατά τη διάρκεια μιας μέρας ήταν παρών ταυτόχρονα στο Μεταπόντιο της Ιταλίας και στο Ταυρομένιο της Σικελίας, διδάσκοντας στους μαθητές του την ίδια στιγμή και στα δυο μέρη, μολονότι τις δυο αυτές πόλεις τις χωρίζουν η θάλασσα και η στεριά και απέχουν μεταξύ τους περίπου 400 χιλιόμετρα. Ορισμένοι λένε ότι μπορούσε να διανύει αυτή την απόσταση με ένα χρυσό βέλος που του είχε χαρίσει ο Άβαρις ο Υπερβόρειος.

Κάποια άλλη φορά, κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού από τη Σύβαρη στον Κρότωνα, ο Πυθαγόρας συνάντησε μια ομάδα ψαράδων καθώς τραβούσαν προς την ακτή τα δίχτυα τους γεμάτα ψάρια. Βλέποντάς το αυτό ως ευκαιρία για να επιδείξει τη δύναμη της σοφίας, τους είπε ότι ήξερε τον ακριβή αριθμό ψαριών που είχαν πιάσει.

Οι ψαράδες απάντησαν ότι αν ήταν σωστός ο αριθμός, θα έκαναν ό,τι τους έλεγε. Αφού μετρήθηκαν τα ψάρια, βρέθηκε ότι ήταν τόσα όσα ο Πυθαγόρας είχε προβλέψει με ακρίβεια. Αυτό που ζήτησε ήταν απλώς να ρίξουν τα ψάρια ζωντανά πίσω στη θάλασσα.

Αυτό όμως που είναι ίσως ακόμη πιο ασυνήθιστο είναι ότι όσο τα ψάρια ήταν στην ακτή δεν ψόφησε κανένα, μολονότι είχαν μείνει έξω από το νερό αρκετή ώρα. Ο Πυθαγόρας στη συνέχεια πλήρωσε στους ψαράδες την τιμή των ψαριών τους και συνέχισε το δρόμο του προς τον Κρότωνα.

Όπως ο δάσκαλός του, ο Θαλής, το ίδιο και ο Πυθαγόρας είχε την ικανότητα να προβλέπει με ακρίβεια τους σεισμούς. Ήταν επίσης ικανός, μέσω της επιρροής του στις θεϊκές δυνάμεις και στις δυνάμεις της Φύσης, να σταματάει μια επιδημία, να συγκρατεί βίαιες θύελλες και να ηρεμεί ορμητικά νερά ποταμών και θαλασσών για το ασφαλές πέρασμα των φίλων του.

Παρόμοια κατορθώματα αναφέρονται και για τον Εμπεδοκλή και τον Επιμενίδη, οι οποίοι έμαθαν αυτές τις τέχνες από τον Πυθαγόρα. Ο Εμπεδοκλής, πράγματι, ονομαζόταν *Αλεξάνεμος* (αυτός που διώχνει τους ανέμους), λόγω ακριβώς αυτών των ικανοτήτων του.

Μεταξύ των πιο ασυνήθιστων θαυμάτων που συνδέονται με τον Πυθαγόρα είναι εκείνα που περιλαμβάνουν τον Άβαρη τον Υπερβόρειο. Οι σκεπτικιστές θα αποκλείσουν αυτές τις αναφορές, αλλά εκείνοι που αποδέχονται ότι τα πάντα είναι πιθανά με τους θεούς, θα μπορέσουν να διακρίνουν σπέρματα αλήθειας μέσα σε όλα αυτά.

Ο Άβαρης την περίοδο της συνάντησής του με τον Πυθαγόρα ήταν ήδη ηλικιωμένος – ιερέας των Υπερβορείων. Για τους Έλληνες, οι Υπερβόρειοι ήταν λαός μυστήριας καταγωγής και σημασίας, που ζούσε σε μια ορεινή περιοχή, μακριά στο Βορρά. Στην Υπερβορεία πίστευαν ότι είχε γεννηθεί ο Απόλλωνας, κι εδώ επέστρεφε ο θεός κάθε Χειμώνα.

Οι αρχιτέκτονες του πρώτου ναού του Απόλλωνα στη Δήλο ήταν Υπερβόρειοι και από τους προϊστορικούς χρόνους έφερναν κάθε χρόνο προσφορές στο Νότο, στην καλοκαιρινή γιορτή του θεού. Οι Υπερβόρειοι, πρόγονοι των κελτικών φυλών που αιώνες μετά επρόκειτο να κυριαρχήσουν σε ένα μεγάλο μέρος της Ευρώπης, αναφέρονται με σεβασμό στον κλασικό κόσμο, για τη θρησκευτική τους αφοσίωση, για τη χορτοφαγική τους δίαιτα και για την ιδιαίτερη σχέση που είχαν με τους θεούς Απόλλωνα και Άρτεμη.

Ο Άβαρης είχε ταξιδέψει στα νησιά και στην ηπειρωτική Ελλάδα, μαζεύοντας χρυσό για να τον προσφέρει στον Απόλλωνα, στο ναό του στην Υπερβορεία. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, έμενε με τους ιερείς τους οποίους επισκεπτόταν, πρόλεγε μελλοντικά συμβάντα στους οικοδεσπότες του διαβάζοντας τα εντόσθια των ζώων και, σύμφωνα με αναφορές, δεν τον είδαν ποτέ να τρώει ή να πίνει.

Η ακριβής τοποθεσία της πατρίδας του παραμένει άγνωστη –ορισμένοι εικάζουν ότι ήταν στα βρετανικά νησιά– αλλά όπου και αν ήταν, η διαδρομή της επιστροφής του προς τα δυτικά, από την Ελλάδα στη Μεσόγειο, τον έφερε στην Ιταλία, όπου σταμάτησε για να επισκεφτεί τον Πυθαγόρα στον Κρότωνα.

Αναλογιζόμενος όσα του είχαν πει πριν από την άφιξή του και παρατηρώντας

την ευσεβή συμπεριφορά του Πυθαγόρα, το ενδιαφέρον του για τους μαθητές του και τη δύναμη των διδασκαλιών του, ο Άβαρις συμπέρανε ότι, στην πραγματικότητα, δεν ήταν άνθρωπος αλλά ήταν ο ίδιος ο Απόλλωνας.

Έτσι, ο Άβαρις τίμησε τον Πυθαγόρα προσφέροντάς του ένα ιερό βέλος. Το βέλος αυτό ήταν αναπόσπαστο εξάρτημα του ναού του Απόλλωνα στο Βορρά και ο Άβαρις το είχε πάρει μαζί του στην Ελλάδα για να τον βοηθήσει σε κάθε πιθανή δυσκολία που θα συναντούσε σε ένα τέτοιο μεγάλο ταξίδι στη μακρινή χώρα.

Οποτεδήποτε συναντούσε αξεπέραστα εμπόδια, όπως ποτάμια, λίμνες, έλη και βουνά, το βέλος τον μετέφερε. Μάλιστα λέγεται ότι με το βέλος αυτό έκανε εξαγνιστικές τελετές και απάλλασε τις πόλεις από ασθένειες και βλαβερές ουσίες. Η Σπάρτη, για παράδειγμα, αφού εξαγνίστηκε από τον Άβαρη, έπαψε πλέον να είναι μολυσμένη από μια μυστηριώδη αρρώστια, η οποία είχε εξαπλωθεί στην πόλη εξαιτίας των τοξικών αερίων που αναδύονταν από μια θερμή πηγή στις παρυφές του Ταΰγετου. Κι αυτό δεν είναι παρά ένα από τα πολλά παρόμοια περιστατικά που αναφέρονται στον Άβαρη.

Ο Πυθαγόρας αποδέχτηκε το βέλος χωρίς να εκφράσει έκπληξη ή θαυμασμό για τις δυνάμεις που ο Άβαρις του απέδιδε, ούτε αναρωτήθηκε γιατί το βέλος έπρεπε να δοθεί σε αυτόν, σαν πράγματι ο ίδιος να ήταν ο Απόλλωνας. Μετά πήρε τον Άβαρη παράμερα και του έδειξε το μηρό του, που ήταν από χρυσό, ως απόδειξη της θεϊκότητάς του.

Ως περαιτέρω απόδειξη, ο Πυθαγόρας περιέγραψε με λεπτομέρειες το μακρινό ναό του στην Υπερβορεία και μετά εξήγησε ότι είχε έρθει στη γη για να ανακουφίσει τον πόνο των ζωντανών, παίρνοντας ανθρώπινη μορφή, από φόβο μήπως οι άνθρωποι μην αντέχοντας στη θέαση της υπερβατικότητάς του, συμπεράνουν ότι ο τρόπος ζωής και άσκησης που συνιστούσε ήταν πέρα από τις ανθρώπινες δυνατότητες.

Ο Πυθαγόρας προσκάλεσε τον Άβαρη να μείνει μαζί του, να τον βοηθήσει στη διδασκαλία των μαθητών του και να μοιραστεί τον πλούτο γνώσης της κοινότητάς του. Έτσι ο Άβαρις συνόδευσε τον Πυθαγόρα στον Κρότωνα.

Λόγω τού ότι ήταν ήδη σε προχωρημένη ηλικία, άπειρος και αμύητος στην ελληνική γλώσσα, ο Πυθαγόρας δεν υποχρέωσε τον Άβαρη να παρακολουθήσει τα εισαγωγικά θεωρήματα, ή να υποστεί περίοδο σιωπής, ούτε να ακούσει τις προπαρασκευαστικές του ομιλίες. Αντίθετα, τον θεώρησε έτοιμο για την πιο βαθιά διδασκαλία του.

Ο Άβαρις μελέτησε φυσιολογία και θεολογία και εγκατέλειψε την πρακτική της μαντείας μέσω του διαβάσματος των εντοσθίων των ζώων. Επιστρέφοντας στην πατρίδα του τελειοποίησε την τέχνη της πρόγνωσης μέσω των αριθμών, αναγνωρίζοντάς την ως μέθοδο αγνότερη και πιο θεϊκή, συμμετέχοντας άμεσα στους ουράνιους αριθμούς των θεών.

Άγγελος Βιαννίτης

ΨΥΧΙΚΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΕΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΤΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

Η Ιστορία Ενός Ασυνήθιστου Θεραπευτή

Το Μάιο του 1987, η εφημερίδα *Κήρυκας* στην Κύπρο ανέθεσε στον δημοσιογράφο Γ.Η. να ερευνησει την περίπτωση του Στυλιανού Απεσλή, συνταξιούχου τυπογράφου που ζούσε στο χωριό Στρόβολος, λίγο έξω από τη Λευκωσία.

Ο Απεσλής είχε αμφιλεγόμενη φήμη: Από τη μια υπήρχαν αυτοί που τον ονόμαζαν *Δάσκαλο*, μια και παρέδιδε σε κύκλους μαθητών μια διδασκαλία που στηριζόταν –όπως έλεγε ο ίδιος– στην εσωτερική έννοια των Ευαγγελίων και στις γνωστικές παραδόσεις του Χριστιανισμού.

Από την άλλη, τον ακολουθούσε η επονομασία *ο Μάγος του Στρόβολου* κι ο κόσμος μιλούσε για έναν άνθρωπο που έκανε θαυματουργές θεραπείες και είχε ιδιαίτερες μαγικές ικανότητες. Είχε στενή σχέση με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, που πολλές φορές είχε εκφράσει την εκτίμησή του δημόσια για το πρόσωπο του Δασκάλου και θεωρούσε τον εαυτό του μαθητή του.

Γενικά όμως, η επίσημη Εκκλησία, ακριβώς γι' αυτές τις φήμες αλλά και για τις παρεκκλίσεις της Εσωτερικής του Διδασκαλίας από τις δογματικές θέσεις του Χριστιανισμού, τον αντιμετώπιζε με ιδιαίτερο σκεπτικισμό.

Το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον του *Κήρυκα* δεν το τράβηξαν φυσικά αυτά που δίδασκε ο Απεσλής. Ήταν οι φήμες για τις ανεξήγητες και θαυματουργές θεραπείες που καθημερινά προσέλκυαν πλήθος κόσμου, που κατέφθανε ακόμα και με πούλμαν, στη μικρή γειτονιά του στο Στρόβολο.

Αν μη τι άλλο λοιπόν, το ενδιαφέρον του κόσμου από μόνο του ήταν θέμα που άξιζε να ερευνηθεί. Ο δημοσιογράφος, αφού επικοινωνήσε με τον Απεσλή και αφού του ζήτησε μια συνέντευξη, κανόνισε να πάει την επόμενη μέρα μαζί με έναν φωτογράφο στο σπίτι του.

Η Δύναμη της Πίστης και οι Θεραπευτικές Δυνάμεις

Οι ανεξήγητες και θαυματουργές θεραπείες φαίνεται να είναι το κατεξοχήν πεδίο της αιώνιας αντιπαράθεσης μεταξύ της επιστημονικής ιατρικής σκέψης και μεθοδολογίας από τη μια, και της πίστης στο υπερβατικό και πνευματικό από την άλλη.

Τα δυο αυτά γνωστικά μονοπάτια του ανθρώπου συναντώνται σε αυτό το σημείο τριβής, σε αυτά τα περιστατικά ανεξήγητων θεραπειών που φτάνουν στα όρια του θαύματος και αποτελούν ρωγή στην πραγματικότητα.

Μια ρωγή που μας κάνει να αντιληφθούμε ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μιαν άλλη τάξη πραγμάτων και ότι κάποια θέματα που αφορούν την ανθρώπινη φύση ίσως να μην είναι τόσο εύκολα εξηγήσιμα όσο πιστεύουμε.

Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της ανθρωπότητας και σε όλους τους πολιτισμούς που έδειξαν το πρόσωπό τους στον πλανήτη, υπάρχουν αναφορές για κάποια άτομα που έχουν ιδιαίτερες θεραπευτικές ικανότητες.

Οι Σαμάνοι και οι Μάγοι, οι ιδρυτές θρησκειών, οι μύστες και οι σοφοί γιόγκι, οι όσιοι και οι άγιοι της χριστιανικής παράδοσης ήταν πάντα πρεσβευτές μιας άλλης πραγματικότητας που ξεπερνάει την υλική νομοτέλεια και που μπορεί να θεραπεύσει οποιαδήποτε ανισορροπία που εκδηλώνεται στο υλικό επίπεδο.

Πριν αρχίσει κάποιος να εξερευνά και να εμβαθύνει στο θέμα των θαυματουργών ιάσεων και των ψυχικών ή πνευματικών θεραπειών, είναι σημαντικό να έχει στο νου του κάποια σημεία που σήμερα είναι αποδεκτά από την επιστημονική κοινότητα:

α. Ο ανθρώπινος οργανισμός διαθέτει *εγγενείς θεραπευτικές δυνάμεις*. Η θεραπεία μιας ασθένειας δεν είναι τίποτα άλλο από την αποκατάσταση της διαταραγμένης ισορροπίας αυτών των δυνάμεων. Όπως λέει και το ρητό «ο ιατρός επιδένει, ο Θεός επουλώνει», η οποιαδήποτε θεραπευτική παρέμβαση σκοπό έχει να επιτρέψει στη φύση να κάνει τη δουλειά της.

β. Όπως ανακοίνωσε και η *Αμερικάνικη Ιατρική Εταιρεία* το 1993, γύρω στο 80% των ασθενειών –ακόμα και κάποιες που είναι ιογενούς προελεύσεως– για τις οποίες ένα άτομο θα απευθυνθεί στον γιατρό, έχουν ψυχοσωματικό υπόβαθρο. Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις, ήπιες, όπως φυσικές και εναλλακτικές μέθοδοι ή επιθετικές, όπως χειρουργικές επεμβάσεις ή φαρμακευτική αγωγή, μπορούν να ανακουφίσουν τον ασθενή από τα συμπτώματα, αλλά δεν μπορούν να εξαφανίσουν την αιτία της ασθένειας που βρίσκεται στην ευρύτερα ψυχική, δηλαδή την συναισθηματική, νοητική και πνευματική πλευρά του ασθενούς.

γ. Κάθε συναισθηματικό, διανοητικό και πνευματικό ερέθισμα μεταφράζεται σε βιοχημική πληροφορία που επιδρά στη φυσική κατάσταση του οργανισμού. Είναι μακρύς όμως ο δρόμος ακόμη στο να κατανοηθεί πλήρως αυτή η διαδικασία και να χαρτογραφηθούν με ακρίβεια οι βιολογικοί μηχανισμοί που συνδέουν την ευρύτερα ψυχική με τη φυσική ενέργεια.

δ. Η δύναμη της υποβολής και η πίστη σε έναν συγκεκριμένο θεραπευτή ή στην

ανώτερη δύναμη που εκείνος μπορεί να επικαλείται και να εκφράζει, μπορούν να κινητοποιήσουν τις εγγενείς θεραπευτικές δυνάμεις του οργανισμού και να οδηγήσουν σε απόλυτη ίαση.

Το τελευταίο σημείο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφού συνήθως αποτελεί το εύκολο και αβασάνιστο συμπέρασμα που θα υιοθετήσει κάποιος για να εξηγήσει μια ανεξήγητη θεραπεία ή μια θαυματουργή αυτοΐαση. Σαφώς βέβαια η πίστη μπορεί να θεραπεύσει, κι η υποβολή να χρησιμοποιηθεί συνειδητά για την επίτευξη της ίασης, όπως για παράδειγμα γίνεται στις εφαρμογές της *θεραπευτικής ύπνωσης*.

Από τη στιγμή όμως που η δύναμη της υποβολής και η πίστη είναι κατανοητές μόνο μέσα από τα αποτελέσματά τους, ενώ είμαστε ακόμα σε εμβρυακό στάδιο όσον αφορά τη μελέτη και την κατανόησή τους –ώστε να μπορούν να αναπαραχθούν μετρήσιμα και ελεγχόμενα θεραπευτικά αποτελέσματα– στην ουσία απαντάμε στο μυστήριο με το μυστήριο, στο ανεξήγητο με το ανεξήγητο και στο θαυμαστό με το ακατανόητο.

Ουσιαστικά λοιπόν, απαντάμε στα ερωτήματα που προκύπτουν από μια ανεξήγητη ίαση, με την οριοθέτηση και τη διαπίστωση της άγνοιάς μας. Επιπλέον, η δύναμη της υποβολής και της πίστης δεν φαίνονται επαρκείς εξηγήσεις σε κάποια περιστατικά που αφορούν μικρά παιδιά, άτομα που βρίσκονται σε καταστολή ή σε κώμα, ή γενικά άτομα που φαίνεται ότι δεν έχουν καμιά ιδιαίτερη ισχυρή πίστη.

Η Πρώτη Επαφή με τον «Μάγο του Στρόβολου»

«Ήταν θαύμα; Ήταν υποβολή; Πραγματικά δεν ξέρω τι να πω. Ξέρω μόνο εκείνο που είδα με τα μάτια μου: Ένα παιδάκι, που πριν λίγη ώρα δεν μπορούσε να σταθεί στα πόδια του, τώρα να τρέχει!»

Με αυτά τα λόγια αρχίζει το κείμενο της συνέντευξης με τον Στυλιανό Απεσλή, που δημοσιεύτηκε τελικά στις 17 Μαΐου 1987 στον *Κήρυκα*. Όταν έφτασε ο δημοσιογράφος στο σπίτι του περιβόητου *Μάγου του Στρόβολου*, είχε σκοπό να πάρει συνέντευξη από τον Δάσκαλο.

Κυρίως όμως ήθελε να εκφράσει την καχυποψία του για την όλη υπόθεση. Αφού ρώτησε κάποιους απ' αυτούς που περίμεναν να ακούσουν ή να εξεταστούν από τον θεραπευτή, διαπίστωσε πως, αντίθετα απ' ό,τι περίμενε, ο Δάσκαλος ποτέ του δεν δεχόταν να πάρει χρήματα για τις θεραπείες που έκανε.

Γενικά όμως, ήταν σκεπτικός απέναντι σε αυτά που άκουγε για τις ικανότητές του. Σίγουρα βέβαια δεν περίμενε αυτά που ακολούθησαν. Ας δούμε πώς τα περιγράφει ο ίδιος στο δημοσιευμένο κείμενο:

Η ώρα ήταν 11:00. Η συνέντευξη είχε τελειώσει και ετοιμαζόμουν να φύγω, όταν ξαφνικά μια Αγγλίδα μ' ένα ξανθό παιδάκι στην αγκαλιά της εισέβαλε κυριολεκτικά μέσα στο σπίτι. Παρατηρούσα περίεργος την παράξενη Αγγλίδα με το παιδάκι και μόνο όταν το παράτησε στην αγκαλιά του Απεσλή, πρόσεξα

ότι πάνω στο αριστερό πόδι του παιδιού υπήρχε ένα μικρό πλαστικό υποστήριγμα. Το ποδαράκι του μικρού ήταν ατροφικό και εμφανώς κοντύτερο από το δεξί. Στάθηκα παραξενεμένος, τόσο εγώ όσο και οι υπόλοιποι της παρέας: Ο φωτορεπόρτερ του *Κήρυκα*, η Τούλα Τρύφωνος και κάποιοι που ήταν μαθητές του Δασκάλου, ανάμεσά τους και ο Δρ. Κυριάκος Μαρκίδης, διδάκτωρ της Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μέην της Αμερικής, ένας από τους πιο παλιούς μαθητές του, καθώς και ένας άλλος Αμερικανός. Συνολικά ήμασταν έντεκα άτομα που βρισκόμασταν εκείνη την ημέρα στην αυλή του σπιτιού του Αττεσλή.

...Πήρε τον μικρό με αγάπη στην αγκαλιά του, κάθισε σε μια καρέκλα και άρχισε να του μιλάει γλυκά, πολύ γλυκά και να του χαϊδεύει το άρρωστο ποδαράκι. Η Τούλα ρώτησε τη μητέρα του παιδιού: «Τι έχει ο γιος σας;» «Πολιομυελίτιδα», απάντησε εκείνη. «Το ένα του πόδι έχει πάθει ατροφία και δεν μπορεί να σταθεί στα πόδια του. Μόλις το αφήνουμε μόνο του όρθιο, πέφτει. Δεν έχει περπατήσει ποτέ του κανονικά».

...Στο μεταξύ, εκείνος συνέχιζε να χαϊδεύει το ατροφικό ποδαράκι του παιδιού. Μερικές φορές το τραβούσε σαν να ήθελε να το μακρύνει. Ο φωτορεπόρτερ βρήκε την ευκαιρία να τραβήξει μερικές φωτογραφίες. Το φλας αναβόσβηνε, εκείνος όμως φαινόταν απόκοσμος και απορροφημένος, και ήταν έντονα συγκεντρωμένος σε αυτό που έκανε και τίποτα δεν μπορούσε να του διασπάσει την προσοχή.

...Πέρασαν δέκα, ίσως είκοσι λεπτά. Ίσως και περισσότερο, δεν θυμάμαι. Είχα χάσει κάθε επαφή με το χρόνο. Είχα τα μάτια μου καρφωμένα, πότε πάνω στο μικρό και πότε πάνω του. Ξαφνικά το αγοράκι έκανε ένα μικρό μορφασμό πόνου. Αμέσως το σήκωσε ψηλά, του έδωσε μια στον πσινό και του είπε: «Now run my son!» Και ο μικρός άρχισε να τρέχει μέσα στο δωμάτιο! Βλέποντας το απίστευτο θέαμα, η Αγγλίδα λιποθύμησε καταρρέοντας σε μια καρέκλα...

Θεραπευτές και... «Θεραπευτές»

Πληκτρολογώντας μόνο τις λέξεις *ψυχικές θεραπείες* στο διαδίκτυο, βρίσκεται κάποιος μπροστά σε περίπου τρία εκατομμύρια ιστοσελίδες που σκιαγραφούν ένα ασαφές τοπίο. Μέσα του κινούνται, από άτομα που ισχυρίζονται ότι θεραπεύουν έχοντας επαφή με ανώτερες οντότητες, ενεργειακά και πνευματικά θεραπευτικά συστήματα.

Αναφέρουμε ως παράδειγμα, το E.M.F (Εξισορρόπηση Ηλεκτρομαγνητικού Πεδίου), το S.R.T. (Spiritual Response Therapy) που προχωρεί ακόμα και σε «καρμικό καθαρισμό» του παρελθόντος, το ιαπωνικό Jōhgei, προωθημένες τάσεις και σχολές σκέψης της ψυχολογίας, όπως η υπερβατική και η ενεργειακή ψυχολογία, επιστήμονες ιατροί που ακολουθούν ολιστικές προσεγγίσεις κ.α.

Ανάλογη ποικιλομορφία υπάρχει και στους ίδιους τους ψυχικούς θεραπευτές. Ο διάσημος Άγγλος Harry Edwards –κι αυτός μαθήτευσε για μεγάλο διάστημα κοντά

στον Απεσλή— θεωρεί τον εαυτό του *πνευματιστή* και δηλώνει ότι μια απενσαρκωμένη οντότητα που την αποκαλεί *Ο Γιατρός* τον χρησιμοποιεί για να κάνει τις θεραπείες.

Εκτελεί αυτές τις θεραπείες του, μαζί με μια ομάδα βοηθών σε θέατρα και μεγάλες αίθουσες, δίνοντας ουσιαστικά κάθε φορά μια πολύ προσεκτικά μελετημένη παράσταση.

Δεκάδες άτομα ανεβαίνουν στη σκηνή και μπροστά στα μάτια όλων των θεατών—που ανάμεσά τους συνήθως βρίσκονται και πολλοί αξιοσέβαστοι επιστήμονες και γιατροί— ο Edwards σηκώνει ανάπηρους από τα καροτσάκια τους έστω και για λίγο, ισιώνει κυρτές σπονδυλικές στήλες και παραμορφωμένα από την αρθρίτιδα μέλη, απαλλάσσει—όπως τουλάχιστον οι ίδιες ισχυρίζονται— νοικοκυρές από χρόνιους πονοκεφάλους.

Ο γνωστός και στην Ελλάδα Βραζιλιάνος θεραπευτής Ζοάο ντε Φαρία εκτελεί θεραπείες και πνευματικές εγχειρήσεις, ακόμα και εξ αποστάσεως, με μόνο εφόδιο μια ολόσωμη φωτογραφία του ασθενούς. Στις θεραπείες αυτές χρησιμοποιεί το όνομα του Ιησού και υποστηρίζει ότι βοηθιέται στο έργο του από άυλες-πνευματικές οντότητες. Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι ανακουφίστηκαν ή θεραπεύτηκαν εντελώς, από τον Ζοάο και τις οντότητες.

Η Περουβιανή θεραπεύτρια Maria Tobistamos που ζει στην πόλη Αρεκίπα στους πρόποδες των Άνδεων, ισχυρίζεται ότι το Άγιο Πνεύμα θεραπεύει μέσω αυτής και ότι η ίδια δεν έχει καμιά ιδιαίτερη ικανότητα.

Παρόλα αυτά, ο κόσμος την λατρεύει σαν ζωντανή αγία που φροντίζει τα παιδιά. Πρέπει να πούμε ότι έγινε ιδιαίτερα γνωστή αφότου θεράπευσε ένα ετοιμοθάνατο 7χρονο κορίτσι που έπασχε από μια σπάνια ασθένεια του νωτιαίου μυελού.

Κάποιοι μιλούν για αγγέλους που κάνουν θεραπείες, για οντότητες, για δασκάλους, ενώ κάποιοι άλλοι θεραπευτές απλά θεωρούν ότι χρησιμοποιούν το ίδιο τους το ψυχικό δυναμικό. Υπάρχουν αυτοί που ακολουθούν κάποια συγκεκριμένα θεραπευτικά συστήματα και τη φιλοσοφία που τα διέπει, όπως η *Εσωτέρα Θεραπευτική* της Αλίκης Μπέιλη.

Πολλοί απ' αυτούς δηλώνουν πρόθυμοι για έρευνα και επιζητούν την επιστημονική διερεύνηση των ικανοτήτων τους, ενώ μερικοί απορρίπτουν εντελώς ό,τι έχει να κάνει με την ορθόδοξη ιατρική.

Πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι, όλα τα συστήματα και οι θεραπευτές έχουν να επιδείξουν περιστατικά θεραπείας εκεί που η προσέγγιση της κλασικής ιατρικής δεν απέδωσε αποτελέσματα.

Όμως, είναι αδύνατον φυσικά να γίνει συνολική εξέταση όλων των περιπτώσεων, να αναλυθούν και να τεκμηριωθούν επιστημονικά ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Ο Dr. Kenneth Pelletier, καθηγητής ιατρικής, στο βιβλίο του *Sound Mind, Sound Body*, στηριζόμενος σε δικές του έρευνες σχετικά με περιπτώσεις ανεξήγητων αυτοϊάσεων—κυρίως από τους γνωστούς ψυχικούς θεραπευτές στις

Φιλιππίνες, αλλά όχι μόνο— αναφέρει ότι σε ένα ποσοστό 68%, η θεραπεία που προήλθε από συνεδρίες με διάφορους αυτοαποκαλούμενους «πνευματικούς» ή «ψυχικούς θεραπευτές», ήταν ουσιαστικά η φάση ύφεσης της ασθένειας, που σε βάθος χρόνου αποδείχτηκε παροδική.

Υποστηρίζει δε ότι το μέλλον της ερευνητικής ιατρικής είναι η εξέταση και η ανάλυση των μηχανισμών που οδήγησαν στη θεραπεία του υπόλοιπου 32%, του ποσοστού δηλαδή των ασθενών που οδηγήθηκαν σε πλήρη ίαση.

Ένα στοιχείο διαχωρισμού, που για πολλούς αποτελεί και ασφαλή πυξίδα αναζήτησης μέσα στον κυκεώνα των αυτοαποκαλούμενων «θεραπευτών», είναι το *αν οι θεραπείες που ασκούν αποφέρουν σε αυτούς κάποιο εισόδημα ή όχι*.

Δεν είναι παράξενο βέβαια, απ' αυτήν την οπτική γωνία, που τα περισσότερα αυθεντικά ανεξήγητα περιστατικά ιάσεων και θεραπειών —που φτάνουν στα όρια του θαυμαστού— προέρχονται από θεραπευτές που δεν ζητούν αντίτιμο για τις υπηρεσίες τους.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι η *επαναληψιμότητα* μιας θεραπείας, να μην πρόκειται δηλαδή για τυχαίο περιστατικό. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν όλες οι θαυματουργές και ανεξήγητες θεραπείες, που αποδίδονται στους όσιους και τους αγίους, που κατά τη διάρκεια του βίου τους συστηματικά θεράπευαν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

Αν και μπορεί εύκολα να ερευνηθεί η τεκμηρίωση μιας μαρτυρίας για τέτοια περιστατικά, συνήθως ο πνευματικός θεραπευτής τέτοιου επιπέδου δεν προσφέρει καμιά εξήγηση εκτός από τη Θεία Χάρη ή γενικά τη Θεία Ευαρέσκεια. Δεν δίνεται κάποιο σύστημα ή μεθοδολογία που μπορεί να οδηγήσει σε μια θεραπεία, εκτός φυσικά απ' αυτή που οδηγεί στην παράδοση και την ένωση με το Θείο.

Αφού όμως, από την πλευρά της επιστημονικής έρευνας, αυτό που έχει σημασία να μελετηθεί και να κατανοηθεί είναι όχι μόνο το αποτέλεσμα μιας θεραπείας, αλλά κυρίως η *βιοχημική οδός* και ο *μηχανισμός* που οδήγησε σε αυτήν, οι εκάστοτε δοξασίες των θεραπευτών πολύ λίγη αξία έχουν.

Από την άλλη όμως, έχουμε την περίπτωση κατά την οποία, μια αποδεδειγμένα θαυματουργή θεραπεία, που δεν φαίνεται να εξηγείται απλά από την πίστη και τη δύναμη της υποβολής, επαναλαμβάνεται σταθερά και κατά βούληση από έναν συγκεκριμένο θεραπευτή.

Όταν μάλιστα ο θεραπευτής αυτός διδάσκει ένα *μεθοδικό σύστημα καλλιέργειας των θεραπευτικών δυνατοτήτων* που έχει ο κάθε άνθρωπος, τότε δεν μπορείς να αγνοήσεις αυτά που λέει. Αντίθετα οφείλεις να εξετάσεις με μεγάλη προσοχή το σύμπαν μέσα στο οποίο σε εισάγει.

Ο Δάσκαλος Στυλιανός Απεσλής

Σχεδόν τελείως άγνωστος στην Ελλάδα, αλλά πολύ γνωστός σε όλον τον κόσμο και

με μαθητές του, από την Αμερική και τη Γερμανία, μέχρι το Ισραήλ και την Ιαπωνία, ο Στυλιανός Απεσλής ή Δάσκαλος ή Μάγος του Στρόβολου –όπως έγινε γνωστός από σειρά βιβλίων του μαθητή του Δρ. Κυριάκου Μαρκίδη που κυκλοφόρησε στα αγγλικά από τις εκδόσεις Penguin και ιδίως το best seller *Magus of Strovolos*– ανήκε σε μια σπάνια κατηγορία θεραπευτών.

Όχι μόνο ήταν εκπληκτικός πνευματικός δάσκαλος με ολοκληρωμένη και εμπειριστατωμένη διδασκαλία, κι ένας θεραπευτής που έκανε στην κυριολεξία θαύματα, αλλά κι ένας μύστης που παρέδωσε στους μαθητές του ολόκληρο σύστημα για την εσωτέρα φύση του ανθρώπου.

Οι εκπληκτικές θεραπείες που έκανε ήταν το αποτέλεσμα αυτής της γνώσης και θεωρούσε ότι ο καθένας μπορεί να καλλιεργήσει τη δυνατότητα να θεραπεύει. Είναι λοιπόν από τις πιο σπάνιες περιπτώσεις θεραπευτή, όπου όχι μόνο έκανε κατ'επανάληψη «θαύματα», αλλά δίδαξε ακριβώς και συγκεκριμένη μεθοδολογία, την οποία ακολουθούσε ώστε ο καθένας να κάνει αυτό που έκανε ο ίδιος.

Ο Δάσκαλος γεννήθηκε το 1912 στη Λευκωσία και πέθανε στις 26 Αυγούστου του 1995 στον Στρόβολο, σε ηλικία 83 ετών από βαρύ εγκεφαλικό. Λέγεται ότι όταν πέθανε, το δωμάτιο γέμισε από μυρωδιά κρίνου. Ο ίδιος έλεγε ότι από μικρό παιδί παρουσίαζε κάποιες εξαιρετικές ικανότητες και σε ηλικία 7 χρόνων είχε επαφή και καθοδήγηση από τον Ευαγγελιστή Ιωάννη.

Ξεχώριζε από τα άλλα παιδιά και στα οχτώ του χρόνια είχε τον πρώτο του «κύκλο» μαθητών, που τον αποτελούσαν κυρίως οι δάσκαλοί του στο δημοτικό. Υπηρέτησε σαν αξιωματικός στον κυπριακό στρατό, ενώ δούλευε από μικρός στο κρατικό τυπογραφείο της Κύπρου, απ' όπου και συνταξιοδοτήθηκε.

Επίσης, από μικρός ασχολήθηκε με τη ζωγραφική, και μετά τη σύνταξή του αυτός ήταν ο τρόπος με τον οποίο κέρδιζε τα προς το ζην, αφού για τις θεραπείες και τα μαθήματά του ουδέποτε χρέωσε κανέναν.

Μεταξύ των βεβαιωμένων χαρισμάτων του Απεσλή ήταν και το χάρισμα της απόλυτης μνήμης ή υπερμνησίας. Ο ίδιος έλεγε ότι εισχωρούσε τόσο στην ατομική του μνήμη, όσο και στην παγκόσμια, και με αυτό τον τρόπο μάθαινε και ξένες γλώσσες.

Ο Απεσλής έγραφε και μιλούσε απταίστως ελληνικά, αγγλικά, ρωσικά, εβραϊκά, γαλλικά και ιταλικά, αλλά και αρχαία ελληνικά, αιγυπτιακά, αραμαϊκά, λατινικά, τουρκικά και σανσκριτικά. Έμοιαζε σαν ο Δάσκαλος να «θυμήθηκε» αυτές τις γλώσσες, τις οποίες δεν διδάχτηκε ποτέ, αλλά βεβαιωμένα τις κατείχε!

Η επωνομασία *Μάγος του Στρόβολου* του δόθηκε κυρίως για τις ικανότητές του στη συνειδητή εξωσωμάτωση –που τη δίδαξε λεπτομερώς στους μαθητές του– αλλά και την ικανότητα να υλοποιεί και να εξαφανίζει αντικείμενα.

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ, ότι σαν χαρακτήρας ο Απεσλής ήταν ταπεινός, προσηνής και ανοιχτόκαρδος και σχεδόν ποτέ δενμίλαγε για τις ικανότητές του, πέρα από το στενό κύκλο των μαθητών του. Δεν αποκαλούσε τον εαυτό του *θεραπευτή*,

αλλά αδελφό-καθοδηγητή προς την Αλήθεια, και δεν δεχόταν την ονομασία Δάσκαλος από ξένους.

Αυτοί που τον γνώριζαν όμως έλεγαν απίστευτες ιστορίες για την ικανότητά του να προβάλλει τη συνείδησή του έξω από το σώμα του, να πηγαίνει σε άγνωστα μέρη και να μεταφέρει πληροφορίες από εκεί ή ακόμα να εκτελεί θεραπείες σε όλο τον κόσμο, βρισκόμενος στο δωμάτιο του σπιτιού του. Μάλιστα συνήθιζε να κάνει αστεία με αυτή του την ικανότητα.

Σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, ήταν καλεσμένος για δείπνο στο σπίτι ενός φίλου του. Νωρίς το απόγευμα βγήκε από το σώμα του και επισκέφτηκε το σπίτι του φίλου του, όπου τον άκουσε να συζητάει κάπως έντονα με την γυναίκα του για το φαγητό. Όταν πήγε το βράδυ εκεί, αστειευόμενος τον μάλωσε γι' αυτά που είπε στην γυναίκα του και του ανέφερε με κάθε λεπτομέρεια τη συζήτησή τους!

Αυτό βέβαια που τον έκανε γνωστό ήταν οι εκπληκτικές του θεραπείες, που ξεπερνούν τα όρια της πίστης. Σήκωσε παράλυτους, θεράπευσε χωλούς και κουτσούς, ανανέωνε σπονδυλικές στήλες και γιάτρευε δυσπλασίες.

Υπάρχουν μαρτυρίες ανάλογες με αυτή του δημοσιογράφου του *Κήρυκα*, που τον περιγράφουν να μετράει πόσο έλειπε από κάποιο μέλος του σώματος και με το χέρι του, σε απόλυτη συγκέντρωση, να τραβάει για να το φέρει στο σωστό μήκος.

Το χέρι ή πόδι μάκραινε μπροστά στα μάτια των παριστάμενων! Κάποτε, δέχτηκε την επίσκεψη μιας Ισραηλίτισσας, η οποία τον ευχαριστούσε θερμά που γιάτρεψε την κόρη της. Πριν από μερικές μέρες τον είδε σαν οπτασία πάνω από το κεφάλι της βαριά άρρωστης κόρης της, στο σπίτι τους στο Ισραήλ.

Μετά απ' αυτό το όραμα, το κορίτσι ανάρρωσε ταχύτατα και πλήρως! Όπως προαναφέρθηκε, ο Δάσκαλος ποτέ δεν δέχτηκε κάποιο αντίτιμο ή δώρο για τις θεραπείες που έκανε. Σε συνέντευξή του αναφέρει:

Πρώτα απ' όλα πρέπει να κατανοηθεί ότι δεν είμαι εγώ που θεραπεύω, αλλά ότι είμαι ένας «agent», δηλαδή το μέσον του Αγίου Πνεύματος... Δεν μπορώ να θεραπεύσω οποιονδήποτε και οτιδήποτε. Είναι φορές που, ό,τι κι αν κάνω, όσο αγαπητό κι αν μου είναι το πρόσωπο, δεν μπορώ να κάνω τίποτε. Βέβαια, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα πρόσωπα μου είναι άγνωστα...

Επιστροφή στον Ασκληπιό

Η έννοια της ίασης, για την αρχαιοελληνική σκέψη, είναι κατά πολύ ευρύτερη από τη σημερινή έννοια της θεραπείας. Πηγάζει από την οπτική του κόσμου, κατά την οποία το άτομο είχε πλήρη συναίσθηση ότι ήταν μέρος μιας κοσμικής τάξης που περικλείει τα πάντα.

Ίαση σημαίνει *προσωπική ολοκλήρωση*, που απαιτεί την αποκατάσταση των

δυσλειτουργιών, στην ψυχή και το σώμα. Αυτό σημαίνει αποκατάσταση της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση, την κοινωνία και το θείο, την εύρεση μιας αίσθησης σκοπού και την εναρμόνιση της ύπαρξής του με την εσωτερική και την ευρύτερη κοσμική τάξη. Περιλαμβάνει την επαφή με αυτό που ο ψυχίατρος Roberto Assagioli, ο θεμελιωτής της *Ψυχοσύνθεσης*, ονομάζει *ανώτερο ψυχοπνευματικό μέρος* του ανθρώπου.

Ίαση είναι η θεραπεία της ίδιας της ψυχής και η επανένωσή της με την ηρακλείτεια αφανή αρμονία, η αναγνώριση της θεϊκής της φύσης και η προσπάθεια προσέγγισής της. Γι' αυτό τα Ασκληπιεία είναι πρώτα απ' όλα ιεροί ναοί κι ύστερα θεραπευτικά κέντρα.

Σ' αυτούς τους ιερούς χώρους, μέσα από τελετουργίες, καθαρμούς, παρακολούθηση τραγωδιών και εγκοιμήσεων, ο πιστός ασθενής αναζητά τη σύνδεσή του με το Θεό-Θεραπευτή. Τα Ασκληπιεία είναι τα πρώτα θεραπευτικά κέντρα του κόσμου, μέσα στα οποία ελάμβαναν χώρα οι πρώτες γνωστές ψυχικές και πνευματικές θεραπείες.

Η σύγχρονη δυτική ιατρική ξεκινάει από την εποχή που ο Ιπποκράτης αναζήτησε μια ορθολογιστική προσέγγιση στο χειρισμό της ασθένειας. Είδε την υγεία και την ασθένεια σαν φυσικά φαινόμενα που έπρεπε να κατανοηθούν και να αντιμετωπιστούν ως γεγονότα που συμβαίνουν μέσα στη σφαίρα της φύσης και του ανθρώπινου νου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Ιπποκράτης αρνήθηκε να δεχτεί τη θεϊκή παρέμβαση κατ' αρχήν ως αιτία της κάθε ασθένειας.

Σαφώς δεν ακύρωσε και ποτέ δεν αρνήθηκε τον Ασκληπιό – άλλωστε ο πατέρας και ο παππούς του Ιπποκράτη ήταν αρχιερείς του Ασκληπιού και ο ίδιος μεγάλωσε μέσα στους θαλάμους εγκοιμήσης του Ασκληπιείου της Κω. Απλά τον τοποθέτησε σε μεγαλύτερη απόσταση από τον άνθρωπο και τη Φύση.

Αυτή η μεταβίβαση από το πέπλο του μύθου και του θείου, στις ορθολογιστικές και επιστημονικές διεργασίες ήταν που γέννησε τη σημερινή προσέγγιση της δυτικής ιατρικής. Η κλασική ιατρική επικεντρώνει τις –σαφώς υπολογίσιμες και αποτελεσματικές– δυνάμεις της, στο στόχο της θεραπείας του ασθενή και την ανακούφισή του από παθολογικές καταστάσεις του οργανισμού του.

Βαρύνεται όμως με το γεγονός ότι αγνοεί τη συνειδητότητα του ασθενή και την περίπλοκη σχέση σώματος-νου, δίνοντας μεγαλύτερη σημασία στην αποκατάσταση του σώματος με χρήση μηχανημάτων και φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Αυτή η στάση συνεχίζεται, παρά την ανάπτυξη και την εμφανή στροφή των πασχόντων σε ηπιότερες, φυσικότερες, εναλλακτικές και ολιστικές θεραπευτικές προσεγγίσεις κι άλλα συστήματα ιατρικής.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την ομοιοπαθητική, την ινδική Αγιουρβέδα ή την κινέζικη ιατρική, που αντανakλούν διαφορετικές θεωρήσεις και βλέπουν περισσότερο τον άνθρωπο ως ενεργειακό ον και την ασθένεια ως μπλοκάρισμα ή αγκύλωση ροής της ενέργειας.

Η ολιστική ιατρική αναγνωρίζει καθαρά τη σημασία της αντιμετώπισης των ασθενειών μέσα σε ευρύτερο πλαίσιο σχέσεων και αλληλεπίδρασης της σωματικής, της συναισθηματικής, της νοητικής και ευρύτερα της ψυχικής ενέργειας.

Η έννοια λοιπόν της *θεραπείας* για την ολιστική ιατρική, όπως διαμορφώνεται σήμερα μέσα από τη ζύμωση και το διάλογο των διαφορετικών προσεγγίσεων, δυτικών και ανατολικών, δεν είναι τίποτα άλλο παρά η *αποκατάσταση της ισορροπίας της ενεργειακής ροής του ανθρώπινου οργανισμού*.

Η έννοια της ψυχικής και πνευματικής θεραπείας, όπως συνηθίζουμε να την ορίζουμε σήμερα, δεν είναι παρά επιστροφή στην ιερή ιατρική που δεν απομονώνει τον άνθρωπο από τη θεϊκή του φύση. Αντίθετα, σ' αυτήν τον στρέφει και σ' αυτήν καταφεύγει.

Αν έχει δίκιο ο Pelletier στο ότι το μέλλον της ερευνητικής ιατρικής και γενικότερα της επιστημονικής σκέψης βρίσκεται στην έρευνα και τη μελέτη των ανεξήγητων και θαυματουργών ιάσεων, τότε μάλλον δεν υπάρχει τίποτα καινούργιο να ανακαλύψουμε. Απλά χρειάζεται να θυμηθούμε την πηγή μας και να εμβαπτιστούμε ξανά στον αρχικό μύθο.

Εσωτερικός Χριστιανισμός

Ενώ πολλές πνευματικές και εσωτερικές διδασκαλίες έχουν έρθει στην Ελλάδα –τουλάχιστον τις τελευταίες δεκαετίες– από το εξωτερικό, η διδασκαλία του Απεσλή ίσως είναι η μοναδική που εξάγεται από την Ελλάδα στον υπόλοιπο κόσμο.

Ο Δάσκαλος έγραψε ο ίδιος αρκετά βιβλία, στα ελληνικά κυρίως, αλλά και στα αγγλικά, τα εβραϊκά και τα αραμαϊκά. Ακόμα περισσότερα έχουν γραφτεί γι' αυτόν από τους μαθητές του και την κόρη του –που έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες, ανάμεσά τους ιαπωνικά και ουγγρικά αλλά δυστυχώς όχι ελληνικά– και απ' αυτά έμελλε να γίνει γνωστός παγκοσμίως.

Με επίκεντρο αυτήν τη διδασκαλία έχουν δημιουργηθεί πολλοί κύκλοι μαθητών του που λειτουργούν και σήμερα σε Βραζιλία, Αμερική, Αυστραλία, Ιαπωνία, Ουγγαρία, Αυστρία, Ελβετία και σε πολλά άλλα μέρη ακόμα. Συνολικά, υπολογίζεται ότι λειτουργούν πάνω από 100 κύκλοι του Δασκάλου παγκοσμίως.

Η φιλοσοφία του Απεσλή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως *Εσωτερικός Χριστιανισμός*, με ρίζες από την αρχαία Αίγυπτο και την Ελλάδα. Κεντρικό σημείο της διδασκαλίας του ήταν η ανάλυση του Θείου Σχεδίου, στο τι είναι η Ζωή και τι είναι ο Άνθρωπος.

Πίστευε ότι μόνο μέσω του ορθο-λογισμού και της ενδοσκόπησης ο άνθρωπος μπορεί να καταφέρει να κατανοήσει και να εξελίξει τον εαυτό του. Η εξέλιξη γι' αυτόν είναι μια δυνατότητα του Ανθρώπου να πραγματώσει το θείο δυναμικό του, και όχι κάτι δεδομένο.

Για να γίνει αυτό όμως, δηλαδή να εξελιχθεί ο άνθρωπος, προϋποθέτει μια

σωστή κατανόηση του Θείου Σχεδίου, προσωπική προσπάθεια και συνέπεια στην άσκησή του. Καθώς εξελίσσεται, ο άνθρωπος μαθαίνει να κυριαρχεί στα «στοιχειακά» –σκεπτομορφές– να αποκτάει ικανότητες χειρισμού του αιθέρα και τελικά να μπορεί να αναπτύσσει τη Θεία ιδιότητα της Δημιουργίας.

Οι θεραπευτικές ικανότητες προέρχονται από το χειρισμό αυτής της ιδιότητας. Η ικανότητα της θεραπείας είναι ουσιαστικά η αναγνώριση της θεϊκής φύσης του ανθρώπου και η πραγμάτωσή της.

Ο Δάσκαλος ήταν βαθύτατα θρησκευόμενο άτομο και, όπως είπε κάποτε ο ίδιος, «είμαι Χριστιανός Ορθόδοξος και χρησιμοποιώ τη θρησκεία μου σαν υπόστρωμα της ανέλιξής μου». Η επίσημη Εκκλησία όμως τήρησε πολύ επιφυλακτική, έως και εχθρική, στάση απέναντί του και ίσως αυτός ήταν ο λόγος που στην Ελλάδα υπήρχε μια ανομολόγητη σιωπή για τον Αττεσλή.

Εκτός από τις φήμες που τον παρουσίαζαν σαν μάγο, πολύ μεγάλο ρόλο στην επιφυλακτική στάση της Εκκλησίας απέναντί του έπαιξαν και δύο παράγοντες: Η πίστη του στη μετενσάρκωση –την οποία και δίδασκε ανοιχτά– αλλά και η βαθύτατη προσήλωσή του στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, για τον οποίο μιλούσε πολύ συχνά.

Είχε το χάρισμα να θυμάται αρκετές προηγούμενες ζωές του, αλλά μιλούσε γι' αυτές μόνο στους πολύ κοντινούς μαθητές του. Όπως έλεγε, μπορούσε να θυμηθεί ενσαρκώσεις του ακόμα και σαν ένας πρωτόγονος άνθρωπος που ζούσε σαν νομάς, αλλά η σημαντικότερη ενσάρκωσή του που τον καθόρισε ήταν την εποχή του Ιησού.

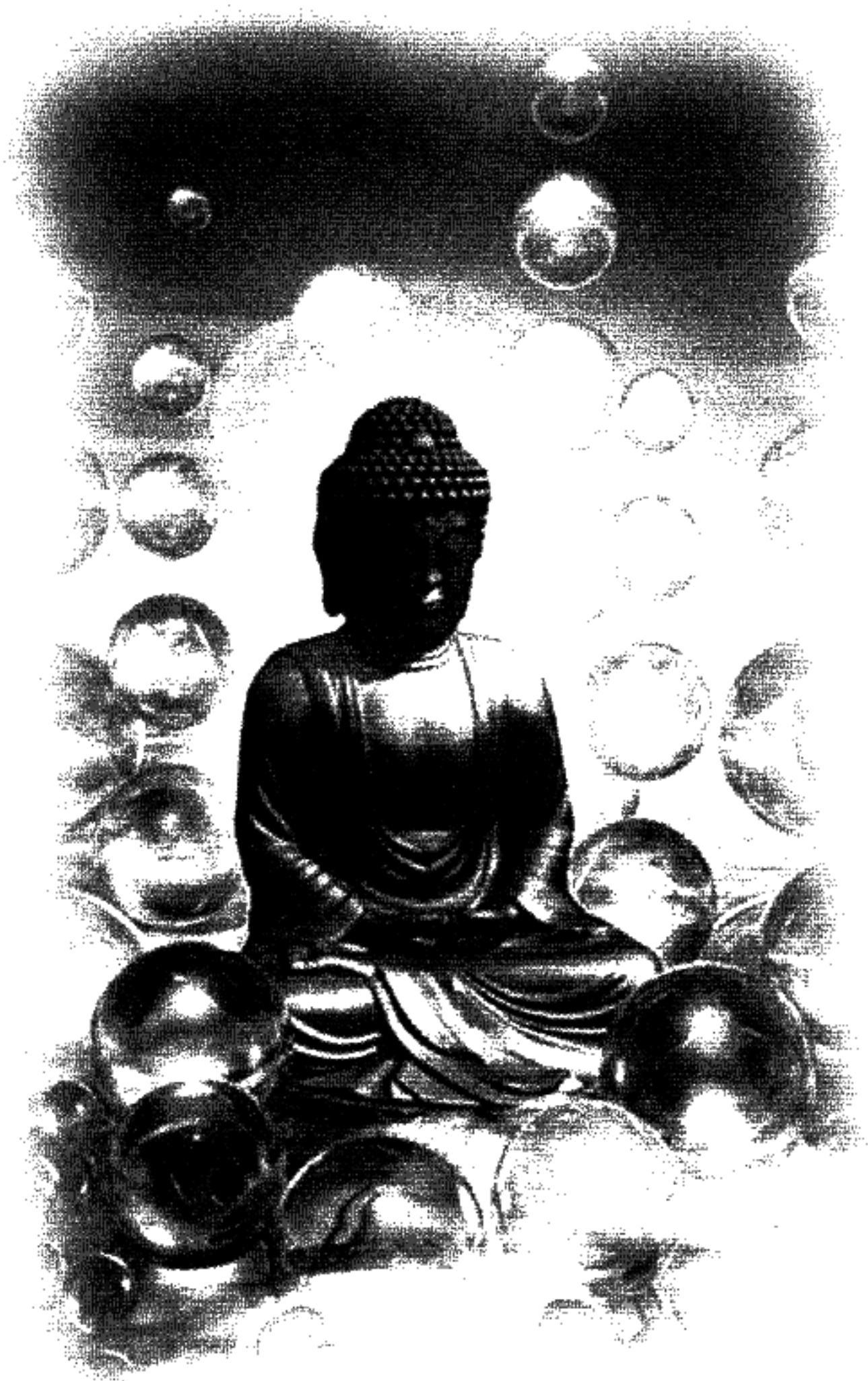
Έζησε σαν μαθητής Του, όχι ένας από τους δώδεκα, αλλά στον ευρύτερο κύκλο τους. Ο Δάσκαλος έλεγε –στους κοντινούς μαθητές του και ποτέ δημόσια– ότι πολλές από τις ασκήσεις για την ανάπτυξη των θεραπευτικών δυνατοτήτων του ανθρώπου, τις άκουσε πρώτη φορά από τον ίδιο τον Ιησού.

Στο βιβλίο του *Joshua Immanuel: The Christ* που αναφέρεται στη ζωή του Ιησού, περιγράφει αυτήν την ενσάρκωση, αν και ποτέ δεν το δηλώνει ανοιχτά ότι πρόκειται για τον ίδιο. Επίσης, έκανε και «αναγνώσεις» προηγούμενων ζωών σε πολλούς ασθενείς που τον επισκέπονταν, αποκαλύπτοντας σε εκείνους κάποιες καρμικές οφειλές που είχαν και τώρα τις ξεπλήρωναν με τη μορφή μιας ασθένειας.

Ο Αττεσλής αποτύπωσε τη φιλοσοφία του σε γενικές γραμμές στο βιβλίο του *Εσωτερική Διδασκαλία*, ενώ τη μεθοδολογία της εσωτέρας θεραπευτικής του στο *Εσωτερική Πρακτική*.

Πρόκειται για εγχειρίδιο λεπτομερών ασκήσεων, για κάποιον που θέλει να αποκτήσει επίγνωση των θεραπευτικών του δυνατοτήτων, να τις καλλιεργήσει και να τις αναπτύξει. Πολλοί από τους μαθητές του έγιναν κι εκείνοι ικανότατοι θεραπευτές.

Ο Δάσκαλος είχε εκμυστηρευτεί στους κοντινούς μαθητές του, ότι αυτή ήταν η τελευταία του ενσάρκωση σε αυτόν τον κύκλο της ανθρωπότητας.

Είπε κάποιος μαθητής: «Ο Δάσκαλός μου στέκεται στη μια πλευρά του ποταμού και εγώ κάθομαι στην άλλη κρατώντας ένα κομμάτι χαρτί. Σχεδιάζει μια εικόνα στον αέρα και η εικόνα εμφανίζεται στο χαρτί. Κάνει θαύματα».

Κι ένας άλλος μαθητής είπε: «Ο δικός μου δάσκαλος κάνει μεγαλύτερα θαύματα από αυτά.

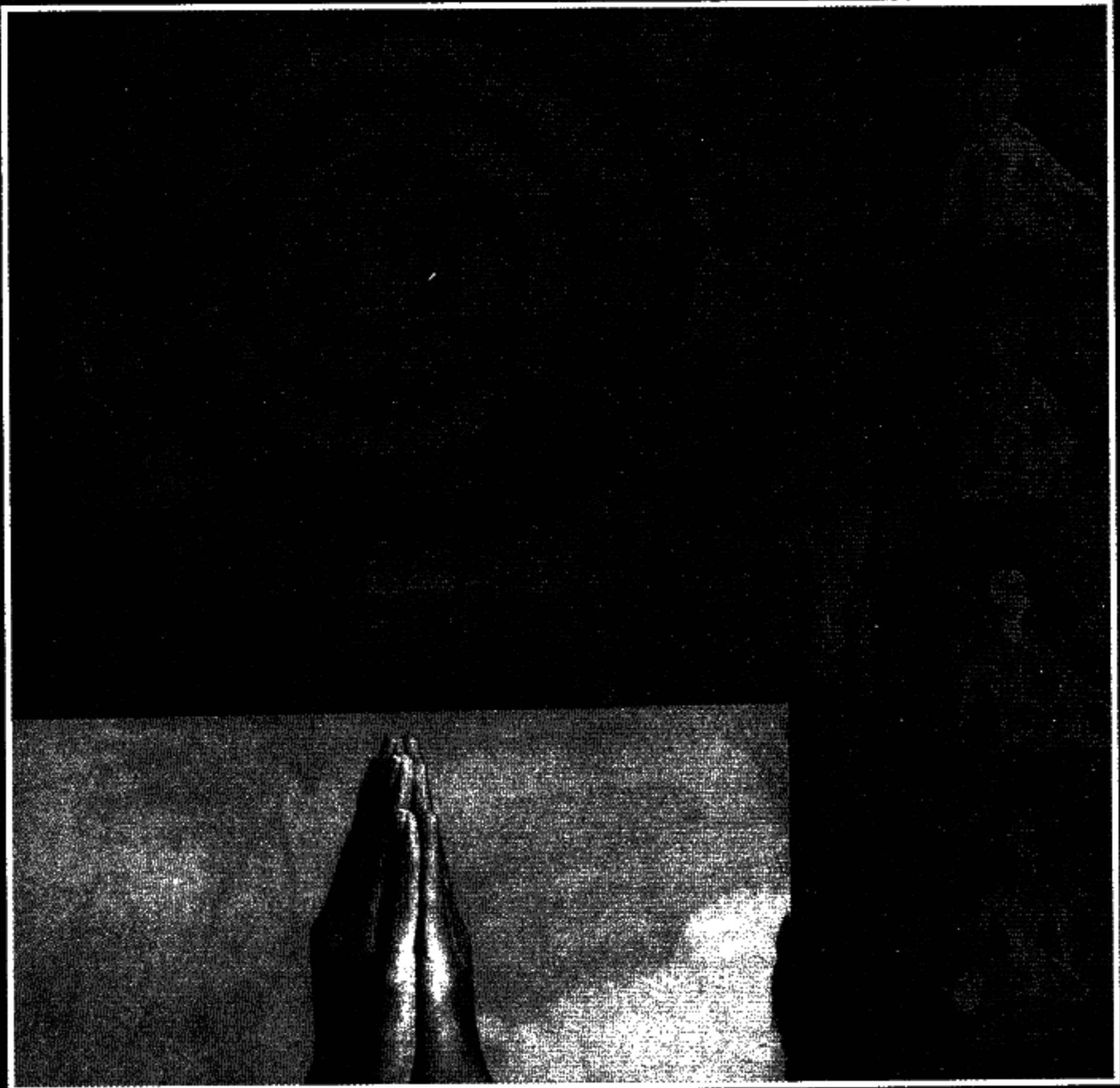
Όταν κοιμάται, κοιμάται.

Όταν τρώει, τρώει.

Όταν εργάζεται, εργάζεται.

Όταν διαλογίζεται, διαλογίζεται.

Ιστορία του Ζεν Βουδισμού

Σπύρος Ζωίδης

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

Τα θαύματα έχουν λογική βάση κι είναι απολύτως πιθανά, με την προϋπόθεση ότι αποδεχόμαστε ότι το σύμπαν είναι δημιουργία του Θεού. Εφόσον λοιπόν υπάρχει ο Παντοδύναμος Θεός που μπορεί να δράσει στον κόσμο που δημιούργησε, τότε τα θαύματα αποτελούν φυσικό –και λογικά αποδεκτό– επακόλουθο.

Η επιστημονική αρχή της σημερινής σκέψης του ανθρώπου, ότι μόνο η επιστήμη, και μέσω αυτής η λογική, μπορεί να προσεγγίσει την αλήθεια –επακόλουθο του Διαφωτισμού αλλά και της καρτεσιανής οπτικής του κόσμου– δημιουργεί τη μεγάλη αμφισβήτηση και αντίρρηση αλλά και τη, μέχρι τώρα, επιστημονική απόρριψη της θαυματολογίας.

Παρόλα αυτά, ο σημερινός άνθρωπος έχει κληρονομήσει τη θρησκευολογική προσέγγιση των θαυμάτων, που βασίζεται περισσότερο στην πίστη του και λιγότερο στην επιστημονική εξήγηση. Προβάλλει δε το επιχείρημα, ότι η θέληση του Θεού –ή έστω των αντιπροσώπων Του– είναι πάνω και πέρα από την επιστήμη, που άλλωστε ο ίδιος έχει δημιουργήσει σαν μέρος του συνόλου της Δημιουργίας.

Ο άνθρωπος, και θα δούμε παρακάτω ότι αυτό συμβαίνει σχεδόν σε όλες τις εποχές και σε όλες τις θρησκείες –είτε στις μεγάλες και επικρατούσες είτε σε αυτές που κατά καιρούς εμφανίστηκαν– ένοιωθε πάντα την ανάγκη της επικοινωνίας με το θείο.

Βασικός τρόπος της επικοινωνίας αυτής είναι η επικοινωνία μέσω των Αγίων (των αντιπροσώπων Του δηλαδή) κι η αγιότητα αυτή, εκτός των άλλων σημαντικών αρετών που συγκέντρωνε το πρόσωπο κάθε Αγίου, έπρεπε να σφραγίζεται και με θαύματα.

Εντούτοις, υπάρχει και μία άλλη ανάγκη, η οποία υφέρπει και λειτουργεί καταλυτικά στην αποδοχή των θαυμάτων. Και η ανάγκη αυτή αφορά στην απόδειξη που χρειάζεται ο άνθρωπος, αφενός για την υπεροχή του δικού του Θεού έναντι των «αλλόθρησκων», και αφετέρου την αδιαμφισβήτητη επιβεβαίωση της ύπαρξης του Θεού.

Σε όλη την ιστορία των θρησκειών που κατά καιρούς εμφανίστηκαν στον κόσμο, καταγράφονται θαύματα που συνήθως αποδίδονταν είτε στον ίδιο τον Θεό ή τους

αποσταλμένους Του είτε από ανθρώπινες δυνάμεις που ο Θεός τούς έδινε τη χάρη της θαυματοπραξίας. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι ο Pierre Janet στο βιβλίο του *Psychological Healing* του 1925 γράφει:

Από καιρό σε καιρό, ήταν της μόδας να γελούν οι άνθρωποι με τα θαύματα και να αρνούνται ότι συμβαίνουν τέτοια πράγματα. Αυτό είναι παράλογο, γιατί περιβαλλόμαστε από θαύματα. Η ίδια η ύπαρξη είναι ένα συνεχές θαύμα, και κάθε επιστήμη άρχισε από τη μελέτη θαυμάτων. Αυτό που μπορεί να ονομαστεί *θαυμαστό* είναι μέρος μιας πολύ ευρείας κατηγορίας φαινομένων, που έρχονται σε σύγκρουση με τον επιστημονικό ντετερμινισμό.

Αυτή η άποψη, που αποτυπώνει ένα σοβαρό προβληματισμό του ανθρώπου για τη στάση του απέναντι στα θαύματα, για έναν πιστό, της όποιας θρησκείας και αν ακολουθεί, αποτελεί την απάντησή του σ' αυτούς που αμφισβητούν τα θαύματα.

Στη μελέτη αυτή δεν θα μας απασχολήσουν περιγραφές και καταγραφές θαυμάτων, ούτε πολύ περισσότερο η βασιμότητά τους και η όποια λογική εξήγησή τους. Όπου θα αναφέρονται θαύματα, αυτό θα γίνεται για το σκοπό της συγκριτικής αυτής μελέτης.

Ο σκοπός της λοιπόν είναι η κατάδειξη της παρουσίας, αποδοχής και λειτουργίας των θαυμάτων σε σχεδόν όλες τις θρησκείες, αλλά και η θέση του ανθρώπου απέναντι σ' αυτά.

Τα Θαύματα στις Αρχαίες Θρησκείες

Στη λατρεία του Δωδεκάθεου της αρχαίας Ελλάδας, τα θαύματα των Θεών και των Ημιθέων ήταν όχι απλώς αποδεκτά, αλλά αποτελούσαν σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς τους. Ακόμα και στις τραγωδίες, τη λύση σχεδόν πάντα την έδινε ο «από μηχανής» –κατά περίπτωση και θεματολογία– Θεός, του οποίου την παρέμβαση όχι μόνο δεν αμφισβητούσαν αλλά και την επεδίωκαν.

Το θαύμα της ανάστασης του τεμαχισμένου Διόνυσου, της καθόδου της Περσεφόνης στον Άδη, της διαρκούς ανανέωσης του ήπατος του Ηφαίστου αλλά και η εμφάνιση της ελιάς της Αθηνάς και του ύδατος του Ποσειδώνα – με αντίστοιχα κτυπήματα του δόρατος και της τρίαινας στο βράχο της ακρόπολης των Αθηνών, αποτελούσαν βασικές παραδοχές των αρχαίων Ελλήνων.

Πέρα από τα θαύματα των Θεών και Ημιθέων (ας σημειωθεί ότι οι Ημίθεοι πραγματοποιούσαν *άθλους*, οι οποίοι δεν ήταν παρά *θαύματα* κατά τη σημερινή εννοιολογική προσέγγισή τους), έχουν καταγραφεί και θαύματα κοινών θνητών.

Αναφέρουμε ως παράδειγμα το θαύμα του Πυθαγόρα, που ήταν «το καταλάγιασμα των κυμάτων των ποταμών και των θαλασσών, ώστε να περνούν οι μαθητές του εύκολα πάνω απ' αυτά». Το θαύμα καταγράφεται από τον Πορφύριο. Αλλά και ο Εμπεδοκλής ανέστησε μια γυναίκα σε 30 μέρες από το θάνατό της.

Είναι εμφανές ότι τα θαύματα αυτά –αλλά κι εκείνα που αφορούσαν την παρέμβαση των Θεών στους ίδιους τους πιστούς, που με προσφορές θυσίας επικαλούνταν αυτή την παρέμβαση– επιβεβαιώνουν την ανάγκη της επικοινωνίας του ανθρώπου με το Θείο.

Υπάρχει η άποψη ότι τα θαύματα στην αρχαία Ελλάδα, αλλά ιδιαίτερα στην αρχαία Αίγυπτο, ήταν στην πραγματικότητα μέρος των απόκρυφων επιστημών της αρχαιότητας. Άσχετα όμως από την πηγή, ή και τη διαδικασία επίτευξής τους, δεν έπαυαν να καλύπτουν την ίδια ανάγκη του ανθρώπου για επικοινωνία και επιβεβαίωση.

Στην αρχαία Αίγυπτο, τα θαύματα είχαν τρεις διαφορετικές πηγές: Τους Θεούς, το ιερατείο, αλλά και τον βασικό αντιπρόσωπο των θεών στη γη, δηλαδή τον εκάστοτε Φαραώ.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι ανάλογα με την πηγή προέλευσης των θαυμάτων αυτά μπορούν να συγχέονται με τη μαγεία. Ο διαχωρισμός της μαγείας από τα θαύματα δεν αποτελεί παρά οντολογικό ζήτημα καθαρής θρησκευολογίας.

Η θεϊκή παρέμβαση στην καθημερινή ζωή των Αιγυπτίων, είτε μέσω των απευθείας από αυτούς, ή μέσω των αντιπροσώπων τους στη γη, διαπραπτόμενων θαυμάτων, ήταν κάτι σύνηθες. Την παρέμβαση μάλιστα αυτή, την αποτιμούσε πολύ ακριβά το ιερατείο. Άλλωστε, αυτή η θαυματουργία αποτέλεσε πάντοτε διαδικασία *δού-ναι και λαβείν*, όχι μεταξύ του Θείου και του ανθρώπου, αλλά μεταξύ του εκάστοτε ιερατείου και των πιστών.

Ο Μιθραϊσμός, πρόδρομος των μονοθεϊστικών θρησκειών, όχι μόνο αποδεχόταν τα θαύματα, αλλά η ίδια η γέννησή του Μίθρα από την παρθένο μητέρα του, η ζωή του, ο θάνατός του και η ανάστασή του δεν αποτελούν τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από θαύματα.

Το δε μέγεθος της βαθιάς προσήλωσης των τότε εκατομμυρίων πιστών του Μίθρα στα θαύματα αποδεικνύεται και από την υπέρτατη έκφραση του θαύματος, δηλαδή της ευχαριστίας με την κοινωνία του αίματος του ιερού ταύρου.

Ο σύγχρονος του Ιησού θεραπευτής –άρα θαυματοποιός– Απολλώνιος ο Τυανεύς, που έζησε μέσα στη δίνη της θρησκευτικοφιλοσοφικής διαπάλης των ύστερων χρόνων του Μιθραϊσμού και των πρώτων του Χριστιανισμού, έμεινε γνωστός και για τα πολλά και σημαντικά θαύματα που πραγματοποιούσε. Η βασική διδασκαλία του, η οποία εξηγεί τα θαύματα και ιδιαίτερα της επαναφοράς στη ζωή νεκρών ανθρώπων, αποτυπώνεται ως εξής:

Δεν υπάρχει θάνατος σε τίποτα παρά μόνο στην εμφάνιση. Αυτό που περνά από την Ουσία στη Φύση μοιάζει να είναι γέννηση, ενώ εκείνο που περνά από τη Φύση στην Ουσία μοιάζει να είναι θάνατος. Στην πραγματικότητα, τίποτα δεν γεννιέται και τίποτα δεν πεθαίνει, αλλά μόνο εμφανίζεται τη μια στιγμή και την άλλη εξαφανίζεται. Εμφανίζεται λόγω της πυκνότητας της

ύλης και εξαφανίζεται λόγω της λεπτότητας της ουσίας. Αλλά είναι πάντα το ίδιο, διαφέροντας μόνο σε κίνηση και κατάσταση.

Τα θαύματα του Απολλώνιου του Τυανέα συνεχίστηκαν και μετά το θάνατό του μέσω των περίφημων φυλαχτών που κατασκεύαζαν οι πιστοί του, επικαλούμενοι το όνομά του. Ο μάρτυρας Ιουστίνος, ο μεγάλος Πατέρας της νέας τότε χριστιανικής εκκλησίας του 2ου αιώνα, καταγράφει:

Πώς γίνεται και τα φυλαχτά του Απολλώνιου έχουν ισχύ πάνω σε συγκεκριμένα μέρη της δημιουργίας, επειδή αποτρέπουν, όπως βλέπουμε, τη μανία των κυμάτων, τη σφοδρότητα των ανέμων και τις επιθέσεις των αγρίων ζώων;

Στην άλλη άκρη της Γης, ο Βούδας μίλησε με αυστηρότητα εναντίον εκείνων που προβλέπουν το μέλλον, τους γητευτές κάθε είδους και τους πνευματιστές.

Σας απαγορεύω, έλεγε, να απευθύνετε ικεσίες σωτηρίας, μιας και ο νόμος του Κάρμα κυβερνά τα πάντα. Όποιος προσπαθεί να κάνει θαύματα δεν έχει καταλάβει το δόγμα της Υπέριστης Αλήθειας.

Όταν ρώτησαν τον Βούδα για τα θαύματα, αυτός απάντησε –σύμφωνα με την παράδοση– ως εξής:

Ο Ένας, το άπειρο Φως, είναι η πηγή της σοφίας της αρετής και του Βουδισμού. Τα έργα των μάγων και τα θαύματα των τσαρλατάνων είναι απάτη. Διότι, τι είναι περισσότερο θαυμάσιο, μυστηριώδες και θαυματουργό από τον Ένα; Ο Ένας δεν είναι το ακοίμητο Φως της αποκαλύψεως και η πηγή των αναρίθμητων θαυμάτων; Πρόσθεσε δε ότι: Ο αληθινός οπαδός της Αλήθειας δεν αναζητεί την πίστη του στην αυστηρότητα κανόνων και τελετουργιών, αλλά εναποθέτει την καρδιά του στον Ένα, ο οποίος είναι το άπειρο Φως της Αλήθειας.

Παρόλα αυτά, οι κανόνες και οι αρχές που θέσπισε ο Βούδας δεν ακολουθήθηκαν από τους πιστούς του. Ο Βούδας δίδαξε τη *Μοναδικότητα του Θεού*, αλλά αργότερα οι βασικές δοξασίες της διδασκαλίας του προοδευτικά ασθένησαν.

Αναπύχθηκαν άσχετα με τη διδασκαλία του έθιμα και τελετουργίες, που έφθασαν όχι μόνο στη λατρεία εικόνων και αγαλμάτων, αλλά και στην πίστη για τα θαύματα που αυτά πραγματοποιούν.

Ο Βουδισμός αποτελεί θρησκεία πολλών εκατομμυρίων πιστών, που χαρακτηρίζονται από βαθιά θρησκευτική πνευματικότητα. Παρόλα αυτά, πολύ λίγοι πιστοί –ιδιαίτερα στην πολυπληθή Ινδία– έχουν σωστή και σοβαρή άποψη των πνευματικών θρησκευσιολογικών αρχών του.

Η πίστη σε θεούς και αγίους και τα θαύματα αυτών περνούν από γενιά σε γενιά, μέσω μια ισχυρής παράδοσης. Έτσι οι πιστοί επισκέπονται κατά χιλιάδες τους ναούς, ιδιαίτερα κατά τις τοπικές γιορτές τους, και όλοι πιστεύουν στα θαύματα που αυτοί πραγματοποιούν.

Είναι γνωστή η προσπάθεια του Μαχάτμα Γκάντι που έκανε για να επαναφέρει τους Ινδούς στο πραγματικό πνεύμα της θρησκείας τους. Προσπάθησε να τους αποτρέψει από τις προσφορές στα είδωλα διαφόρων θεών. Προσπάθησε επίσης να τους αποτρέψει από τις τελετές εναντίον των κακών πνευμάτων, που με μεγάλο ζήλο πραγματοποιούσαν οι Ινδουιστές συμπατριώτες του. Αυτό που πάντα συμβούλευε τους ασθενείς –και αυτό γιατί το πίστευε– ήταν η προσευχή προς τον ίδιο τον Θεό, ώστε να τους χαρίσει το δώρο της ίασης.

Εδώ διαπιστώνουμε ότι ακόμη κι ο Γκάντι πίστευε στα θαύματα, όχι βέβαια σε αυτά που είχαν ως πηγή τους *τσαρλατάνους* (κατά την άποψή του) αλλά πίστευε σε αυτά που αποδεχόταν ότι μπορούσε να πραγματοποιήσει ο Θεός.

Είναι εμφανής, και στην περίπτωση του Βουδισμού, η αρχέγονη ανάγκη της επικοινωνίας του ανθρώπου με το Θείο, η οποία διατηρείται πέρα και πάνω από φωτισμένες διδασκαλίες. Η ανάγκη αυτή εμφανίζεται ανθεκτικότερη κι από τα πιο ζωώδη ένστικτα του ανθρώπου.

Περίπου τα ίδια συμβαίνουν σε όλα τα υπόλοιπα, μικρότερης πιθανώς εμβέλειας, θρησκευτικά συστήματα που κατά καιρούς εμφανίστηκαν πριν τη μεγάλη κυριαρχία των μονοθεϊστικών θρησκειών, που αναπτύχθηκαν στην ανατολική ακτή της Μεσογείου και ενδότερα.

Τα Θαύματα στις Τρεις Μεγάλες Μονοθεϊστικές Θρησκείες

Ο Ιουδαϊσμός είναι η πρώτη μονοθεϊστική θρησκεία και μητέρα των άλλων δύο μεγάλων θρησκειών, του Χριστιανισμού και του Μωαμεθανισμού.

Τα θαύματα που αναφέρονται στην Παλαιά Διαθήκη έχουν κύρια πηγή τους τον ίδιο τον Θεό. Αυτός, ως παντοδύναμος, έχει την απεριόριστη δυνατότητα της θαυματουργίας, μέσω του Μωυσή, είτε κωρίζοντας την Ερυθρά Θάλασσα για να περάσει ο εβραϊκός λαός είτε αναβλύζοντας νερό από το βράχο και ακόμα ρίχνοντας το μάνα από τους ουραμούς.

Επίσης οι προφήτες του Ιουδαϊσμού, αλλά και οι Εσσαίοι, είχαν την ικανότητα της θαυματουργίας, ιδιαίτερα δε να θεραπεύουν ασθένειες και να ανασταίνουν νεκρούς. Οι Ιουδαίοι πίστευαν –κι εξακολουθούν να πιστεύουν– στα θαύματα, ακολουθώντας την αρχέγονη, όπως προανέφερα, ανάγκη του ανθρώπου.

Ταυτόχρονα, τα θαύματα του Ιουδαϊσμού είχαν μεγάλη συμβολή στην εδραίωση της πίστης στον Ένα και Μοναδικό Θεό. Πέρα όμως από τα θαύματα που αναφέρονται στο βιβλίο Έξοδος της Παλαιάς Διαθήκης, και που συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό, ακόμη και στη συνοχή των Φυλών του Ισραήλ, αναφέρεται και

μεγάλος αριθμός άλλων θαυμάτων με κύρια προέλευσή τους τον Θεό και τους Προφήτες του.

Η κατηγοριοποίηση των θαυμάτων σε αυτά που έχουν ως πηγή τους τον Θεό, και σ' αυτά που θαυματουργούν οι προφήτες αποδεικνύεται από το ακόλουθο γεγονός: Ο Ιησούς δεν κατηγορήθηκε ούτε για τις θεραπείες ούτε για τις νεκραναστήσεις, αλλά ούτε και για το ότι περπάτησε πάνω στο νερό. Ούτε επίσης και για το ότι χόρτασε το πλήθος με πέντε άρτους.

Όλα τα παραπάνω είναι θαύματα που έχουν ως πηγή, θαυματουργούς ένα επίπεδο κατώτερο του Θεού. Κατηγορήθηκε όμως για το ότι μίλησε σχετικά (και αυτό βέβαια ήταν συμβολικό) με το γκρέμισμα και χτίσιμο του Ναού σε τρεις ημέρες. Δηλαδή σε θαύμα, που η πηγή του θα μπορούσε να είναι μόνον ο Θεός.

Συνάγεται, επομένως, ότι η πίστη του Ιουδαϊσμού στα θαύματα είναι όχι μόνο εμφανής, αλλά και πλήρως συνυφασμένη με την κυρίαρχη ιδιότητα του Θεού, την Παντοδυναμία Του. Έτσι οδηγούμαστε στην εδραίωση της άποψης ότι στην πρώτη μονοθεϊστική θρησκεία που εμφανίστηκε, η ανάγκη επιβεβαίωσης της Ύπαρξης του Θεού και η οδός επικοινωνίας του ανθρώπου με Αυτόν περνά μέσα και από τα θαύματα.

Λογικό και αναγκαίο επακόλουθο της αδιαμφισβήτητης πίστης του Ιουδαϊσμού στα θαύματα είναι η πλήρης αποδοχή τους από τον Χριστιανισμό. Ο Χριστιανισμός εμφανίστηκε καταρχήν ως διορθωτής της λατρευτικής –αλλά και της δογματικής– εκφυλιστικής πορείας που, κατά την άποψη του Ιησού, είχε ακολουθήσει το Ιερατείο και ο λαός του Ισραήλ. Πέρα όμως από αυτό, η ίδια η ενσάρκωση του Ιησού και όλη η ζωή του μέχρι και η ανάστασή του βασίστηκαν πάνω στο θαύμα.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι η δογματική δομή μιας από τις πολύ μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες έχει ως βάση της το θαύμα. Και όπως τα θαύματα επενέργησαν στην εδραίωση της πίστης και της συνοχής των Ιουδαίων, έτσι και τα θαύματα του Ιησού εδραίωσαν τη θειότητά του.

Η διδασκαλία του εμπεριείχε πρώτου μεγέθους θαύματα προσφοράς και ελέους στον άνθρωπο. Η κορωνίδα της δογματικής βάσης του, δηλαδή η Ανάστασή του, δεν μπορούσε παρά να αποτελέσει το μεγαλύτερο θαύμα όλων. Όλα αυτά, και εδραίωσαν τη χριστιανική πίστη, αλλά και αποτέλεσαν το συνδετικό κρίκο –τουλάχιστον κατά τους πρώτους αιώνες της εμφάνισής του– της συνοχής των Χριστιανών.

Η κοινή πίστη των πρώτων Χριστιανών στα θαύματα ήταν δεδομένη, επειδή όποια προηγούμενη πίστη και να είχαν, δηλαδή του Ιουδαϊσμού ή του Μιθραϊσμού, που ήταν οι περισσότερο διαδεδομένες στο γεωγραφικό χώρο που αναπτύχθηκε πρώτα ο Χριστιανισμός, αποδεχόταν τη θαυματουργία.

Πίστευαν βαθιά στα θαύματα, κι η απλή αλλαγή της πηγής ή του φορέα της θαυματουργίας δεν αποτελούσε υπαρξιακή αναστολή εναντίον της αρχέγονης τάσης των ανθρώπων για την αλλαγή της πίστης τους.

Ο Ιησούς δίδαξε στους Μαθητές και Αποστόλους του ότι ο Θεός παρεμβαίνει

και κάνει θαύμα όταν είναι να ευεργετήσει και να προστατέψει τους δικαίους, κι ότι ακόμη κι οι πιστοί κι ενάρετοι μπορούν να κάνουν θαύματα επικαλούμενοι τη βοήθεια του Θεού.

Εντούτοις –κι αυτό είναι αξιοπρόσεκτο– η παύλεια διδασκαλία, ιδιαίτερα μέσα από τις επιστολές του Παύλου, δεν αναφέρεται σε θαύματα άλλων, παρά μόνον του Ιησού. Η παύλεια διδασκαλία περιορίστηκε μόνο στην κοσμοθεωρητική άποψη της διδασκαλίας του Ιησού και στην ίδρυση της Εκκλησίας του Χριστιανισμού.

Είναι προφανές ότι δεν υπήρχε ανάγκη επιβεβαίωσης της θαυματοποιίας, η οποία ούτως ή άλλως έγινε «αντικείμενο πολλαπλής χρήσης», και σε μεγάλο βαθμό γίνεται ακόμη και σήμερα.

Η ανάγκη των Χριστιανών για επικράτηση της θρησκείας τους, όπως τελικά εξελίχθηκε με τη συμβολή του Ιερατείου, εκδηλώθηκε με άκρατη θαυματοποιητική παράδοση. Η παράδοση αυτή εκπλήρωσε πολλούς στόχους, μεταξύ των οποίων ήταν και η αρχή του «εφόσον ο δικός μας Θεός κάνει περισσότερα θαύματα, άρα είναι και ο Αληθινός Θεός». Αυτός ο συλλογισμός αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά την αντιπαράθεση του Χριστιανισμού με το Μωαμεθανισμό, που εμφανίστηκε στα μέσα του 7ου μ. Χ. αιώνα.

Ο Μωαμεθανισμός, η τρίτη μεγαλύτερη μονοθεϊστική θρησκεία, έχοντας αντιπρόσωπο του Μοναδικού Θεού στη γη τον Προφήτη του, προήλθε δογματικά από τον Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό.

Κοσμοθεωρητικά, προσαρμόστηκε στον τρόπο σκέψης και ζωής του νομαδικού αραβικού στοιχείου. Ως προερχόμενος δογματικά από τις άλλες δύο μονοθεϊστικές θρησκείες, αλλά και παραδεχόμενος την Παλαιά Διαθήκη, θα ήταν οξύμωρο –και σε ευθεία αντίθεση με την αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου– αν δεν παραδεχόταν τα θαύματα.

Εδώ όμως υπάρχει μία σημαντική διαφοροποίηση. Τα θαύματα της Παλαιάς Διαθήκης αναγνωρίζονται όλα, ή σχεδόν όλα. Ο Ιησούς αναγνωρίζεται ως προφήτης, αλλά μικρότερης εμβέλειας από τον Μωάμεθ. Όμως θαύματα πλέον, κατά τον συγγραφέα του Κορανίου και ιδρυτή του Μωαμεθανισμού, μόνο ο Θεός, αλλά και το Κοράνιο έχουν τη δυνατότητα να κάνουν.

Υπάρχει καταγεγραμμένος μεγάλος αριθμός θαυμάτων στο Μωαμεθανισμό. Αφορούν όμως περισσότερο την δια μέσου των θαυμάτων επιβεβαίωση της ανωτερότητας του Ισλάμ. Καλύπτουν έτσι τη ζητούμενη επιβεβαίωση της ανωτερότητας του Κορανίου και του Προφήτη Μωάμεθ, έναντι του Αβραάμ και του Ιησού.

Όμως η αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου για θαύματα δεν μπόρεσε να ανασχεθεί ούτε από τον Μωάμεθ. Οι ισλαμικές σέκτες που κατά καιρούς αναπτύχθηκαν, είτε μέσα είτε στις παρυφές του Μωαμεθανισμού (π.χ οι Σούφι), και σε αντίθεση με την αρχική διδασκαλία του Μωάμεθ, ανέπτυξαν εντονότατη θαυματολογία, η οποία είχε ως πηγή τους διαμεσολαβητές δασκάλους.

Ακόμη δε περισσότερο, οι πιστοί Μωαμεθανοί, ιδιαίτερα σε τόπους όπου η χριστιανική παρουσία ήταν εντονότερη, όχι μόνο δεν απέρριπταν τα χριστιανικά θαύματα αλλά οι ίδιοι προσκυνούσαν και προσέφεραν τάματα σε Χριστιανούς αγίους.

Σκοπό του φυσικά ήταν η θαυματουργία υπέρ αυτών και των συγγενών τους, ιδιαίτερα σε θέματα θεραπείας. Η πρακτική αυτή, αντίθετη με τη βασική διδασκαλία του Κορανίου, εκδηλώνεται από μεγάλο αριθμό Μωαμεθανών, ακόμη και σήμερα.

Η Ορμή προς τον Θεό

Οι πιστοί κάθε θρησκείας, ακολουθούν τα κελεύσματα του Ιδρυτή ή του ιερατείου μέχρι του σημείου που αυτά δεν αντιβαίνουν στην αρχέγονη ανάγκη του. Άσχετα μάλιστα με την αναπτυσσόμενη μεθοδολογία, που βασίζεται είτε στην κοσμοθεωρητική θεώρηση της λατρείας είτε στην αποκεκαλυμμένη αλήθεια που πρεσβεύει και εκφράζεται από τον εκάστοτε ιδρυτή κάθε θρησκείας.

Έτσι, υπάρχει το μέτρο στη θαυματολογική ερμηνεία του δόγματος και των θαυμάτων που πραγματοποιούνται από τον Θεό και τους απεσταλμένους του στη γη. Υπάρχει και η μη αποδοχή των θαυμάτων από το Βουδισμό και η μερική αποδοχή των θαυμάτων από τον Ισλαμισμό.

Πέρα από αυτά όμως, φθάνουμε στην *ψυχική παρόρμηση του πιστού*, που ανατρέπει κάθε εμπόδιο στη -ζωτικής σημασίας για αυτόν- θέλησή του για επικοινωνία με το Θείο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το μη μέτρο του ιερατείου στην εκμετάλλευση της θαυματοπραξίας, ιδιαίτερα των διαμεσολαβητών αγίων. Ακόμη, τη δημιουργία μετώπων αντι-θαυματιστών, που προσπαθούν να εξηγήσουν κάθε θαύμα με την πειραματική καρτεσιανή επιστημονική μεθοδολογία.

Τα θαύματα, όπως έχουν καταγραφεί στο συλλογικό ασυνείδητο του ανθρώπου που πιστεύει στην ύπαρξη του Θεού, έχουν υπερφυσική προέλευση, και παρουσιάζονται ως εξαιρέσεις στο φυσικό νόμο.

Η εξήγηση που δίνεται για ένα θαύμα είναι σε φυσικό και σε πνευματικό επίπεδο. Συνεπώς, η λογική και η επιστήμη, ως μέρη της Δημιουργίας, δεν αντιφάσκουν με τα θαύματα, με τη βασική προϋπόθεση ότι ο αποδέκτης/ικέτης των θαυμάτων είναι Θεϊστής.

Η επιστημονική μεθοδολογία που ακολουθεί τη φυσιοκρατία, δεν μπορεί να κάνει μεταφυσικούς ισχυρισμούς. Υπάρχει η πιθανότητα, και δεν μπορεί να αποκλειστεί, πως τα φυσικά φαινόμενα μπορεί να μην επιδέχονται εξ ολοκλήρου υλιστική ερμηνεία.

Ο επιστήμονας δεν καθορίζει τι είδους εξηγήσεις θα πρέπει να δοθούν, αλλά αναζητά την καλύτερη δυνατή εξήγηση με τους φυσικούς νόμους που είναι γνωστοί και πειραματικά αποδεδειγμένοι. Αυτό όμως, για έναν Θεϊστή, δεν αποτελεί προϋπόθεση της θαυματουργίας.

Το επιχείρημα πως η ζωή είναι το αποτέλεσμα μιας τυχαίας διαδικασίας, που

έχει χρησιμοποιηθεί από τους αθεϊστές, δεν έχει καμία ισχύ απέναντι στην ανάγκη επικοινωνίας με το Θεό και την αναζήτηση της παρουσίας του Θεού από τον πιστό.

Ούτε, βέβαια, έχει ανάγκη την όποια επιστημονική, θεολογική, ή ακόμη και μαγική εξήγηση των θαυμάτων, που ούτως ή άλλως μπορεί να εμπλέκονται στο μυαλό όλων αυτών που αναζητούν εξηγήσεις.

Ο Θεός, κατά τον πιστό πάντοτε, έχει την απόλυτη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει φυσικές διαδικασίες για να παράξει ένα υπερφυσικό γεγονός. Είναι πολλές οι περιπτώσεις θαυμάτων που συναντούμε μέσα στην Αγία Γραφή, όπου το φυσικό συνεργάζεται με το υπερφυσικό. Λόγου χάρη η διάνοιξη της Ερυθράς Θάλασσας ήταν καθαρά μια ενέργεια του Θεού που χρησιμοποίησε μια φυσική αιτία, έναν ισχυρό άνεμο για την πραγμάτωσή της.

Αυτό, λοιπόν, που έχει καταγραφεί στο συλλογικό ασυνείδητο του ανθρώπου που πιστεύει στην ύπαρξη του Θεού, άσχετα με το ποια θρησκεία ή δόγμα ακολουθεί, είναι ότι ένα υπερφυσικό φαινόμενο που πέφτει στην αντίληψη του ανθρώπου αλλά δεν μπορεί να το εξηγήσει με βάση τις ανθρώπινες δυνάμεις και τους νόμους της φύσης είναι ένα θαύμα. Η πίστη στα θαύματα μπορεί και καλύπτει πολλές φυσικές και υπερβατικές ή (και) μεταφυσικές ανάγκες του και εν τέλει αποδεικνύει –κατά την άποψή του– την αλήθεια της πίστης του.

Αυτή η πίστη συχνά έχει οδηγήσει όμως στην εκμετάλλευση της από επιτήδειους, ακόμη και μέσα στις οργανωμένες θρησκείες, με αποτέλεσμα την «παραγωγή θαυμάτων» με στόχο τη χειραγώγηση του θρησκευτικού συναισθήματος των πιστών.

Η θέση των θαυμάτων σε όλες τις θρησκείες είναι περίοπτος. Οι πιστοί της ύπαρξης του Θεού έχουν απόλυτη ανάγκη επιβεβαίωσης της πίστης τους και επίσης κατέχονται από ισχυρή επιθυμία να επικοινωνήσουν μαζί Του.

Ένας από τους τρόπους αυτής της επιβεβαίωσης και της επικοινωνίας είναι τα θαύματα. Οι δύο από τις μεγαλύτερες ιδιότητες που αποδίδονται από τον άνθρωπο στον Θεό, η Παντοδυναμία και το Έλεος, δεν έχουν άλλο τρόπο έκφρασης εκτός της θαυματουργίας. Άλλωστε πάντα ο άνθρωπος πιστεύει πως ό,τι δεν μπορεί να εξηγηθεί σήμερα, τίποτα δεν μπορεί να αποκλείσει την εξήγησή του αύριο...

Γιώργος Ιωαννίδης

ΜΕΓΑΛΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ήταν το 1976 όταν μια νεαρή και όμορφη κοπέλα βρήκε το θάνατο μετά από μια σχεδόν δεκαετία συνεχούς ταλαιπωρίας. Το όνομα της ήταν Anneliese Michel, εμείς όμως σήμερα την γνωρίζουμε ως *Emily Rose* από τη γνωστή κινηματογραφική επιτυχία *The Exorcism of Emily Rose* (2005).

Σύμφωνα με τα τραγικά γεγονότα που έχουν καταγραφεί από τους ερευνητές, η Anneliese έπασχε από σοβαρές κρίσεις, στις οποίες χτυπούσε τον εαυτό της, έτρωγε έντομα και ούρα, μιλούσε με ακατανόητες κουβέντες ενώ ισχυριζόταν πως είχε καταληφθεί από δαιμόνια που είχαν διαβάλει παλαιότερα τον Ιούδα, τον Νέρωνα, τον Χίτλερ και άλλους πολλούς και μεγάλους καταστροφείς.

Η ιατρική κοινότητα συμπέρανε πως το δύστυχο κορίτσι έπασχε από μια μορφή επιληψίας με έντονα ψυχωτικά συμπτώματα, γνώμη αντίθετη από αυτή της τοπικής εκκλησίας, η οποία πίστευε πως η κοπέλα ήταν δαιμονισμένη. Έτσι, δυο ιερείς προσπάθησαν επανειλημμένα να αποβάλουν το κακό από το κορμί της, δίχως όμως επιτυχία.

Αργότερα, όταν η Anneliese πέθανε, οι ιερείς πέρασαν από δίκη με την κατηγορία της ανθρωποκτονίας, καθώς θεωρήθηκε πως αν η κοπέλα ακολουθούσε την κλασσική ιατρική περίθαλψη, σήμερα θα ήταν ακόμη ζωντανή. Τα στοιχεία όμως που αποκαλύφθηκαν στο δικαστήριο περιπλέκουν ακόμη περισσότερο την όλη ιστορία...

Όπως τουλάχιστον είχε ισχυριστεί η Anneliese πριν πεθάνει, δεν ήταν απλά, ακόμη μια δαιμονισμένη, παρά η εκλεκτή της Παρθένου Μαρίας. Έλεγε ότι της είχε αποκαλυφτεί, πως μέσα από τα βάσανα της, ο κόσμος θα πιστέψει και πάλι στον κόσμο των πονηρών πνευμάτων, και έτσι η ζωή της θα γίνει παράδειγμα που θα σώσει πολλές ψυχές!

Ίσως η «αποστολή» αυτή να ήταν ένα φανταστικό κατασκεύασμα της Anneliese, είναι γεγονός όμως πως εκατοντάδες πιστοί αποδέχτηκαν αυτήν την ερμηνεία ως θαύμα και μέχρι σήμερα συρρέουν κατά δεκάδες στον τάφο της, έχοντάς την ανακηρύξει –χωρίς ακόμη την άδεια της Εκκλησίας– αγία.

Το παραπάνω περιστατικό περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που περιβάλλουν συνήθως κάποιο θαύμα: Την αμφιβολία και την πίστη, την επιστημονική εξήγηση και τη δεκτικότητα της θρησκευτικής πεποίθησης. Εν τέλει, το τι ορίζουμε *θαύμα* έγκειται κάθε φορά στο πώς ερμηνεύουμε κάποιο συμβάν.

Ασφαλώς ένα θαύμα είναι ένα φαινόμενο που ξεφεύγει από τα καθημερινά δεδομένα. Υπερβαίνει το αναμενόμενο και με πραγματική δυσκολία μπορεί κανείς να το εξηγήσει με τους ήδη γνωστούς νόμους της φυσικής. Δεν συμφωνούν όμως όλοι με αυτόν τον ορισμό!

Αν και για τους περισσότερους, το θαύμα έχει να κάνει πάντα με κάτι υπερφυσικό, για ορισμένους η ίδια η ύπαρξη του ανθρώπου –για παράδειγμα– η οποία μπορεί να ερμηνευτεί με όρους επιστημονικούς, είναι θαύμα.

Πιο σωστά, είναι γεγονός που μαρτυρά «κάτι», που μας δείχνει τη δύναμη μιας ανώτερης ύπαρξης, είναι δηλαδή ένα *σημείο*, ένα *signum*, όπως το αναφέρει η λατινική Βίβλος. Παράλληλα, υπάρχουν και άλλες λέξεις, που όλες χαρακτηρίζουν πάντα και μόνο το θαύμα: *prodigium* που αφορά το *τέρας*, εννοώντας την τρομερή διαφορετικότητα ενός θαύματος, αλλά και *virtus* που παραπέμπει στη *δύναμη* να κάνει κάποιος θαύματα.

Τα θαύματα συνεπώς είναι «σημεία και τέρατα», είναι αξιοπερίεργα (*mirabilia*) φαινόμενα με ποικίλες μορφές και τρόπους εκδήλωσης που προκαλούν πάντα το θαυμασμό μας (*miraculum*). Γι' αυτά λοιπόν, τα *miraculum* και τα *mirabilia* θα μιλήσουμε παρακάτω.

Για ορισμένες αξιοθαύμαστες ιστορίες που αφορούν την Αγία Μητέρα του Χριστού, τον ίδιο τον Υιό του Κυρίου και φυσικά τους Αγίους της Χριστιανικής Εκκλησίας...

Η Σπηλιά της Λούρδης

Κάθε χρόνο χιλιάδες πιστοί καταφθάνουν στο όμορφο νησί της Τήνου. Και από το λιμάνι ξεκινούν γονατιστοί, ή έστω φορτισμένοι από θρησκευτική ευλάβεια, για να φτάσουν στη μονή της Μεγαλόχαρης, να προσκυνήσουν και να προσφέρουν κάποιο τάμα ή να αποδώσουν τις ευχαριστίες τους στην Παναγία που μεσολάβησε για κάποιο σωτήριο θαύμα στη ζωή τους.

Το προσκύνημα αυτό επαναλαμβάνεται από αμνημόνευτους χρόνους και σχετίζεται άμεσα με τη θαυμαστή εύρεση της εικόνας της Παρθένου. Το μοτίβο είναι σχεδόν πάντα το ίδιο: Ένα εκλεκτό άτομο ή μια ομάδα πιστών θα δει κάποιο φως ή ένα περίεργο όνειρο. Η Παναγία θα τους φανερωθεί, θα τους μιλήσει και θα τους υποδείξει τον τόπο που βρίσκεται κρυμμένη κάποια εικόνα της, αλλά και την περιοχή όπου θα πρέπει να οικοδομηθεί ένας μεγάλος ναός προς τιμήν της.

Με τον ίδιο λοιπόν τρόπο αναγνωρίζουμε δεκάδες ακόμη περιπτώσεις στον ελληνικό χώρο (όπως για παράδειγμα την εικόνα της Παρθένου στο μοναστήρι της

Παναγίας Προυσιώπισσας, στην ορεινή Ευρυτανία). Κυρίως όμως στις χώρες του εξωτερικού και ιδιαίτερα στη Λούρδη, στα γαλλικά Πυρηναία, στον τόπο εκείνο όπου πάνω από πέντε εκατομμύρια προσκυνητές επισκέπτονται κάθε χρόνο με την ελπίδα ενός θαύματος...

Η ιστορία με τα θαύματα στη Λούρδη ξεκινά το Καλοκαίρι του 1858, όταν ένα μικρό κορίτσι, μια βοσκοπούλα με το όνομα Bernadette Soubirous, είδε 18 φορές την Παρθένο. Η Παναγία έδινε οδηγίες στο 13χρονο κορίτσι για το τι έπρεπε να συμβεί στην περιοχή. Εν τω μεταξύ, καθημερινά σχεδόν, άνθρωποι ισχυρίζονταν πως είχαν θεραπευτεί ως εκ θαύματος.

Αρχικά η Εκκλησία διατηρούσε τις επιφυλάξεις της, σύντομα όμως αντιλήφθηκε πως τουλάχιστον μέσα σ' ένα χρόνο, στην ίδια περιοχή είχαν παρατηρηθεί πάνω από εκατό θαυματουργικές θεραπείες... γεγονός που παρέπεμπε ασφαλώς σε ανώτερη επέμβαση.

Έτσι, η τοποθεσία ιεροποιήθηκε, και έκτοτε την επισκέπτονται εκατομμύρια άνθρωποι από κάθε γωνιά του πλανήτη και περνάνε μέσα στο μικρό σπήλαιο της περιοχής. Από εκεί ξεμυτά το αγιασμένο νερό, δίπλα από το μαρμάρινο άγαλμα της Παναγίας και προσεύχονται κατά χιλιάδες μπροστά στη μεγαλοπρεπή εκκλησία που χτίστηκε εκεί τον περασμένο αιώνα.

Οι Προφητείες στη Φάτιμα

Κάτι ανάλογο συνέβη και στην Πορτογαλία το 1917, με τη διαφορά πως η εμφάνιση της Παναγίας στην Φάτιμα συνδέεται με ένα μακροχρόνιο –έως και σήμερα– άλυτο μυστήριο...

Η ιστορία ξεκινά στις 13 Μαΐου, όταν τρία παιδιά που βοσκούσαν τα πρόβατά τους βίωσαν το πρώτο –ανάμεσα σε έξι συνολικά– οράματα μιας γυναίκας που αιωρούταν ακτινοβολώντας πάνω από ένα δέντρο.

Η παράξενη αυτή φιγούρα, η οποία δεν μπορούσε να ήταν άλλη από την Παναγία, είπε στην μικρή Jacinta, στον Francisco και στην Lucia, πως ερχόταν από τους ουρανούς. Είπε επίσης ότι θα τους μετέδιδε ορισμένα ιδιαίτερα μηνύματα σχετικά με το μέλλον της ανθρωπότητας και πως θα τους επισκεπτόταν την ίδια πάντα ημέρα, κάθε μήνα μέχρι τον Οκτώβρη της ίδιας χρονιάς.

Η είδηση του θαύματος έφτασε σύντομα στα αυτιά όλων και έτσι, στις 13 Ιουνίου, μαζί με τα τρία ανήλικα παιδιά, μαζεύτηκαν και ορισμένοι ενήλικες ελπίζοντας πως θα αντικρίσουν την Παρθένο. Από τους άντρες και τις γυναίκες που μαζεύτηκαν στην περιοχή, κανένας δεν αντιλήφθηκε κάτι, εκτός από ένα ασυνήθιστο σύννεφο που στεκόταν πάνω από το δέντρο.

Τα παιδιά όμως δήλωσαν πως είδαν κανονικά την Παναγία να τους μιλάει, κι έτσι επέστρεψαν ξανά τους επόμενους μήνες, συγκεντρώνοντας γύρω τους ολοένα και περισσότερους πιστούς.

Τελικά, λίγους μήνες αργότερα, οι φήμες πως το «θαύμα» στη Φάτιμα ήταν κατασκευασμένο ψέμα των παιδιών έσυραν τα δυο κορίτσια και το αγόρι στη φυλακή, όταν και εκεί τους αποκαλύφτηκε η Παναγία λέγοντάς τους πως θα τα έβλεπε για μια τελευταία φορά στις 13 Οκτωβρίου.

Εκείνη την ημέρα, και αφηφώντας την καταρρακτώδη βροχή, στην ίδια περιοχή όπου εμφανιζόταν η πανέμορφη ουράνια φιγούρα, συγκεντρώθηκαν εκτός από τα παιδιά, 70 χιλιάδες πιστοί περιμένοντας να αντικρίσουν τη μητέρα του Λυτρωτή.

Ξαφνικά, και όπως ακριβώς το είχε υποσχεθεί, η Παρθένος εμφανίστηκε στα παιδιά, ενώ ορισμένοι από τους περίεργους που είχαν μαζευτεί, είδαν έντρομοι τον ήλιο να «χορεύει», να κινείται δυο τρεις φορές δεξιά και αριστερά και να πλησιάζει προς το πλήθος!

Όταν αργότερα ο ήλιος «επέστρεψε» στην κανονική του θέση, ο κόσμος παρατήρησε πως παρά τη βροχή, τα ρούχα όλων ήταν τελείως στεγνά!

Ο χορός του ήλιου όμως δεν πραγματοποιήθηκε μονάχα σ' αυτήν την περίπτωση. Την περίοδο 1981-85 στο Medjugorje της Βοσνίας, αρκετά παιδιά βλέπανε την Παναγία σχεδόν καθημερινά, καταγράφοντας τουλάχιστον 2000 επαφές μαζί της. Σε ορισμένες μάλιστα από τις εμφανίσεις, μάρτυρες είπαν πως είδαν τον ήλιο να χορεύει!

Στην περίπτωση της Φάτιμα πάντως, τα γεγονότα ήταν περισσότερο εντυπωσιακά, κυρίως γιατί οι προφητείες της Παναγίας μιλούσαν για το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, για τη δολοφονική απόπειρα του Πάπα Ιωάννη Παύλου II αλλά και για το τέλος της παπικής Εκκλησίας, που πολλοί αναμένουν να συμβεί μετά την ενθρόνιση δυο ακόμη κληρικών από το θάνατο του Ιωάννη Παύλου II...

Το αν οι προφητείες θα επαληθευτούν, θα μας το δείξει ο χρόνος. Στο μεταξύ, η Φάτιμα αποτελεί έως σήμερα ένα από τα σημαντικότερα κέντρα προσκυνήματος για τους πιστούς της ρωμαιοκαθολικής ομολογίας, αλλά και για τους κυνηγούς του παραδόξου.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν πως τα τρία παιδιά δεν είδαν στην πραγματικότητα την Παναγία, αλλά την τρισδιάστατη προβολή μιας φιγούρας που έβγαινε από σκάφος που αιωρούνταν στον ουρανό. Εξωγήινοι; Αυτή τουλάχιστον είναι η γνώμη της ιστορικού Joaquim Fernandes, η οποία μελέτησε για 25 χρόνια τις προσωπικές σημειώσεις της βοσκοπούλας Lucia που συνέχισε τη ζωή της σαν καλόγρια...

Οι Μαντόνες της Ρώμης

Δίχως την παρέμβαση αυτή τη φορά μιας «εξωγήινης» δύναμης, στη Ρώμη του 1796, συνέβη ένα ακόμη αξιοπερίεργο θαύμα. Αν επισκεφτεί κανείς τη Ρώμη, θα αντιληφθεί σύντομα πως σχεδόν σε κάθε γωνιακό δρόμο, οι πλευρές των σπιτιών είναι διακοσμημένες με μικρά αγάλματα, εικόνες και συμπλέγματα γλυπτών που αναπαριστούν πάντα την βρεφοκρατούσα Παναγία να περιστοιχίζεται από αγγέλους.

Η συνήθεια αυτή –λένε οι μελετητές– προέρχεται από τις αρχαίες ακόμη ημέρες της Ρώμης, όταν οι ειδωλολάτρες κάτοικοι της αιώνιας πόλης σόλιζαν το εξωτερικό των σπιτιών τους με μικρά αγάλματα των *Lares* – μικρών τοπικών και προστατευτικών θεοτήτων.

Από τον 4ο αιώνα και μετά όμως, οι φιγούρες αυτές αντικαταστάθηκαν με χριστιανικά σύμβολα, με αποτέλεσμα σήμερα να υπολογίζεται πως υπάρχουν τουλάχιστον 637 Μαντόνες διασκορπισμένες σε όλους τους δρόμους της παλικής πρωτεύουσας.

Το αξιοσημείωτο είναι όμως, πως στα τέλη του 18ου αιώνα, και δίχως κανένα ιδιαίτερο λόγο, 36 από τις Παναγίες σ' αυτές τις εικόνες ανοιγόκλεισαν τα μάτια τους ταυτόχρονα.

Μια απ' αυτές όμως το έκανε περισσότερο από μια φορά (αρχικά το 1696), με αποτέλεσμα οι πιστοί να χτίσουν μια ολόκληρη εκκλησία γύρω από την εικόνα. Πρόκειται για ναό που βρίσκεται σχεδόν απαραίτητος στην οδό Via di San Marcello.

Το μυστήριο με τα θαύματα στις εικόνες της Παναγίας βέβαια δεν περιορίζεται στη γείτονα χώρα. Τα τελευταία 20 χρόνια, και κυρίως τη δεκαετία του 1990, έχουν παρατηρηθεί εκατοντάδες περιπτώσεις από εικόνες, αλλά και αγάλματα της Παναγίας που δακρύζουν νερό, αίμα ακόμη και λάδι.

Κάπως έτσι συνέβη το 1955 με άγαλμα της Παρθένου Μαρίας στο Medjugorje –και πάλι– της Βοσνίας, όπως και στην εκκλησία του Αγίου Αυγουστίνου στην Τσιβιταβέκια της Ιταλίας, όπου τα γλυπτά άρχισαν να κλαίνε με δάκρυα από αίμα.

Σε μια άλλη περίπτωση τώρα, σε Ορθόδοξη εκκλησία στο Μίσιγκαν της Αμερικής, το Φεβρουάριο του 2003, μια εικόνα της Θεοτόκου έκλαιγε σταγόνες λαδιού με υπέροχη μυρωδιά. Η ποσότητα του υλοποιημένου αγαθού ήταν μάλιστα τόσο μεγάλη, ώστε οι πιστοί τοποθέτησαν την εικόνα μέσα σε μια μεγάλη γυάλινη λεκάνη, για να συγκεντρώνεται το λάδι και να δίνεται αργότερα στους προσκυνητές ως αγίασμα!

Το Καλοκαίρι του 2005 στο μεταξύ, γλυπτό της Παναγίας στο ναό του Απόστολου Πέτρου στην Ατσέρα της Ιταλίας, όχι μόνο μετακινήθηκε από τη θέση του, αλλά το λευκό μαρμάρινο χρώμα του απόκτησε ζωηρό κοκκινωπό χρώμα από το αίμα που κύλησε στις φλέβες του, και μεταμορφώθηκε σε σάρκα! Αυτό τουλάχιστον υποστήριξαν οι μάρτυρες του θαύματος, αν και ο τοπικός επίσκοπος ερμήνευσε το φαινόμενο με βάση τις φωτοσκιάσεις του χώρου...

Και αν όλα αυτά δεν μοιάζουν να αγγίζουν την έννοια του *mirabilia*, τότε ασφαλώς είναι *miraculum* το συμβάν που καταγράφηκε το 1473 στην τοπική εκκλησία της Παρθένου στο Alsenberg: Μετά τις προσευχές δεκάδων πιστών για την ψυχή ενός νεογέννητου μωρού που πέθανε στη γέννα, η Μητέρα του Κυρίου ανάστησε το βρέφος, έτσι ώστε να βαφτιστεί παρουσία των έντρομων πιστών!

Το μωρό, αφού πήρε το χριστιανικό χρίσμα, έζησε ακόμη δεκαέξι ώρες στην αγκαλιά της μητέρας του για να επιστρέψει και πάλι στον ουρανό...

Ο Ιησούς «Βρικόλακας»

Εάν είχαμε έναν ακριβή κατάλογο με τα θαύματα ή τα θαυμαστά τα οποία συμβαίνουν κάθε χρόνο σε όλες τις χριστιανικές χώρες του κόσμου, αναμφίβολα θα συμπεραίναμε πως οι εμφανίσεις της Παναγίας είναι περισσότερες, από αυτές κάθε άλλου αγίου.

Ο λόγος είναι απλός: Η Παναγία ήταν άνθρωπος, όπως ήμαστε όλοι μας, μα πάνω από όλα μητέρα, ιδιότητα την οποία μπορούμε να κατανοήσουμε όλοι, και κυρίως οι γυναίκες του πλανήτη. Έτσι, το γεγονός πως ένας απλός άνθρωπος επιλέχτηκε από τον Θεό για να κυοφορήσει τον θεάνθρωπο, προσφέρει ελπίδα, όπως και αμεσότητα, μεταξύ ημών και των θείων. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με τον Χριστό!

Αν και γεννημένος με σάρκα, ο Ιησούς δεν παύει να διατηρεί τη θεϊκή του φύση, γεγονός που τον απομακρύνει από το ανθρώπινο επίπεδο, αλλά και από κάθε προσπάθειά μας για να τον κατανοήσουμε.

Δεν μοιάζει λοιπόν παράξενο που τα θαύματα που σχετίζονται μ' αυτόν είναι περισσότερο άμεσα, αριθμητικά λιγότερα και ορισμένες φορές... επικίνδυνα! Στη μελέτη τους για τις ελληνικές αγροτικές πεποιθήσεις με τίτλο *Η Κακιά Ώρα*, οι ερευνητές Richard and Eva Blum παρατηρούν:

Για το σύγχρονο αγρότη και βοσκό, ο Χριστός είναι μια ανάμεσα στις πολλές σπουδαίες υπερφυσικές οντότητες, και κάποιες από τις δυνάμεις ή τα γνωρίσματά του είναι εύκολα αναγνωρίσιμα, αφού τα κατέχει, σε μικρότερο βαθμό, ο ντόπιος πληθυσμός. Ήταν ένας μάγος, ήταν ένας θεραπευτής, ήταν αλαφροϊσκιωτος, γιατί μιλούσε στον Θεό και έβλεπε αγγέλους. Και είναι ένας βρικόλακας, γιατί πέθανε μα επέστρεψε και τον ξανάδαν οι άνθρωποι για τους οποίους νοιαζόταν. Το ότι ο Χριστός θεωρείται επίσης γητευτής αποδεικνύεται από την αποτελεσματικότητα της κατάρας του.

Και στο σημείο αυτό οι συγγραφείς αναφέρουν παραδείγματα από τοπικές παραδόσεις όπως αυτή με την κατάρα που λέγεται πως έριξε ο Χριστός σε μια συκιά, έτσι ώστε να είναι βαριά, την περίπτωση που αφαίρεσε τη φωνή ενός ανθρώπου όταν εναντιώθηκε στο θέλημά του, αλλά και τη συνήθειά του να στέλνει ασθένειες σε ζώα και χωρικούς όταν θυμώνει!

Τα *mirabilla* του Χριστού δεν είναι πάντα τόσο δυσάρεστα. Αν και οι εμφανίσεις του σε οράματα και όνειρα είναι σαφώς λιγότερες, τα θαύματα που αφορούν τον Ιησού είναι περισσότερο έμμεσα –όπως για παράδειγμα τα κόκκινα δάκρυα– αλλά και το ανοιγόκλειμα των ματιών σε εικόνα του στο ναό της Βηθλεέμ το 1996.

Το 1995 πάλι, στη Σάντα Ρόζα της Καλιφόρνια και στο Γκάρι της Ιντιάνα, ο Εσταυρωμένος έβγαζε λάδι από τις πληγές στα χέρια και τα πόδια. Λίγο αργότερα αναφέρθηκαν δεκάδες θαυματουργικές ιάσεις πιστών.

Κάτι τέτοιο συνέβη και με το μεγάλο θαύμα στη μονή του Άγιου Γεράσιμου στην έρημο της Ιορδανίας, όταν μπροστά σε 40 μάρτυρες ο ξύλινος σταυρός που βρισκόταν πάνω στην Αγία Τράπεζα δάκρυσε, ενώ οι παράπλευρες τοιχογραφίες και εικόνες αιμορραγούσαν ευωδιάζοντας τον τόπο.

Αναμφισβήτητα, το μεγαλύτερο ποσοστό των θαυμάτων του Ιησού επικεντρώνονται στα αντικείμενα των παθών του. Πάρτε για παράδειγμα πρόσφατη περίπτωση από τον Ιερό Ναό του Κοσμά του Αιτωλού στη Νέα Μοσυνούπολη της Κομοτηνής. Όπως υποστηρίζουν εκατοντάδες προσκυνητές της εκκλησίας, μετά το Πάσχα του 2004, και για πολλούς μήνες, το αγκάθινο στεφάνι που σόλιζε τον Εσταυρωμένο, παρέμενε ανθισμένο με φύλλα και κόκκινα άνθη!

Θαύμα ή κάποιο παράξενο παιχνίδι της φύσης; Σίγουρα οι παλαιότεροι δεν θα προέβαιναν σε αντίστοιχα ερωτήματα. Στην αντίληψή τους άλλωστε, οι βιβλικές διηγήσεις ήταν αδιάψευστα γεγονότα. Τις επιβεβαίωναν εξάλλου οι θαυματουργικές αποκαλύψεις των ιερών κειμηλίων του Ιησού, τα αντικείμενα εκείνα που σχετίζονται με το θείο δράμα...

Τα Θαυματουργά Ιερά Κειμήλια της Σταύρωσης

Στη Σύνοδο της Νίκαιας, ανάμεσα στους εκπροσώπους όλης της Χριστιανοσύνης ήταν και ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Μακάριος. Έχοντας επιθυμία να δει το Πατριαρχείο του τόσο ισχυρό όσο και αυτό της Ρώμης, αποκάλυψε στους μετέχοντες στη Σύνοδο, πως με την καταστροφή ενός ιερού της θεάς Αφροδίτης, ήρθε στην επιφάνεια μια σπηλιά και ένας βράχος που ίσως να αποτελούν τον Πανάγιο Τάφο και το Γολγοθά των Αγίων Γραφών.

Η είδηση αυτή προκάλεσε την προσοχή της Ελένης, μητέρας του αυτοκράτορα, η οποία μέσα από τη βοήθεια οραμάτων, μπόρεσε και υπόδειξε την τοποθεσία όπου βρισκόταν ο Τίμιος Σταυρός. Οι εργάτες όμως συνάντησαν τρεις πανομοιότυπους σταυρούς, κι έτσι έπρεπε να βρεθεί ποιος από τους τρεις ήταν αυτός του Σωτήρα.

Με διαταγή λοιπόν της Αυγούστας, ένας άρρωστος στάλθηκε να αγγίξει και τους τρεις. Οι δυο πρώτοι δεν πρόσφεραν καμία γιατρεία, παρά μονάχα ο τρίτος, αποδεικνύοντας έτσι τη θαυματουργική του ιδιότητα.

Μαζί με το σταυρό του μαρτυρίου, η Ελένη είχε υποδείξει – πάντα με τη βοήθεια οραμάτων – την τοποθεσία της γέννησης του Κυρίου, το όρος των Ελαιών, όπως επίσης και μικρά αντικείμενα που συνόδευσαν τον Χριστό στη μαρτυρική του πορεία, όπως ήταν τα καρφιά της σταύρωσης...

Σύμφωνα με κείμενα του Άγιου Αμβρόσιου, τα καρφιά που κάποτε κρατούσαν πάνω στο σταυρό τον Θεάνθρωπο, λιώσανε, έτσι ώστε το ένα να γίνει στομίδα για

τα χαλινάρια του Κωνσταντίνου, ενώ το δεύτερο ενσωματώθηκε στο αυτοκρατορικό διάδημα!

Το τρίτο λέγεται πως ρίχτηκε στην Αδριατική, όταν η Ελένη θέλησε να καθυσχάσει μια μεγάλη θαλασσοταραχή, αν και είναι μάλλον δύσκολο να πιστέψει κανείς πως θα μπορούσε τόσο απλά να πεταχτεί ένα τόσο σημαντικό αντικείμενο! Το καρφί λοιπόν, πιστεύεται πως θα πρέπει να στάθηκε πάνω από τα ταραγμένα νερά ή απλά να βυθίστηκε για λίγο μέσα.

Είναι γεγονός πάντως, πως από όλα τα ιερά κειμήλια του Χριστού, ξεχωρίζει αυτό που φέρει ως εκ θαύματος την εικόνα του προσώπου του. Αλλά το πρόβλημα στο εν λόγω θαύμα είναι ποσοτικό, καθώς δεν είναι λίγα εκείνα τα αντικείμενα που φαίνεται να απεικονίζουν το πρόσωπο του Θεανθρώπου!

Σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό ιστορικό Ευσέβιο, ο βασιλιάς της Έδεσσας Άβγαρος με επιστολή του προς τον Ιησού, του ζήτησε να έρθει κοντά του για να τον θεραπεύσει από μια βαριά ασθένεια.

Σε ανταπόκριση του μηνύματος κατέφτασε τελικά ο απόστολος Θαδδαίος, ο οποίος είχε φέρει μαζί του ένα κομμάτι ύφασμα με την εικόνα του Δασκάλου, προκαλώντας έτσι και τη θαυματουργική γιατρεία του βασιλιά.

Όταν πολύ αργότερα ο Άβγαρος πέθανε, το ύφασμα –η εικόνα της Έδεσσας ή *Μανδήλιον* όπως έμεινε γνωστό– χτίστηκε μέσα στα τείχη της πόλης για να αυξηθεί έτσι η αμυντική τους δύναμη. Το ύφασμα τελικά εξαφανίστηκε το 609, όταν οι Πέρσες κατέλαβαν την Έδεσσα, και επανεμφανίζεται το 944 στην Κωνσταντινούπολη, όπου και εκλάπη με την άλωση του 1204.

Θα μπορούσε το θαυματουργικό αυτό ύφασμα να είναι η περίφημη *Σινδώνη του Τουρίνου*; Για το δεύτερο αυτό κειμήλιο, η πρώτη ιστορική αναφορά που υπάρχει αγγίζει το 1357, όταν η χήρα του ιππότη Geoffroy de Charny δωρίζει το ύφασμα στην εκκλησία του Lirey.

Το ύφασμα, ύστερα από περιπετειώδη πορεία σε εκκλησίες και παρεκκλήσια, θα βρει τελικά ασφαλή θέση στο Τουρίνο το 1578. Έκτοτε, προκαλεί το θαυμασμό και τη λατρεία εκατομμυρίων πιστών που το επισκέπτονται καθημερινά, προσευχόμενοι για ένα θαύμα.

Κι όμως, η Σινδώνη του Τουρίνου δεν είναι το μοναδικό κειμήλιο στο είδος του. Σ' ολόκληρη την Ευρώπη υπάρχουν τουλάχιστον 26 πανομοιότυπα υφάσματα! Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το *Πέπλο της Αγίας Βερόνικας* και το *Σουδάριο του Οβιέδο*...

Σύμφωνα με το απόκρυφο *Πράξεις του Πιλάτου*, στην πορεία του Χριστού προς τη σταύρωση, η Βερόνικα πρόσφερε το πέπλο της για να σκουπίσει ο Θεάνθρωπος τον ιδρώτα του. Η εικόνα του ταλαιπωρημένου Ιησού απεικονίστηκε πάνω στο ύφασμα.

Από το 300 ακόμη εμφανίζονται κείμενα, τα οποία υποστηρίζουν το γνήσιο αυτής της *απόκρυφης* ιστορίας. Το 1300 τελικά, το πέπλο κάνει και επίσημα την εμφάνισή

του στη Ρώμη, όπου και τοποθετείται μέσα στο μεγάλο άγαλμα της αγίας που στολίζει το εσωτερικό του ναού του Αγίου Πέτρου, στο Βατικανό.

Σύμφωνα πάντως με τον ιστορικό H. Pfeiffer (1999), το πολύτιμο κειμήλιο είχε κλαπεί το 1600 από το ναό, για να μεταφερθεί με άγνωστο τρόπο στο Manoppello, 200 χιλιόμετρα περίπου από τη Ρώμη όπου μπορεί κανείς να το δει μέχρι και σήμερα.

Πανομοιότυπο είναι και το Σουδάριο, για το οποίο λέγεται πως είχε τοποθετηθεί πάνω στο νεκρό πρόσωπο του Χριστού μέσα στον τάφο του. Το εν λόγω ύφασμα, το οποίο εξίσου αναπαριστά το πρόσωπο ενός αιματοβαμμένου ανθρώπου, αναφέρεται για πρώτη φορά σε κείμενο του 570.

Σύμφωνα μ' αυτό, μια ομάδα προσκυνητών στην Ιερουσαλήμ βρήκε μετά από θαύμα το ύφασμα μέσα σε μια σπηλιά. Από την Ιερουσαλήμ, όπου το κειμήλιο φυλάχτηκε αρχικά, μεταφέρθηκε αργότερα στην Αλεξάνδρεια, για να βρεθεί τελικά στο Οβιέδο της Ισπανίας, στο παρεκκλήσι Santa Camara, όπου υπάρχει ακόμη.

Άγιοι Θεραπευτές

Ίσως να μοιάζει περίεργο, είναι όμως γεγονός πως ο πολυθεϊσμός των αρχαίων συνεχίστηκε σχεδόν απaráλλαχτος στις νεώτερες λατρευτικές συνήθειες των αγίων! Άλλοτε, κάθε τόπος είχε τον δικό του προσάτη ή λάτρευε μια διαφορετική όψη της θεότητας.

Σήμερα οι Έλληνες –και όχι μόνο– προσεύχονται σε μερικούς εκατοντάδες αγίους, όλοι τους μεσολαβητές ανάμεσα στα ανθρώπινα και στα θεία. Και φυσικά, όλοι διακρίνονται με βάση τα θαύματα που έχουν πραγματοποιήσει σε ποικίλες κατηγορίες, ιδιότητες και... εξειδικεύσεις.

Σύμφωνα με τη σπουδαία, και μάλλον πρόσφατη μελέτη του Παναγιώτη Μαυρόπουλου, *Να μας Φυλάνε Άγιοι Προστάτες*, στην Ελλάδα σήμερα γνωρίζουμε τουλάχιστον 300 αγίους που βρίσκονται δίπλα μας σε κάθε έκφραση της καθημερινότητας μας.

Έτσι, υπάρχουν προσάτες των αγροτών, των στρατιωτικών, των καλλιτεχνών, αλλά κυρίως άγιοι-θεραπευτές. Για τις ανίατες ασθένειες, τα θαύματα έχουν δείξει ως πλέον κατάλληλο τον άγιο Νεκτάριο, την αγία Ειρήνη, τον άγιο Εφραίμ και άλλους. Για τη γονιμότητα, ο πιστός μπορεί να επικαλείται την αγία Μαρίνα ή τον Όσιο Ρωμανό, ενώ για δερματικά προβλήματα την αγία Βαρβάρα και τον Αρχάγγελο Μιχαήλ.

Προστάτης-θεραπευτής στις δηλητηριάσεις θεωρείται η αγία Αναστασία και στην εγκυμοσύνη ο άγιος Στυλιανός. Στις εγχειρήσεις μπορεί να επικαλεστεί κάποιος τον άγιο Δημήτριο, ενώ στην επιληψία τον άγιο Ρηγίνο. Τον καρκίνο λέγεται πως θεραπεύει ο άγιος Πατάπιος, όπως και οι άγιοι Ραφαήλ, Νικόλαος, Ειρήνη και Σάββας. Την κήλη ο άγιος Αρτέμιος, ενώ τα ψυχοπαθολογικά ο άγιος Αντώνιος, η αγία Θέκλα και ο άγιος Αθανάσιος.

Φυσικά η λίστα δεν τελειώνει εδώ, καθώς τόσο οι άγιοι όσο και τα θαυμαστά που προκαλούν ξεπερνούν τα όρια οποιοδήποτε βιβλίου. Εξίσου ατελείωτες είναι και οι ιστορίες που έχουν ακουστεί κατά καιρούς σχετικά με τα θαύματα των αγίων.

Λίγο ως πολύ, συνεχίζουν το ίδιο μοτίβο της απροειδοποίητης εμφάνισης, της μετάδοσης κάποιου ελπιδοφόρου μηνύματος ή μιας κάποιας ανεξήγητης θεραπείας. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του αγίου μεγαλομάρτυρα Εφραίμ, για τον οποίο έχουν ακουστεί πολλά. Σε δημοσίευμα γνωστής εφημερίδας, τον Ιανουάριο του 2005, κάποια γυναίκα που θεραπεύτηκε ως εκ θαύματος διηγείται την εμπειρία της:

Βρέθηκα σ' ένα ολοφώτεινο δωμάτιο, όπου η Γερόντισσα [στο μοναστήρι του Αγίου στο όρος των Αμώμων στη Νέα Μάκρη Αττικής] ζωγράφιζε την εικόνα του Αγίου μας Εφραίμ. Σε μια στιγμή μπήκε μέσα μια γυναίκα άρρωστη και μας είπε, πως έχει ανάγκη από την προσευχή μας. Αρχίσαμε τις μετανοίες μπρος στην εικόνα του Αγίου Εφραίμ που ζωγράφιζε η Γερόντισσα. Η προσευχή μάς είχε εξαντλήσει και όταν διακόψαμε για λίγο, πήγα κοντά στην άρρωστη που είχε πέσει μισοπεθαμένη και της είπα: «Ξέρω ποια είναι η αρρώστια σου, έχεις δαιμόνιο μέσα σου». Τότε η γυναίκα άνοιξε τα μάτια της αγριεμένη και μου είπε: «Από πού το κατάλαβες πως βρίσκομαι εδώ μέσα;» Τρόμαξα πολύ και καθώς πήγα να στρέψω το κεφάλι μου προς τον άγιο, δεν πρόλαβα γιατί πρόβαλε μπροστά μου ένας τερατόμορφος που μας είπε: «Βγάλατε μόνον εμένα με την προσευχή σας, αλλά δεν είμαι ένας, είναι λεγεώνα μέσα της». Τότε στρέψαμε το βλέμμα προς την εικόνα που ζωγραφιζόταν, και η εικόνα του Αγίου πήρε ζωή και με το νεύμα μας παράτρυνε να συνεχίσουμε την προσευχή. Αλήθεια τι ουράνιο δώρο και φοβερό όπλο κατά των δαιμόνων η προσευχή!»

Ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης

Πραγματικά, η προσευχή είναι ισχυρή δύναμη μπροστά στις δυσκολίες της ζωής. Είναι εσωτερική επικοινωνία με τον Θεό, ο οποίος αν και συχνά δοκιμάζει τους πιστούς του, τους οδηγεί τελικά στη λύτρωση.

Ορισμένες φορές το μονοπάτι αυτό είναι δύσκολο, γεμάτο από *mirabilla* φαινόμενα και έντονο πόνο. Η κατάληξη όμως είναι περισσότερο θαυμαστή από κάθε άλλο θαύμα: Αγιότητα... όπως για παράδειγμα συνέβη στον Φραγκίσκο της Ασίζης...

Σαν παιδί από πλούσιο πατέρα της ιταλικής Umbria του 1181, ο νεαρός Φραγκίσκος είχε την επιθυμία να γίνει ιππότης. Η επιθυμία του πολύ σύντομα πλησίασε την πραγματικότητα, καθώς ασχολήθηκε ενεργά με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, μέχρι ωσότου φυλακίστηκε σε ηλικία 20 ετών, από τα δεσμά των ανθρώπων, αλλά και μιας βαριάς ασθένειας.

Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του, θα δεχτεί τα πρώτα οράματα με τον Κύριο, γεγονός που θα αλλάξει τη ζωή του, αφού εγκατέλειψε στρατό και οικογένεια για να ασχοληθεί με το χριστιανικό έργο.

Το 1209 έγινε ερημίτης φορώντας μονάχα ένα σκληρό μάλλινο ράσο τυλιγμένο γύρω του μ' ένα σκοινί, και διδάσκοντας την πενία και την ταπεινότητα. Προκάλεσε την προσοχή των πιστών, οι οποίοι οργανώθηκαν γύρω του σχηματίζοντας ένα νέο Τάγμα, την άδεια του οποίου θα έπρεπε να δώσει ο Πάπας.

Έτσι, ο ερημίτης επέστρεψε στον κόσμο ταξιδεύοντας στην αιώνια πόλη, για να συναντήσει τον Ποντίφικα Ιννοκέντιο ΙΙΙ, ο οποίος μόλις αντίκρισε τον ταλαιπωρημένο μοναχό τού είπε:

Πήγαινε αδερφέ και αναζήτησε μερικά γουρούνια, γιατί σ' αυτά θα νιώσεις πιο κοντά στο σπίτι σου, παρά ανάμεσα στους ανθρώπους. Και πήγαινε να ανακατευτείς και εσύ στη λάσπη, διότι εκεί είναι προτιμότερο να παρουσιάσεις τους Κανόνες σου και να τους διδάξεις.

Ο Φραγκίσκος ακολούθησε την εντολή του Ποντίφικα και δίδαξε τον Λόγο στα γουρούνια, γεγονός που σοκάρισε την παπική αυλή η οποία και παραχώρησε τελικά την άδεια στον παράξενο ερημίτη.

Μετά από την επίσημη έγκριση, το Τάγμα ευημερούσε και οι Φραγκισκανοί κέρδιζαν με τον καιρό όλο και μεγαλύτερη φήμη, χάρη στον ιδρυτή τους, τα θαύματα του οποίου ακούγονταν σε όλη τη χώρα. Μπορούσε να θεραπεύει αρρώστους και να δισσθάνεται καταστάσεις, να γίνεται αγαπητός στους ανθρώπους αλλά και στα ζώα, με τα οποία μπορούσε και μιλούσε... ιδιαίτερα με τα ελάφια, τα περιστέρια, τα γαϊδούρια και τους λύκους.

Το 1224 όμως, ο Φραγκίσκος κουρασμένος από τις υποχρεώσεις του Τάγματος, παραχώρησε την ηγεμονία στο αδελφό Ελίαν κι επέστρεψε στο βουνό Αλβενα, κοντά στην ομορφιά της πλάσης.

Εκεί, και αφού πλησίαζε στο τέλος της ζωής του (1226), δέχτηκε ένα ακόμη όραμα του Χριστού, που φτερωτός σαν Σεραφείμ πλησίασε από τους ουρανούς προς το μέρος του. Όταν η εικόνα έσβησε, εμφανίστηκε στο σώμα του Φραγκίσκου κάτι εκπληκτικό:

Στα πόδια και στα χέρια του υπήρχαν σημάδια, σαν κάποιος να τα είχε πληγώσει με καρφιά, στάζοντας αίμα, όπως όταν το μέταλλο διαπερνά τη σάρκα. Φρικτά σημάδια εμφανίστηκαν και στο μέτωπο, όπως όταν δεκάδες μικρά αγκάθια πιέζουν το κρανίο, αλλά και μια πληγή στο στέρνο...

Πέντε αιματηρά στίγματα, πέντε πληγές όμοιες με εκείνες που προκάλεσαν οι Ρωμαίοι στον Εσταυρωμένο, και μέσα από αυτό το αλλόκοτο θαύμα, ο Φραγκίσκος από την Ασίζη θα μείνει γνωστός στην εκκλησιαστική ιστορία ως ο πρώτος

σπιγματικός. Η μνήμη του εορτάζεται σήμερα στις 4 Οκτωβρίου κι είναι ίσως ο πιο αγαπητός από όλους τους θαυματουργούς αγίους της Δυτικής Εκκλησίας.

Το Θαύμα της Παναγίας του Χάρου*

Μια εξίσου όμως θαυματουργή και ανεξήγητη μέχρι σήμερα ιστορία συνέβη και στην Ελλάδα. Περί το 1600 μ.Χ. κάποιοι μοναχοί που είχαν αποχωρήσει από το Άγιο Όρος έφτασαν στο σχεδόν έρημο νησί των Λειψών, έχοντας εξασφαλίσει την άδεια εγκατάστασής τους από τη Μονή Θεολόγου της Πάτμου, που ήταν ιδιοκτήτης του μικρού νησιού.

Η παράδοση λέει ότι οι μοναχοί έφτασαν στους Λειψούς χρησιμοποιώντας για βάρκες τα ράσα τους που τα άπλωσαν πάνω στο κύμα. Στο μικρό νησί έφεραν μαζί τους μία σχετικά μικρή εικόνα της Παναγίας, η οποία έχει την παραδοξότητα να κρατά στην αγκαλιά της το σταυρό με τον Εσταυρωμένο Χριστό. Καθώς η εικόνα δεν είχε τη συνηθισμένη απεικόνιση της Παναγίας με το Θείος Βρέφος στην αγκαλιά της, αλλά με το νεκρό Ιησού, ονομάστηκε η *Παναγία του Χάρου*.

Στη νότια πλευρά των Λειψών, σε ένα μικρό ύψωμα –που για το φόβο των πειρατών ήταν αθέατο από την πλευρά της πολύ κοντινής παραλίας– οι μοναχοί έκτισαν μια μικρή πέτρινη θολωτή εκκλησία.

Τα αξιοπρόσεκτα στοιχεία της εκκλησίας αυτής είναι τα τόξα της, που κανένα δεν είναι ίδιο και ίσο με το άλλο, οι ευθείες της, που καμιά δεν είναι ευθεία και η μικρή πόρτα εισόδου της και ο μοναδικός φεγγίτης, που άμα σφαιλιστούν καλά η εκκλησία γίνεται απροσπέλαστη.

Έκτοτε η *Παναγία του Χάρου* θεωρείται από τους κατοίκους των Λειψών θαυματουργή εικόνα και εξιστορούν πολλά θαύματά της. Το πλέον εκπληκτικό είναι αυτό με τα *κρινάκια της Παναγίας*.

Στις αρχές του 1943, μέσα στην κατοχή και στην πείνα, μία ευσεβής κοπέλα πήγε στην Παναγία του Χάρου ένα μπουκάλι λάδι. Το ίδιο βράδυ ο πατέρας της, που πήγε στην εκκλησία για να προφυλαχθεί από μια ξαφνική χειμωνιάτικη θύελλα, διαπίστωσε ότι το καντήλι της Παναγίας δεν είχε λάδι.

Όταν, μετά τη θύελλα, γύρισε στο σπίτι του, επιτίμησε την κόρη του διότι είχε παρακούσει την εντολή του για την προσφορά του λαδιού στην Παναγία. Η κοπέλα διαβεβαίωσε τον πατέρα της ότι πήγε το λάδι στην Παναγία, κι ο νους της πήγε στις άλλες γυναίκες που ήταν στην εκκλησία και στην πιθανή κλοπή του λαδιού.

Στενοχωρημένη, έκανε ανήσυχο ύπνο, αλλά είδε στο όνειρό της την Παναγία να της λέει πως το λάδι το πήρε μια χήρα για να θρέψει τα έξι ορφανά της, αφήνοντας κάποια χρήματα.

* Το κείμενο αυτό έγραψε ο Σπύρος Ζωίδης.

Την επόμενη μέρα το πρωί, η νεαρή πήρε ένα άλλο μπουκάλι λάδι και πήγε στην Παναγιά. Στο δρόμο έκοψε λίγα άγρια κρινάκια, κι όταν έφτασε στην εκκλησία γέμισε με λάδι τα καντήλια και έβαλε τα κρινάκια πάνω στην εικόνα της Παναγίας, παρακαλώντας την να τελειώσει ο πόλεμος για να μην πεινάει ο κόσμος. Έπειτα σφράγισε την εκκλησία και έφυγε.

Τα κρινάκια έμειναν πάνω στην εικόνα της Παναγίας και ξεράθηκαν. Τον ίδιο χρόνο, δηλαδή το 1943, πλησίαζε το πανηγύρι της Παναγίας που γιορτάζεται στις 23 Αυγούστου (στα εννιάμερα της Παναγίας), και οι γυναίκες πήγαν για να προετοιμάσουν την εκκλησία για τη γιορτή.

Όταν όμως πήγαν να πετάξουν τα ξερά κρινάκια από την εικόνα, διαπίστωσαν ότι αυτά είχαν αρχίσει να ζωντανεύουν, να πρασινίζουν και να μπουμπουκιάζουν. Τα άφησαν εκεί, και μέχρι την ημέρα της γιορτής της Παναγίας τα κρινάκια είχαν ανθίσει. Όλοι το θεώρησαν μεγάλο θαύμα και καλό οίωνό για την απελευθέρωση από τους Γερμανούς και άφησαν τα λουλούδια στη θέση τους.

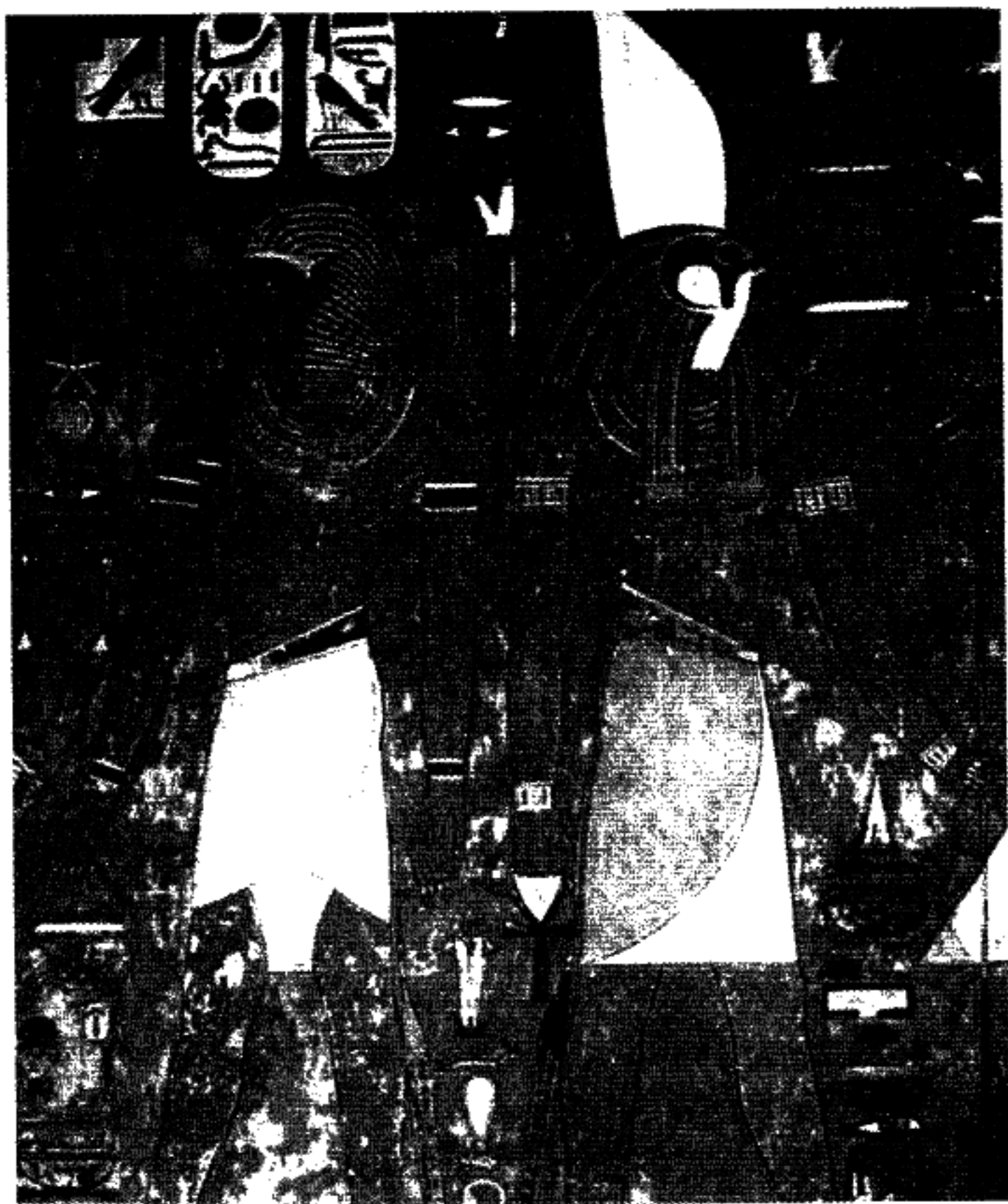
Τον επόμενο Χειμώνα, με την Ελλάδα να έχει ελευθερωθεί, οι πιστοί γέμισαν την εκκλησία με άγρια κρινάκια, όμως μόνο τα κρινάκια που είχαν βάλει πάνω στην εικόνα της Παναγίας άνθισαν την επόμενη της γιορτής της. Από τότε, το θαύμα συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Όλα αυτά τα χρόνια πολλοί επιστήμονες και ερευνητές προσπάθησαν να εξηγήσουν το θαύμα αυτό, χωρίς επιτυχία. Μια σειρά από στοιχεία επιβεβαιώνουν την άποψη των πιστών ότι όντως εδώ έχουμε να κάνουμε με κάτι ανεξήγητο, θαυμαστό.

Πρώτον, αν και έχουν, κατά καιρούς, τοποθετηθεί κρινάκια σε πολλά μέρη εντός της εκκλησίας, μόνον αυτά πάνω στην εικόνα της *Παναγίας του Χάρου* ανθίζουν. Επομένως, οι μικροκλιματολογικές συνθήκες που είναι οι ίδιες μέσα στο μικρό χώρο της εκκλησίας δεν φαίνεται να επηρεάζουν την ανθοφορία των κρίνων.

Δεύτερον, μετρήσεις της πυκνότητας του αέρα, της σχετικής υγρασίας και του φωτός μέσα στην εκκλησία, που έγιναν από έναν καθηγητή και φοιτητές αμερικανικού πανεπιστημίου δεν έδειξαν καμία παράξενη συμπεριφορά. Μάλιστα όταν τα κρινάκια μεταφέρθηκαν σε χώρο εργαστηρίου όπου επικρατούσαν οι ίδιες ακριβώς συνθήκες με την εκκλησία, δεν άνθισαν.

Η μοναδικότητα του φαινομένου, σε συνδυασμό με τη σπανιότητα της εικόνας της Παναγίας (λέγεται ότι υπάρχουν άλλες δύο με το ίδιο θέμα σε όλο τον κόσμο), προσελκύουν μέχρι σήμερα στις 23 Αυγούστου κάθε χρόνο πολλούς επισκέπτες και πιστούς στους Λειψούς, που έρχονται να δουν από κοντά το θαύμα...

Ζω όπως μου αρέσει, περιπλανιέμαι όπου εγώ θέλω. Μένω στο σπίτι ή βγαίνω κάθε μέρα ανάλογα με τη διάθεσή μου. Κινούμαι εκεί που η διάθεσή μου με οδηγεί, παίρνω όλες τις μορφές που θέλω να πάρω, κρατώ στο δεξί μου χέρι τον πολύτιμο λίθο, φοράω στο αριστερό μου αφτί το Λουλούδι του Ankhani για στολίδι, ανθίζω, ευδοκίμω, είμαι μία διαρκής νεότητα στον κήπο της αθανασίας.

Αιγυπτιακή Παράδοση

Στέφανος Ελμάζης

ΜΙΑ ΓΕΦΥΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

Δεν αναζητώ την τελειότητα αλλά την ολότητα...

Κάποτε, όταν ήμασταν παιδιά, υπήρχε μια ζωντάνια, μια φρεσκάδα, μια λαχτάρα για να βρίσκουμε και να εισπράττουμε την ομορφιά. Το φως αυτό που βιώναμε, ένα μικρό θαύμα, φαίνεται από τότε να σκεπάστηκε από κάτι και να χάθηκε. Και μόνο αραιά και πού, σήμερα, νιώθουμε ορισμένες φορές ότι κάτι πολύτιμο στην πορεία της ζωής μας έχει χαθεί.

Συνήθως προσπαθούμε να αναπληρώσουμε αυτό το χαμένο *πολύτιμο* με πράγματα της ζωής. Όμως ορισμένοι νιώθουμε κάποιες στιγμές πως, παρόλα τα επιτεύγματά μας, ό,τι και να κάνουμε, το ΤΩΡΑ παραμένει άδειο νοήματος. Και το άσχημο είναι ότι η ζωή, όπως πέφτει καθημερινά πάνω μας με ορμή, αφήνει ελάχιστα περιθώρια, ελάχιστο χώρο και χρόνο, να συνειδητοποιήσουμε αυτή την έλλειψη.

Τα πράγματα είναι έτσι καμωμένα, ώστε να κυλούμε από τη μια κατάσταση στην άλλη, με τα μάτια της ψυχής κλειστά. Εξυπηρετητές απλά της καθημερινότητας. Στην πραγματικότητα ζούμε σε κατάσταση μόνιμης κατοχής. Όλη μας η προσοχή, όλο μας το ενδιαφέρον, ρουφιέται κάθε στιγμή από το καθετί, είτε αυτό συμβαίνει έξω από μας είτε μέσα μας, υπό μορφή έγνοιας, σκέψης ή συναισθηματικής αντίδρασης. Έτσι, παραμένουμε σταθερά αποκομμένοι από αυτό το *πολύτιμο κάτι*, που νιώθαμε ως το πιο αυθεντικό κομμάτι της ύπαρξής μας όταν ήμασταν παιδιά.

Και μόνο ορισμένες φορές, που συνήθως τυχαία η εσωτερική φασαρία καταλαγιάζει και οι έγνοιες πηγαίνουν στην άκρη για λίγο, αναρωπιόμαστε: «Τι μπορώ να κάνω; Πώς μπορώ να ξαναβρώ αυτό το *πολύτιμο* που έχασα;» Όμως οι σκέψεις από μόνες τους δεν μπορούν να μας βοηθήσουν. Μετά από λίγο, είμαστε ξανά βουτηγμένοι στα προβλήματά μας. Και τότε ανακαλύπτουμε (ίσως...) ότι χρειάζεται κάτι άλλο.

Στην πραγματικότητα, αυτό που δεν καταλαβαίνουμε είναι ότι ζούμε αποκομμένοι από την πηγή της ζωής μας. Υπάρχουν δυο είδη, δυο ρεύματα ζωής. Το ένα είναι προσανατολισμένο τελείως προς τα έξω κι εστιάζεται κυρίως στη χρησιμότητα και στην παραγωγικότητά μας στο πλαίσιο της κοινωνίας που ζούμε. Η άλλη κατεύθυνση αφορά την εσωτερική ζωή και εστιάζεται κυρίως στη συνειδητοποίηση

των αληθινών δυνατοτήτων μας. Όμως, αυτή η ζωή είναι ξεχασμένη για την πλειοψηφία των ανθρώπων.

Εκ πρώτης όψεως, τα δυο αυτά είδη ζωής φαίνονται αντιφατικά και πράγματι, κατά κάποιο τρόπο είναι. Όμως είναι προφανές πως το καθένα αντιστοιχεί σε μια από τις φύσεις μας και πως ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος πρέπει να ζει ταυτόχρονα και στα δυο. Αυτή είναι η ανθρώπινη φύση, που εσωκλείει μια μόνιμη αντίφαση. Οπότε, το θέμα είναι να αντιληφθεί κανείς ότι συμμετέχει σε δυο ρεύματα, σε δυο κινήσεις και έτσι, αν τις συμπεριλάβει στη ζωή του, ίσως μπορέσει να δημιουργήσει μια τρίτη άποψη απόλυτα προσωπική.

Άρα μιλάμε για το πώς θα φέρουμε σε σχέση αυτούς τους δυο κόσμους. «Πώς θα καταφέρουμε να χτίσουμε μια γέφυρα ανάμεσα σε μας –όπως είμαστε συνήθως στην κανονική μας κατάσταση, με την καθημερινότητα που κουβαλάει ο καθένας– και σε έναν κόσμο αόρατο, που μας αποκαλύπτεται μόνο όταν η συνηθισμένη ανεπάρκεια της αντίληψής μας αντικατασταθεί από μια απείρως πιο διεισδυτική ποιότητα συναίσθησης» (Πήτερ Μπρουκ, *Η Ανοιχτή Πόρτα*). Όμως για να γίνει αυτό, θα πρέπει να έχω τη σαφή αίσθηση, τη σαφή αντίληψη ότι συνδέομαι με τον εσωτερικό κόσμο, με αυτό που πραγματικά είμαι. Και ακριβώς τότε αρχίζουν να εμφανίζονται τα εμπόδια, οι δυσκολίες...

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά εμπόδια στην πορεία αυτής της σχέσης με το βαθύτερο μέσα μου, είναι η εικόνα που έχω ήδη σχηματίσει για τον εαυτό μου, τον κόσμο και τους άλλους, αλλά και η εικόνα που έχω για το *πώς θα ήθελα να είναι αυτή η σχέση με το πολύτιμο μέσα μου*. Μια εικόνα που έχω σχηματίσει από αναγνώσματα, από περιγραφές άλλων, ακόμη και από προσωπικές εμπειρίες, που ίσως είχα κάποιες στιγμές από έναν κόσμο θαυμαστό, μιας άλλης διάστασης, οι οποίες ενώ θα μπορούσαν να είναι κίνητρα για μια σοβαρή εσωτερική προσπάθεια, τις περισσότερες φορές στοιχειώνουν τη σκέψη μου και γίνονται στόχος προς επίτευξη...

Με τον καιρό, όλες αυτές οι απόψεις αποκτούν για τη συνηθισμένη μου αντίληψη, απίστευτη αληθοφάνεια, μια ατράνταχτη λογική. Με άλλα λόγια, έχω παγιωμένη εικόνα πλέον για το πώς θα είναι αυτή η σχέση με το Θαυμαστό Άγνωστο, που ακόμη και ως έκφραση ενέχει μια τεράστια αντίφαση.

Και δεν βλέπω, ότι στην πραγματικότητα κάθε φορά ο τρόπος που εξηγώ τον κόσμο δεν είναι παρά ένα τμήμα της παγιωμένης εικόνας μου, που όσο σωστή κι αν φαίνεται στη συνηθισμένη μου αντίληψη, δεν παύει να είναι μια παγίδα, ένας εγκλωβισμός που πρέπει να ξεπεραστεί. Κι αυτό δεν μπορεί να γίνει με τη σκέψη, με τα λόγια ή με τη γκρίνια. Το πρώτο βήμα πάντα είναι να αντιληφθώ την παγίδα, όσο κι αν ένα κομμάτι του εαυτού μου την ίδια στιγμή πειστικά υπερασπίζεται το αντίθετο. Το δεύτερο βήμα έχει να κάνει με την *αλήθεια της παρούσας στιγμής*. Μόνο η βίωση της αλήθειας της παρούσας στιγμής μπορεί πραγματικά να με ελευθερώσει και να με βοηθήσει στην πορεία μου προς το Άγνωστο.

Τώρα, το πώς μπορώ να ζω την αλήθεια της παρούσας στιγμής, είναι ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται πρακτικά και μόνο: Πρέπει να το μάθω (που σημαίνει να διδαχθώ από κάποιον που ξέρει) και μπορεί να προκύψει μόνο ως αποτέλεσμα σοβαρής εσωτερικής προσπάθειας και άσκησης.

Αρχικά, αυτό που έχει σημασία είναι να αντιληφθώ ότι η σκέψη μου ακολουθεί συγκεκριμένα μοτίβα, που δημιουργούν συγκεκριμένες συναισθηματικές αντιδράσεις, σωματικές στάσεις και εν γένει συμπεριφορές, που δημιουργούν τη γνωστή φυλακή ή τα γνωστά γυαλιά με τα οποία βλέπω τον κόσμο, τον εαυτό μου, τους άλλους.

Κατά συνέπεια, το όλο θέμα έχει να κάνει με το πώς θα επιχειρώ την εσωτερική στροφή και δεν θα εγκλωβίζομαι στην ακαριαία αντίδραση που εμφανίζεται. Πώς δεν θα εγκλωβίζομαι στα διάφορα εγώ που κάθε στιγμή εμφανίζονται στο προσκήνιο εξαιτίας των συνθηκών και των εσωτερικών μου αυτόματων αντανακλαστικών.

Στην αρχή, είναι απαραίτητο να κατανοήσω όλο αυτό το παιχνίδι και στη συνέχεια να εργαστώ πάνω σ' αυτό. Να βρω τον τρόπο που θα επιτρέψει στις εντυπώσεις να πάνε βαθύτερα απ' ό,τι συνήθως μέσα μου, χωρίς να γραπωθούν ακαριαία από την προσωπικότητα που караδοκεί. Έτσι, οι εντυπώσεις ίσως μπορέσουν να έρθουν σε επαφή με το πιο αληθινό κομμάτι του εαυτού μου, να διαντιδράσουν μαζί του, και τότε κάτι ουσιαστικό ίσως αρχίσει να αναπτύσσεται εσωτερικά.

Πριν όμως απ' όλα, το πρώτιστο και μεγάλο ζήτημα είναι ότι πρέπει να δούμε την πραγματική μας κατάσταση. Πρέπει να δούμε το κύριο χαρακτηριστικό μας, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά ότι ζούμε σε ένα όνειρο. Αυτό είναι το κέντρο ολόκληρης της ζωής μας. Αυτό είναι που εκδηλώνει επιθυμίες. Αυτό είναι η πηγή των συναισθημάτων μας, η πηγή των σκέψεών μας, της αγάπης μας, των αντιπαθειών μας, των φιλοδοξιών μας. Όλα προκύπτουν από αυτό το χαρακτηριστικό, ότι ονειρευόμαστε.

Μέρα με τη μέρα, κάθε στιγμή, ο καθένας μας ορθώνει έναν τοίχο φαντασίας που κρύβει τον πραγματικό κόσμο. Όταν δει κανείς για τον εαυτό του την αλήθεια αυτού του γεγονότος τότε υποφέρει κι αυτό φέρνει στο προσκήνιο ένα νέο, συχνά πιεστικό ερώτημα, όπως με απaráμιλλο τρόπο καταγράφει ο Οδυσσεάς Ελύτης:

Πιο κοντός από τη λύπη του ο άνθρωπος... Φανού πρίγκιπας πριν την ώρα σου, αλλιώς θα' ναι αργά ως και για τον διωγμό σου...

Να χαράζεσαι στη ζωή τόσο προσεκτικά, που να μη ματώνει ποτέ η ευλάβεια. Με λίγα σπουργίτια, μια βρύση και κανέναν άνθρωπο, μ' αυτά μόνον, γίνεται να φτιάξεις το μοναστήρι πασών των θεοτήτων. Από παιδιά και μόνον φτιάχνεις Ιεροσόλυμα.

...Ο καλύτερος αγωγός θερμότητας είναι η λύπη. Γι' αυτό βλέπουμε να καίνε κάθε μέρα οι καμινάδες, χωρίς να φαίνεται πουθενά καμιά φωτιά.

...Κι έναν πόντο πιο ψηλά να πάτε, άνθρωποι, ευχαριστώ θα σας πει ο Θεός.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΛΗΣΙΟΝ

Αλλά χωρίς να χάνεις ποτέ την εικόνα του συνόλου

Ντέμης Κυριάκου

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΤΗΤΑΣ

Συγχρονότητα είναι ένας όρος που αρχικά δημιουργήθηκε από τον ψυχίατρο Καρλ Γκ. Γιουνγκ στην προσπάθειά του να περιγράψει τις *συμπώσεις με νόημα* που παρουσιάζονται στη ζωή κάποιου, συμπώσεις δηλαδή που δύσκολα προσπερνιούνται ως «απλές συμπώσεις», αλλά που τον «πληροφορούν» για ένα «άλλο νόημα», έστω κι αν αυτό είναι ασαφές ή άγνωστο.

Αυτός είναι ένας περιεκτικός ορισμός και θα μπορούσαμε να μείνουμε εδώ, κλείνοντας το θέμα! Αν θέλουμε όμως να δούμε το μηχανισμό και τον τρόπο λειτουργίας της συγχρονότητας, θα πρέπει να ξετυλίξουμε το νήμα από άλλες, φαινομενικά πιο απόμακρες, πλευρές.

Η βασικότερη απ' αυτές είναι εκείνη του τρόπου θέασης του κόσμου, του τρόπου αντιμετώπισης ζητημάτων όπως είναι ο Χρόνος, ο Χώρος, η Ύλη και οι σχέσεις μεταξύ τους. Για να το πω καλύτερα, θα πρέπει να κάνουμε μαζί κάποια βήματα *μετατόπισης του οπτικού μας πεδίου*, για να κατανοήσουμε την έννοια της συγχρονότητας.

Μια κι η έννοια του «χρόνου» φαίνεται αξονική στο θέμα μας, μας αναγάγει αναπόφευκτα στους χώρους της φυσικής και μάλιστα στα πιο αφηρημένα της διαμερίσματα. Ίσως δεν είναι τυχαίο που ο ίδιος ο Γιουνγκ θεωρούσε ότι εκείνοι που θα κατανοούσαν καλύτερα τις ανακαλύψεις του, θα ήταν οι ποιητές και οι φυσικοί, παρά οι γιατροί και οι ψυχίατροι της εποχής του. Χρειάζεται λοιπόν ένας «άλλος» τρόπος σκέψης για να προσεγγίσουμε το θέμα μας, αυτόν που ονομάζω *κβαντικό τρόπο σκέψης*, δανειζόμενος την έννοια απ' τον κλάδο της φυσικής, την κβαντομηχανική.

Δεν πρόκειται να σας μπλέξω σε σύνθετα ή δυσνόητα μονοπάτια σκέψης, μέσα από λεπτομερείς εξειδικεύσεις στο θέμα. Πρόθεσή μου όμως είναι να «μπολιάσω» όσους διαβάζουν αυτό το κείμενο μ' αυτόν τον τρόπο σκέψης, διότι, εδώ που τα λέμε, αυτό είναι και το βασικότερο. Από κει κι ύστερα, η συγχρονότητα, όπως και πλήθος άλλων «περίεργων» για πολλούς εννοιών, γίνονται πολύ απλές στην προσέγγιση και αρκετά κατανοητές.

Ο «Άλλος» ή «Κβαντικός» Τρόπος Σκέψης

Θα μπορούσα να επιλέξω ποικίλα κανάλια για να προσεγγίσω αυτόν τον «άλλο» τρόπο σκέψης. Αντί κβαντικό, για παράδειγμα, θα μπορούσα να τον ονόμαζα ποιητικό, δεξιοεγκεφαλικό, παράδοξο, δραματικό, υπερβατικό, και άλλα πολλά. Θα ήθελα, όμως, ν' αποφύγω ενδεχόμενες παρεξηγήσεις από ήδη υπάρχοντες χαρακτηρισμούς και τα συμφραζόμενά τους σχετικά μ' αυτές τις έννοιες, που ίσως έχουμε λίγο-πολύ οι περισσότεροι εγκαταστήσει στο νου μας.

Διότι ένας νους που έχει κάνει τομές στις έννοιες αυτές, αμέσως μπορεί να διαπιστώσει τον κοινό παρονομαστή της συνωνυμίας που τις διατρέχει. Προτίμησα λοιπόν το *κβαντικός* διότι, απ' τη μια είναι ένας καθαρά επιστημονικός όρος, δύσκολα αμφισβητήσιμος, ενώ από την άλλη εμπεριέχει και διατηρεί την παραδοξότητα, την υπέρβαση και την ποίηση της φυσικής.

Μια πολύ συνηθισμένη ένσταση ή επιχείρημα είναι συχνά ότι η κβαντική θέαση και μελέτη των πραγμάτων αφορά, αποκλειστικά και μόνο, το μικρόκοσμο, δηλαδή τα άτομα και τα ηλεκτρόνια. Δεν διαφωνώ ότι αυτό είναι το πεδίο έρευνας της κβαντομηχανικής. Θα ήταν όμως αφελές να πιστεύαμε ότι αυτό που ισχύει στο μικρόκοσμο, παραμένει και σ' αυτόν! Και μάλιστα τη στιγμή που είμαστε φτιαγμένοι απ' τα σωματίδια αυτά της ύλης (ή ενέργειας).

Επιπλέον δε, όταν παρατηρήσεις σχετικές με τη λειτουργία της συνείδησης θυμίζουν περισσότερο μικρόκοσμο και απρόβλεπτο, παρά καλά τακτοποιημένο και προβλέψιμο μακρόκοσμο! Άλλωστε, στην περίπτωση της συγχρονότητας θα πρέπει ταυτόχρονα να κινηθούμε και σ' ένα επίπεδο όπου έννοιες όπως ύλη/ενέργεια, ψυχή/σώμα, μοιάζουν να παίζουν ένα παράξενο παιχνίδι.

Μέχρι πριν από κάποιες δεκαετίες λοιπόν, τα πράγματα στην επιστήμη της φυσικής έμοιαζαν αρκετά συγκεκριμένα και απτά (κάτι τέτοιο διδαχθήκαμε κι εμείς στα σχολεία τότε!). Επρόκειτο για μια νευτώνεια επιστήμη, που σίγουρα άνοιξε ορίζοντες στον καιρό της, και που γι' αυτήν –δεδομένων των κατάλληλων συνθηκών– τα πάντα μπορούσαν να μετρηθούν με ακρίβεια, είτε επρόκειτο για μάζα, είτε για όγκο, είτε για ταχύτητα, είτε για χρόνο.

Κυριαρχούσε η λογική του $1 + 1 = 2$ (και πολύ σωστά για πολλές καταστάσεις!). Δεν θα μπορούσε να ίσχυε το $1 + 1 = 3$ ας πούμε, γιατί κάτι τέτοιο θα ήταν παράλογο! Και να που ήρθε η μελέτη κι η παρατήρηση των μικροσωματιδίων της ζωής, τα οποία συμπεριφέρονται λες και $1 + 1 = 3$ (ας μην κολλήσουμε στην αντιστοιχία ή όχι του παραδείγματος, διότι θα χάσουμε το δρόμο!).

Βέβαια το παράδοξο, το υπέρλογο ή ά-λογο, κι όχι κατ' ανάγκη παράλογο, το είχαν ανακαλύψει προ πολλού, από άλλα μονοπάτια, διάφοροι ποιητές, μυστικοί, δραματουργοί και καλλιτέχνες, που δεν περίμεναν την επιστήμη της φυσικής να τους δικαιώσει. Όμως ο κόσμος κατάφερνε, άλλοτε λίγο κι άλλοτε πολύ, να τους περιθωριοποιεί, τουλάχιστον στη συνείδησή του.

Όταν όμως διαπιστώθηκε ότι η βάση της ύπαρξης, τα μικρότατα δηλαδή σωματίδια, η ενέργεια, η ύλη είχε εγγενώς αυτό το παράδοξο στοιχείο, τα πράγματα άλλαξαν. Και μαζί άλλαξαν και οι ιδέες που είχαμε για το «χρόνο» και τη μέχρι τότε γραμμικότητά του, όπως και η απολυτότητα της σχέσης αιτίου και αποτελέσματος. Βέβαια, οι πρότερες αντιλήψεις δεν καταργήθηκαν, σίγουρα όμως μπήκαν σ' ένα διαφορετικό πλαίσιο, περιλήφθηκαν σ' ένα ευρύτερο και πιο ευέλικτο φάσμα πραγματικοτήτων.

Κλασική Φυσική, Κβαντομηχανική και Αιτιότητα

Η κλασική φυσική «μπάζει» έτσι κι αλλιώς, δεν είναι χωρίς ρωγμές και ψεγάδια. Εκεί όμως που «μπάζει» δραματικά είναι όταν έχει να κάνει με στοιχεία πολύ μικρά (μεγέθους ατόμου – εδώ αναλαμβάνει το πηδάλιο η κβαντομηχανική!) ή πολύ γρήγορα (κοντά στην ταχύτητα του φωτός – εδώ θριαμβεύει η σχετικότητα).

Για τα καθημερινά πράγματα κι αντικείμενα, τα οποία είναι πολύ μεγαλύτερα από τα άτομα και πολύ βραδύτερα απ' την ταχύτητα του φωτός, η κλασική φυσική εφαρμόζεται θαυμάσια. Τόσο στην κβαντομηχανική, όσο και στη σχετικότητα κυριαρχεί το παράδοξο, το άπιαστο ή αβέβαιο (Αρχή της Αβεβαιότητας του Χάιζενμπεργκ), η καμπυλότητα του χρόνου, το θαυμαστό (Αϊνστάιν-σχετικότητα), το πιθανολογικά υπαρκτό και βέβαια, πάνω απ' όλα, η αλληλεπίδραση των πάντων στο σύμπαν. Ο Φρεντ Άλλαν Γουλφ, φυσικός και συγγραφέας, στην προσπάθειά του να προσεγγίσει και να κατανοήσει τη συνείδηση μέσα από την κβαντική φυσική, γράφει:

Σύμφωνα με την κβαντική φυσική, ένα μη παρατηρήσιμο σύστημα, όπως ένα άτομο ή ένα υποατομικό σωματίδιο, δεν υπάρχει σαν πραγματικό τέτοιο. Αντ' αυτού, υπάρχει σαν ένα νέφος-φάντασμα πιθανών φυσικών σωματιδίων. Αυτά τα πιθανά φυσικά σωματίδια στην κβαντική φυσική καλούνται καταστάσεις. Γενικά, αυτές οι καταστάσεις είναι οι προς-παρατήρηση ιδιότητες αυτού που εμπειρώμαστε ως φυσικό σύστημα. Ως τέτοιες, αντιπροσωπεύουν περισσότερο τάσεις προς ύπαρξη, παρά φυσική ύπαρξη αυτή καθαυτή. Κι είναι αυτές ακριβώς οι τάσεις ή πιθανότητες που συνδέουν την ψυχολογία με την κβαντική φυσική.

Η λειτουργία της συνείδησης και του εγκεφάλου φαίνεται πολύ πιο κοντά στο μοντέλο της κβαντικής φυσικής παρά της νευτώνειας. Η αντίληψή μας για το χρόνο, το τυχαίο και τις συμπτώσεις, αν και θα μας βόλευε να παρέμενε «απλοϊκή» και «γραμμική», συγκεκριμένη και μετρήσιμη, είναι εν δυνάμει πολύ πιο σύνθετη. Κι ίσως να μην έμπαινε καν το πιο πάνω ζήτημα, αν είχαμε χωνέψει ότι η ενέργεια κι η ύλη είναι αλληλένδετες.

Για την ακρίβεια, είναι όψεις ενός και του ίδιου νομίσματος. Κι ότι τα πάντα στο

σύμπαν είναι αλληλένδετα, κι ένα μέρος αυτού του τεράστιου ενεργειακού δικτύου επηρεάζει κάποιο άλλο. Κι ακόμα, ότι όλα τα μέρη αυτού του δικτύου ενημερώνουν το ένα το άλλο διαρκώς. Συνεπώς, δυο φαινομενικά ασύνδετα γεγονότα είναι ουσιαστικά – άγνωστο ίσως πώς – συνδεδεμένα.

Ταυτόχρονα με την ονομασία της συγχρονότητας ο Γιουνγκ της δίνει κι ένα άλλο όνομα: *Μη-Αιτιατή Αρχή*. Κι αυτό επειδή παρατήρησε, ότι παρ' όλο το ιδιαίτερο νόημα κάποιων συμπτώσεων στη ζωή κάποιου, τα γεγονότα που απάρτιζαν τις συμπτώσεις δε συνδέονταν αιτιατά, δηλαδή το ένα δεν ήταν αίτιο για τη δημιουργία του άλλου. Παράδειγμα: Μια μέρα, χωρίς κάποιο ιδιαίτερο λόγο, σκέφτομαι ένα φίλο που έχω να δω χρόνια κι εκείνη τη μέρα τον συναντώ στο δρόμο.

Το ότι τον σκεφτόμουν δεν προκάλεσε τη συνάντηση, δεν ήταν η αιτία της συνάντησης. Ούτε το ότι ο φίλος μου επισκέφτηκε την πόλη που μένω, ήταν η αιτία για να τον σκεφτώ. Κι όμως, η σύμπτωση της συνάντησης έκανε κάποιο «κλικ», είχε κάποιο ιδιαίτερο νόημα, κι ίσως μια δική της νομοτέλεια. Ο Ίρα Προγκώφ σημειώνει στο βιβλίο του *Το Ανθρώπινο Πεπρωμένο*:

Έτσι, η συγχρονότητα εμφανίζεται σαν μια Τρίτη αρχή ερμηνείας που απασχολούσε το Γιουνγκ. Οι τρεις αυτές αρχές είναι: η αιτιότητα, η τελεολογία και η συγχρονότητα. Πηγαίνοντας πέρα από την αιτιότητα, ανέπτυξε μια τελεολογική σκοπιά για την ερμηνεία του ασυνείδητου. Και από τα προβλήματα που δημιούργησε η τελεολογία, χωρίς να μπορεί να τα λύσει, η σκέψη του Γιουνγκ οδηγήθηκε στη συγχρονότητα. Και οι τρεις παρέμειναν στη σκέψη του και η κάθε μια τους είχε εφαρμογή ανάλογα με το πρόβλημα και την κατάσταση... η συγχρονότητα είναι μια ανεξάρτητη αρχή που εξισορροπεί και συμπληρώνει τις άλλες.

Κάθε μη-αιτιολογήσιμο γεγονός δε θα μπορούσε να μπει στο καλάθι του τυχαίου (αλήθεια υπάρχει κάτι τέτοιο;!). Κι ακόμα, δε θα το έβαζε κανείς σκεπτόμενος αγόγγυστα στην κατηγορία της κακώς εννοούμενης μεταφυσικής ή παραψυχολογίας, στις προλήψεις και τα συναφή. Άλλο τόσο θα έπρεπε να βάλει την κβαντική φυσική ή την αϊνστάνια σχετικότητα!

Το συγχρονιστικό γεγονός αποτελείται, συνήθως, από τη νοηματική σύμπτωση ενός εσωτερικού ή ψυχικού γεγονότος (σκέψη, συναίσθημα, φαντασία κλπ.) με ένα εξωτερικό, όπως για παράδειγμα μια συνάντηση, μια πινακίδα ή διαφήμιση, ένα τηλεφώνημα, μια επιγραφή στη φανέλα κάποιου περαστικού κλπ.

Όμως δεν λείπουν κι οι περιπτώσεις νοηματικής σύμπτωσης δύο ή περισσότερων γεγονότων, φαινομενικά «εξωτερικού» χαρακτήρα, που φαίνεται απερίφραστα να δηλώνουν ένα μυστηριώδες «κάτι», το οποίο υπερβαίνει τις αιτιοκρατικές αλυσίδες των μεμονωμένων γεγονότων που «συμπίπτουν», δηλαδή που «πέφτουν μαζί», για κάποιο άγνωστο λόγο. Κι εδώ ερχόμαστε στην προσπάθεια κατάργησης

απ' την επιστημονική αλαζονεία που λέει ότι «εφόσον ο λόγος είναι άγνωστος, σίγουρα θα πρόκειται για τυχαίο γεγονός ή ψευδαίσθηση»!

Η «Κυρία Τύχη» και το Κενό

Πιο κάτω παραθέτω ένα ενδιαφέρον παράδειγμα από το βιβλίο του μαθηματικού Γουόρεν Γουίβερ *Lady Luck: The Theory of Probability (Η Κυρία Τύχη: Η Θεωρία των Πιθανοτήτων)*. Το περιστατικό, αρχικά, είχε δημοσιευτεί στο περιοδικό *Life*. Γράφει λοιπόν ο Γουίβερ:

Και τα δεκαπέντε μέλη κάποιας εκκλησιαστικής χορωδίας στο Μπεατρίς της Νεμπράσκα καθυστέρησαν στη συνάντηση που είχαν καθορίσει για τις 7.20, το βράδυ της 1ης Μαρτίου 1950. Ο εφημέριος, η σύζυγος κι η κόρη τους είχαν ένα λόγο (η σύζυγος καθυστέρησε να σιδερώσει το φόρεμα της κόρης). Κάποιο κορίτσι περίμενε μέχρι να τελειώσει ένα δύσκολο πρόβλημα γεωμετρίας. Κάποιας άλλης το αμάξι δεν έπαιρνε μπρος, ενώ άλλες δυο καθυστέρησαν, θέλοντας ν' ακούσουν το τέλος κάποιου ενδιαφέροντος ραδιοφωνικού προγράμματος. Μια μητέρα κι η κόρη της άργησαν, διότι η μητέρα έπρεπε να τηλεφωνήσει δυο φορές στην κόρη, για να την ξυπνήσει απ' τον υπνάκο της κλπ. Όλοι οι λόγοι φαίνονταν κάπως συνηθισμένοι. Μολαταύτα, υπήρχαν δέκα ξεχωριστοί και ασύνδετοι λόγοι για την αργοπορία των δεκαπέντε ατόμων. Κι όμως, ήταν τυχερό που κανείς απ' τους δεκαπέντε δεν έφτασε στην ώρα του, στις 7.20, μια και το κτίριο της εκκλησίας καταστράφηκε από έκρηξη στις 7.25! Τα μέλη της χορωδίας, αναφέρει το *Life*, αναρωτήθηκαν μήπως η αργοπορία τους ήταν «θεϊκή παρέμβαση»...

Ο Γουίβερ υπολόγισε τις πιθανότητες για ένα τέτοιο περίεργο γεγονός και τις βρήκε μία στο εκατομμύριο!!! Η συγχρονότητα προϋποθέτει έναν παρατηρητή που παρατηρεί το φαινόμενο της συγχρονότητας, ο οποίος όμως είναι και αναπόσπαστο μέρος του φαινομένου, μια κι αυτό είναι ο τόπος (ή χρόνος!) συνάντησης εσωτερικών, ψυχικών διεργασιών του παρατηρητή κι ενός «τυχαίου» εξωτερικού γεγονότος.

Εδώ, θυμίζει πολύ την κβαντική αντίληψη ότι ο παρατηρητής, όχι μόνο δεν είναι ουδέτερος ή αντικειμενικός, αλλά είναι μέρος της όλης διαδικασίας. Συγκεκριμένα, ο παρατηρητής «μεταβάλλει» το παρατηρούμενο, παρατηρώντας το! Και για να φτάσουμε στον πυρήνα της υπόθεσης, ο παρατηρητής ΕΙΝΑΙ το παρατηρούμενο!

Ο κοινός «τόπος» μεταξύ εσωτερικού κι εξωτερικού γεγονότος για το Γιουνγκ, είναι το «αρχέτυπο» και μάλιστα εκείνος ο χώρος της ψυχής, όπου οι έννοιες «ενέργεια» και «ύλη» συναντώνται και αλληλεπιδρούν. Επιστρέφουμε δηλαδή ξανά στην αλληλεξάρτηση κι αλληλεπίδραση των πάντων. Και για να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους, οι έννοιες «ενέργεια» και «ύλη» αλληλεπιδρούν, χάριν περιγραφής, κι όχι αυτή καθ' εαυτή η ενέργεια ή η ύλη! Γιατί;

Μα αν βλέπαμε με κβαντικά γυαλιά θα ήταν ολοφάνερο! Ενέργεια και ύλη είναι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Η ύλη είναι συμπυκνωμένη ενέργεια και η ενέργεια αραιωμένη ύλη. Και για να είμαι πιο συνεπής απέναντι στη θεωρία του πεδίου του Αϊνστάιν: «Καθετί αποτελείται από κενό και η μορφή, το σχήμα, είναι συμπυκνωμένο κενό».

Ο Χρόνος

Παρελθόν, παρόν και μέλλον αποτελούν τη γραμμική διάταξη ή τον τρόπο, με τον οποίο ο νους μας αντιμετωπίζει το ζήτημα του χρόνου, στην καθημερινή πραγματικότητα που ζούμε. Όλοι μας, όμως, έχουμε βιώματα αλλοίωσης ή κατάργησης αυτής της διάταξης, στα οποία δε δίνουμε μεγάλη σημασία. Για παράδειγμα, λέμε «πώς πέρασε έτσι η ώρα μιλώντας μαζί σου;! Πέρασαν δυο ώρες κι είχα την αίσθηση ότι ήταν μόλις μισή ώρα!».

Στα όνειρα, επίσης, παρατηρείται κατάργηση αυτής της γραμμικής χρονικής σειράς ή ακόμα όταν βρισκόμαστε υπό την επήρεια αλκοόλ ή άλλων ουσιών, αν καταγινόμαστε με διάφορες πνευματικές ασκήσεις ή τεχνικές κ.ά.

Αν λοιπόν δούμε το χρόνο συμπεριλαμβανομένων και των αλλοιώσεών του -κι όχι αντιμετωπίζοντάς τις ως εξαιρέσεις ή ψευδαισθήσεις που «απλά θα φύγουν» ή που είναι «απλά παθολογικές»- τότε είμαστε υποχρεωμένοι να σταθούμε μπροστά σ' ένα, ανά πάσα στιγμή, μεταβαλλόμενο «υλικό» (μ' όλη την ανασφάλεια ή τον τρόπο που μια τέτοια θέαση μπορεί να κομίζει!).

Έρχεται λοιπόν ο Αϊνστάιν και λέει: αν κάποιος παρατηρητής που βρίσκεται σ' ένα αστέρι 50 έτη φωτός μακριά και κοιτάζει τη γη μ' ένα σούπερ-τηλεσκόπιο, αυτό που θα δει θα είναι ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, μια και το φως για να ταξιδέψει με την ταχύτητά του μέχρι εκεί, χρειάστηκε 50 χρόνια!

Η εικόνα του ΤΩΡΑ για τον παρατηρητή θα είναι η εικόνα του ΤΟΤΕ για μας ΤΩΡΑ! Δεν έχει άδικο η κβαντική φυσική, λοιπόν, όταν υποστηρίζει ότι παρελθόν-παρόν-μέλλον -ως διάταξη- είναι πλάνη. Υπάρχει μόνο το ΤΩΡΑ κι όλοι οι «χρόνοι» της διάταξης υπάρχουν στο ΤΩΡΑ. Για την ακρίβεια, χρόνος δεν υπάρχει. Αλλά πάμε πολύ μακριά, ας τ' αφήσουμε αυτό για την ώρα... Γράφει ο Σ. Βολίνσκι στο βιβλίο του *Κβαντική Συνειδητότητα*:

Φανταστείτε ότι καθετί στο σύμπαν -εσείς, οι ανπλήψεις σας, τα αισθήματά σας, το αυτοκίνητο κλπ.- είναι μια μεγάλη συμπαγής λαστιχένια μπάλα. Δισεκατομμύρια μικροσκοπικές εσοχές εμφανίζονται στην επιφάνεια αυτής της μπάλας. Καθώς εμφανίζεται, μια μικροσκοπική εσοχή παρατηρεί τον κόσμο. Εφόσον οι εσοχές παρατηρούν τον κόσμο, αυτός φαίνεται να βρίσκεται εκεί έξω. Οι εσοχές φαντάζονται ότι πρέπει να είναι ξεχωριστές από την μπάλα. Πολλές φορές κάθε δευτερόλεπτο, αυτές οι εσοχές εμφανίζονται

και εξαφανίζονται πάνω στην επιφάνεια της λασπικένιας μπάλας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο κόσμος γίνεται αντιληπτός σαν να βρίσκεται «εκεί έξω» και οι μικρές εσοχές (οι παρατηρητές) «εδώ πάνω». Αυτές οι μικρές εσοχές (άνθρωποι) αρχίζουν να εξερευνούν τον κόσμο: πώς βρέθηκε εκεί, γιατί είναι εκεί και, ίσως, ακόμη αναζητούν να μάθουν τη θέση τους σε αυτόν. Οι εσοχές (άνθρωποι) δεν είναι σε θέση να παρατηρήσουν πότε γίνανε η μπάλα, διότι δεν υπήρχαν τη στιγμή που συνέβη. Αυτό είναι το σύμπαν. Μιλώντας υποκειμενικά, το σύμπαν υπάρχει μόνο όταν είμαστε εκεί, για να το παρατηρούμε. Αυτή είναι η φύση του χρόνου. Κατ' αυτόν τον τρόπο πρέπει να υπάρχει η ψευδαίσθηση ενός «εγώ» που είναι ξεχωριστό από τον υπόλοιπο κόσμο και που αποφασίζει ότι αυτή η αδιάρρηκτη ολότητα διαιρείται στην έννοια του παρελθόντος, στην έννοια του παρόντος και στην έννοια του μέλλοντος.

Οι Συμπώσεις

Οι συμπώσεις, με ή χωρίς νόημα, θεωρώ ότι δεν είναι τίποτα άλλο, παρά παραθυράκια προς την ουσιαστική φύση του χρόνου, στο ΤΩΡΑ δηλαδή! Οι νοηματικές βέβαια, ακόμα περισσότερο, αφού μοιάζουν να κρύβουν κάτι το «μυστηριακό». Το φοβισμένο μας κράτημα απ' τη γραμμική διάταξη του χρόνου είναι που μας κάνει, στην καλύτερη περίπτωση, να στεκόμαστε με θαυμασμό κι απορία μπροστά σε περιστατικά συγχρονότητας, και στη χειρότερη να φεύγουμε μακριά τους ονομάζοντάς τα «ψευδαισθήσεις»!

Εδώ θα μπορούσα να δώσω ένα δικό μου ορισμό για τη συγχρονότητα: περιστατικά, «νύξεις» για την αληθινή φύση του χρόνου πίσω απ' τη γραμμική του διάταξη. Γίνεται δηλαδή ένα είδος ρωγμής στο χρόνο, όπως καθημερινά τον βιώνουμε, και δυο ή περισσότερα περιστατικά «πέφτουν μαζί» (συμπίπτουν) και γίνεται φανερή μια «άλλη» κρυφή όψη του χρόνου. Έτσι λοιπόν, δεν τίθεται θέμα αν πιστεύω ή όχι στις συμπώσεις με νόημα, όσο το τι κατανοώ ότι μου μεταφέρουν, σε ποιους ορίζοντες με ξανοίγουν.

Εδώ, υπάρχει ένα νευραλγικό σημείο, που μπορεί να πάει κάποιον πιο πέρα, στην προσωπική του έρευνα πάνω στη συγχρονότητα: Παρατηρώ ότι όσο περισσότερο δείχνω προθυμία και σοβαρότητα στις ρωγμές του χρόνου (που σημαίνει κοιτάζω με τον «άλλο τρόπο σκέψης»), τόσο αυτές πληθαίνουν και μου αποκαλύπτουν μυστικά. Κατά τον ίδιο τρόπο που αν κανείς στραφεί με σοβαρότητα στα όνειρά του και στα κελεύσματα του ασυνείδητου, αυτό με τη σειρά του ανταποκρίνεται στο διάλογο με σύμβολα και μεταφορές.

Είναι σημαντικό το προαναφερθέν «με προθυμία και σοβαρότητα», διότι εδώ καιροφυλακτούν κίνδυνοι, παγίδες του τύπου να βλέπω παντού, τριγύρω μου νοηματικές συμπώσεις, σε βάρος της κοινής λογικής μου, με αποτέλεσμα να κάνω παιδαριώδη λάθη, νομίζοντας ότι ζω σ ένα πλαίσιο με μίαν «άλλη», υπερβατική

κατανόηση του χρόνου! Χάνω, έτσι, την επαφή μου με την εδώ πραγματικότητα, που, όπως και να το κάνουμε, έχει τη δική της μεγάλη σημασία.

Ο κβαντικός τρόπος σκέψης αποτελεί πλατύτερο τρόπο συνάντησης με τον κόσμο, το περιβάλλον, το σύμπαν. Δεν αποτελεί αποξένωση ή διάσχιση από την καθημερινή πραγματικότητα, τουλάχιστον όσο θα πρέπει να σχετιζόμαστε μ' αυτήν για όλες τις καθημερινές μας εργασίες κι ανάγκες.

Στόχο έχει να βοηθήσει κάποιον να έχει μια πιο ολοκληρωμένη εμπειρία του εσωτερικού κι εξωτερικού του κόσμου. Θεωρώ ακόμα ότι με αυτό τον «άλλο» τρόπο σκέψης, αν εξοικειωθεί κανείς μαζί του «σωστά», κάθε άλλο παρά αιθεροβάμων ή μοιρολάτρης μπορεί να γίνει.

Συγχρονότητα: Μια Καθ' Όλα Απτή Πραγματικότητα

- Μπαίνετε σ' ένα βιβλιοπωλείο για να καζέψετε και «πέφτετε» πάνω σε πρόσφατης έκδοσης βιβλίο, που πραγματεύεται το θέμα που σας απασχολεί έντονα τον τελευταίο καιρό.
- Αισθάνεστε κακόκεφος, θλιμμένος επειδή βρίσκεστε σ' αδιέξοδο σε κάποιο βασικό τομέα της ζωής σας, και το ίδιο βράδυ συναντάτε «τυχαία» κάποιον γνωστό που σας δίνει την καθοδήγηση που χρειάζεστε.
- Έχετε ξεχάσει τον κωδικό πρόσβασης σε κάποιο πρόγραμμα του υπολογιστή σας και καθώς πίνετε καφέ σε μια καφετέρια, ένα σύμπλεγμα αριθμών και γραμμάτων στην απέναντι γιγαντοαφίσα σάς τον θυμίζει.
- Μια κυρία που θα ερχόταν σε μια ψυχοθεραπευτική μου ομάδα, ρώτησε τρεις «τυχαίους» ανθρώπους στο δρόμο για τη διεύθυνση που θα γινόταν η συνάντηση. Και οι τρεις είχαν το όνομα Άγγελος.
- Σε μια ομάδα δραματοθεραπείας, ενώ το θέμα δεν είχε να κάνει με αρχαιοελληνικούς μύθους, δύο άτομα, χωρίς να το γνωρίζουν μεταξύ τους, επέλεξαν το ρόλο του «Αχιλλέα». Ταυτόχρονα, ένας άλλος άντρας στην ομάδα στραμπούλιξε τον αστράγαλο και τη φτέρνα του, ενώ, λίγο μετά, στο διάλειμμα, διαπιστώσαμε ότι τρώγαμε μπισκότα από την εταιρία «Αχιλλέας»!
- Μόλις πήρατε το τελευταίο επίδομα του ΟΑΕΔ, όταν ξαφνικά, την ίδια μέρα, «παρουσιάζεται» μια δουλειά στα μέτρα σας.
- Βλέπετε στο όνειρό σας κάποιον να σας δίνει μια κάρτα με τον αριθμό 42. Την επομένη συναντάτε κάποιο άτομο που νοιώθετε ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για σας, χωρίς να γνωρίζετε γιατί. Όταν πάτε να πληρώσετε τα ποτά που οι δυο σας ήπιατε στο μπαράκι, διαπιστώνετε ότι κάνουν 42 ευρώ!

Για να επιστρέψουμε λίγο στην κβαντική ιδέα περί αλληλεξάρτησης των πάντων, ο Γιουνγκ ισχυριζόταν ότι είχε βρει αποδείξεις γι' αυτήν όχι μόνο στις ψυχιατρικές

του μελέτες, αλλά και σε διάφορα εσωτερικά συστήματα, που άντεξαν στο πέρασμα των αιώνων.

Αρχικά, θεωρούσε το Ι Τσινγκ (πανάρχαια κινεζική μαντική μέθοδος) ως την καθαρότερη έκφραση της αρχής της συγχρονότητας, ενώ αργότερα, όταν ασχολήθηκε σοβαρά με την Αστρολογία, βρήκε κι εκεί την έκφραση της ίδιας αρχής. Σ' ένα γράμμα του προς το Φρόιντ, με ημερομηνία 12 Ιουνίου 1911, έγραφε:

Τα βράδια ασχολούμαι πολύ με την Αστρολογία, τελευταία. Κάνω ωροσκοπικούς υπολογισμούς, για να βρω κάποια δίοδο στον πυρήνα της ψυχολογικής αλήθειας. Βρήκα ορισμένα καταπληκτικά πράγματα, τα οποία σίγουρα θα τα βρείτε συναρπαστικά... Τολμώ να πω ότι μια μέρα θ' ανακαλύψουμε στην Αστρολογία αρκετή γνώση η οποία διαισθητικά προβλήθηκε στον ουρανό.

Ουσιαστικά, θα μπορούσα να προσθέσω ότι το Ι Τσινγκ, η Αστρολογία, το Ταρό (και δεν αναφέρομαι σ' αυτά με το σημερινό εκχυδαϊσμό που έχουν υποστεί...) μπορούν ν' αποτελέσουν την εξωτερική όψη (η εσωτερική όψη είναι η ψυχική που έχω προαναφέρει) μιας λίγο-πολύ «προκλητής» συγχρονότητας.

Πάλι, η όλη ιδέα στηρίζεται στη βάση ότι κάθε τι στο σύμπαν είναι αλληλοεξαρτώμενο κι ότι ένα εξάγραμμο του Ι Τσινγκ ή ένας αστρολογικός χάρτης δεν είναι παρά οι καθρέφτες εσωτερικών, ψυχικών διαδικασιών για τον καθένα μας, κι όχι - όπως, κακώς, πολλοί αστρολόγοι νομίζουν - η άμεση επίδραση ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων ή δυνάμεων, από τα ουράνια σώματα αυτά καθαυτά! Τουλάχιστον αυτό δεν είναι το νόημα πίσω από τις συγχρονιστικές μελέτες κι ανακαλύψεις.

Από αρχαιοτάτων χρόνων, όλες οι μαντικές στηρίζονταν σ' αυτό που ο Γιουνγκ πολύ αργότερα ονόμασε «συγχρονότητα». Κάθε μαντική ρήση, όμως, είτε μέσα απ' την παρατήρηση των οιωτών και των σημαδιών σε γη και ουρανό, είτε από κάποιο μαντείο, είτε από τη μελέτη των ουρανίων σωμάτων, είχε πάντοτε αμφιλεγόμενο χαρακτήρα. Ποτέ τα πράγματα δεν λέγονταν με το όνομά τους, ήταν πάντα με μια έννοια κεκαλυμμένα.

Αυτό, άλλωστε, αποτελεί κι ένα από τα επιχειρήματα των αμφισβητούντων τέτοια φαινόμενα, πλην όμως αδαών σε σχέση με την «κβαντική φύση των πραγμάτων» και του μυστηρίου των διαφόρων χωροχρονικών συνεχών στο σύμπαν! Ο αμφιλεγόμενος αυτός χαρακτήρας έχει τη βάση του στην αρχή της συγχρονότητας. Ήταν, ίσως, το αντίτιμο για το «κρυφή ματιά» μέσα σ' ένα άλλο χωροχρονικό συνεχές...

Και πώς θα μπορούσε το αποτέλεσμα, η απάντηση ή η καθοδήγηση που ερχόταν απ' αυτόν τον «άλλο τόπο» να ήταν λογικά ξεκάθαρη, «εύκολη»; Αφού λογική, αιτιότητα, γραμμικότητα, δεν έχουν σχέση με τη συγχρονότητα! Οι μαντικές ρήσεις

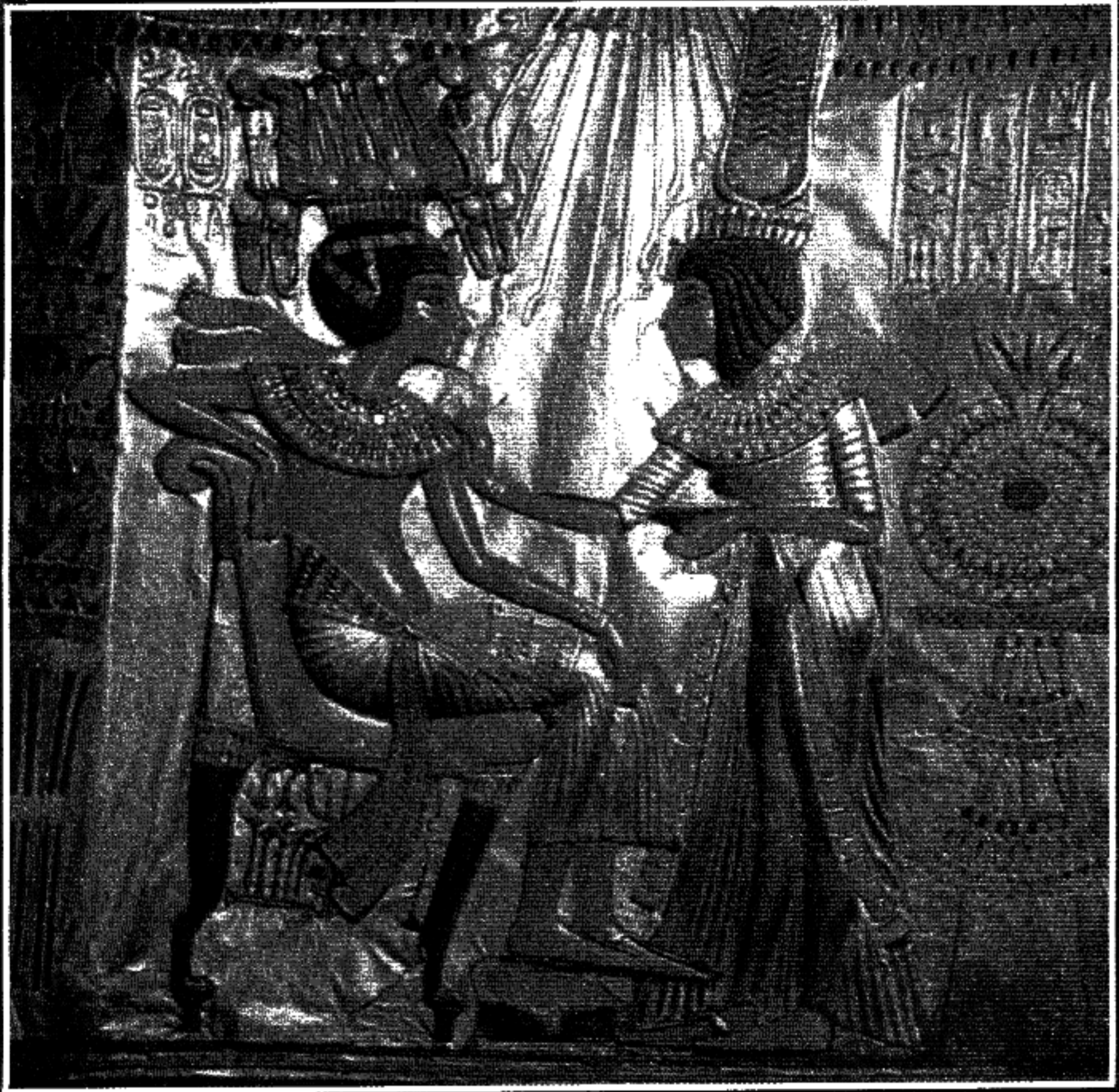
από πάντα περιείχαν ένα «ναι» ΚΑΙ ένα «όχι» ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ! Ο προσλαμβάνων τη ρήση ή τη μαντική καθοδήγηση έπρεπε να καταλάβει, να συσχετίσει και, τελικά, να ανακαλύψει το κρυμμένο νόημα της απάντησης.

Αυτό το νόημα ήταν πάντα εκεί και με την κατάλληλη όραση, τον κατάλληλο τρόπο του βλέπειν θα μπορούσε να το δει ξεκάθαρα, όχι όμως και χωρίς κόπο. Γιατί η συγχρονότητα μοιάζει να πηγαίνει μαζί με την εσωτερική καλλιέργεια κι όχι με τις έτοιμες, βολικές απαντήσεις.

Άλλωστε, ο Γιουνγκ είχε παρατηρήσει ότι όσο προχωράει κανείς στην πορεία της εξατομίκευσης, τόσο κάποια ιδιαίτερα περιστατικά συγχρονότητας κάνουν την εμφάνισή τους στη ζωή του, λειτουργώντας σαν οδοδείκτες για την παραπέρα πορεία που θα πρέπει να ακολουθήσει.

Η ανακάλυψη του κρυμμένου νοήματος στα περιστατικά της συγχρονότητας μάς κάνει ωριμότερους, σοφότερους και ταπεινότερους, θα μπορούσα να πω, μπροστά στο όλο δίκτυο της αλληλεξάρτησης των πάντων. Ακόμα, μπορεί να μας κάνει να συναντάμε τον κόσμο με μεγαλύτερη ευελιξία, χωρίς δύσκαμπτα στεγανά, προσφέροντας έτσι στον εαυτό μας και στο περιβάλλον μας τη δυνατότητα για μια καλύτερη ποιότητα ζωής, μέσα από την ίδια τη ροή των πραγμάτων, παρά μέσα από τον αγωνιώδη έλεγχό τους.

Ερατώ Τριανταφυλλίδη

Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΜΦΥΣΗΣΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΥΛΗ

Η ιδέα ότι τα αγάλματα μπορούν, με την κατάλληλη μυστική μέθοδο, να πάρουν ζωή είναι αρχαιολογική και παγκόσμια. Κατά τον ελληνικό μύθο, ο Πυγμαλίων ερωτεύθηκε τόσο πολύ την Αφροδίτη, ώστε έβαλε όλη την απaráμιλλη τέχνη και το πάθος του για να δημιουργήσει ένα πανέμορφο ελεφάντινο ομοίωμα της θεάς.

Εκείνη, συγκινημένη από την αφοσίωση του Πυγμαλίωνα, μπήκε μέσα στο είδωλο, του έδωσε ζωή ως Γαλάτεια, έσηξε μαζί του και του γέννησε τον Πάφο και την Μεθάρμη.

Το αλχημικό σύγγραμμα του 2ου αιώνα μ.Χ. *Τέλεις Λόγος* ή *Ασκληπιός*, του οποίου το περιεχόμενο αποδίδεται στη διδασκαλία του Ερμή Τρισμεγίστου, αναφέρεται, μεταξύ άλλων πολλών, και στην τέχνη του ζωντανέματος των γλυπτών.

Μιλάει δηλαδή για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί κανείς να δώσει ζωή σε ένα γλυπτό ή ανάγλυφο έργο. Μέσω της τέχνης αυτής, στο είδωλο έρχεται να κατοικήσει ένα ζωντανό πνεύμα,

έτσι ώστε, αν μπορέσουμε, χρησιμοποιώντας ουράνιες μεθόδους, να κατεβάσουμε μέσα στο είδωλο εκείνο που έχει ουράνια φύση, μπορούμε να το φέρουμε σε θέση να δεχθεί ευχαρίστως να υποστεί την ανθρώπινη φύση, και να παραμείνει μέσα στο είδωλο για μεγάλες χρονικές περιόδους.

Ασκληπιός, 38

Σε άλλο σημείο, μέσα στο ίδιο κείμενο, μαθαίνουμε το πώς οι αρχαίοι μας πρόγονοι ανακάλυψαν την «τέχνη να φτιάχνουν θεούς» από διάφορα υλικά:

Και στην ανακάλυψη αυτή πρόσθεσαν και μια υπερφυσική δύναμη, χάρη στην οποία τα είδωλα μπορούσαν να παίρνουν την εξουσία να κάνουν καλό ή κακό, και τη συνέδεσαν με το υλικό που είχαν. Αφού, δηλαδή, δεν

μπορούσαν να φτιάξουν ψυχές, καλούσαν τις ψυχές των πνευμάτων και τις εμφύτευαν μέσα στα αγάλματα, με διάφορες άγιες και ιερές τελετουργίες.

Ασκληπιός, 37

Στην αρχαία Αίγυπτο, όχι μόνο τα ανάγλυφα των ναών είχαν σχεδιαστεί έτσι ώστε να υποδέχονται μέσα τους ζωντανά πνεύματα, αλλά και ο ναός ολόκληρος εθεωρείτο ενσάρκωση του ίδιου του επώνυμου θεού.

Ο ναός αντιμετωπιζόταν ως μια ζώσα οντότητα. Μας είναι ήδη γνωστές οι ιδέες περί εμπυχώσεως του ναού και των ανάγλυφών του, αλλά φαίνεται ότι υπήρχε εδώ κάτι περισσότερο από μια σκέτη εμπύκωση. Έχουμε λόγους να υποθέτουμε πως ο ναός γινόταν αντιληπτός ως η υλική ενσωμάτωση του *Επώνυμου θεού*, ο οποίος έπαιρνε συγκεκριμένη μορφή με το ναό, και ο οποίος ήταν ο Υιός της Γης.

Ε. Α. Ε. Ραίημοντ, Η Μυθολογική Προέλευση του Αιγυπτιακού Ναού

Στην αρχαιότητα, το ζωντάνεμα ναών, ανάγλυφων και αγαλμάτων αποτελούσε αντικείμενο και τέχνης και επιστήμης. Στην επιστημονική του πλευρά, αντλούσε στοιχεία από τον αρχαίο κανόνα των αναλογιών.

Αυτός με τη σειρά του βασιζόταν στους πανταχού παρόντες γεωμετρικούς λόγους, που φωλιάζουν μέσα σε όλες μορφές της φύσης και στα αναδιπλούμενα πρότυπα της ζωής.

Στους *Νόμους* του, 656δ-657α, ο Πλάτων αναφέρεται στον κανόνα της μουσικής και της αναλογίας, που διατήρησε ακέραιη την αιγυπτιακή τέχνη δέκα ολόκληρες χιλιάδες χρόνια:

Παρατηρώντας τη ζωγραφική τους και τα ανάγλυφά τους από κοντά, θα ιδείς ότι η εργασία προ δέκα χιλιάδων χρόνων –όχι όπως λέει ο λόγος, αλλά κυριολεκτικά και με κάθε λεπτομέρεια– δεν είναι ούτε πιο ωραία ούτε πιο άσχημη από την τωρινή. Και οι δύο δείχνουν την ίδια μαεστρία.

Η αρχική προέλευση του κανόνα αυτού, παραμένει μυστηριώδης. Οι μαρτυρίες για τη χρησιμοποίησή του είναι πανάρχαιες, ενώ ο Πλάτων την θεωρούσε...

έργο μάλλον κάποιου θεού, ή θεανθρώπου – αφού, πράγματι, η εγχώρια παράδοση θέλει τις μελωδίες που διατηρήθηκαν επί τόσα πολλά χρόνια να είναι έργο της Ίσιδος.

Οι Αιγύπτιοι χρησιμοποίησαν δύο βασικούς κανόνες της αναλογίας, όπως επιβεβαιώνει η αρχαιολογική έρευνα και αποδέχονται ομόφωνα οι απανταχού αιγυπτιολόγοι.

Σύμφωνα με τον αρχαιότερο κανόνα, το ύψος του ανθρώπου διαιρούταν σε 19 τετράγωνα, ενώ αργότερα επικράτησε η διαίρεση σε 22 τετράγωνα.

Υπάρχουν ναοί με σωζόμενους ημιτελείς τοίχους, όπου διακρίνεται ακόμη η προετοιμασία του τετραγωνισμού βάσει του κανόνα. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι καλλιτέχνες έκαναν χρήση των κανόνων αυτών σε όλη την κλίμακα των έργων τους. Κατ' εξοχήν όμως, έκαναν χρήση αυτού, όταν ήθελαν να αποδώσουν τη μορφή των θεών ή των ανθρώπων. Κατά την αρχαιολόγο Ελεάνορ Γκούραλνικ, οι αρχαίοι Έλληνες καλλιτέχνες παρέλαβαν μάλιστα τον αρχαιότερο κανόνα –των 19 τετραγώνων– από τους Αιγυπτίους (Περιοδικό *American Journal of Archaeology*, 85, 1981).

Ποια Είναι η «Θεία Αναλογία»;

Όμως ποιοι τύποι γεωμετρικών λόγων και αναλογιών έχουν στην πραγματικότητα χρησιμοποιηθεί στην αρχαία αιγυπτιακή τέχνη; Εδώ οι αρχαιολόγοι και οι αιγυπτιολόγοι, στη μεγάλη πλειονότητά τους, δηλώνουν σιωπηρά άγνοια.

Ό Έρικ Ίβερσεν, στο έργο του *Κανών και Αναλογίες στην Αιγυπτιακή Τέχνη*, ενώ προβαίνει σε μια έξοχη μελέτη του συστήματος του κανονικού τετραγωνισμού, δεν φθάνει να πραγματευθεί τη χρήση των δυναμικών και κανονικών αναλογιών στην αιγυπτιακή τέχνη (*Canon and Proportions in Egyptian Art*, σε συνεργασία με Yoshiaki Shibata).

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε μία μόνο βασική γεωμετρική αναλογία, το καλούμενο [Φ] ή *Χρυσή Τομή*. Θα δείξουμε πώς η αναλογία αυτή υλοποιείται μέσα στο σχέδιο ενός ανάγλυφου, το οποίο βασίζεται επίσης και στον κανόνα των 19 τετραγώνων. Το ανάγλυφο αυτό παριστάνει τον Αμένωφι Γ' (1391-1353 π.Χ.) να αντικρίζει μια θεά, και εξετάζεται ως πίνακας 4 στο πιο πάνω έργο του Έρικ Ίβερσεν.

Η καλούμενη *Θεία Αναλογία*, *Χρυσή Τομή*, ή *λόγος Φ* είναι από τις πιο συνηθισμένες αναλογίες που συναντάμε στις ζωντανές μορφές. Η χωροταξία των σπόρων στον ηλίανθο, η κατανομή των φύλλων επάνω στα φυτά, οι πολλές και ποικίλες μορφές φυσικών σπειρών, και οι αναλογίες της ανθρώπινης μορφής διέπονται από αυτήν την αναλογία.

Γενικά, συνδέεται με την ανάπτυξη της συμπυκνωμένης γνώσεως δια μέσου των «γνωμικών». Από μαθηματική άποψη, ορίζεται ως $(\sqrt{5}+1)/2 = 1,618034\dots$ Είναι ο λόγος που διέπει το πεντάγωνο, αλλά συνδέεται επίσης και με το διπλό τετράγωνο, του οποίου η διαγώνιος είναι $\sqrt{5}$.

Νωρίτερα σε αυτόν τον αιώνα ονομαζόταν *λόγος φι* ή *Φ*, από τον περίφημο Φειδία, δημιουργό της χρυσελεφάντινης Αθηνάς του Παρθενώνος και του κολοσσιαίου Διός της Ολυμπίας, του ενός από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

Παρακάτω, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τη Θεία Αναλογία με τη βοήθεια ορισμένων σχημάτων και εικόνων.

1. Η απλούστερη παράσταση του λόγου φ εικονίζεται στο *Σχήμα 1*. Με την τεχνική αυτή σχηματίζεται ένα *Χρυσό Τρίγωνο*, το οποίο μπορεί να συνεχίζεται επ' αόριστον σε μια σειρά από «στροβιλιζόμενα τετράγωνα», που συνδέονται μεταξύ τους σε συνεχή γεωμετρική αναλογία, η οποία εκφράζει το λόγο φ .

Οι αρχαίοι Έλληνες αναφέρονταν στο Φ ως «την ακραία και μέση τομή μιας ευθείας» (Ευκλείδης, 6.30), που είναι η μοναδική ιδιότητα αυτής της αναλογίας. Με άλλες λέξεις, ο λόγος του μικρότερου τμήματος προς το μεγαλύτερο, είναι ο ίδιος με εκείνον του μεγαλύτερου τμήματος προς το όλον: Το 0,618 είναι προς το 1 ό,τι το 1 προς το 1,618.

2. Στο *Σχήμα 2* βλέπουμε με ποιόν τρόπο το Φ σχετίζεται με τη γεωμετρία του πενταγώνου. Εδώ, εάν το μήκος $AB = 1$, τότε $B\Gamma = \Phi$.

3. Το *Σχήμα 3* παρουσιάζει μια εύχρηστη μέθοδο ευρέσεως της Χρυσής Τομής, επάνω σε οποιαδήποτε ευθεία γραμμή.

4. Στο *Σχήμα 4* παρουσιάζεται μια πολύ γνωστή ιδιότητα του Φ σε σχέση προς τις αναλογίες του ανθρωπίνου σώματος: Ενώ τα γεννητικά όργανα διαιρούν στη μέση το όλο ύψος του σώματος, το σημείο του αφαλού δείχνει τη Χρυσή Τομή.

Ο λόγος φ κατέχει πολλές μοναδικές και μαγικές ιδιότητες. Για παράδειγμα:

$$\alpha) \varphi + 1 = \varphi^2 \text{ ή } 1,618 + 1 = 1,618^2 \text{ ή } 1,618 \times 1,618 = 2,618$$

$$\beta) \varphi \times (\varphi - 1) = 1 \text{ ή } 1,618 \times (1,618 - 1) = 1 \text{ ή } 1,618 \times 0,618 = 1$$

$$\gamma) \varphi^2 \times (\varphi - 1)^2 = 1$$

$$\delta) \varphi^2 + (\varphi - 1)^2 = 3$$

Ο λόγιος της εποχής της Αναγέννησης *Λούκα Πατσιόλι* έγραψε το έργο *Η Θεία Αναλογία*, αφιερωμένο στη Χρυσή Τομή, με εικονογράφηση του *Λεονάρντο ντα Βίντσι*. Κατά τον Πατσιόλι, ο λόγος φ είναι «θείος» για πέντε λόγους:

- 1) Είναι μοναδικός, όπως ο Θεός, 2) Είναι μία αναλογία σε τρεις όρους, όπως και η Αγία Τριάς είναι μία ουσία σε τρία πρόσωπα, 3) Δεν μπορεί να περιγραφεί με οποιονδήποτε αριθμό ή λογική ιδιότητα, επειδή είναι άλογος και, εξ αυτού, απόκρυφος και μυστικός, όπως ακριβώς δεν μπορεί να ορισθεί με λέξεις ο Θεός, 4) Είναι πάντοτε όμοιος με τον εαυτό του, όπως ο Θεός, 5) Όπως η ουράνια αρετή έκανε δυνατή τη δημιουργία των τεσσάρων στοιχείων από τα οποία έγινε όλη η φύση, έτσι και η Θεία Αναλογία καθιστά δυνατή την κατασκευή του δωδεκαέδρου, του πέμπτου και περισσότερο πολυσύνθετου πλατωνικού στερεού κι επιτομής της πεμπτουσίας.

Το Αιγυπτιακό Ανάγλυφο

Κοιτάζοντας προσεκτικά την εικόνα του ανάγλυφου που προαναφέρθηκε (τον

Αμένωφι Γ' να αντικρίζει μια θεά), γίνεται φανερό ότι η κατασκευή του με το σύστημα του κανονικού τετραγωνισμού, βάσει του αρχαιότερου αιγυπτιακού κανόνα των 19 μερών, δεν αρκεί για να εξηγήσει την όλη εντύπωση τελειότητας που εμπνέει στον παρατηρητή.

Υπάρχει, για παράδειγμα, η αίσθηση μιας «μυστικής» συμμετρίας ανάμεσα στην θεά και τον Φαραώ, καθώς το βλέμμα του ενός προσώπου αντικρίζει το άλλο. Η κόμη της θεάς, πάλι, που πέφτει στο μέτωπό της, έχει φαινομενικά μήκος ενός τετραγώνου (1/19 του ύψους της).

Το ίδιο συμβαίνει και με το διάδημα του βασιλιά απέναντί της. Βλέπει κανείς, λοιπόν, ότι θα ήταν πολύ πιο βολικό για τον καλλιτέχνη να τοποθετήσει τα χαρακτηριστικά αυτά με τρόπο που η άκρη τους να συμπίπτει με την πλευρά του αντιστοίχου τετραγώνου. Γιατί, όμως, δεν το κάνει; Ας προσπαθήσουμε να βρούμε το λόγο.

Α. Εάν τοποθετήσουμε δύο τετράγωνα, το ένα επάνω στο άλλο, επάνω στην εικόνα της θεάς, και άλλα δύο επάνω στον Αμένωφι, όπως φαίνεται στα *Σχήματα 5* και *6*, και παρατηρήσουμε προσεκτικά, αρχίζουμε να διακρίνουμε την αμοιβαία γεωμετρική σχέση μεταξύ των δύο μορφών. Η διαγώνιος του κάθε διπλού τετραγώνου είναι $\sqrt{5}$, η ρίζα του Φ . Τα μάτια των δύο προσώπων είναι σαφώς τοποθετημένα στην κορυφή των τριγώνων που προκύπτουν με τον τρόπο αυτό.

Β. Στο *Σχήμα 7*, βλέπουμε πώς ο λόγος Φ καθορίζει τη θέση του αφαλού (Χρυσή Τομή) στον Φαραώ.

Γ. Το *Σχήμα 8* εικονογραφεί το λανθάνοντα λόγο, ο οποίος καθορίζει τη θέση της κόμης της θεάς και του διαδήματος του Φαραώ. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τοποθετημένα, αναφορικά προς ένα «αμφίπλευρο» Χρυσό Τετράγωνο, που έχει την αναλογία 1: $\sqrt{5}$.

Δ. Το *Σχήμα 9* δείχνει ένα ακόμα, μεγαλύτερο τετράγωνο $\sqrt{5}$, πάνω στη βάση των διπλών τετραγώνων των *Σχημάτων 5* και *6*.

Ε. Στο *Σχήμα 10* έχουμε το συνδυασμό των δύο προηγούμενων γεωμετρικών υπολογισμών, με τονισμένα τα περιβραχιόνια. Ο λόγος φ καθορίζει και διέπει τη θέση του καθενός από αυτά μέσα στη σύνθεση!

ΣΤ. Τα *Σχήματα 11* και *12* δείχνουν την ακριβή αρμονική διαίρεση ενός τετραγώνου βάσει του λόγου φ . Ο λόγος φ καθορίζει τη θέση των περιβραχιονίων. Στο *Σχήμα 12* το τετράγωνο αυτό επικεντρώνεται στο *ανκ* που κρατά ο Φαραώ. Το *ανκ* είναι το αιγυπτιακό ιερογλυφικό σύμβολο, για την αναδιπλούμενη αρχή της ζωής!

Το Νόημα του Ανάγλυφου

Το συγκεκριμένο ανάγλυφο, λοιπόν, που διέπεται από τη γεωμετρική αρχή του Φ , δεν είναι ούτε μοναδικό ούτε τυχαίο. Είναι απλώς τυπικό δείγμα μιας διαδεδομένης πρακτικής και παραδόσεως, που πρέπει να σημειώσουμε ότι πολύ σπάνια έτυχε της προσοχής των επαγγελματιών αιγυπτιολόγων.

Στους πολύ αρχαίους χρόνους, γραφείς, καλλιτέχνες, ιερείς, και ναοδόμοι εφάρμοζαν στην εργασία τους τις μορφοποιούς γεωμετρικές αρχές, στη φύση των οποίων είχαν αυτονόητα μυηθεί.

Δεδομένου ότι μια τέτοια μύηση-εκπαίδευση δεν είναι κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι απορίας άξιο που η παλιά παράδοση, στο μεγαλύτερο μέρος της και από πολλές απόψεις, αγνοείται από τους σημερινούς αρχαιολόγους.

Το ανάγλυφο που εξετάσαμε, χρονολογούμενο κάπου 3.300 χρόνια πριν, είναι σαφώς συγκροτημένο βάσει του κανόνα των 19 τετραγώνων. Όμως ο τετραγωνισμός σε 19 μέρη δεν είναι αληθινός κανών αναλογίας, αλλά ένα είδος κανονικού «τυφλοσούρη», που η χρήση του ήταν συνηθισμένη στην αιγυπτιακή τέχνη.

Η αληθινή ανα-λογία συνεπάγεται τη χρήση του λόγου, και ένας από τους πιο δυναμικούς λόγους είναι η Χρυσή Τομή, που αντανakλάται στη διαδικασία της αναδιπλούμενης ζωής.

Οι σπουδαστές της γεωμετρίας κάνουν διάκριση μεταξύ των αρχών της στατικής και της δυναμικής συμμετρίας (βλ. Jay Hambidge, *The Elements of Dynamic Symmetry* και κυρίως τη μελέτη του Robert Lawlor, *Sacred Geometry: Philosophy and Practice*).

Ο τετραγωνισμός είναι χρήσιμος μεν, αλλά στατικός. Η αναλογία φ είναι δυναμική κι έχει την ικανότητα να ζωοποιεί το αντικείμενό της. Παρατηρώντας, λοιπόν, το ανάγλυφό μας μ' αυτόν τον τρόπο, μας ανοίγεται ένα παράθυρο στην αληθινή φύση του αρχαίου αναλογικού κανόνα.

Μας αποκαλύπτεται επίσης και το τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται στην επιστήμη του «ζωντανέματος» των αγαλμάτων. Το τετραγωνικό πλέγμα αντιπροσωπεύει το σώμα, την πρώτη ύλη της συνθέσεως. Ο λόγος φ είναι η ζωοποιός αρχή που της δίνει ζωή.

Το σύμπαν είναι η αρμονική ένωση πνεύματος και ύλης. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι προβάλλουν αυτήν τη γνώση στην τέχνη της ναοδομίας τους. Στο Σχήμα 12, μπορούμε να δούμε ότι η γεωμετρία του φ μοιάζει να εκπορεύεται από το *ανκ*, το σύμβολο της ζωής.

Η εντύπωση αυτή ενισχύεται περισσότερο, με τις γραμμές στην τελετουργική ποδιά του Φαραώ που συγκλίνουν προς το σύμβολο αυτό, σαν να πηγάζουν από εκεί. Μπορούμε, επομένως, να συμπεράνουμε ότι οι Αιγύπτιοι είχαν πλήρη συνείδηση της σχέσεως ανάμεσα στο λόγο φ και στα πρότυπα της αναδιπλούμενης ζωής.

Μια Χαμένη Γνώση;

Η αρχαία τέχνη, στις πιο υψηλές και σημαντικές στιγμές της, ενσωμάτωσε τα επιστημονικά επιτεύγματα και αναπαρήγαγε μια κοσμοθεωρία πολύ πιο περιεκτική απ' όσο μπορούν να φαντασθούν οι περισσότεροι άνθρωποι στο σύγχρονο κόσμο μας. Η αρχαία αφαιρετική εικαστική τεχνοτροπία, άλλωστε, διέπεται επίσης από μια μαγική διάσταση.

Όλος ο βίος και η πολιτεία της αρχαίας Αιγύπτου, για παράδειγμα, ήταν δομημένος γύρω από το ναό και την επίκληση των θεών. Και ο Φαραώ είχε το δικό του συμβολικό ρόλο μέσα στο πλαίσιο της αιγυπτιακής «πολιτιστικής αλχημείας»: Θεωρούταν ως η προσωποποίηση του Ιδανικού Ανθρώπου, *η ανθρωπότητα καθ' ομοίωση του Θεού*. Η ερμητική γραφή του 2ου αιώνα, εξηγεί:

Άνθρωπος, ο οποίος, δυνάμει τού εντός του Νου, δια του οποίου συγγενεύει προς τους θεούς, έχει προσκολληθεί σε αυτούς με ευσεβή αφοσίωση, κατακτά τη θέωση...

Για λόγους τέτοιας τάξεως, ω Ασκληπιέ, ο άνθρωπος είναι μέγα θαύμα – ζώον άξιο της λατρείας και του σεβασμού μας. Ο άνθρωπος παίρνει τις ιδιότητες θεού, σαν να ήταν θεός και ο ίδιος ...

Ασκληπιός, 5-6

Επίλογος

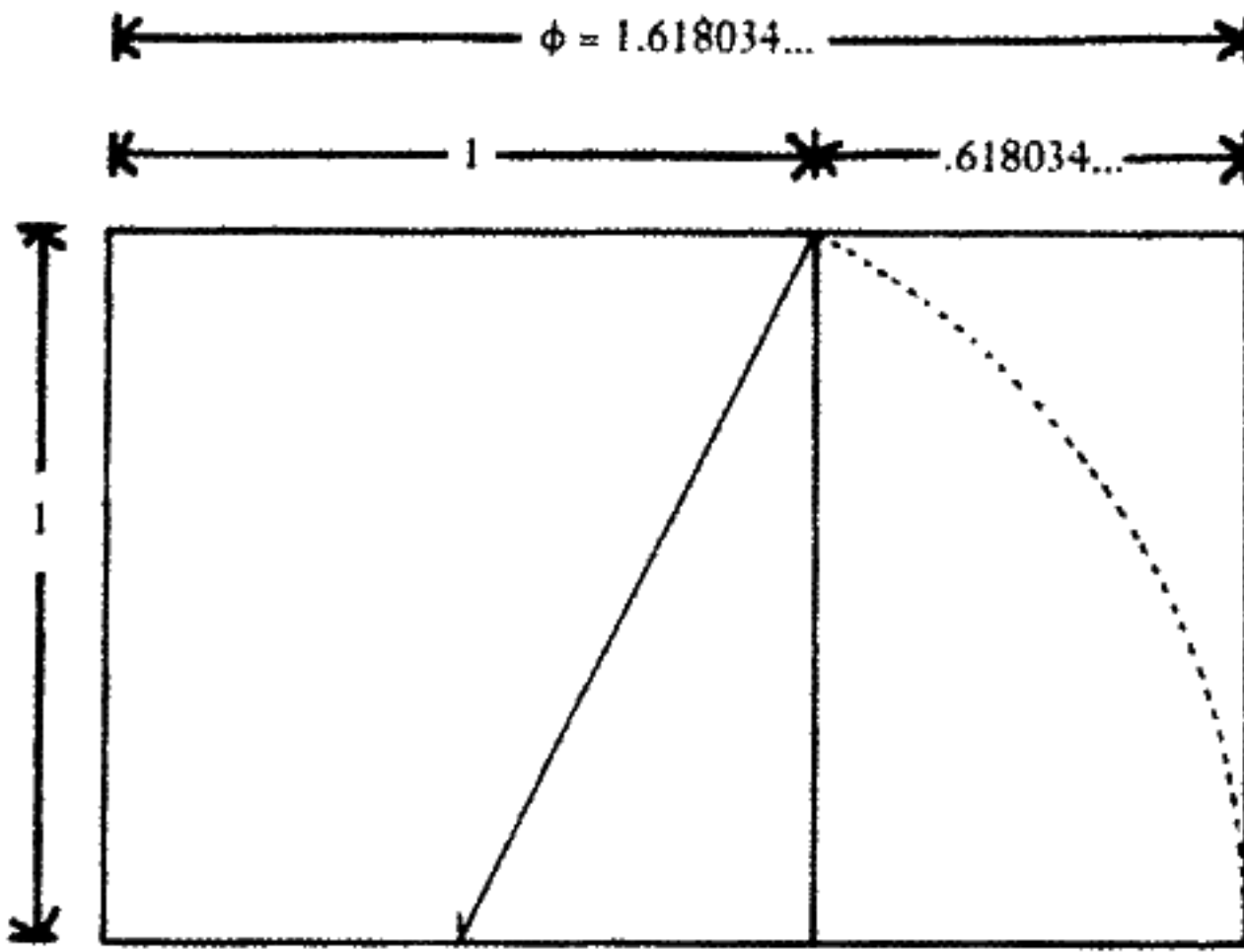
Στο ανάγλυφο που εξετάσαμε, ένας θεός κοιτάζει στα μάτια έναν θνητό. Ο θνητός συναντά τον θεό. Ο θεός, με μια χειρονομία δεκτική, καλωσορίζει τον θνητό. Ο Φαραώ έχει γίνει θεός και δεν είναι πλέον θνητός. Θεός και θνητός συμπλέκονται έτσι αμοιβαία, γίνονται ο ένας το αντικαθρέφτισμα του άλλου, κι ο καθένας τους αντικαθρέφτισμα της μίας και μοναδικής ζωής.

Η αμοιβαία σχέση αυτή μεταξύ θείου και ανθρώπινου κόσμου –η αλληλοδιείσδυση πνεύματος και ύλης– είναι ο λόγος που οί Έλληνες παρίσταναν τους θεούς με μορφή ανθρώπινη. Όπως έγραφε ο Ηράκλειτος, «αθάνατοι θνητοί, θνητοί αθάνατοι, ζώντες τον εκείνων θάνατον, τον δε εκείνων βίον τεθνεώτες» (Οι αθάνατοι γίνονται θνητοί, οι θνητοί αθάνατοι, ζώντας αυτοί μέσα στο θάνατο εκείνων, και πεθαίνοντας μέσα στη ζωή τους).

Η αληθινή τέχνη έχει πάντοτε τις ρίζες της σε ένα *ιερό όραμα της ζωής*, που έρχεται να επιβεβαιώσει το θείο ρόλο της ανθρωπότητας ως ζωντανής εικόνας του Θεού. Μόνο μέσα από το φαινόμενο της ανθρωπότητας, η συνείδηση ή ο Νους, το μυστηριακό Φως της Φύσεως, μπορεί να αναγνωρίσει την ύπαρξη και το νόημά του.

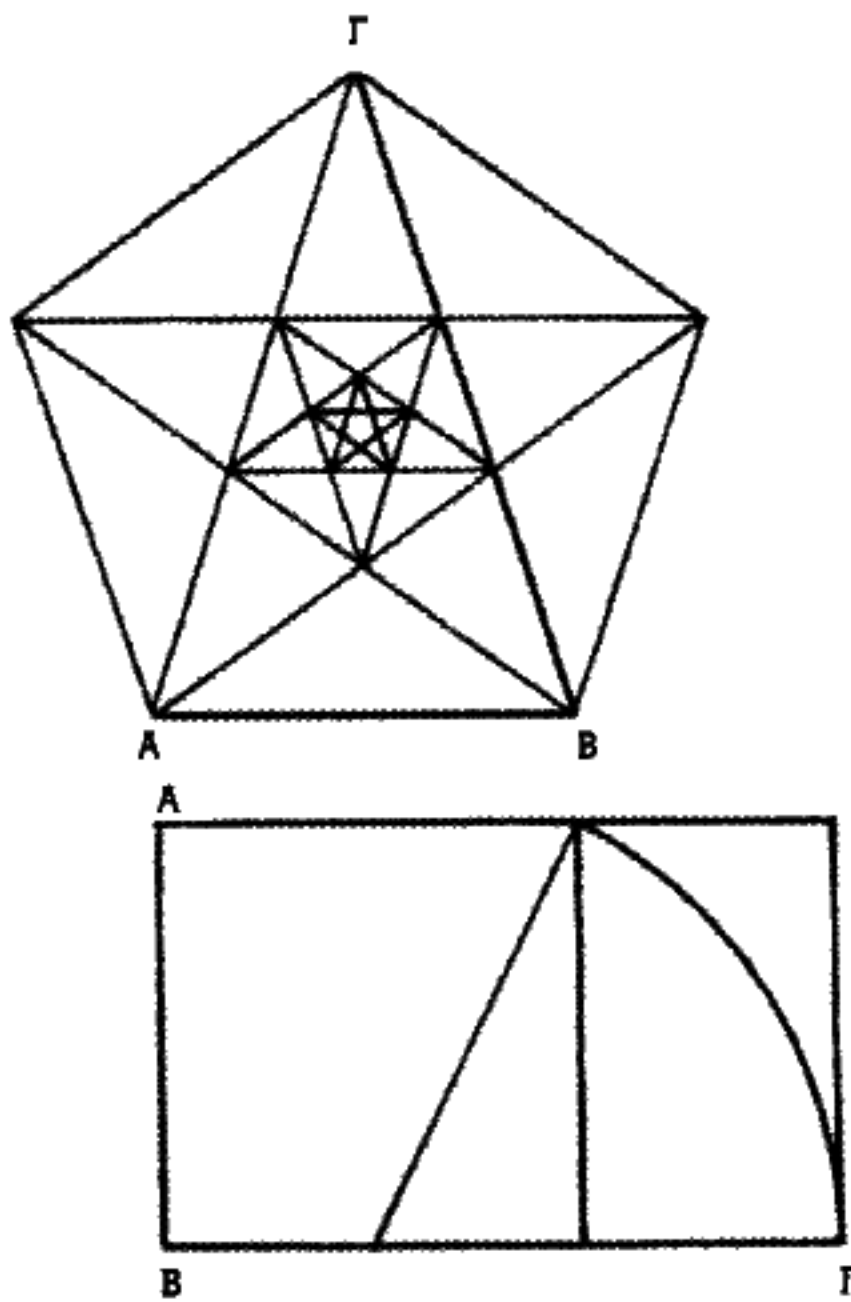
Έτσι, η παραδοσιακή κοσμοθεώρηση αντιλαμβάνεται την ανθρωπότητα ως τον κεντρικό άξονα ενός αλχημικού δράματος, που συντελείται σε συμπαντική κλίμακα. Μέσω της δημιουργικότητας, της αρμονίας, και της τέχνης, η ύλη μεταμορφώνεται σε πνεύμα.

Μέσ' απ' αυτές, ο άνθρωπος επιβεβαιώνει την ουσιαστική του φύση ως δημιουργός φωτός και ζωής, και ως ο έσχατος μεσολαβητής μεταξύ όλων των φαινομενικών αντιθέτων.

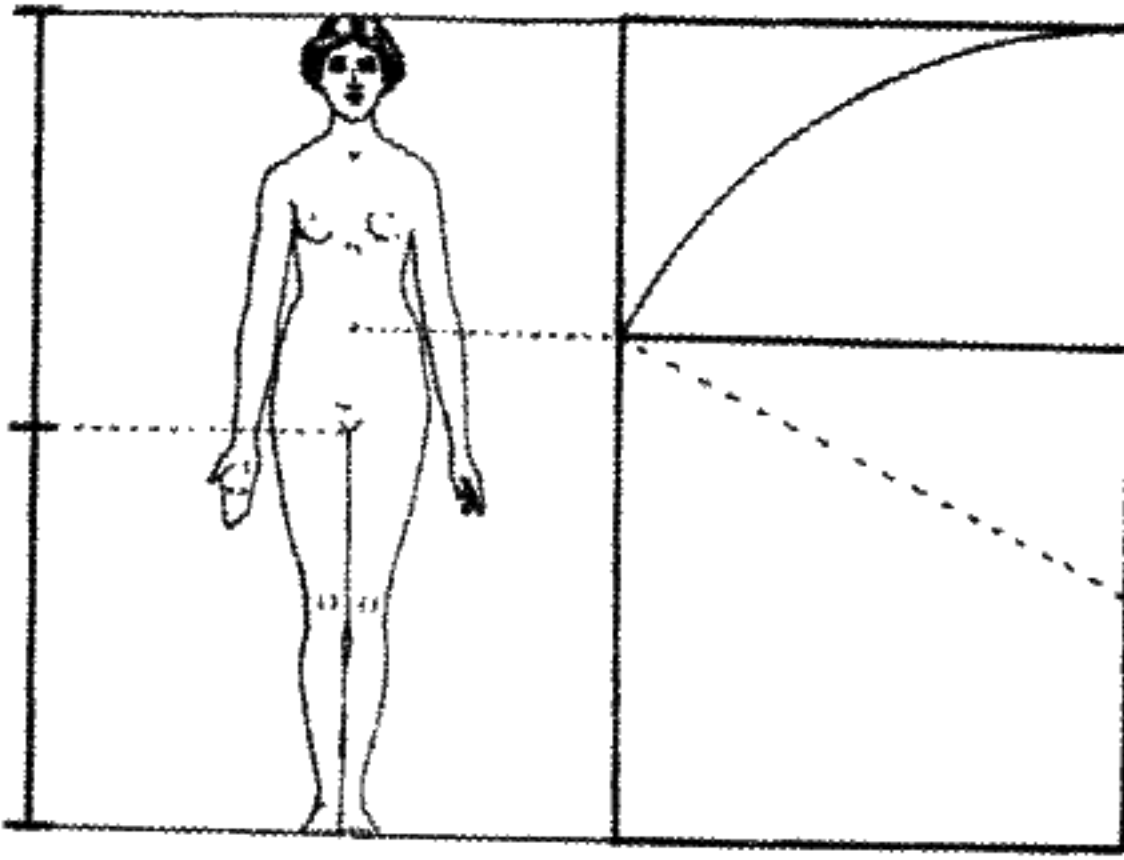
Σχήμα 1.

Η κατασκευή ενός Χρυσού Τετραπλεύρου από ένα τετράγωνο αναδεικνύει την αναλογία του Φ : 1,618034...

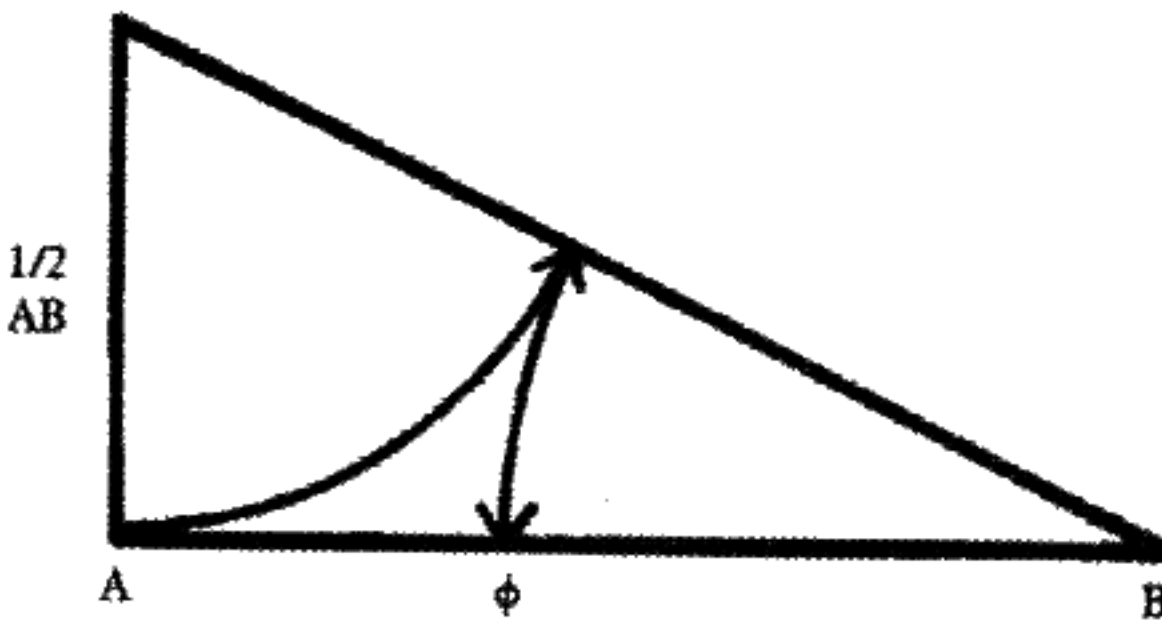

Σχήμα 2.

Το Φ ως ο Λόγος που διέπει το Πεντάγωνο
Εάν το μήκος $AB = 1$, τότε $B\Gamma = \Phi = 1.618034$

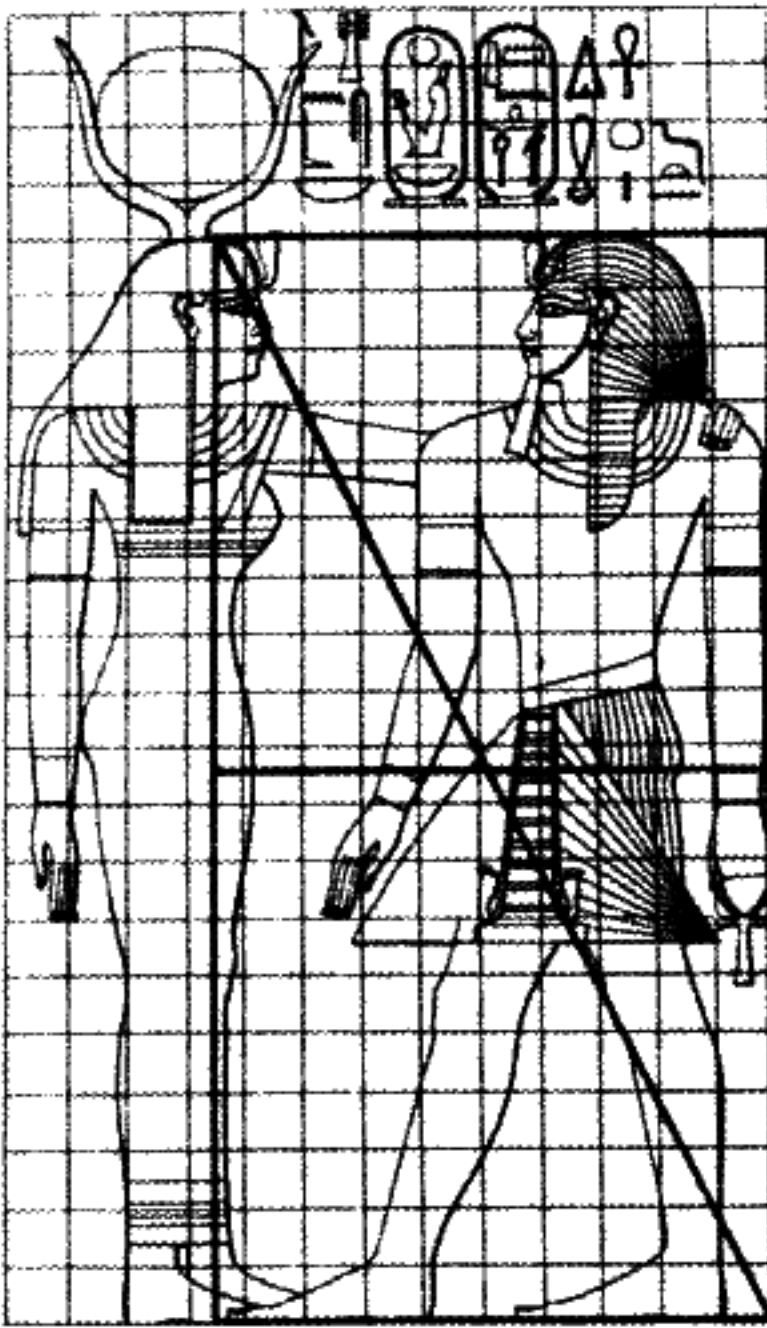

Σχήμα 3.
Το Φ και η θέση του αφαλού

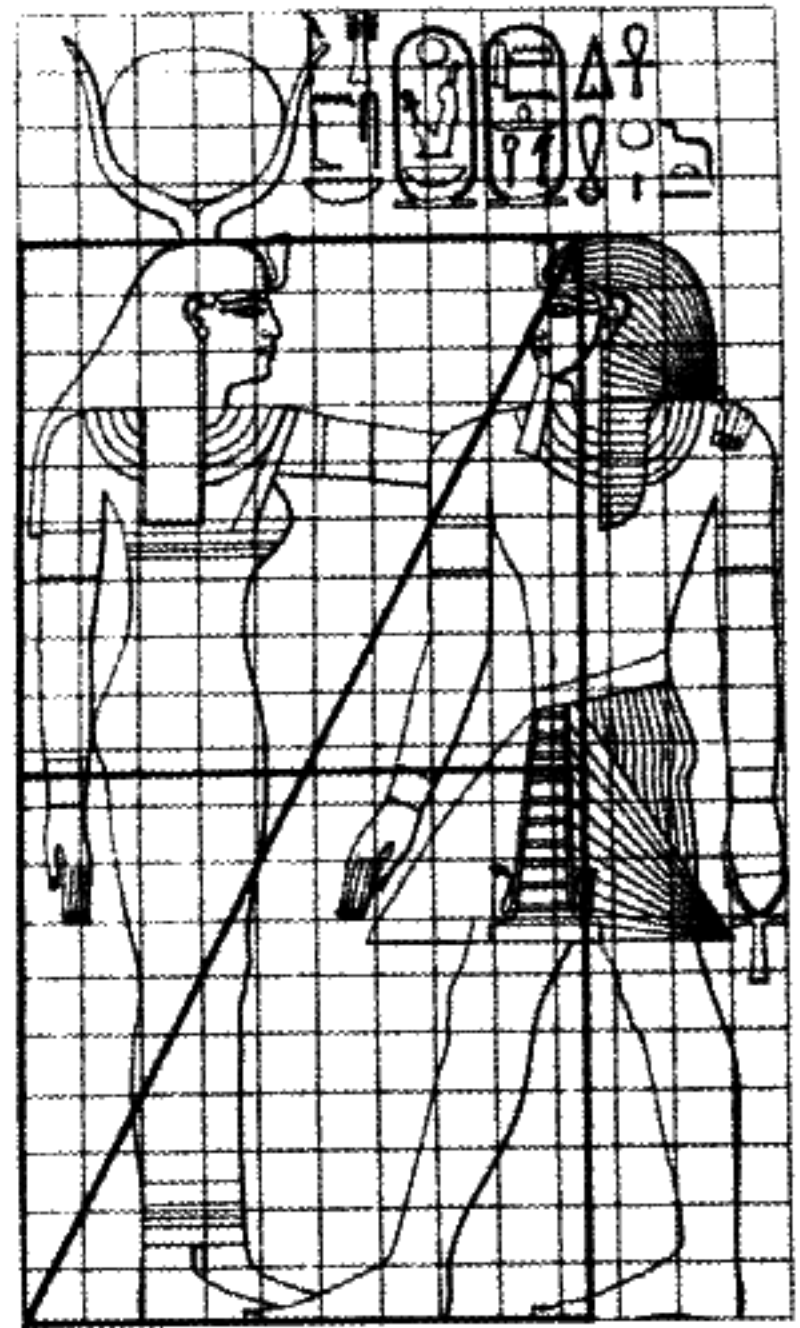

Σχήμα 4.

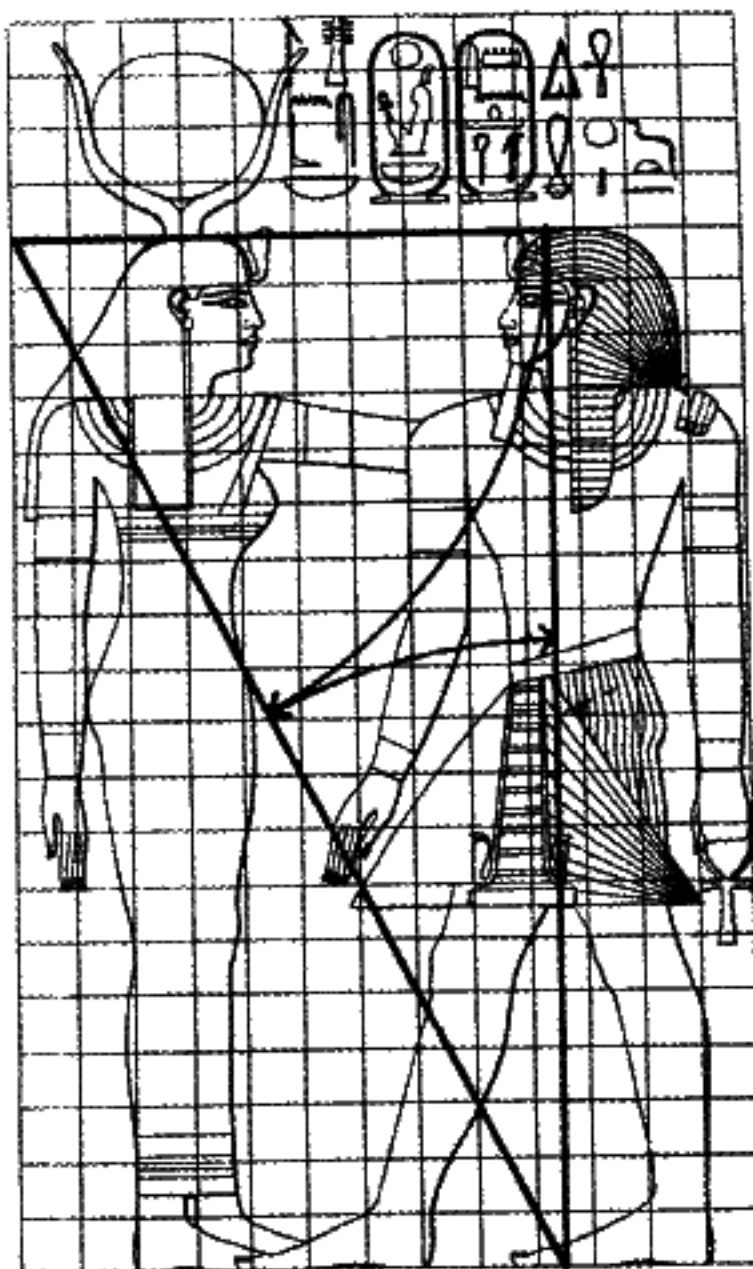
Τεχνική της διαιρέσως οποιασδήποτε ευθείας στο σημείο Φ
 Για να διαιρέσουμε μια ευθεία AB στο σημείο Φ , φέρουμε μια κάθετη μήκους $\frac{1}{2}AB$ στο άκρο της ευθείας, και την ενώνουμε με το αντίθετο άκρο.
 Εάν σύρουμε το διαβήτη όπως στο σχήμα, το τόξο που θα διαγράψουμε με ακτίνα την κάθετη τέμνει την AB στο σημείο Φ , όπου ο λόγος $A\Phi$ προς ΦB είναι ίδιος με το λόγο ΦB προς AB .

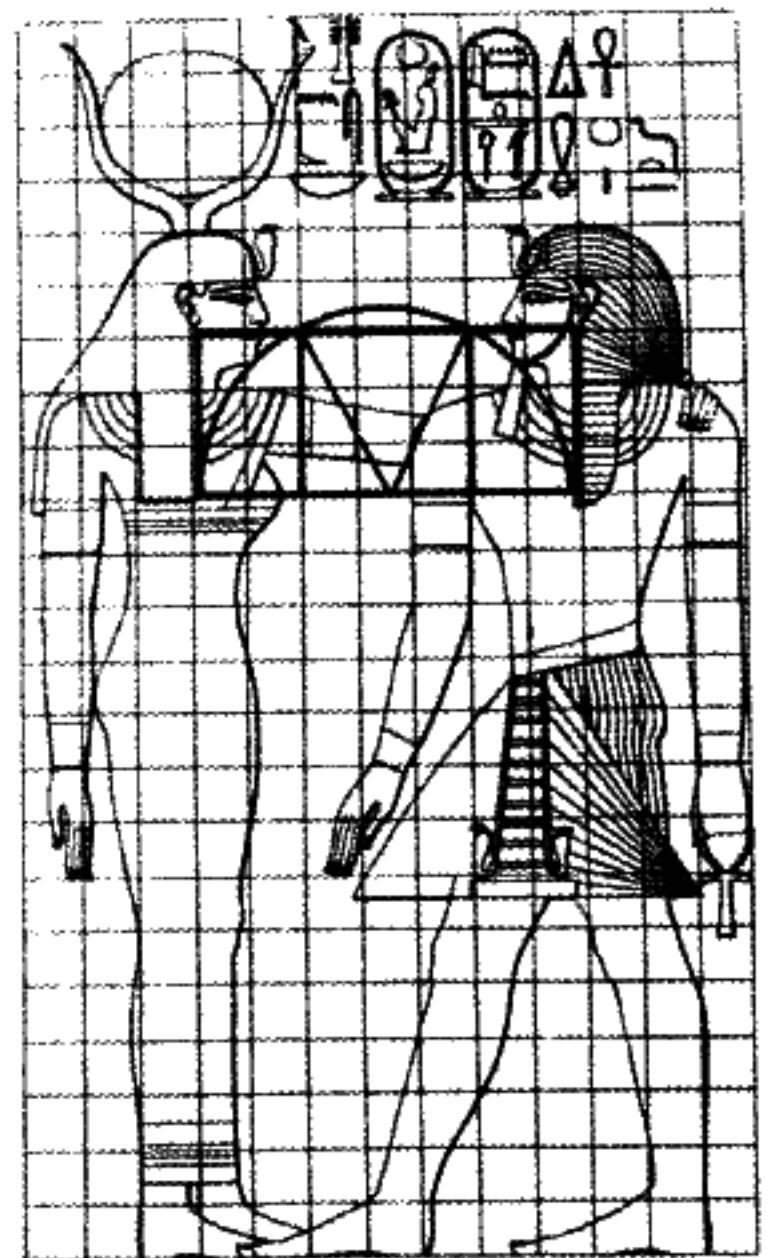
Σχήμα 5.

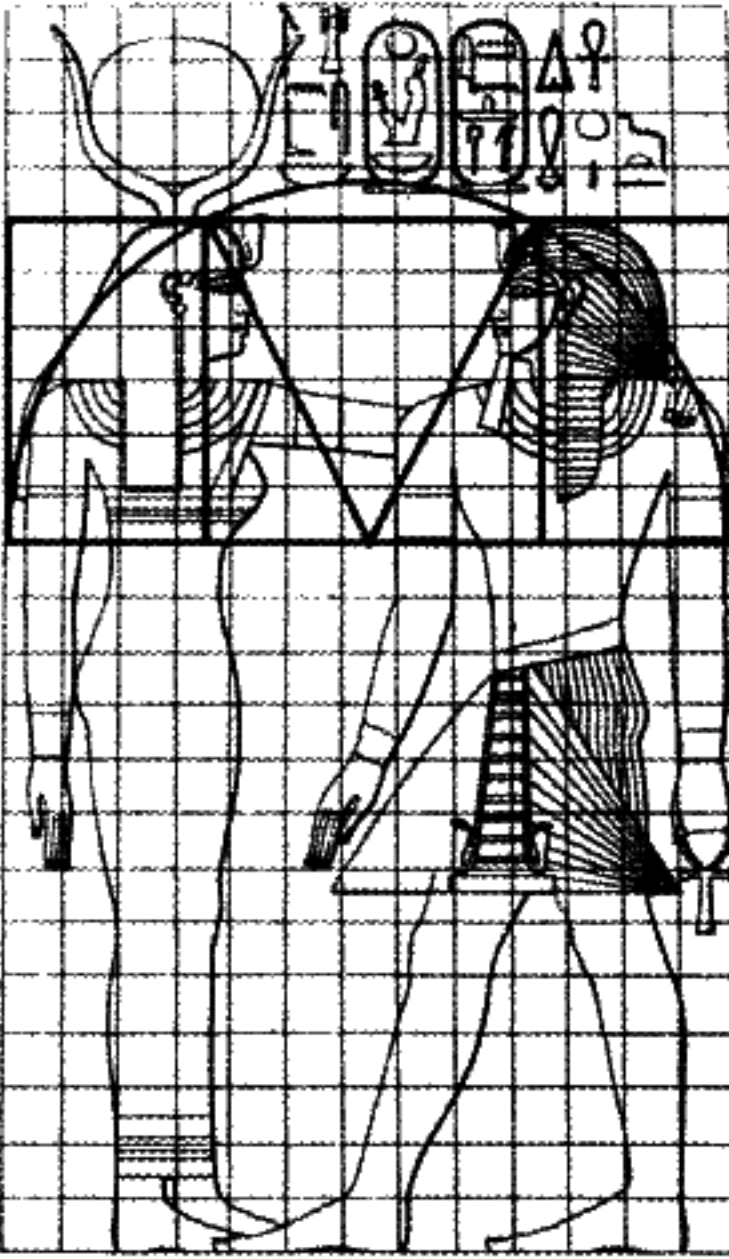
Σχήμα 6.

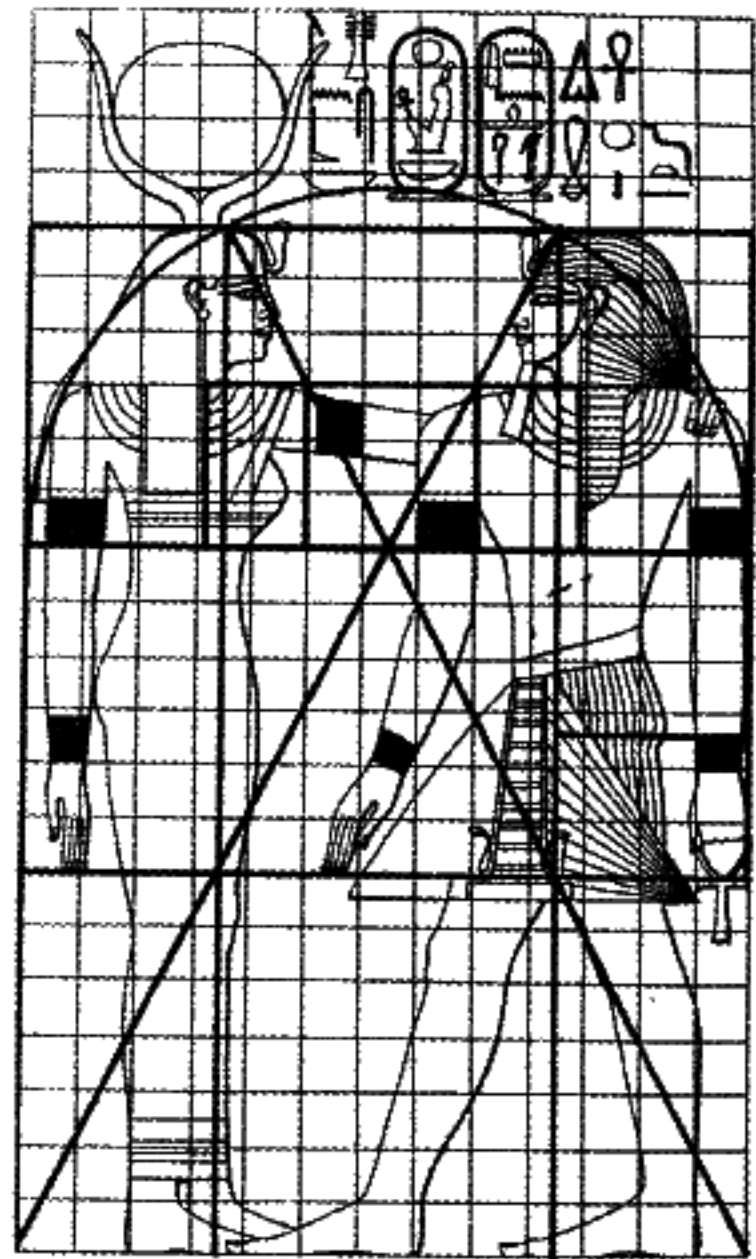
Σχήμα 7.

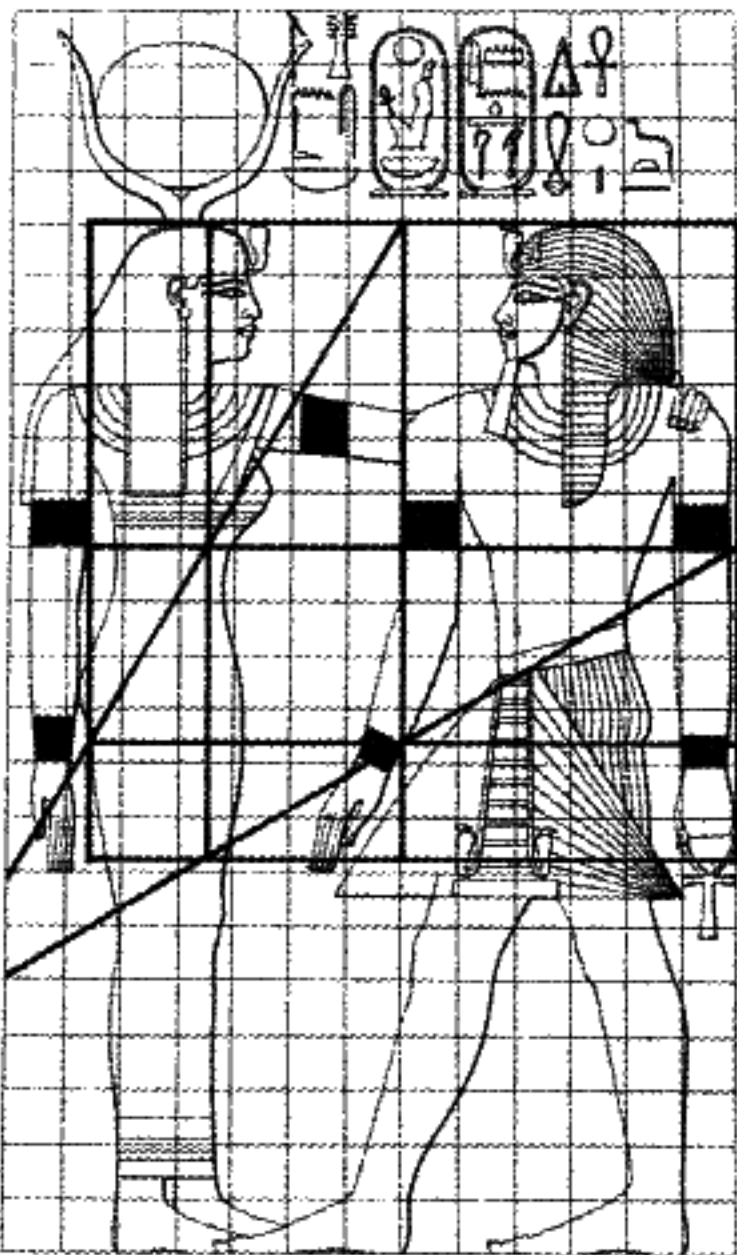
Σχήμα 8.

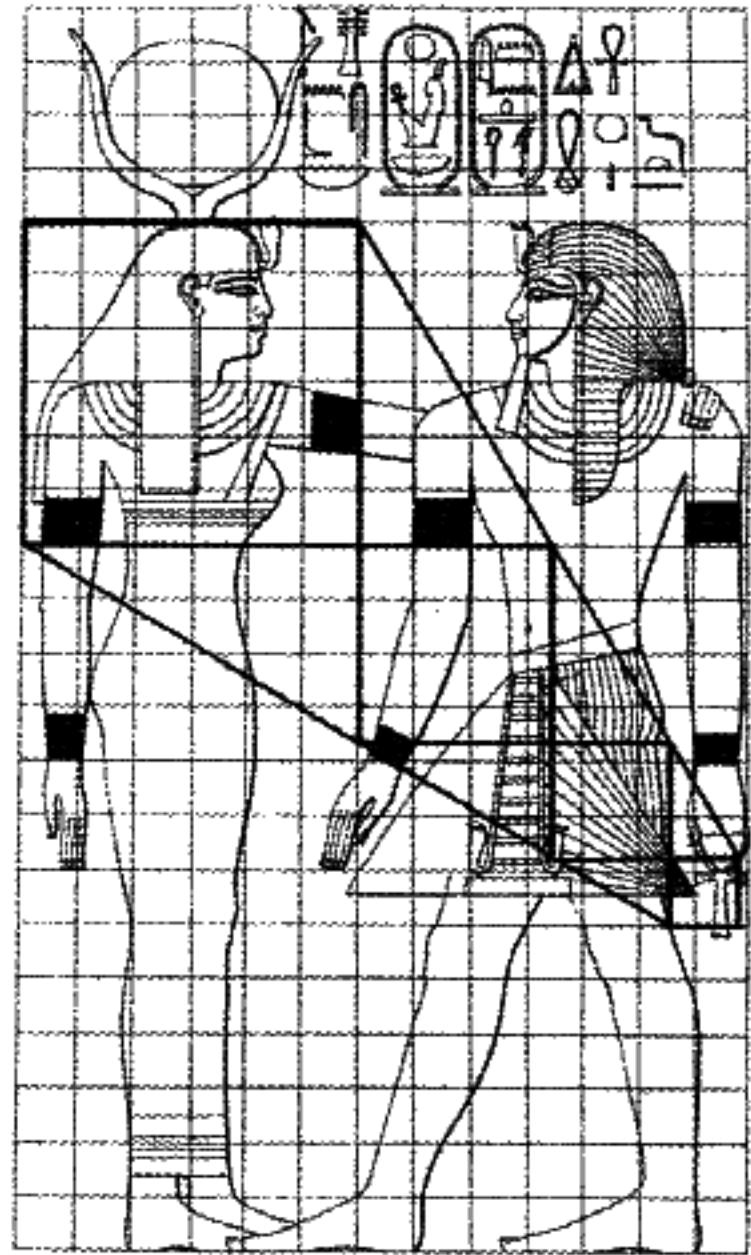
Σχήμα 9.

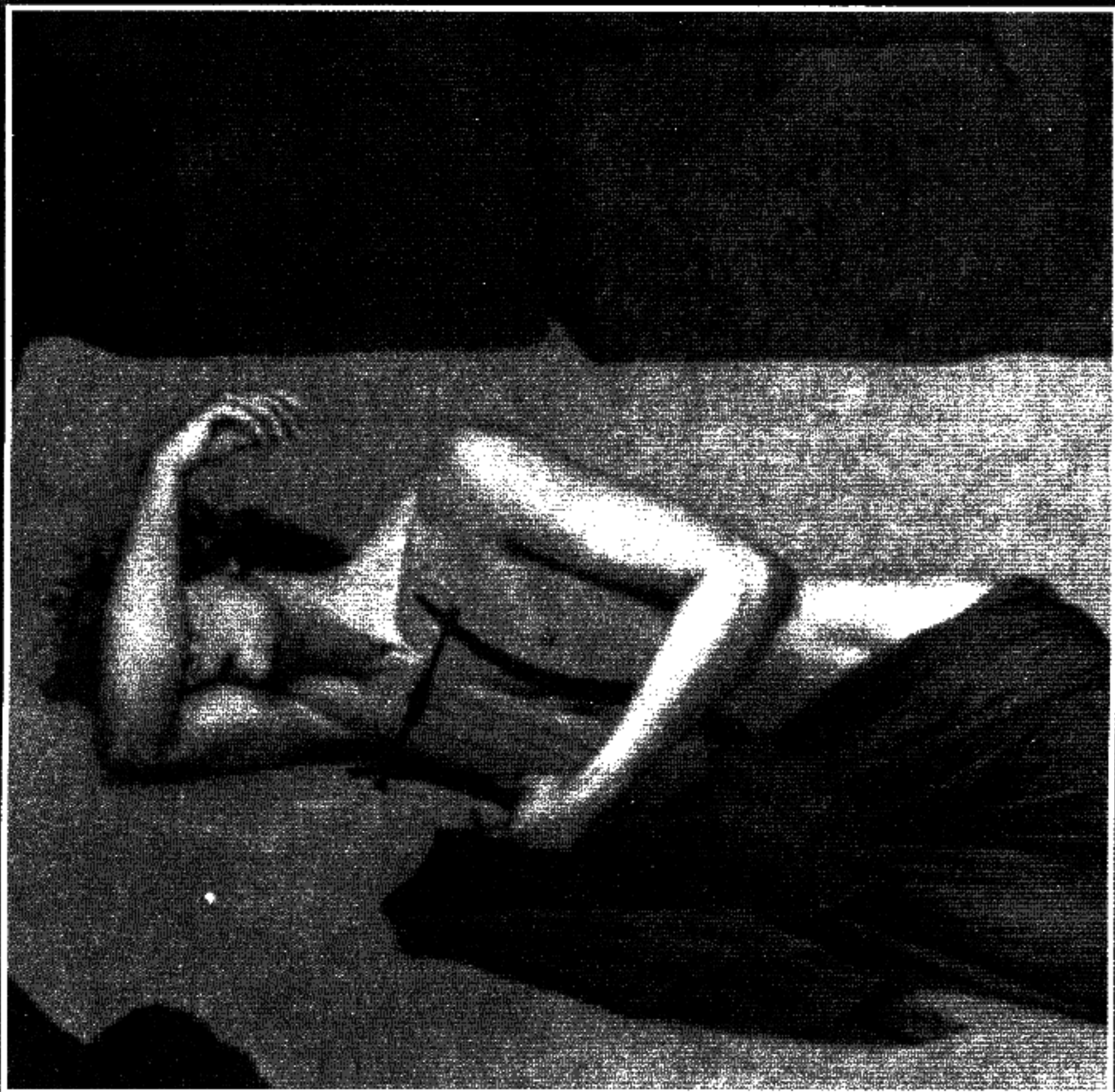
Σχήμα 10.

Σχήμα 11.

Σχήμα 12.

Άγγελος Βιαννίτης

Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΗΧΟΥ

Σήμερα είναι γνωστό ότι η μουσική και συγκεκριμένοι ήχοι, μπορούν να μας θεραπεύσουν, να μας βοηθήσουν ώστε να ισορροπούμε σωματικά και ψυχικά, αλλά και να λειτουργήσουν ως σύνδεσμος με την Ανώτερη Δύναμη. Να λειτουργήσουν δηλαδή κατά ένα θαυματουργό τρόπο...

Τι σημαίνει όμως η λέξη μουσική; Σύμφωνα με τον Fabre d' Olivet:

Η λέξη *μουσική* προέρχεται από τη λέξη *μούσα*, η οποία με τη σειρά της προέρχεται από τα αιγυπτιακά και την ελληνική κατάληξη «-ική». Η αιγυπτιακή λέξη *mas* ή *mous* σημαίνει τη γέννηση ή την ανάπτυξη από μια αρχή. Με άλλα λόγια την εκδήλωση ή το πέρασμα σε δράση κάτι που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν σε μια κατάσταση εν δυνάμει. Συντίθεται από τη ρίζα *ash*, που χαρακτηρίζει τη συμπαντική, προαιώνια αρχή, και τη ρίζα *ma*, που εκφράζει όλα αυτά που δημιουργεί, αναπτύσσει, εκδηλώνει η πρωταρχική αρχή, και παίρνουν μια εξωτερική μορφή. Η ρίζα *as* σηματοδοτεί σε αναρίθμητες γλώσσες την ενότητα, το Ανώτατο Ον, τον Θεό, ενώ η ρίζα *ma* τη γονιμότητα και εντέλει τη «μητρική» αρχή.

Έτσι η ελληνική λέξη *Μούσα* αναφέρεται σε κάθε ανάπτυξη από μια αρχή, σε κάθε σφαίρα δραστηριότητας όπου το πνεύμα περνάει από τη δυνατότητα στη δράση, επενδυόμενο μια λογική μορφή.

Ο Κβαντικός Παλλόμενος Κόσμος

Η επιστημονική θεώρηση και αντίληψη για τη δομή και τη φύση της πραγματικότητας άλλαξε ριζικά τον προηγούμενο αιώνα. Το μηχανιστικό και απόλυτα αιτιοκρατικό σύμπαν που περιέγραφε η Φυσική δέχτηκε τότε δυο ισχυρά πλήγματα:

Η πρώτη ανατροπή των μέχρι τότε αντιλήψεων είχε ως ορόσημο την εργασία του Αϊνστάιν, που κατέρριψε μια για πάντα τις απόλυτες έννοιες χώρου και χρόνου και απέδειξε το βαθύ συσχετισμό μεταξύ ύλης και ενέργειας.

Η δεύτερη μεγάλη ανατροπή ήταν η ίδια η Κβαντική Θεωρία που, μεταξύ άλλων, λέει ότι φυσικά γεγονότα και αντικείμενα που παρουσιάζονται στην ανθρώπινη

αντίληψη σαν ξεχωριστά μεταξύ τους, στην πραγματικότητα συνδέονται με τρόπους που υπερβαίνουν τους περιορισμούς του χωροχρόνου.

Η κβαντική επανάσταση στην επιστημονική σκέψη υποδεικνύει ένα ζωντανό, ενεργειακό σύμπαν, που τα στοιχεία του αλληλοσυνδέονται και αλληλεπιδρούν, ανταλλάσσοντας ενεργειακές πληροφορίες.

Ο κβαντικός κόσμος των υποατομικών σωματιδίων, που είναι και η βάση της δομής της πραγματικότητας που αντιλαμβάνονται οι ανθρώπινες αισθήσεις, είναι κόσμος που συνεχώς δονείται και ανταλλάσσει πληροφορίες.

Τα πάντα συνεπώς είναι δόνηση, κραδασμός ή ταλάντωση της ενέργειας, σε διαφορετικά πεδία και επίπεδα. Σε ένα επίπεδο συχνοτήτων, αντιλαμβανόμαστε τους κραδασμούς σαν φως, σε ένα άλλο σαν ήχο, σαν ηλεκτρομαγνητική ταλάντωση, σαν πυκνή ύλη κ.ο.κ.

Αυτή η αντίληψη του δονούμενου σύμπαντος όχι μόνο συνάδει, αλλά και συμφωνεί απόλυτα με αυτό που μεταφέρεται σαν Γνώση, μέσα από εσωτερικές διδασκαλίες και παραδόσεις. Ο αείμνηστος Πέτρος Γράβιγγερ έγραφε:

Η παλμική δόνησις, όπως εκτίθεται στα επιστημονικά συγγράμματα, είναι προϊόν βαθύτατης μελέτης του φαινομένου τούτου επί της ύλης, ενώ η απόκρυφος διδασκαλία, χωρίς να αντιφάσκει προς τα επιστημονικά ταύτα δεδομένα, ευρύνει το πεδίο ερεύνης της επί των ανωτέρων της ύλης καταστάσεων και εφαρμόζει τους ίδιους νόμους επί λεπτότερων πεδίων.

Ο Δημιουργός Ήχος

Η δόνηση είναι η βάση ολόκληρου του εκδηλωμένου κόσμου, αλλά και η απαρχή της δημιουργίας. Αυτό που επιβεβαιώνεται τώρα από την επιστημονική σκέψη είναι κάτι που θεωρούσαν ως ολοφάνερη αλήθεια οι σοφοί και οι μύστες, εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Εν αρχή ην ο Λόγος και ο Λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος. Ούτος ην εν αρχή προς τον Θεόν. Πάντα δι' αυτού εγένετο, και χωρίς αυτού εγένετο ουδέν εν ο γέγονεν.

Κατά Ιωάννην, Α', 1-3.

Αυτό θα μπορούσε να είναι και μια τέλεια περιγραφή της ινδουιστικής έννοιας του Ιερού Ήχου AUM, μέσα από τον οποίο ο Θεός εκδηλώνεται σαν φυσικός κόσμος. Είναι κατανοητό φυσικά, ότι ο Λόγος-Ήχος δεν αναφέρεται περιοριστικά στο φάσμα των δονήσεων που γίνονται αντιληπτές από το ανθρώπινο αυτί (16 - 24.500 Hz) και δημιουργούν την ακουστική εμπειρία, αλλά στη θεμελιώδη ιδιότητα της αέναης κίνησης της ενέργειας.

Μιλάμε λοιπόν για μια αρχική δόνηση, μέσω της οποίας το Πνεύμα προβάλλεται και μορφοποιείται σαν νους, ενέργεια και υλικό σώμα. Αυτή η μία πρωταρχική δόνηση είναι ο αυτοδημιουργούμενος ήχος, που ρέει από τη Σιωπή.

Η πορεία της τελείωσης του ανθρώπου δεν είναι παρά η πορεία για την αλλαγή της συχνότητας των κραδασμών του, μια πορεία εναρμόνισης και συντονισμού της προσωπικής δόνησης του ατόμου με τη θεϊκή ενέργεια (ίσως μια πορεία επιστροφής στην αρχική Σιωπή...)

Το Άγιο Πνεύμα είναι μια απίστευτα γρήγορη δόνηση ενέργειας, που υπάρχει πάντα κι ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να μπορεί να συντονιστεί μαζί του, ανεβάζοντας τις δονήσεις της ύπαρξής του από τις χαμηλότερες στις υψηλότερες, από τις χονδροειδείς στις λεπτότερες και από τις αργές στις πιο γρήγορες.

Η ελληνική σκέψη γνωρίζει αυτή τη δημιουργό ιδιότητα του Ήχου και –πολύ πριν από τον Πυθαγόρα που με το «μονόχορδόν» του και τη *Μουσική των Σφαιρών* μετέφρασε σε μαθηματικές αναλογίες τη συμπαντική νομοτέλεια– εξέφρασε αυτή την ιδέα μέσα από τη μυθολογία.

Ο Ορφέας, στην αργοναυτική εκστρατεία, χρησιμοποιεί τους ήχους της λύρας του για να κατευθύνει αρμονικά την Αργώ και για να κινεί τους βράχους. Ο Αμφίωνας, γιος της Αντιόπης και του Δία, γνώριζε πώς να εμψυχώνει τους λίθους με τη λύρα του και να τους καθιστά «οικοδομικούς».

Με αυτόν τον τρόπο, βοηθούμενος από τον αδελφό του Ζήθο, οικοδόμησε τα τείχη των Θηβών. Με ανάλογο τρόπο, παίζοντας τη λύρα του, ο Απόλλων οικοδομεί τα τείχη της Τροίας. Ο μουσηγέτης Απόλλων εκφράζει απόλυτα τη δημιουργό ιδιότητα του Ήχου, μια που, εκτός από θεός της μουσικής και της ποίησης, είναι και ο θεός της τάξης και της αρμονίας.

Όσο ο Ήχος δεν είναι μόνο δημιουργός, αλλά και καταστροφέας. Τα τείχη της Ιερικούς κατέρρευσαν κάτω από τους ήχους πνευστών μουσικών οργάνων. Στο ινδουιστικό πάνθεον, κατά τη νύχτα του Βράχμα, ο Σίβα χορεύει...

...διαχέοντας προς όλη την αδρανή ύλη παλμικές δονήσεις ήχου που την ξυπνούν. Έτσι η ύλη αρχίζει και αυτή να δονείται εμφανιζόμενη περίξ αυτού σαν φωτοστέφανος. Όταν οι καιροί φθάσουν στο απόγειο, πάντοτε χορεύων και προκαλών ανάλογες δονήσεις, ο Σίβα καταστρέφει όλες τις μορφές και όλα τα ονόματα.

Απέναντι στο Απολλώνιο πνεύμα της μουσικής που δημιουργεί τάξη, αρμονία αλλά και γονιμότητα (οι παιάνες, τα αγροτικά τραγούδια και οι επωδοί για τη γονιμοποίηση της γης απευθύνονται στον Αειγενέτη Απόλλωνα), αντιπαραβάλλεται το Διονυσιακό πνεύμα του ρυθμικού τυμπάνου, των αυλών που καλούν σε έκ-σταση, σε αποδόμηση της τάξης και της κρατούσας συμμετρίας.

Όλα αυτά αποσκοπούν στο βίωμα της υπέρβασης και της εμπειρίας μιας αρχέγονης και πρωταρχικής κατάστασης του εαυτού. Ο Απόλλων, λοιπόν, δομεί τα φαινόμενα και δημιουργεί όλο και περισσότερη τάξη από το χάος, ενώ ο Διόνυσος καταστρέφει τις παγιωμένες δομές και τα περιοριστικά όρια και μας επιστρέφει πίσω στην αρχή.

Ο Αένας Ήχος

Ο ανθρώπινος οργανισμός είναι ένας ενεργειακός κόμβος που συνεχώς ανταλλάσσει ενεργειακές πληροφορίες με τον κόσμο γύρω του. Είναι πομπός και δέκτης κραδασμών, σε διαφορετικά επίπεδα και σε διαφορετικές συχνότητες.

Το σώμα παράγει παλμούς και δονήσεις συγκεκριμένου φάσματος και πολλές απ' αυτές γίνονται αντιληπτές από τις αισθήσεις –λόγος, ομιλία, τραγούδι– ενώ άλλες μπορούν να καταγραφούν με επιστημονικά όργανα π.χ. καρδιογράφημα, εγκεφαλογράφημα κλπ.

Δεν υπάρχουν όμως μόνο οι σωματικές δονήσεις. Η συναισθηματική ενέργεια έχει τις δικές της δονήσεις και το κάθε συναίσθημα εκπέμπει ένα συγκεκριμένο παλμό. Το ίδιο και η νοητική ενέργεια, όπου κάθε σκέψη είναι ένα είδος δόνησης.

Ο κάθε άνθρωπος συνεπώς εκπέμπει τη δική του μουσική, συνεχώς και αδιαλείπτως, είτε έχει επίγνωση αυτού του γεγονότος είτε όχι. Εκτός όμως από δημιουργός δονήσεων είναι και δέκτης των παλμών του περιβάλλοντος και των άλλων ανθρώπων.

Οι δονήσεις που λαμβάνει είναι πάντα ανάλογες της προσωπικής του «μουσικής». Αυτό είναι απόρροια του σπουδαιότατου φαινομένου που ονομάζεται Συντονισμός (συνήχηση, ομοιοκραδασμός). Ίσως ο καλύτερος ορισμός του φαινομένου είναι ο νόμος του *Kirchoff* στην Οπτική:

Κάθε σώμα απορροφά τους παλμούς τους οποίους μπορεί να εκπέμψει. Όταν στο πιάνο διεγερθεί με το πλήκτρο, για παράδειγμα, η νότα Λα της 2ης οκτάβας, οι αντίστοιχες χορδές Λα –και μόνο αυτές– στις άλλες οκτάβες δονούνται εξ αιτίας της συνήχησης.

Με άλλα λόγια, έλκουμε ποιότητες δονήσεων ανάλογες με αυτές που εκπέμπουμε. Οι αρνητικές σκέψεις και συμπεριφορές παράγουν (εκλύουν) αρνητικά αποτελέσματα, ενώ αντίστοιχα οι θετικές πράξεις παράγουν θετικά αποτελέσματα. «Καλομελέτα κι έρχεται», λέει η λαϊκή σοφία, εκφράζοντας έτσι με πολύ απλό και ουσιαστικό τρόπο αυτόν τον κοσμικό νόμο.

Πολύ πριν αναγνωριστεί, μελετηθεί επιστημονικά και διατυπωθεί ως νόμος το φαινόμενο του συντονισμού, υπήρχε ως ενορατική γνώση από την αρχή της ανθρώπινης ιστορίας.

Η κατευναστική και θεραπευτική ιδιότητα συγκεκριμένων ήχων και της μουσικής ήταν γνωστή, και η χρήση ιερών ψαλμών, επικλήσεων και θεραπευτικών επωδών υπήρχαν σχεδόν σε όλους τους πολιτισμούς που διέγραψαν τον κύκλο τους σε αυτόν τον πλανήτη.

Ο Ήχος που Ισορροπεί

Η δύναμη των ήχων μπορεί να θεραπεύσει το σώμα και το νου, ή να διευρύνει τις δυνατότητες του ατόμου, αλλάζοντας τις προσωπικές του δονήσεις. Δεν είναι λοιπόν παράξενο που με το ένα ή το άλλο όνομα και με την εφαρμογή της μιας ή της άλλης μεθόδου, η χρήση των ήχων για σκοπούς θεραπείας ή προσωπικής ανάπτυξης υπάρχει από πάντα.

Σε μια προσπάθεια επιστημονικής τεκμηρίωσης της επίδρασης της μουσικής στον άνθρωπο, οι επιστήμονες μελέτησαν και μελετούν τον τρόπο που ο εγκέφαλος αντιλαμβάνεται τους ήχους και τη μουσική.

Η χρήση απεικονιστικών μεθόδων, όπως η τομογραφία εκπομπής ποζιτρονίων (PET) ή η μαγνητική αντίληψη, βοηθούν να κατανοήσουμε την επεξεργασία των ήχων από τον εγκέφαλο. Η ακρόαση της μουσικής διεγείρει ταυτόχρονα διαφορετικές πλευρές του εγκεφάλου.

Αν και η κύρια ακουστική περιοχή βρίσκεται στον κροταφικό λοβό, για την αντίληψη του τονικού ύψους, του ρυθμού, της μελωδίας και της χροιάς διεγείρονται κι άλλες περιοχές: Ο ρυθμός και η τονικότητα γίνονται αντιληπτά κυρίως από το αριστερό ημισφαίριο, η χροιά και η μελωδία κυρίως από το δεξί ημισφαίριο.

Σε έρευνα που έγινε για την επίδραση της μουσικής του Μότσαρτ στην ανθρώπινη ευφυΐα, αποδείχτηκε ότι η ακρόαση έργων του Μότσαρτ, κυρίως η *Σονάτα για πιάνο έργο K448* και το *Κονσέρτο για πιάνο Νο 23*, δημιουργούν ιδανικές συνθήκες:

Γεφυρώνουν με τον πιο ισορροπημένο τρόπο τις λειτουργίες των δύο ημισφαιρίων του εγκεφάλου, αλλά και συνολικά την εγκεφαλική λειτουργία, με το κώρο και τις εξωτερικές συνθήκες.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα έργα του Μότσαρτ ή και του Μπαχ λειτουργούν όχι μόνο σαν ένα είδος τροφής του μυαλού, αλλά και γενικότερης εξισορρόπησης της λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού.

Δεν είναι τυχαίο που η ανάλυση με ηλεκτρονικό υπολογιστή και η μελέτη των έργων των δύο μεγάλων συνθετών έδειξε κάποιες περίεργες ομοιότητες: Ιδιαίτερη έμφαση σε ορισμένους μουσικούς φθόγγους, στην περιοδικότητα με την οποία εμφανίζονται και στην έντασή τους.

Συγκεκριμένα, οι νότες Σολ 3 (συχνότητα 196 Hz), Ντο 5 (523 Hz) και Σι 5 (987 Hz), και στους δύο συνθέτες χαρακτηρίζονται συνήθως από περιοδικότητα ανά 10 έως 60 δευτερόλεπτα, με μεγαλύτερη (κατά μέσο όρο) ένταση από τις υπόλοιπες νότες.

Επίσης, είναι τεκμηριωμένο ότι η ακρόαση αυτών των συγκεκριμένων έργων δημιουργεί κάποιο είδος συντονισμού στον εγκέφαλο ανθρώπων που πάσχουν από επιληψία, μειώνοντας την εμφάνιση και την ένταση των επιληπτικών κρίσεων.

Ο Ήχος που Ανυψώνει

Πώς μπορούν όμως οι ήχοι να χρησιμοποιηθούν για την αφύπνιση των αρετών ή για πνευματική ανύψωση; Αυτό που φαίνεται εκ πρώτης όψεως μαγικό και μυστηριακό, δεν είναι παρά η πιο προσιτή και πρακτική μέθοδος εναρμόνισης με τις θεϊκές δονήσεις που ασκούν καθημερινά εκατομμύρια πιστοί.

Μιλάμε για τους *ψαλμούς*, που είτε γίνονται ομαδικά είτε μοναχικά, έχουν θαυμάσια και άμεσα αποτελέσματα στην ψυχοπνευματική μας υπόσταση. Ας δούμε μερικά από τα πλεονεκτήματα των ψαλμών:

1. Οι ψαλμοί επιδρούν στο ανθρώπινο ενεργειακό πεδίο και βοηθούν στην κυκλοφορία της βιοενέργειας, ξεμπλοκάροντας σωματικές και διανοητικές αγκυλώσεις, φέρνοντας ως αποτέλεσμα, αίσθημα αγαλλίασης και χαράς.

2. Ψάλλοντας, απελευθερώνουμε τις εντάσεις και τα αρνητικά συναισθήματα που έχουν την τάση να εκδηλώνονται σωματικά στο στήθος και στο ηλιακό πλέγμα, όπως ο φόβος, η αγωνία, η απόγνωση και ο θυμός.

3. Ορισμένες δονήσεις φωνηέντων, όπως τα Α, ΟΥ, Ο, Ι και το σύμφωνο Μ, έχει αποδειχτεί επιστημονικά ότι έχουν θεραπευτικές επιδράσεις σε συγκεκριμένα όργανα του σώματος, όπως το συκώτι και το πάγκρεας, τα επινεφρίδια και η καρδιά.

4. Ακριβώς όπως η ακρόαση στρατιωτικών εμβατηρίων αφυπνίζει μέσα μας συναισθήματα εθνικής υπερηφάνειας και αγωνιστική διάθεση και η ακρόαση ερωτικής μουσικής ξυπνάει ανάλογα συναισθήματα, έτσι και οι ψαλμοί, είτε τους ακούμε είτε τους τραγουδάμε, επειδή απευθύνονται στο Θείο, αφυπνίζουν μέσα στον άνθρωπο τις θεϊκές ιδιότητες και αρετές.

Οι ψαλμοί είναι θαυμάσιο όχημα ανύψωσης σε κατάσταση χαράς, αγάπης και ευγνωμοσύνης για τον Θεό.

Μολονότι όμως η χρήση υπέρηχων και υπόηχων για εφαρμογές ενός μεγάλου φάσματος που αρχίζει από τη καλάρωση και τη θεραπεία ασθενειών, μέχρι την κατασκευή υπερόπλων είναι μέσα στις τεχνολογίες αιχμής, ο τομέας αυτός χρειάζεται να ερευνηθεί πολύ περισσότερο.

Είμαστε ακόμα σε νηπιακό στάδιο, όσον αφορά τον ακριβή καθορισμό της επίδρασης των ήχων και της μουσικής στο πολύπλοκο σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού και ειδικότερα στις υψηλότερες ψυχικές και νοητικές του λειτουργίες.

Όταν η βιωματική γνώση χιλιάδων ετών έχει αποδείξει προ πολλού πως η μουσική και οι ήχοι αναπτύσσουν και εξευγενίζουν τον άνθρωπο στο σύνολο της ψυχοπνευματικής του υπόστασης, είναι καθήκον της επιστήμης να κατανοήσει πλήρως αυτή τη λειτουργία.

Να προβεί όμως σ' αυτό, χωρίς να εγκλωβιστεί στην εμμονή για ποσοτικά μετρήσιμα μεγέθη, που περιορίζει το ερευνητικό πεδίο, και χωρίς να μας στερήσει από συμπεράσματα που θα επιβεβαίωναν την πανάρχαια εμπειρία μας.

Οι Εσωτερικές Οκτάβες

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να δούμε τι λέει ο Γεώργιος Γκουρτζιέφ για τις εσωτερικές οκτάβες:

Η αντικειμενική μουσική βασίζεται όλη στις «εσωτερικές οκτάβες». Και μπορεί να επιτύχει όχι μόνο καθορισμένα ψυχολογικά αποτελέσματα αλλά και καθορισμένα υλικά αποτελέσματα. Μπορεί να υπάρχει μουσική που παγώνει το νερό... που να σκοτώνει έναν άνθρωπο ακαριαία. Ο Βιβλικός μύθος της καταστροφής των τειχών της Ιερικούς με μουσική, είναι ακριβώς ένας μύθος αντικειμενικής τέχνης. Η συνηθισμένη μουσική, οποιουδήποτε είδους, δεν γκρεμίζει τείχη, αλλά η αντικειμενική μουσική μπορεί... όπως και να χτίζει.

Στο μύθο του Ορφέα γίνονται νύξεις αντικειμενικής μουσικής... Η μουσική των γόητων φιδιών στην Ανατολή είναι μια προσέγγιση στην αντικειμενική μουσική, πολύ πρωτόγονη βέβαια. Τις περισσότερες φορές, πρόκειται απλώς για έναν πολύ μακρόσυρτο φθόγγο, που ελάχιστα ανεβοκατεβαίνει. Μέσα σε αυτό τον φθόγγο αναπτύσσονται συνέχεια εσωτερικές οκτάβες και μελωδίες από εσωτερικές οκτάβες, που δεν τις ακούει το αυτί, αλλά τις νιώθει το συναισθηματικό κέντρο.

Οι «Πέντε Δονήσεις» του Τζόζεφ Ριέλ

Ο Τζόζεφ Ριέλ, Αμερικανός ινδιάνικης καταγωγής, διευθύνει ένα κέντρο στο Γκολντ Χιλ του Κολοράντο που ονομάζεται *Πέντε Δονήσεις*. Αναπτύσσοντας ένα σύστημα ήχων που για πρώτη φορά του αποκαλύφθηκαν το 1983 σε μια μυστικιστική εμπειρία, συνδυάζει την ενεργειακή ποιότητα ενός χώρου με συγκεκριμένες δονήσεις φωνηέντων.

Σ' αυτήν την ενορατική εμπειρία τού δόθηκε, όπως λέει ο ίδιος, η μυστική γνώση της κραδασμικής ποιότητας πέντε φωνηέντων που ενώνουν τον άνθρωπο με το Μεγάλο Πνεύμα. Κάθε φωνήεν εκφράζει μια διαφορετική όψη του Θείου και αφορούν όλη την ανθρωπότητα, ανεξάρτητα από γλωσσική ιδιομορφία.

Ο Ριέλ υποστηρίζει ότι η εκφορά των φωνηέντων, με νοητική επικέντρωση στις ιδιότητες του Θείου που εκφράζουν, γειώνει αυτές τις ποιότητες μέσα στον άνθρωπο.

Συγκεκριμένα, τα φωνήεντα αυτά είναι:

1. ΑΗ (προφέρεται σαν ΑΑ): Καθαρισμός, εξαγνισμός, προετοιμασία για σύνδεση με το Θείο.

2. ΑΥΕ (Α-Ι Ι-Ε): Σχετικότητα, σύνδεση με το Όλον, κατανόηση της σχέσης του ανθρώπου με τους άλλους και τη σχετική του θέση στη δημιουργία.

3. ΕΕΕ: Νοητική καθαρότητα, κατανόηση αρχών και νόμων, επαφή με τη Θεία Σοφία.

4. ΟΗ (Ο Ο): Αθωότητα, αγνότητα αλλά και περιέργεια που αποτελεί κίνητρο για Γνώση.

5. Ο Ο Ο: Θεϊκή Παρουσία, ανύψωση πνεύματος.

Το σύστημα του Ριέλ περιλαμβάνει εκπαίδευση στη φωνητική και στις αρμονικές των ήχων, με ιδιαίτερη έμφαση στην εξάσκηση μιας συγκεκριμένης τεχνικής *overtoneing*, ώστε το ίδιο άτομο να μπορεί να παράγει δυο ή περισσότερες νότες ταυτόχρονα.

Όταν αυτά τα φωνήεντα εκφέρονται και ψέλνονται ομαδικά, δημιουργείται ιδιαίτερο φαινόμενο συντονισμού των δονήσεων, που γίνεται αισθητό σε συγκεκριμένα σημεία του σώματος, όπως η κορυφή του κεφαλιού, το ηλιακό πλέγμα και η βάση της σπονδυλικής στήλης.

Αυτό συμβαίνει διότι διεγείρονται τα ανάλογα ενεργειακά κέντρα, με τρόπο που αντιστοιχεί σε πολύχρονη εφαρμογή τεχνικών διαλογισμού, γιόγκα ή άλλων παρόμοιων συστημάτων.

Ήχοι για τα Τσάκρας

Ο Jonathan Goldman, διευθυντής της *Sound Healers Association*, εργάζεται πάνω από είκοσι χρόνια στον τομέα της θεραπευτικής μέσω των ήχων και έχει αναπτύξει ένα σύστημα εκπαίδευσης σε τεχνικές τοποθέτησης της φωνής.

Με αυτή την τεχνική, που ονομάζεται *overtoneing*, ο ασκούμενος μπορεί να παράγει ψάλλοντας δυο, τρεις και παραπάνω νότες ταυτόχρονα. Ακόμη με την κατάλληλη χρήση φωνηέντων είναι δυνατόν να διεγερθούν, να ενεργοποιηθούν και να ισορροπήσουν τα τσάκρας, τα ενεργειακά κέντρα του ανθρώπου.

Σύμφωνα με τον Goldman, έχει αποδειχτεί ότι κάθε τσάκρα δονείται με διαφορετικό ήχο. Στην Ανατολή είναι πολύ συνηθισμένη πρακτική διαλογισμού η εκφορά συγκεκριμένων φράσεων που απευθύνονται σε συγκεκριμένα τσάκρας.

Χρησιμοποιείται δε, όχι μόνο από την Αγιουρβέδα –το ινδικό σύστημα ιατρικής– αλλά και σχεδόν απ' όλα τα συστήματα εσωτέρας θεραπευτικής. Ο Έντγκαρ Κέυση, ο γνωστός ψυχικός θεραπευτής, είχε αναφέρει ότι οι αρχαίοι Αιγύπτιοι ιερείς μάθαιναν να χρησιμοποιούν φωνήεντα για να δονούν τα ενεργειακά κέντρα του ανθρώπου.

Ο Goldman χρησιμοποιεί για το θεραπευτικό του σύστημα μόνο φωνήεντα. Ένας αφοσιωμένος Χριστιανός για παράδειγμα, εξηγεί ο ίδιος, μπορεί να βρίσκει ξένο και παράξενο να ψάλλει ένα ακατανόητο για εκείνον ινδουιστικό μάντρα, αλλά δεν έχει κανένα πρόβλημα με τα απλά φωνήεντα. Κάτι άλλο σημαντικό, είναι η πρόθεση κάποιου που παράγει έναν ήχο.

Η Μουσική ως Σύνδεσμος με το Ιερό

Νομίζω ότι δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να «τελειώσουμε» αυτό το κείμενο, από ένα απόσπασμα του David Hykes για τον τρόπο με τον οποίο η μουσική μάς βοηθάει στην επανασύνδεσή μας με το Ιερό:

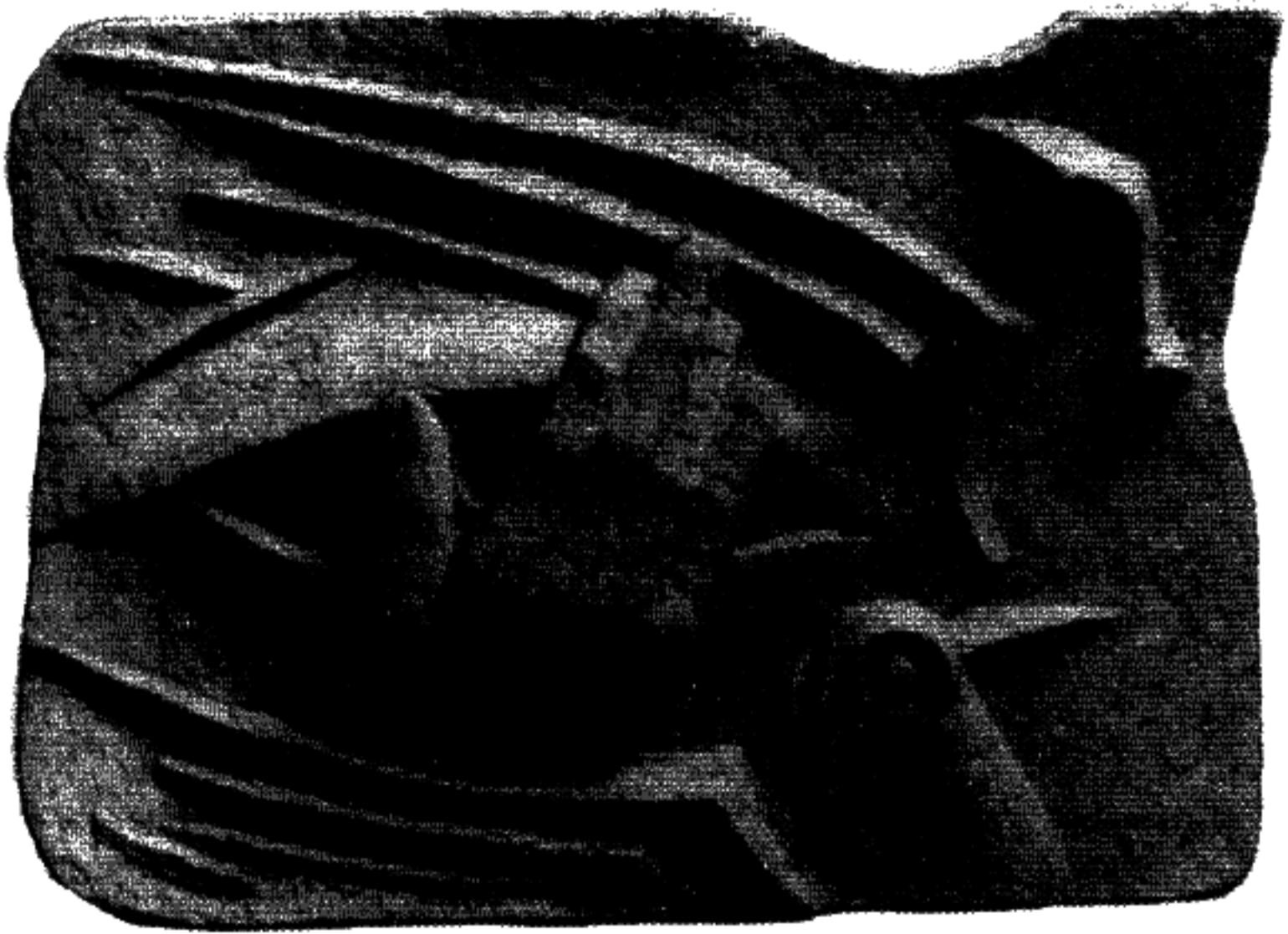
Όπως και το φως, η μουσική ηχητική ενέργεια είναι ένα φάσμα μίξης καθαρών συχνοτήτων που στη μουσική ονομάζονται αρμονικές ή *overtones*. Αυτή η πρωταρχική κλίμακα διέπει τη δομή κάθε μουσικού ήχου. Κάθε νότα, είτε ψέλνεται, τραγουδιέται ή παίζεται (σε κάποιο μουσικό όργανο) είναι μια μίξη αυτών των καθαρών ήχων.

Σε πολλούς πολιτισμούς ο ρόλος της μουσικής ήταν να βοηθήσει να εκφραστεί η έννοια της αρμονίας του σύμπαντος στο οποίο ζούμε, η έννοια μιας αρμονικής τάξης την οποία μπορεί να επιδιώξει κανείς μέσα του, παρόλα – ή χάρη! – τα σοκ και τις καθημερινές αντιφάσεις. Η παραδοσιακή ιδέα ότι η (κατάλληλη) μουσική μπορεί να είναι σύνδεσμος με το Ιερό, αντιμετωπίζεται στη σύγχρονη εποχή απλά ως φήμη.

Οι σύντροφοί μου κι εγώ συνδυάσαμε μερικές προσωπικές μας ανακαλύψεις με δουλειά πάνω στις πηγές της αρμονικής ψαλμωδίας στο Θιβέτ, στη Μογγολία και στην Τούβα. Για να βοηθήσουμε στη δημιουργία ενός ενιαίου σφαιρικού πεδίου έρευνας, προχωρήσαμε την εργασία μας σύμφωνα με ορισμένες κατευθύνσεις, τις οποίες ονομάσαμε «Τα δώδεκα επίπεδα αρμονικής ψαλμωδίας».

Υπάρχουν δυο ιστορίες σχετικά με την καταγωγή του Θιβετανικού τρόπου ψαλμωδίας πολύ χαμηλών νότων με αρμονικές. Σύμφωνα με τη μια ιστορία, οι Θιβετανοί και Μογγόλοι Βουδιστές υιοθέτησαν το πολύ αρχαίο σαμανικό τραγούδι *χούμι*. Το χούμι δεν έχει λόγια, τραγουδιέται σόλο στην έκταση του βαρύτονου ή του τενόρου με μελωδικές αρμονικές, ενώ στη Βουδιστική ιερή ψαλμωδία τα ιερά κείμενα απαγγέλλονται σε υπερβολικά χαμηλές συχνότητες από χορωδίες μοναχών που ψάλλουν όλοι μαζί σε ταυτοφωνία, δίνοντας έμφαση σε μία συγκεκριμένη αρμονική (σολ ή μι). Σύμφωνα με την άλλη ιστορία, ο ιδρυτής της Βουδιστικής παράδοσης Γκελούγκπα διδάχτηκε αυτή την ιδιαίτερη ψαλμωδία από έναν άγγελο, ενώ διαλογιζόταν.

Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν την κατάληψη του Θιβέτ από τους Κινέζους, στα δυο πιο σημαντικά μοναστήρια Γκελούγκπα, όπου διδασκόταν αυτή η ιδιαίτερη ψαλμωδία με χαμηλές νότες, οι λάμα γίνονταν δεκτοί μόνο μετά από είκοσι χρόνια προκαταρκτικής εκπαίδευσης.

Ανάμεσα στα δώρα τα οποία ο Αλλάχ (δοξα-
σμένο να είναι το όνομα του!) παραχωρεί στον
δούλο του... σε αυτόν τον κόσμο... είναι και το
να έχει στη διάθεσή του και απόλυτα ελεύθερα
ολόκληρη τη Γη – εξίσου τις ηπείρους και τους
ωκεανούς. Εάν το επιθυμεί, μπορεί να πετάξει
στον αέρα ή να περπατήσει στο νερό ή να κα-
λύψει ολόκληρη την επιφάνεια της Γης σε λιγό-
τερο από μία ώρα!

Ιμπν αλ-Αρίφ

Με το να συγκεντρώνεται στη σχέση του σώμα-
τος με τον πανταχού διεισδύοντα αιθέρα και
με το να σκέφτεται τα μικρά και ελαφριά αντι-
κείμενα όπως οι ίνες του βαμβακιού, ο γιόγκι
είναι ικανός να ταξιδεύει στο διάστημα.

Πατάντζαλι

Αλκμήνη Παπασταματίου

Η ΕΣΩΤΕΡΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΣ

Γεννιόμαστε και μεγαλώνουμε με μια ιδέα και μια αντίληψη για τα θαύματα, η οποία πηγάζει από τις αφηγήσεις, τις ιστορίες και τους μύθους (;) της Βίβλου. «Ρουφάμε» αυτές τις ιστορίες, όπως τα μικρά παιδιά ρουφούν το γάλα. Μας μεγαλώνουν, μας ανατρέφουν και μας νανουρίζουν, με την αίσθηση της προσδοκίας, της ελπίδας και των δυνατοτήτων που δεν τελειώνουν ποτέ.

Μεγαλώνοντας, η αίσθηση των θαυμάτων δεν... μένει στο στόμα (όπως η αίσθηση του γάλακτος στα μικρά παιδιά). Πολλά συμβάντα και γεγονότα που εισβάλλουν στη ζωή μας καθώς μεγαλώνουμε, είναι περισσότερο συναρπαστικά και σαγηνευτικά από ό,τι είναι οι ιστορίες για αγίους, για ανεξήγητες ιάσεις και για εσωτερικές εμπειρίες έλλαμψης.

Τα θαύματα ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, μας δίνουν την ελπίδα ότι –ανεξάρτητα από το πόσο ζοφερή και σκοτεινή μπορεί να είναι μια κατάσταση στη ζωή μας– αυτά μπορούν πάντα να συμβούν, οποιαδήποτε στιγμή.

Κρίνοντας κάποια από τα πολλά θαύματα που αναφέρονται στην Αγία Γραφή, εύκολα θα διαφανεί ότι τα περισσότερα εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό – να προκαλέσουν μία ξαφνική και αναπάντεχη λύτρωση, είτε για έναν άνθρωπο είτε για έναν ολόκληρο λαό.

Ο Δανιήλ στη φωλιά του λιονταριού, το κώρισμα στα δύο της Ερυθράς Θάλασσας. Σε τελείως απελπιστικές και ανέλπιδες καταστάσεις, παρεμβαίνει ο Θεός, αλλάζει τη φυσική πορεία των πραγμάτων, και σώζει αυτούς που Τον εμπιστεύονται. Αυτές οι ιστορίες, έπειτα, διαδίδονται και μεταδίδονται από γενιά σε γενιά.

Σύμφωνα δε με τις κλασσικές ιουδαϊκές πηγές, ο πρωταρχικός στόχος των θαυμάτων δεν είναι η σωτηρία και το λυτρωτικό τους αποτέλεσμα, αλλά η αποκάλυπτική τους φύση. Ο Θεός δεν οριοθετείται, ούτε κλείνεται μέσα στα θαύματα για να πραγματοποιήσει τους στόχους Του.

Μπορεί εξίσου να φέρει σε πέρας και να πραγματοποιήσει τη βούλησή Του, με

περισσότερο «μυστικούς» τρόπους – «Η καρδιά του Βασιλιά βρίσκεται στα χέρια του Θεού» (*Παροιμίες*, 21:1). Τα θαύματα είναι περισσότερο σημαντικά για αυτά που διδάσκουν, παρά για αυτά που κατορθώνουν να φέρουν σε πέρας.

Η Έμπνευση και η Συνειδητότητα

Η εβραϊκή λέξη για τα θαύματα είναι *nes*, λέξη η οποία επιπλέον σημαίνει ένα σημάδι, επειδή τα θαύματα είναι ταυτόχρονα σημάδια, σημεία μιας άλλης, ανώτερης πραγματικότητας. Ο σκοπός των θαυμάτων δεν είναι απλά και μόνο η λύτρωση, αλλά επίσης έχουν σκοπό να μεταβάλλουν τη συνείδηση αυτού στον οποίο συμβαίνουν.

Κατά τις στιγμές της θεϊκής επίδρασης, δεν καταλύονται μόνο οι φυσικοί νόμοι. Η ίδια η ανθρώπινη συνείδηση, στο εσωτερικό της, υφίσταται ένα «ξεδίπλωμα» και αναπτύσσεται. Όπως αναφέρεται και στο σχετικό εδάφιο της *Παλαιάς Διαθήκης*:

... για να διηγηθείτε στα αυτιά των παιδιών σας, και στα αυτιά των παιδιών των παιδιών σας, όλα όσα έχω πράξει για τους Αιγυπτίους, και τα σημεία (θαύματα) μου, που έχω κάνει γι' αυτούς, και θα μάθετε ότι εγώ είμαι ο Θεός.

Έξοδος, 10:2

Έτσι, υπάρχουν θαύματα που συμβαίνουν στο φυσικό κόσμο, και θαύματα που συμβαίνουν στην ψυχή και τη διάνοια. Αν λοιπόν ένας άνθρωπος διακρίνεται από πνευματική οξυδέρκεια κι ευαισθησία, μία στιγμή έμπνευσης ή κάποια έντονη και οξεία εμπειρία, η οποία βαθαίνει την οπτική του για τη ζωή, αυτός τα βιώνει ως ένα είδος θαύματος.

Η ξαφνική έμπνευση είναι γι' αυτόν *nes*, δηλαδή σημάδι μιας ανώτερης πραγματικότητας. Τέτοιου είδους θαύματα διασπούν τη φυσική, την «κανονική» μας αντίληψη για τα πράγματα. Επιπλέον, μας ανεβάζουν σε υψηλότερα επίπεδα συνειδητότητας. Αφυπνίζουν μέσα μας την ανάγκη να αναζητήσουμε, να προσεγγίσουμε τον Θεό και την έντονη επιθυμία να σπάσουμε τα όρια της φυσικής μας ύπαρξης.

Πέρα όμως από όλα αυτά, υπάρχει και ένα πρόβλημα με τα θαύματα: Τη στιγμή που συμβαίνει το θαύμα, ο Θεός αναστέλλει και «καταργεί», όχι μόνο τους νόμους της φύσης αλλά και τα όρια της συνειδητότητας του ανθρώπινου νου.

Επειδή όμως αυτή η επίδραση δεν επιβάλλεται καταναγκαστικά, η παρουσία της θεϊκότητας γρήγορα ξεχνιέται, όταν το θαύμα τελειώνει. Η φύση –συμπεριλαμβανομένης και της ανθρώπινης φύσης– επιστρέφει στη συνηθισμένη της κατάσταση.

Ο άνθρωπος πρέπει, για άλλη μια φορά, να παλέψει με το δικό του ακατέργαστο χαρακτήρα και με τα πάθη του, σ' έναν κόσμο όπου η παρουσία του Θεού είναι πλέον κρυμμένη.

Το κλασσικό βιβλικό παράδειγμα γι' αυτό είναι το αμάρτημα με το *Χρυσό Μοσχάρι*. Μόλις σαράντα μέρες μετά από την αποκάλυψη στο Σινά, ο Λαός του Ισραήλ είχε ολοκληρωτικά ξεχάσει τον Θεό και πσωγύρισε ξανά στην ειδωλολατρία. Ενώ λοιπόν τα θαύματα μπορούν να «πυρπολούν» την ψυχή, δεν είναι ικανά να εγγυηθούν τη μόνιμη αλλαγή της.

Αυτό εξηγεί και την επιφυλακτική στάση του Ιουδαϊσμού απέναντι στα θαύματα. Αν και το *Ταλμούδ* αναφέρει πολλές περιπτώσεις θαυμάτων που συνέβησαν κατά καιρούς, πάντα εκφράζει επιφυλάξεις για τα συμβάντα αυτά. «Μη βασίζεσαι στα θαύματα», λέει ο Ραβί. Όπως λέει επίσης: «Όσο λιγότερα θαύματα τόσο καλύτερα».

Το Θαύμα σε Εξέλιξη...

Στο *Ταλμούδ* αναφέρεται μια ιστορία για έναν δύστυχο άντρα, που η γυναίκα του πέθανε, αφήνοντάς τον μ' ένα μικρό παιδί, το οποίο δεν είχε τη δυνατότητα να θρέψει. Ο Θεός τότε έκανε ένα θαύμα γι' αυτόν, και τα στήθη του άρχισαν να παράγουν γάλα, όπως ακριβώς της γυναίκας.

«Πόσο καλός και σημαντικός θα πρέπει να ήταν αυτός ο άντρας, ώστε ο Θεός να κάνει τέτοιο θαύμα για χάρη του», σχολίασε ένας σοφός. «Όχι... πόσο δυστυχής είναι...», συμπέρανε ένας άλλος σοφός, «ώστε ο Θεός να αναγκαστεί να αλλάξει την τάξη, τη λειτουργία της δημιουργίας, για χάρη του».

Και ποια είναι η τάξη της δημιουργίας; Ότι η ανάπτυξη συμβαίνει με αργούς ρυθμούς, πολύ προσεκτικά, ανάλογα με τις προσπάθειες και τους κόπους μας. Μόνο η κάθε αλλαγή που συμβαίνει «από κάτω», που προκύπτει από τις δικές μας προσπάθειες και αγωνίες, μπορεί να έχει μόνιμη αξία.

Αν και μπορεί να είναι λιγότερο θεαματική και «δραματική» από το θαύμα, η αλλαγή, αυτή η μεταμόρφωση που συμβαίνει, είναι μόνιμη. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, αναγνωρίζουμε αυτά τα κομμάτια –ή τις «περιοχές»– της ζωής μας, που χρειάζονται ανάπτυξη.

Έτσι, καθώς εργαζόμαστε για να διορθώσουμε τα σπασμένα κομμάτια από τον εαυτό μας κι από τον κόσμο, πρέπει, αναγκαστικά, να εντάξουμε τα πάντα γύρω μας σε μια εξελικτική διαδικασία.

Ός εκ τούτου, πρέπει να «καθαρίσουμε», να εξευμενίσουμε και να βελτιώσουμε τον κόσμο. Αυτό δεν είναι «μια στιγμή χάριτος», αλλά μια ολοκληρωτική μεταλλαγή κάθε όψης της ζωής, μια αίσθηση της αγιοσύνης, που αναπτύσσεται από την πιο θεμελιακή αναδόμηση της συνείδησης. Αυτή η ανώτερη κατάσταση της ύπαρξης είναι πραγματική στα εσωτερικά θαύματα –στιγμές έμπνευσης και φώτισης.

Όπως μου είπε κάποτε ένας σοφός, οποτεδήποτε ένας άνθρωπος έχει μια «πνευματική εμπειρία», μολονότι μπορεί να είναι πολύ δυνατή, το πιο πιθανό είναι ότι δεν έχει εισβάλλει τελείως μέσα στην ύπαρξή του, αλλά, κατά κάποιον τρόπο τού «επιβλήθηκε» απ' έξω.

Πολύ συχνά, πρόκειται για ένα αυτό-συνείδητο είδος έλλαμψης που πολύ σπάνια ολοκληρώνεται και έχει μόνιμη διάρκεια. Από την άλλη μεριά, όταν ένας άνθρωπος εργάζεται σκληρά με τον εαυτό του, αν και εξελικτικά δεν «νιώθει» να βελτιώνεται πνευματικά, καθώς αναπτύσσεται, η ανάπτυξή του είναι ολοκληρωτική, ολιστική.

Η εμπειρία του γενικεύεται από μέσα, όχι από εξωτερικούς παράγοντες. Από αυτήν την οπτική, η πιο σημαντική ανάπτυξη είναι εκείνη που ακριβώς ένας άνθρωπος συνειδητοποιεί.

Ο Θεός κι Εμείς: Το Θαύμα!

Φυσικά, τα θαύματα υπάρχουν. Υπάρχει μια καβαλιστική αρχή σύμφωνα με την οποία, κάθε πνευματικό ταξίδι πρέπει να ξεκινά με μία αποκάλυψη –θαύμα– που εμπνέει και μας παρακινεί για την ανάπτυξή μας.

Είναι σαν να μαθαίνει ένας γονιός στο παιδί του να περπατάει. Ο Θεός κρατά τα χέρια μας και μας δείχνει θαύματα, τα πιο ξεκάθαρα σημάδια μέσα από τα οποία μπορούμε να βοηθηθούμε. Έτσι κι αλλιώς όμως, ο Θεός θέλει να περπατήσουμε μόνοι μας, και σύντομα «κρύβει» και «αποσύρει» τη βοηθητική Του παρουσία. Μετά εμείς πρέπει να προχωρήσουμε με διστακτικά βήματα.

Καθώς περνάει ο καιρός, τα θαύματα κρύβονται και ο άνθρωπος που ακολουθεί έναν πνευματικό δρόμο πρέπει να μάθει μόνος του, να αναπτυχθεί μόνος τους, έως ότου αντιληφθεί το δύσκολο έργο να υπηρετεί τον Θεό στη γη.

Όλοι λαχταρούμε θαύματα, την ξαφνική εκείνη αφύπνιση που θα καθορίσει τη ζωή μας και τον κόσμο. Είμαστε σαν το παιδί του δυστυχισμένου άντρα που αναφέρει το *Ταλμούδ*, που ανατράφηκε από το γάλα του θαύματος. Πότε όμως επιτέλους θα μεγαλώσουμε;

Επειδή τα θαύματα δεν επαναλαμβάνονται, η εργασία πρέπει να γίνει από εμάς τους ίδιους. Μόνο μία πραγματικά αφοσιωμένη και ώριμη προσπάθεια θα μπορέσει να φέρει τόσο εμάς τους ίδιους, όσο και τον κόσμο, στην τελειότητα. Ο Θεός λέει: «Ας δημιουργήσουμε (εμείς) άνθρωπο» (*Γένεσις*, 1:26). «Εμείς», δηλαδή ο Θεός κι ο άνθρωπος μαζί, επειδή η εργασία εξαρτάται και από τους δύο.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Ζαν ντε Σάλτσμαν (η πιο στενή μαθήτριά του Γκουρτζιέφ): «Οι ιδέες είναι σαν ένα κάλεσμα, ένα κάλεσμα προς έναν άλλο κόσμο, μια φωνή από έναν που γνωρίζει και που μπορεί να μας δείξει το δρόμο. Αλλά ο μετασχηματισμός του ανθρώπινου όντος απαιτεί κάτι πολύ περισσότερο. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν υπάρξει μια πραγματική συνάντηση ανάμεσα στη συνειδητή δύναμη που κατέρχεται και στην ολοκληρωτική αφοσίωση που της αποκρίνεται. Αυτό επιφέρει την ένωση. Τότε μπορεί να εμφανιστεί μια νέα ζωή μέσα σε ένα πλαίσιο από συνθήκες που μόνο κάποιος ο οποίος διαθέτει αντικειμενική συνειδητότητα είναι σε θέση να δημιουργήσει και να αναπτύξει».

Σύμφωνα με ένα αρχαίο ρητό «ο κόσμος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς θαύματα». Γιατί τα θαύματα μας χαρίζουν έμπνευση και μας υπενθυμίζουν ότι το Βασίλειο που προσπαθούμε να κτίσουμε δεν είναι σε τελική ανάλυση, δικό μας.

Σε κάθε περίπτωση, η πραγματική εσωτερική ανάπτυξη δεν είναι ποτέ ένα υπερβατικό δώρο αλλά το αποτέλεσμα μιας μακράς και επίπονης διαδικασίας. Στο τέλος, μπορούμε να πετύχουμε την υπερβατικότητα που επιθυμούμε, αλλά μόνον όταν ξεπεράσουμε και υπερβούμε πραγματικά τα πιο δύσκολα εμπόδια.

Εξάλλου, το μεγαλύτερο θαύμα από όλα είναι να μπορεί ένας άνθρωπος να αλλάξει.

Γιάννης Καρυπίδης

ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ ΕΝΑ ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ

Μακάριος κι ευδαίμων αυτός που γνώρισε τη θεϊκή των μυστηρίων τάξη,
αυτός που νήστεψε κι αγίασε, αυτός που στα όρη παρέδωσε
την ψυχή του στη θεία βακχεία, ο καθαρός και πάναγνος.

Ευριπίδης, *Βάκχαι*

Οι πιο συνηθισμένες ερωτήσεις που διατυπώνονται από όλους όσους έρχονται πρώτη φορά σε επαφή με τα Αναστενάρια είναι: «Μα τι κάνουν; Πώς γίνεται;» Απαντήσεις έχουν δοθεί, κατά καιρούς, πολλές και από πολλούς. Εκτός από τη δυσπιστία των Ορθολογιστών απέναντι σε ό,τι δεν μπορούν να κατανοήσουν, επιστρατεύθηκαν θερμόμετρα, χρονόμετρα, χημικές αναλύσεις και εγκεφαλογραφήματα.

Διατυπώθηκαν «επιστημονικές» θεωρίες που μιλούν για... ραδιενεργό κλοιό προστασίας. Το αποτέλεσμα σήμερα είναι από τη μία, η στάση πνευματικής παραίτησης απέναντι στο ανεξήγητο κι από την άλλη, η συγκρότηση ισχυρής επιχειρηματολογίας για την ύπαρξη μιας αόρατης δύναμης, που βέβαια δεν γίνεται αποδεκτή από τις υλιστικές θεωρίες.

Αυτοί που μιλούν για τη θερμοκρασία του κάρβουνου και το χρόνο επαφής του ποδιού με τη φωτιά δεν μπορούν να εξηγήσουν γιατί δεν καίγεται το «Αναστενάρι» που κάθετα ακίνητο στη μέση της φωτιάς με τα κάρβουνα να καίνε μέχρι τον αστράγαλο... Γιατί δεν καίγονταν τα μάλλινα τσοράπια (κάλτσες) των γυναικών παλιότερα ή τα νάιλον καλτσόν στα νεότερα χρόνια... Λένε οι Αναστενάρηδες:

Αυτό είναι δύναμη ξένη. Δεν είναι δύναμη δικιά μου. Δύναμη του Άγιου Κωνσταντίνου. Έτσι πώς να σε πω, σ' έρχεται ένας αέρας, ένα αυτό... που ούτε το καταλαβαίνεις δηλαδή... Στο χορό βγαίνεις και εκείνη την ώρα νομίζεις ότι σε παίρνει μια δύναμη, που σε κάνει να λες: «Τώρα είμαι θηρίο». Έχεις δύναμη και μπορείς να χορέψεις στη φωτιά. Όση φωτιά και να' χει, όταν

έχεις δύναμη, θα μπεις μέσα. Αλλά όταν δεν έχεις δύναμη, κι ένα σπέρτο να πιάσεις στα χέρια σου θα καείς.

Μας διατάζει Εκείνος να μπούμε, εμείς δεν μπαίνουμε μονάχοι. Μια αγάπη στους Αγίους, στο Χριστό και στην Παναγιά, μια αγάπη και μια πίστη κι ύστερα ξεκινούν τα υπόλοιπα. Μ' αυτήν την πίστη και την αγάπη, ξεκινάμε και μπαίνουμε στη φωτιά όμορφα κι ωραία. Δεν υπάρχει περίπτωση να καείς. Αν πιστεύεις...

Αν έχεις τα μούτρα σου χαμηλά και το μυαλό σου εκεί... εγώ νομίζω ότι δεν καίγεσαι... Αν όμως το μυαλό σου είναι αλλού και πας μέσα, τότε... Με πίστη μεγάλη προχωράς. Μη φοβάσαι τίποτα. Αυτό είναι το κυριότερο. Αγάπη, χαρά και πίστη, τίποτε άλλο.

Η Αρχέγονη Μαγεία των Άκαυτων

Στο στενό δωμάτιο με τις κόκκινες φλοκάτες, η μυρωδιά του λιβανιού είναι έντονη. Πίσω και πάνω από την εικόνα των αγίων κρέμονται θυμιατά, ματσάκια βασιλικοί και άλλες μικρότερες εικόνες. Στον τοίχο είναι καρφωμένη η εικόνα της Παναγιάς κι ένας σταυρός.

Η ομήγυρης ψέλνει διαρκώς. Το μουρμουρητό είναι χαμηλόφωνο, εσωτερικό σχεδόν. Τα λόγια επαναλαμβάνονται σε τετράστιχα, ξανά και ξανά. Η επίκληση των αγίων ονομάτων επανέρχεται όλο και πιο ζωηρά. Κάποιοι έχουν ήδη πέσει στα γόνατα.

Ένα βουητό υπόκωφο ανεβαίνει από τα κορμιά τους προς τα αναμμένα καντήλια, που είναι κρεμασμένα ψηλά. Έχεις την αίσθηση ότι βλέπεις να έρχεται κατά επάνω του ένα ψηλό κύμα νερού. Βλέπεις τον όγκο του και τη δύναμή του, που ξεκινά από κάτω χαμηλά, και κόβονται τα γόνατά σου. Σε πιάνει δέος...

Η κυρά-Ελένη, μπροστάρισσα των Αναστενάρηδων για το φετινό εορτασμό, έχει ήδη βρεθεί «αλλού». Τα μάτια της γυαλίζουν με τρελή χαρά και το κορμί της σχεδόν τρέμει... Δεν είναι χαρά ούτε μανία ούτε θρησκευτική κατάνυξη.

Οι Αναστενάρηδες έχουν βγει στην κεντρική πλατεία του χωριού. Τα τηλεοπτικά συνεργεία, όπως κάθε χρόνο, απαθανατίζουν τη σκηνή. Οι μυημένοι, μη σταματώντας λεπτό να χορεύουν ρυθμικά, μοιάζουν τώρα να παίρνουν φόρα για να πατήσουν στα αναμμένα κάρβουνα. Πρέπει οι πατούσες τους να καλύψουν όλη την επιφάνειά τους. Μόλις γίνει αυτό, ξαναγυρνούν για να πάρουν φόρα.

Ο Αρχιαναστενάρης οφείλει να παραμείνει περισσότερη ώρα πάνω από τη φωτιά. Με τα γυμνά του πόδια διαγράφει κύκλους και τόξα... Οι αναμμένες σπίθες πετάγονται τριγύρω. Στο κούτελό του σχηματίζονται οι πρώτοι κόμποι ιδρώτα.

Η επίσημη Ορθόδοξη Εκκλησία, πάντως, δεν έχει μέχρι σήμερα αποδεχθεί τους Αναστενάρηδες, υποστηρίζοντας ότι η πυροβασία είναι τελετή ειδωλολατρικής καταγωγής...

Όταν ο Άγιος σε Προσκαλεί

Αν το αλώνι είναι ο τόπος της αναμέτρησης, ο τόπος όπου ο θίασος των ψυχών –ο «στρατός του Αγίου Κωνσταντίνου» που τον οδηγούν οι αόρατοι– θα δώσει τη μάχη με τη φωτιά και θα τη σβήσει, το κονάκι είναι ο χώρος που ο στρατός αυτός συγκροτείται.

Εκεί το νταβούλι και η λύρα ηχούν αδιάκοπα, όπως αδιάκοπα καίγεται το θυμίαμα, κι οι Αναστενάρηδες χορεύουν σε τελετουργικά επαναλαμβανόμενους χορούς. Εκεί γίνονται και οι κοινές τράπεζες κατά τη διάρκεια του πανηγυριού. Κι εκεί, στο κονάκι, θα «βγει» ο νεόφυτος ανταποκρινόμενος στο κάλεσμα του Αγίου, ωθούμενος από μια μυστήρια, όσο και μυστική, δύναμη να αρχίσει το χορό και να μπει στη φωτιά...

Θα σας πω ένα σπιγμιότυπο απ' τον γιο μου τον δεύτερο, το Γιάννη. Όταν έφυγε από το σπίτι, λέει στη γυναίκα του: «Εγώ σήμερα θα χορέψω». Ήταν ο τελευταίος από τα τέσσερα παιδιά μου που βγήκε στο χορό, ενώ ήταν δεύτερος στην ηλικία. «Πού το ξέρεις;» του λέει η γυναίκα του. «Θα δεις ότι μόλις πάω, θα χορέψω», της απαντάει εκείνος.

Εν τω μεταξύ, την ώρα που ήρθε να μπει, μέσα στο κονάκι χόρευαν ο Κώστας, ο Νίκος και ο Χρήστος, κι εγώ και ο μπαμπάς τους μπροστά. Ο Νίκος χόρευε με την εικόνα πίσω από μένα. Έτσι όπως χορεύαμε, βγαίνει ένα ουράνιο τόξο από την εικόνα, πιάνει το ταβάνι και πέφτει στην πόρτα, στο κεφάλι του Γιάννη.

Όταν το είδα, ταραχθήκα. Όσπου να συνειδητοποιήσω τι γίνεται, ο Γιάννης άρχισε να χορεύει. Κατάλαβες; Δηλαδή, όταν έρχεται να σε πάρει κοντά του ο Άγιος, όταν σε θέλει να χορέψεις, δίνει σήμα. Μόνος σου, χωρίς να σε επηρεάσει, χωρίς να σε δώσει σειρά και δύναμη, δεν μπορείς να χορέψεις. Ούτε να το επιδιώξεις. Κατάλαβες;

Σ' έναν τόσο έντονα φορτισμένο ενεργειακά χώρο όπως είναι το αναστενάρικο κονάκι, ανάμεσα σε ανθρώπους «έμπλεους δυνάμεως» που ακολουθούν με ευλάβεια ένα θρησκευτικό τελετουργικό, ασφαλώς και τίθεται θέμα ηγεσίας. Όμως ο Αρχιαναστενάρης δεν είναι Αρχιεπίσκοπος.

Κανείς δεν κάνει κουμάντο. Μόνον ο Άγιος. Μεγάλη η χάρη του Αγίου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης. Αυτοί είναι που ξεκινάνε πρώτοι, μετά έρχονται όλοι οι άλλοι, καλοί κι ευλογημένοι. Δεν υπάρχουν εξαιρέσεις. Στο πανηγύρι να κάνω εγώ κουμάντο; Εγώ είμαι άνθρωπος, δεν είμαι άγιος. Αλλά ο Άγιος ξεκινάει και μετά ακολουθούμε κι εμείς με πίστη και ευλογία μεγάλη.

Έτσι, με τα σημάδια στα χέρια ή στο λαιμό, υπό τους ήχους των οργάνων, με τον «παππού» στην αγκαλιά, οι Αναστενάρηδες θα χορέψουν, θα καθαγιάσουν το νερό, θα πραγματοποιήσουν τη θυσία και, ακολουθώντας κατά γράμμα πανάρχαια τελετουργικά, θα συνεχίσουν μία παράδοση που «δεν σταμάτησε ποτέ»...

Ο Παππούς Είναι Εδώ!

Όταν πριν από μερικά χρόνια βρέθηκα στο κονάκι της Μαυρολεύκης, παραμονή της γιορτής των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, για να πραγματοποιήσω μια πρώτη κινηματογραφική καταγραφή, ένιωσα μεγάλη έκπληξη. Τα δημοσιεύματα των εφημερίδων ανέφεραν ότι Αρχιαναστενάρισσα ήταν η γιαγιά Παναγιώτα Λιλοπούλου.

Το τυπικό-τελετουργικό μέρος του πανηγυριού, όμως, τελούταν από τρεις γυναίκες: Από την ίδια τη γιαγιά Παναγιώτα, τη γιαγιά Ματινί και τη γιαγιά Δέσποινα. Ζητήσαμε την άδεια και την ευλογία τους και στήσαμε την κάμερα μέσα στο κονάκι.

Εκτός από το Αναστενάρι, υπήρχε αρκετός κόσμος που είχε έρθει από άλλα μέρη, με την ιδιότητα του δημοσιογράφου, του κοινωνιολόγου, του μέλους κινηματογραφικού συνεργείου ή του απλού προσκυνητή. Έτσι, δημιουργήθηκε ένας όμιλος δέκα ανθρώπων, που στην τριήμερη διάρκεια του πανηγυριού περισσότερο βίωναν από κοινού την έκπληξη παρά συζητούσε.

Κάηκε το λιβάνι, άρχισαν τα όργανα και το τραγούδι, και ξεκίνησαν οι επαναλαμβανόμενοι κύκλοι χορού ημίωρης περίπου διάρκειας. Στην αρχική αίσθηση βαθιάς κατάνυξης και δέους, πολύ σύντομα προστέθηκε και η αίσθηση ανεξήγητης δύναμης που πλημμύριζε το χώρο. Δύναμη που οι ψίθυροι των Αναστενάρηδων αποκαλούσαν *Παρουσία του Παππού*, εννοώντας τον Άγιο Κωνσταντίνο, τον *Pater Patrum* των Ρωμαίων.

Φράσεις όπως «ο παππούς είναι εδώ» και «παππού βόηθα», ακούγονταν κατά κόρον. Το πρώτο σημάδι δύναμης φανερώθηκε όταν, με ένα νεύμα της γιαγιάς Παναγιώτας, τέθηκαν εκτός λειτουργίας κάμερες και μαγνητόφωνα. Ακόμη θυμάμαι την έκπληξη του οπερατέρ, όταν η εικόνα τρεμόπαιξε στο βιζέρ, παρόλο που η ένδειξη της μπαταρίας ήταν εντάξει.

Ύστερα από τρεις μέρες, στη δεύτερη πυροβασία της 23^{ης} Μαΐου, οι εφτά από τους δέκα του ομίλου μας πέρναγαν αγκαλιασμένοι από τη φωτιά. Η ευχή της Αρχιαναστενάρισσας –«να βγάζεις νιες, να βγάζεις νιους, να βγάζεις παλικάρια»– είχε εκπληρωθεί...

Από το Κωστί στη Μαυρολεύκη

Πουθενά στην ιστορία των θρησκειών δεν έχουμε να κάνουμε με πρωτότυπα φαινόμενα, γιατί η ιστορία πέρασε από παντού, τροποποιώντας, μετασχηματίζοντας, εμπλουτίζοντας ή φτωχαίνοντας τις θρησκευτικές αντιλήψεις, τις μυθολογικές δημιουργίες, τις ιεροτελεστίες, τις τεχνικές της έκστασης.

Έτσι, ο Κωνσταντίνος ο Α΄ ο Μέγας, ο γιος του Κωνσταντίου του Χλωρού και της

Ελένης, που γεννήθηκε το 273 μ.Χ. και πέθανε το 335 μ.Χ. στη Νικομήδεια, ο «Pontifex Maximus», ο «Ανίκητος Ήλιος», ο αφιερωμένος από την οικογένειά του στη λατρεία του Μίθρα, ο «Pater Patrum» στο όνομα του οποίου πραγματοποιούνταν οι μυσείς των μυστικών συλλόγων στα μισραϊκά σπήλαια, μετατράπηκε στον «παππού», στον «Κωστή», στον πρόγονο, ιδρυτή και ενοποιό πνευματική αρχή του αναστενάρικου θιάσου.

Οι εικόνες των Αναστενάρηδων κατάγονται από τον «παππού απ' το Κωστή» και οι Αναστενάρηδες είναι «παιδιά» του Αγίου Κωνσταντίνου, του «παππού». Οι ίδιες οι εικόνες αποκαλούνται *παπούδες*, όπως και ο εκάστοτε Αρχιαναστενάρης ή οι παλιοί σεβάσιμοι Αναστενάρηδες.

Ένας άλλος «παπούς», που συνδέεται με την αρχαία αυτή παράδοση, ήταν ο Κάδμος, που αναγκάστηκε να πάρει το δρόμο της ξενιτιάς για να αναγεννηθεί το ανθρώπινο γένος, πριν εγκατασταθεί τελικά στη Βοιωτία. Σύμφωνα με το μύθο, ο Κάδμος συνέστησε στην περιοχή της Θράκης τα Καβείρια Μυστήρια...

Ο πρώτος που εγκαταστάθηκε στο Κωστή ήταν ένας γέρος που τον έλεγαν Κωστή. Στην αρχή ζούσε μόνος του με την οικογένειά του σε μια σπηλιά πάνω στα βουνά. Όπως ήρθαν τα πράγματα, κατέληξε να κάνει τα παιδιά του αντρόγυνα. Αδέλφια παντρεύτηκαν αδελφές. Η Εκκλησία το απαγορεύει αυτό, αλλά καμιά φορά γίνεται, είναι το τυχερό. Αυτό όμως έγινε από ανάγκη...

Το 1873 κυκλοφόρησε στην Κωνσταντινούπολη ένα φυλλάδιο με τίτλο *Περί Αναστεναρίων και Άλλων Τινών Παραδόξων Εθίμων και Παραδόσεων*. Συγγραφέας του ήταν ο καθηγητής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, Α. Χουρμουζιάδης. Η διεξοδικότατη περιγραφή του, η παλαιότερη που υπάρχει, μεταφέρει τον αναγνώστη στα βουνά της Στράντζας στην Ανατολική Θράκη, παρακλάδια του μικρού Αίμου, όπου κοντά στην παραλιακή Αγαθούπολη βρίσκονταν τα χωριά των Αναστενάρηδων.

Πέντε ελληνικά χωριά με κέντρο το Κωστή και τρία Βουλγαρόφωνα στην περιοχή της Σωζοαγαθουπόλεως γιόρταζαν στις 21 του Μάη, στη γιορτή του Αγίου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης, τ' Αναστενάρια.

Οι χορεύουσες εικόνες που κρατούν τα Αναστενάρια είναι κατ' εξοχήν του Αγίου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης. Μνημονεύονται, όμως, και όμοιες του Αγίου Παντελεήμονα. Με εξαιρετική δεξιοτεχνία, ο Χουρμουζιάδης, κατάφερε να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα.

Από τη μια, την επιθυμία της Εκκλησίας να αποβάλλει από τη λαϊκή λατρεία κάθε παγανιστικό κατάλοιπο και από την άλλη, την ανάγκη να ενσωματώσει στο Χριστιανισμό ένα πανάρχαιο και τόσο εντυπωσιακό έθιμο.

Στα ταραγμένα χρόνια που ακολούθησαν –δύο βαλκανικοί και ένας παγκόσμιος πόλεμος– στις αρχές του 20ου αιώνα, έγιναν πολλές αλλαγές συνόρων και μαζικές ανταλλαγές πληθυσμών. Το αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών και ανταλλαγών ήταν

οι Θρακιώτες Αναστενάρηδες να ξεριζωθούν από τα βουνά της Στράντζας. Ρίζωσαν, μετά από πολλές περιπέτειες, διάσπαρτοι στα χωριά της Μακεδονίας.

Υποχρεώθηκαν να αποτελέσουν κοινότητα με τους παλιούς κατοίκους των νέων τους χωριών, μα πιο συχνά με Πόντιους πρόσφυγες –όπως κι αυτοί– οι οποίοι είχαν τελείως διαφορετικά έθιμα και ήταν έντονα προκατειλημμένοι απέναντι σ' όσους χόρευαν στη φωτιά.

Επί 20 χρόνια, τα πανηγύρια των Αναστενάρηδων γίνονταν κρυφά. Στη Μαυρολεύκη, στο Λαγκαδά, στην Αγία Ελένη, στην Κερκίνη, στη Μελίκη, στο Στριμωνικό και σ' έναν οικισμό της πόλης των Σερρών, οι «παππούδες» θυμιάζονταν στα κονάκια μακριά απ' τα μάτια των βέβηλων.

Επτά χωριά, επτά εικόνες ήταν η κληρονομιά που έφεραν μαζί τους από την πατρίδα οι πρόσφυγες. Την αρχαιότερη των εικόνων –και συνάμα την πιο δυνατή– που ονομάζεται ο *Γεροκωτσιανός* ή ο *Παπούς*, την οποία θεωρούν «γεννήτορα» όλων των άλλων, την εγκατέστησαν στη Μαυρολεύκη της Δράμας.

Τα μυστικά τους, τελικά, διέρρευσαν και προκάλεσαν έντονο ενδιαφέρον. Έτσι, το Μάιο του 1940, ο Άγγελος Τανάγρας, πρόεδρος της Εταιρίας Ψυχικών Ερευνών, ήρθε στο πανηγύρι της Μαυρολεύκης για να δει από κοντά το ανεξήγητο αυτό φαινόμενο.

...Πρώτη μπήκε στην πυρά, με γυμνά εντελώς τα πόδια, η Παναγιώ Χρίτη. Με τα πόδια βυθισμένα μέσα επέρασε τη φλογισμένη έκταση, εβγήκε και ξαναπέρασε δεύτερη και τρίτη φορά. Έπειτα, πέρασε τη φωτιά χορεύοντας η Ιφιγένεια Αβράμη δυο φορές, αλλ' άγνωστο γιατί, με τις κάλτσες της...

Χορός στη φωτιά, χέρια που βυθίζονται στα κάρβουνα, μάλλινες κάλτσες που δεν καίγονται και, προφανώς, η ατμόσφαιρα της αναστενάρικης λειτουργίας έπεισαν τον Τανάγρα κι ο επιστημονικός έλεγχος του καθηγητή της Ιατροδικαστικής στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών Ι. Γεωργιάδη παραμέρισε τον σκεπτικισμό.

Το βεβαιωμένο, θαυμαστό φαινόμενο της ακαΐας, παρατηρημένο από την αρχαιότητα, που «ποτέ δεν σταμάτησε», σύμφωνα με τα λεγόμενα της Παναγιώτας Λιλοπούλου, Αρχιαναστενάρισσας της Μαυρολεύκης, είναι μια όψη που τελικά δεν μπορούμε να αγνοήσουμε, στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε τα δρώμενα κάθε λατρείας, κάθε ζωντανής θρησκείας...

Η Κατάλυση των Φυσικών Νόμων

Μύριες όσες μορφές παίρνει το θείο, μύρια όσα κι ανέλπιστα οι Θεοί εκπληρώνουν. Το προσδοκώμενο δεν έχει τελεσθεί και το απροσδόκητο είπε ο Θεός κι έγινε.

Ευριπίδης, *Βάκχαι*

Μέσα από τις ιερές παραδόσεις των λαών, μαθαίνουμε ότι ο Λόγος, ή Άγιο Πνεύμα, ή Μουσική των Σφαιρών, ή όπως αλλιώς αναφέρεται στα ιερά κείμενα, είναι ο Δημιουργός των πάντων. Από Αυτόν δημιουργήθηκε αρχικά μία «περιοχή καθαρού πνεύματος» και στη συνέχεια, διαδοχικά σαν αντανάκλασεις, το ένα μέσα από το άλλο, όλα τα πνευματικά επίπεδα, με τελευταίο το φυσικό ή υλικό.

Η ύλη του φυσικού επιπέδου, πιο αδρή, αποτελείται από τα στοιχεία της κλίμακας του Μεντελέγιεφ και προήλθε από τη λεπτότερη ηλεκτρομαγνητική αστρική ύλη ή Prakriti (Σανσκρ). Η αστρική ύλη προήλθε από την ακόμα λεπτότερη αιτιατή ύλη ή Pradan (Σανσκρ) κ.ο.κ.

Αλλά και οι νόμοι του φυσικού επιπέδου, δηλαδή οι νόμοι της Φυσικής, της Χημείας, της παγκόσμιας έλξης, της βαρύτητας κλπ., είναι αντανάκλασεις των αστρικών νόμων, από τους οποίους ελέγχονται, και οι οποίοι μπορούν να καταλύσουν τους φυσικούς νόμους. Το ίδιο ισχύει και για τους νόμους των ανώτερων επιπέδων.

Στο φυσικό κόσμο χρησιμοποιούμε τον υλικό μας νου, που με την κρίση και τη λογική που διαθέτει, κρίνει αν το κάθε τι είναι σύμφωνο με τους φυσικούς νόμους και τις εφαρμογές τους. Ό,τι δεν είναι σύμφωνο με τους νόμους αυτούς δεν μπορεί ο άνθρωπος να το εξηγήσει, δεν το αποδέχεται ως λογικό και το απορρίπτει.

Ένα τέτοιο φαινόμενο, που δεν μπορεί να εξηγηθεί με τους φυσικούς νόμους, είναι η ακαΐα των Αναστενάρηδων. Από τη μια, κανείς δεν μπορεί να το αμφισβητήσει, από την άλλη δεν υπάρχει καμία επιστημονική ή άλλη ερμηνεία που να εξηγεί τι ακριβώς συμβαίνει. Είναι ένα φαινόμενο που προκαλείται από τους Αναστενάρηδες, και είναι απόλυτα συμβατό με τους αστρικούς νόμους, ανεξάρτητα αν αυτοί που το επιτελούν το γνωρίζουν.

Αυτούς τους αστρικούς νόμους, που μπορούν να καταλύσουν τους φυσικούς, είναι δυνατόν να τους χρησιμοποιήσει ένας άνθρωπος και να προκαλέσει αποτελέσματα βλαπτικά ή ωφέλιμα στο σώμα, στο νου και στα συναισθήματα κάποιου άλλου.

Ακόμη κι όταν βλέπεις έναν άνθρωπο προικισμένο με θαυμαστές δυνάμεις σε σημείο που να πετά στον αέρα, μην αφήνεις τον εαυτό σου να εξαπατηθεί, αλλά προσπάθησε να καταλάβεις αν τηρεί τις θείκες αρχές και απαγορεύσεις, αν παραμένει μέσα στα όρια της θρησκείας και αν εκπληρώνει τα καθήκοντα που αυτή του επιβάλλει.

Μπαγιαζίντ αλ-Μπισαμί

Στέφανος Ελμάζης

ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΟΡΑΤΟΥ

Πλάνο 1ο

Στη γειτονική Ιταλία ένα νέο θαύμα έρχεται στο φως σχεδόν κάθε μήνα. Εικόνες της Παναγίας δακρύζουν, σκηνώματα αγίων θεραπεύουν ανίατες ασθένειες και πολλά παρόμοια, σε μία χώρα η οποία –όπως και η Ελλάδα– έχει παράδοση στα θαύματα.

Όστόσο, επειδή ζούμε στην εποχή του σκεπτικισμού, κι επειδή η Ιταλία εκτός από θαύματα έχει παράδοση και στην επιστήμη, στο πανεπιστήμιο της Πάβια δημιουργήθηκε μια επιτροπή «για τη διερεύνηση ισχυρισμών για μεταφυσικά φαινόμενα», που περιλαμβάνει ως μέλη και δυο νομπελίστες επιστήμονες.

Αμέσως μόλις συστήθηκε η επιτροπή, ο εκπρόσωπός της σχολίασε πως «τα θαύματα είναι απλώς μεταφυσικά φαινόμενα με θρησκευτική περιβολή» και συμπλήρωσε ότι ο ρόλος της επιτροπής δεν θα είναι μόνο η έρευνα θρησκευτικών φαινομένων αλλά περιπτώσεων κοινής απάτης.

Πλάνο 2ο

Επί αιώνες, χιλιάδες πιστοί συγκεντρώνονται στον καθεδρικό ναό της Νάπολη τρεις φορές το χρόνο, για να γίνουν μάρτυρες του «θαύματος» που θέλει το ξηρό αίμα του Αγίου Τζενάρο να υγροποιείται. Αυτό σημαίνει καλοτυχία για την πόλη, ενώ το αντίθετο, είναι προμήνυμα καταστροφών. Πρόσφατα όμως, η αστροφυσικός Μαργκερίτα Χακ, έχοντας και τη σύμφωνη γνώμη συναδέλφων της από την Ιταλική Ένωση για τη Μελέτη του Παραφυσικού, αμφισβήτησε το «θαύμα» και δήλωσε ότι «δεν υπάρχει τίποτα το μυστηριακό, το τάχα αίμα μπορεί να παρασκευαστεί και σε μια κουζίνα», προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων.

Πλάνο 3ο

Κατά χιλιάδες συρρέουν οι προσκυνητές και οι περίεργοι στο ναό του Αγίου Πέτρου της Asega, μιας κωμόπολης κοντά στη Νάπολη, για να προσευχηθούν ή να περιεργαστούν το εκεί άγαλμα της Παναγίας. Ο λόγος; Εδώ και λίγους μήνες, η Παρθένος... μετακινείται!

Όχι, δεν αλλάζει θέση το άγαλμα, απλά (!) αλλάζει η στάση της Παναγίας. Σε πρώτη φάση μετακίνησε το ένα πόδι της, στη συνέχεια οι πιστοί παρατήρησαν ότι άλλαξε η έκφραση του προσώπου της, που συσπάστηκε και χαμογέλασε. Σύμφωνα με τα τελευταία νέα, η κινητικότητα του αγάλματος συνεχίζεται αμείωτη. Μάλιστα κάποιοι προσκυνητές είπαν ότι βιντεοσκόπησαν με τα κινητά τους τηλέφωνα το άγαλμα να κουνάει τα... αυτιά του!

Όμως αυτό δεν είναι τίποτε μπροστά στα ακόμη πιο συνταρακτικά που ακολούθησαν και έχουν προκαλέσει κοσμοσυρροή στο ναό του Αγίου Πέτρου της Ασεττα: Ώρες- ώρες, το ποδήρες φόρεμα της Παρθένου γίνεται διάφανο κι έτσι αποκαλύπτεται το γυμνό σώμα της –από τις γάμπες και τους μηρούς μέχρι και τη μέση... Αποτέλεσμα; Χαμός. Σκάνδαλο.

Ο επίσκοπος της περιοχής τα έχει καμένα και ζητάει από το Βατικανό οδηγίες πώς να χειριστεί την υπόθεση. Προς το παρόν, περιορίζεται να λέει πως πρόκειται για «φυσικό φαινόμενο» που πιθανότατα οφείλεται στα υλικά κατασκευής του αγάλματος, τα οποία ίσως είναι ευαίσθητα στη θερμότητα και στο φως.

Έλα όμως που καμία ιδιαιτερότητα δεν έχουν δείξει οι έρευνες και ούτε κάποια αλλαγή έχει παρατηρηθεί στο κλίμα της περιοχής και ειδικότερα εκεί που βρίσκεται η εκκλησία; Θαύμα, ή κάτι που περιμένει εξήγηση;

Ενάντια στη Φύση;

Τέτοιες εικόνες θα μπορούσαν να αναφερθούν πολλές. Σχεδόν κάθε μέρα στις εφημερίδες δημοσιεύεται και μία είδηση για κάποιο ανεξήγητο συμβάν, το οποίο ανάλογα με την οπτική που το βλέπει κανείς, θα μπορούσε να ονομάσει «θαύμα» ή κάτι που απλά ακόμη δεν μπορεί να ερμηνεύσει η επιστήμη (θεωρώντας βέβαια ότι πρόκειται για αληθινό γεγονός και όχι για αυθυποβολή ή απάτη).

Πριν από αιώνες, ο άγιος Αυγουστίνος όρισε το θαύμα ως «οτιδήποτε είναι απίθανο ή φαίνεται ασυνήθιστο πέρα από την προσδοκία και την αντίληψη του παρατηρητή». Ωστόσο, ο ορισμός αυτός έχει υποκειμενικό χαρακτήρα, καθόσον η ύπαρξη του θαύματος εξαρτάται από την αδυναμία του παρατηρητή να αντιληφθεί τον κόσμο όπως πράγματι είναι.

Ο άνθρωπος, εγκλωβισμένος στις συνήθειες που έχει αποκτήσει ο νους του, είναι αναγκασμένος να παρατηρεί τα πράγματα κατά ένα συγκεκριμένο τρόπο και να προσδοκά μια συγκεκριμένη εξέλιξή τους, με συνέπεια να αδυνατεί να αντιληφθεί τι αληθινά συμβαίνει και ισχύει στην πραγματικότητα.

Αν μπορούσε να βγει έξω από τις συνήθειές του κανείς, αν μπορούσε να υπερβεί τον ύπνο, τη χαμηλή κατάσταση συνειδητότητας μέσα στην οποία ζει, τότε θα ήταν σε θέση να καταλάβει ότι, εκείνο που ο καθημερινός «εν υπνώσει» άνθρωπος θεωρεί ως θαύμα, στην πραγματικότητα είναι κάτι το φυσιολογικό.

Στους Μέσους Χρόνους, η υποκειμενική εικόνα του Αυγουστίνου για το θαύμα αντικαταστάθηκε από μια πιο «αντικειμενική» προσέγγισή του. Το θαύμα πλέον ορίζεται ως κάτι που εκδηλώνεται «ενάντια στην κανονική πορεία της φύσης», ως μια ανατροπή, με άλλα λόγια, της φυσικής πραγματικότητας.

Προέκταση της έννοιας αυτής του θαύματος είναι ο ορισμός που διατύπωσε ο Χιούμ (Σκότος φιλόσοφος, 1711-1776) σύμφωνα με τον οποίο ως «θαύμα μπορεί να θεωρηθεί ακριβώς η παραβίαση ενός νόμου της φύσης από ένα ορισμένο θέλημα της θεότητας ή από την παρέμβαση κάποιου αόρατου δράστη». Ο Χιούμ όμως, στη συνέχεια αμφισβήτησε την ύπαρξη των θαυμάτων ως παραβιάσεων των νόμων της φύσης, οι οποίες προκαλούνται από τον Θεό ή κάποια αόρατη δύναμη.

Επειδή, κατά τον Χιούμ, τα πρόσωπα που διηγήθηκαν τις ιστορίες για την ύπαρξη των θαυμάτων ανήκαν σε ένα συγκεκριμένο θρησκευτικό σύστημα, κι ο στόχος τους, παραθέτοντας τις εν λόγω ιστορίες, ήταν να υποστηρίξουν το θρησκευτικό σύστημά τους, οι περιγραφές τους δεν μπορούν να εκληφθούν ως ενδείξεις ότι πράγματι συνέβησαν τα θαύματα στα οποία αναφέρονται.

«Ωστόσο, ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν αποδείξεις για το αν πράγματι συνέβησαν τα θαύματα που περιγράφονται σε διάφορα ιερά κείμενα, όπως για παράδειγμα στην Αγία Γραφή, λογικά (υπό την έννοια ότι μια τέτοια υπόθεση δεν συνεπάγεται αντίφαση), θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι δυνατόν να υπάρξουν θαύματα, καθώς, όπως έχει υποστηριχθεί από φιλοσόφους, όπως ο Πόπερ, οι νόμοι της φύσης είναι υποθέσεις και, ως εκ τούτου, είναι δυνατόν να ανατραπούν, πράγμα που σημαίνει ότι είναι ενδεχόμενο πάντοτε να επισημανθούν στη φύση γεγονότα που αντιτίθενται στους νόμους της» (Θεοδόσης Πελεγρίνης, *Λεξικό της Φιλοσοφίας*, Ελληνικά Γράμματα).

Νόμοι Ενός Άλλου Κόσμου

Ένα (πραγματικά) θαυμαστό γεγονός όταν συμβαίνει, είναι ένα σημάδι Άνωθεν που θέλει να μας αποκαλύψει κάτι, που επιζητεί την προσοχή μας προς μια κατεύθυνση. Απαιτείται μια ενεργητική στάση από την πλευρά μας, ώστε να κατανοήσουμε το φεγγάρι και όχι το δάχτυλο που δείχνει το φεγγάρι. Συχνά, ένα θαύμα δεν είναι παρά το δάχτυλο...

Η προσπάθεια για να καταλάβουμε λοιπόν, δεν μπορεί να έχει καμία σχέση με μηχανικά σταυροκοπήματα, παθητική λατρεία σε αγίους και τάματα σε εικόνες. Η προσπάθεια έχει να κάνει με το πώς θα διασχίσουμε τη γέφυρα της ζωής μας (όπως αναφέρω στην εισαγωγή αυτού του βιβλίου) και δεν θα κατακρημνιστούμε στο βάραθρο που χάσκει, πώς θα καταφέρουμε να φτάσουμε απέναντι, λαμβάνοντας υπόψη τα σημεία.

Όταν συμβαίνει ένα θαύμα, ο νους μας ακινητοποιείται. Η λογική μας μένει μετέωρη, για λίγο, προσπαθώντας απεγνωσμένα να βρει μια εξήγηση. Ίσως όμως αυτός να είναι ένας από τους λόγους που ένα θαύμα συμβαίνει. Η ανθρώπινη λογική δεν μπορεί να εξηγήσει πώς ο Μωυσής άνοιξε τη θάλασσα στα δυο, πώς ο Ιησούς περπάτησε στα κύματα, πώς ο Μωάμεθ ανέβηκε στους ουρανούς, πώς ο Δίας γινόταν βροχή, πώς ο Σωκράτης ήπιε το κώνειο...

Τη στιγμή που ένα θαύμα παρουσιάζεται, «κάτι» μέσα μας αφυπνίζεται και ανοίγεται σε μια νέα δυνατότητα που ήταν «ανύπαρκτη» λίγο πριν. Ίσως αυτό να εννοεί ο Γκουρτζιέφ όταν λέει ότι τα θαύματα δεν είναι παρά «οι νόμοι ενός κόσμου

που εισχωρούν και εκδηλώνονται σε έναν άλλο κόσμο (σ.σ. για παράδειγμα τον δικό μας). Δεν μπορεί να υπάρξει άλλο είδος θαύματος.

Ένα θαύμα δεν είναι μια παραβίαση των νόμων, ούτε ένα φαινόμενο έξω από νόμους. Είναι ένα φαινόμενο που συντελείται σύμφωνα με τους νόμους ενός άλλου κόσμου, που όμως είναι ακατανόητοι και άγνωστοι σε μας και κατά συνέπεια... *θαυμαστοί*.

Έτσι, ένα θαύμα μπορεί να είναι κάτι πολύ μικρό ή πολύ μεγάλο. Μπορεί να το νιώσει ένας ή πολλοί. Μπορεί να έχει καταγραφεί, μπορεί όχι. Σε κάθε περίπτωση όμως, ένα θαύμα είναι μια υπόμνηση, ένα ξυπνητήρι για τον καθένα που αναζητάει την ουσιαστική Γνώση και έτσι την υπέρβαση...

Τα Επίπεδα της Πραγματικότητας

Τότε γιατί όλες αυτές οι συζητήσεις, οι διαμάχες, οι διαφορετικές απόψεις, ο «πόλεμος» ανάμεσα στην επιστήμη και την ιερή παράδοση, σχετικά με την ύπαρξη ή όχι των θαυμάτων; Η ουσιαστική αιτία γι' αυτή την αντιπαράθεση που κρατάει αιώνες, προφανώς έχει να κάνει με τον ανθρώπινο παράγοντα και συγκεκριμένα με τον παρατηρητή, όπως αναφέρει ο άγιος Αυγουστίνος.

«Τα φαινόμενα μιας ανώτερης τάξης», σημειώνει ο Πήτερ Ουσπένσκι, «δηλαδή αυτά που ξεπερνούν την κατηγορία των συνηθισμένων πραγμάτων που παρατηρούμε καθημερινά ή τα φαινόμενα που καμιά φορά ονομάζονται *μεταφυσικά*, δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν ή να ερευνηθούν με τα συνηθισμένα μέσα, στη συνηθισμένη κατάσταση συνειδητότητας, όπως τα φυσικά φαινόμενα.

»Είναι πέρα για πέρα παράλογο να νομίζει κανείς ότι είναι δυνατόν να μελετηθούν φαινόμενα μιας ανώτερης τάξης, όπως η τηλεπάθεια, η υπεραισθητική αντίληψη, η πρόβλεψη του μέλλοντος και τα παρόμοια, με τον ίδιο τρόπο που μελετούμε τα ηλεκτρικά, τα χημικά ή τα μετεωρολογικά φαινόμενα. Υπάρχει κάτι στα φαινόμενα ανώτερης τάξης, που απαιτεί μια ιδιαίτερη συναισθηματική κατάσταση για να τα παρατηρήσει και για να τα μελετήσει κανείς. Και αυτό αποκλείει κάθε δυνατότητα συμβατικών εργαστηριακών πειραμάτων και παρατηρήσεων».

Ο Ουσπένσκι, φιλόσοφος και μαθηματικός ο ίδιος, βαθύς μελετητής των αρχαίων ιερών παραδόσεων και μαθητής του Γκουριτζιέφ, εισάγει εδώ δυο πολύ σημαντικά ζητήματα. Το ένα συνάγεται από τα λεγόμενά του και είναι η διαφορά των επιπέδων, όσον αφορά την πραγματικότητα. Το άλλο αναφέρεται ξεκάθαρα και είναι οι διαφορετικές καταστάσεις συνειδητότητας.

Για τη συμβατική επιστήμη, για τη συνηθισμένη ανθρώπινη αντίληψη, ο κόσμος είναι επίπεδος. Υπάρχει μία πραγματικότητα, αυτή που αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας. Για την ιερή παράδοση (και με τον όρο αυτό εννοώ όλες τις μεγάλες αρχαίες και ιερές παραδόσεις και θρησκείες των λαών) υπάρχουν τουλάχιστον δυο κόσμοι, ο ανώτερος ή θείος και ο γήινος, ο καθημερινός. Τα τελευταία χρόνια όμως, η κβαντική φυσική ήρθε για να γεφυρώσει το κενό ανάμεσα στην παράδοση και τη συμβατική λογική.

Οι κβαντικοί επιστήμονες πλέον μιλούν για διαφορετικά «επίπεδα της πραγμα-

τικότητας». Δεν σταματούν όμως εδώ, αλλά σημειώνουν κάτι ακόμη πιο εκπληκτικό: Ότι ανάμεσα στα επίπεδα αυτά υπάρχει ένα είδος συνοχής, που οδηγεί ακριβώς στην απλοποίηση της πολυπλοκότητας, υπάρχει με άλλα λόγια μια ανταπόκριση (ισομορφισμός, η έννοια που χρησιμοποιεί η κβαντική φυσική) ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα, η οποία γεννά σοβαρές υποψίες για μία Πραγματικότητα (Θεό το ονομάζει η ιερή παράδοση) με πολλές εντός της διαβαθμίσεις.

Η Σύνδεση με την Ανώτερη Διάσταση

Η προσέγγιση αυτή είναι πραγματικά επαναστατική κι έρχεται να συναντήσει τις εξ αποκαλύψεως θέσεις της ιερής παράδοσης:

«Αρχικά, το Απόλυτο δημιουργεί κατά κάποιο τρόπο ένα γενικό σχέδιο όλου του υπόλοιπου σύμπαντος, που από κει και πέρα αναπτύσσεται μηχανικά. Η θέληση του Απόλυτου δεν μπορεί να εκδηλωθεί στους μεταγενέστερους κόσμους ξεχωρα από αυτό το σχέδιο και όταν εκδηλώνεται σύμφωνα με αυτό παίρνει τη μορφή μηχανικών νόμων.

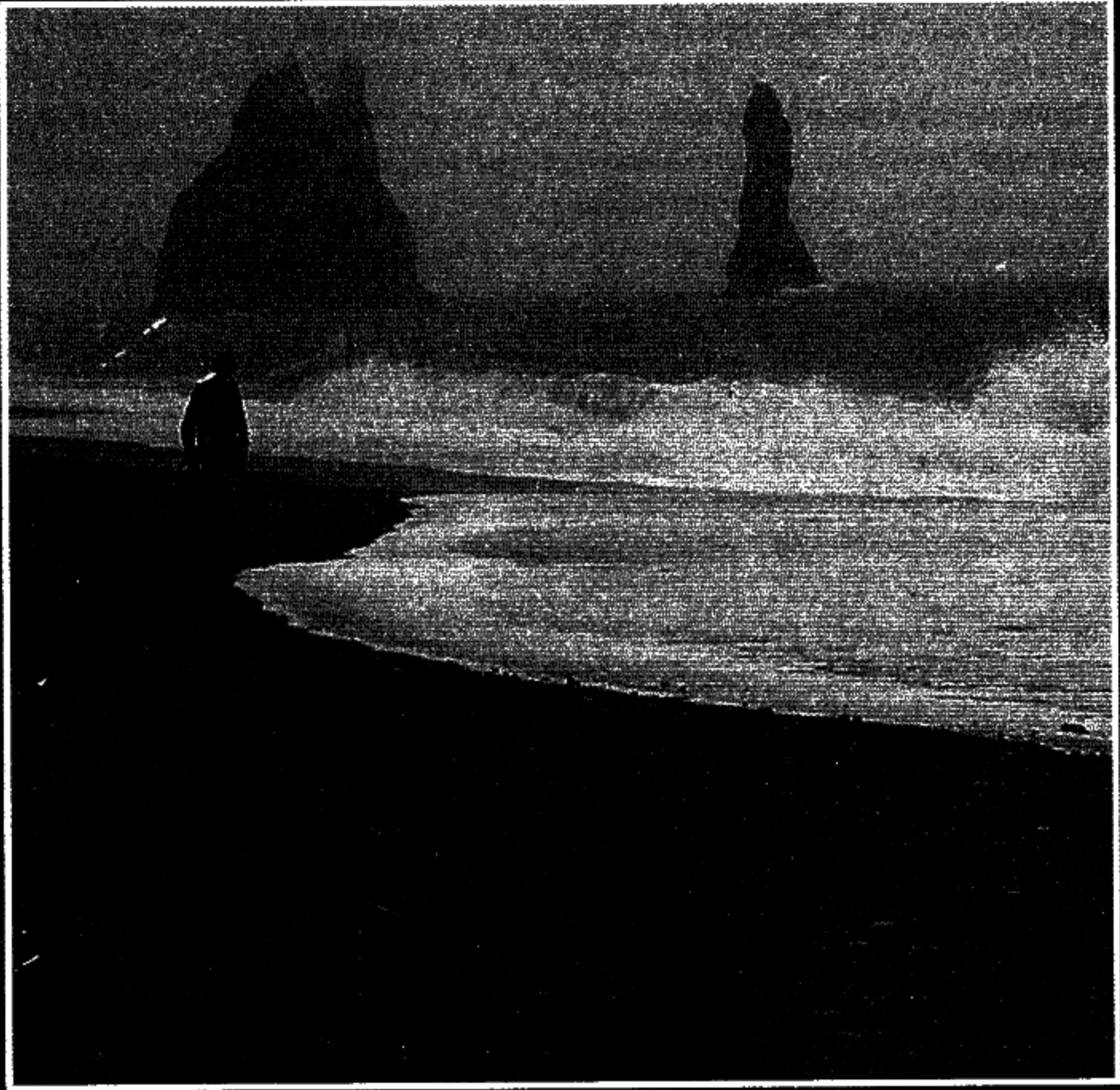
»Με άλλα λόγια, το Απόλυτο αν ήθελε να εκδηλώσει τη θέλησή του, ας πούμε στον κόσμο μας, αντίθετα προς τους μηχανικούς νόμους που ισχύουν σ' αυτόν, θα έπρεπε να καταργήσει όλους τους ενδιάμεσους νόμους ανάμεσα σ' αυτό το ίδιο και στον κόσμο μας. Η ιδέα ενός θαύματος, με την έννοια της παραβίασης νόμων από τη θέληση που τους έφτιαξε, όχι μόνο δεν συμβιβάζεται με την κοινή λογική, αλλά ούτε και με την ίδια την ιδέα της θέλησης. Ένα θαύμα δεν μπορεί παρά να είναι η εκδήλωση νόμων που αγνοούν οι άνθρωποι ή που σπάνια γνωρίζουν».

Προφανώς μια τέτοια αντίληψη της Πραγματικότητας έρχεται σε αντίθεση τόσο με τη λογική και την εμπειρία μας, όσο και με τις εικόνες που έχουμε για τα πράγματα και τις συμβατικές φόρμουλες της επιστήμης. Κάτι μέσα μας αντιστέκεται κι αυτό που δεν καταλαβαίνουμε είναι ότι ακόμη και η αντίδρασή μας αυτή είναι μέρος της Πραγματικότητας!

Σήμερα γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η «οριζόντια», στείρα ανάγνωση και θεώρηση του κόσμου έχει φέρει σειρά από προβλήματα στη ζωή μας. Αυτό που λείπει απελπιστικά είναι –πέρα από θρησκευτικά στερεότυπα και φανατισμούς– η αναγνώριση της ύπαρξης μιας ανώτερης διάστασης.

Ο σύγχρονος πολιτισμός μας, αν θέλει να επιβιώσει, έχει νομίζω μια και μόνο επιλογή. Και αυτή είναι η ανάπτυξη μιας πλανητικής οπτικής που θα περιλαμβάνει και θα ενώνει διαφορετικές όψεις που μέχρι σήμερα παραμένουν χωρισμένες. Η επιβίωσή μας, η καλύτερευση των συνθηκών της ζωής μας, δεν μπορεί να γίνει μόνο μέσα από οικονομικές, πολιτικές ή ποικίλες ιδεολογικές προσεγγίσεις, αλλά μόνο αν μαζί με τα προηγούμενα, ταυτόχρονα, αρχίσουμε να δίνουμε την προσοχή μας στην εσωτερική ζωή μας.

Το αληθινό λοιπόν ερώτημα –και συνάμα πρόκληση– είναι η ανακάλυψη ενός άλλου κόσμου, μιας άλλης διάστασης που πάντα υπάρχει μέσα μας. Τότε ίσως αρχίσει να συμβαίνει ένα θαύμα στην ίδια μας τη ζωή και τότε, ίσως οι νόμοι ενός ανώτερου κόσμου «υποχρεωθούν» να εισβάλουν πιο συχνά στην καθημερινότητά μας...

Μαρία Σταματιάδου

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;

Δεν είδα ούτε ένα θαύμα να γίνεται.
Μα και πάλι ψιθύριζα έλα, έλα
γιατί χωρίς εσένα δεν αντέχει το μέλλον.
Τόσα παπούτσια έλιωσα
γιατί το χάος είναι Πάντα Πηγαίνω
Έλα λοιπόν
και άνοιξε.
Τώρα θα περιμένω εδώ.

Θεοφανώ Καλογιάννη, Άνοιξον, ο χρόνος είναι μια πόρτα κλειστή

Μπροστά στη λευκή σελίδα του υπολογιστή μου αναρωτιέμαι, πώς στο καλό να γράψω εγώ, εδώ και τώρα για «τα θαύματα σήμερα», από τη στιγμή που –όπως λέει κι η Θεοφανώ Καλογιάννη– δεν είδα ούτε ένα θαύμα να γίνεται...

Ή μήπως είδα;... Και δεν το κατανόησα; Ή μήπως το κατανόησα αλλά δεν το συνειδητοποίησα; Ή μήπως το συνειδητοποίησα αλλά αμέσως το ακύρωσα μέσα μου γιατί δεν το άντεχα; Γιατί δεν ήμουν έτοιμη να σηκώσω το βάρος του;

Ολόκληρη η ανθρωπότητα στέκεται σήμερα απόλυτα αμήχανη μπροστά στο θαύμα, άλλοτε απορώντας, άλλοτε απομυθοποιώντας, άλλοτε προσπαθώντας να εξηγήσει... άλλοτε με ευλάβεια, άλλοτε με σκεπτικισμό, άλλοτε με κλεύη...

«Κοινός τόπος» (και κοινός ψίθυρος) το ερώτημα που αναδύεται από όλους τους αναζητητές (και όχι μόνο): Γιατί δεν γίνονται θαύματα σήμερα;

«ΕΛΘΕ» και «ΓΕΝΟΙΟ»

Το θαύμα είναι ένα *προσωπικό* γεγονός. Λέγοντας «προσωπικό» ας μην πάει ο νους σας στην ατομική αυτάρκεια, ούτε σε οποιαδήποτε άλλου είδους ατομικότητα. Το

θαύμα έχει τη δύναμη του ελθέ, που απηύθυνε ο Ιησούς στον Πέτρο εν μέσω της καταιγίδας κι αυτός περπάτησε πάνω στη φουρτουνιασμένη θάλασσα.

Το θαύμα έχει την ελευθερία του γένοιτο που απάντησε η Παναγία στον Άγγελο του Ευαγγελισμού, στην πρόκληση να ενσαρκώσει τον Θεό. Με άλλα λόγια, το θαύμα είναι πρόκληση κι αποδοχή. Είναι δύναμη κι ελευθερία, είναι αποτέλεσμα της οντολογικής (πραγματικής, ψηλαφητής) σχέσης Θεού και ανθρώπου. Ας μην ξεχνάμε πως όταν μιλάμε για σχέση, πάντα μιλάμε για σχέση προσώπων: «αναφορικά με...», κι όχι ατόμων: χωρίς αναφορά...

Τι συμβαίνει λοιπόν σήμερα; Μήπως σταμάτησε ο Θεός να καλεί την ανθρωπότητα με το ελθέ; Μήπως σταμάτησε η ανθρωπότητα να απαντά γένοιτο; Μήπως συμβαίνει κάτι ακόμη πιο πέρα από αυτά; Μήπως τελικά δεν υπάρχουν «πρόσωπα», ώστε να συμβεί το θαύμα ως προσωπικό γεγονός; Ή μήπως η σκέψη μας έχει πάρει τελείως λάθος δρόμο και... όντως συμβαίνουν θαύματα κι ενώ τα αγγίζουμε, δεν έχουμε τα μάτια να τα δούμε;

Πολλά ερωτήματα, φαινομενικά διαφορετικά μεταξύ τους, όλα όμως έχουν κοινή βάση και κοινό άξονα: Τη σχέση (ή τη μη σχέση) Θεού και ανθρώπου. Όταν λαμβάνει χώρα ένα θαύμα, ο Θεός μπαίνει στη σφαίρα του ανθρώπου κι ο άνθρωπος μπαίνει στη σφαίρα του Θεού (αυτό δεν συμβαίνει φυσικά μόνο στην περίπτωση του θαύματος, αλλά αυτή τη στιγμή αυτό μας απασχολεί).

Ο άνθρωπος μπορεί να συγκατανεύσει στην πρόκληση του Θεού, μπορεί κι όχι. Έχει την ελευθερία να το κάνει, να αρνηθεί τον Θεό και οποιαδήποτε σχέση μαζί Του. Ο άνθρωπος μπορεί να δομήσει τη ζωή του απόλυτα απομακρυσμένος από τον Θεό. Τίποτε δεν τον εξαναγκάζει στο αντίθετο.

Ο Θεός περιμένει, παραιτείται ακόμη κι από την παντοδυναμία Του, σεβόμενος την ανθρώπινη ελευθερία. Παραιτείται από την παντοδυναμία Του αλλά αγρυπνά. Οι άνθρωποι συνήθως λαμβάνουμε αυτήν την παραίτηση του Θεού ως παθητικότητα, ως αδιαφορία.

«Το πάθος του απαθούς Θεού», έλεγε ο Άγιος Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, στην προσπάθειά του να αποδώσει τον άκρατο σεβασμό του Θεού στην ανθρώπινη ελευθερία αλλά και την ταυτόχρονη επαγρύπνησή Του λόγω της άκρατης αγάπης Του.

Κάθε φορά που η αρχέγονη αυτή σχέση αποκαθίσταται, συμβαίνει το Θαύμα. Πρόκειται φυσικά για γεγονός βαθιάς και οξείας έντασης, στην περίπτωση όμως αυτή δεν είναι θεαματικό, δεν είναι εντυπωσιακό, ίσως και να μη συνειδητοποιηθεί καν ως θαύμα... Παρ' όλα αυτά, συμβαίνει.

Κάθε φορά που η σχέση αυτή αμβλύνεται, υποχωρεί το θαυμαστό. Ο άνθρωπος διαχειρίζεται μόνος του την ελευθερία του. Κατακτά (;) την αυτάρκεια στον πόνο και στην ηδονή, στην αποτυχία και την επιτυχία, στη ζωή και στο θάνατο. Κι όμως, συνεχίζει ενδόμυχα, κρυφά και σταθερά να αναζητά το Θαύμα...

Μέσα από το Χάος...

«Το Θαύμα στην πραγματικότητα είναι άχρηστο, αποτελεί απλώς τη συγκατάβαση του Θεού στην ανθρώπινη αδυναμία». Άλλη μία άποψη, που απομυθοποιεί το Θαύμα, το κατεβάζει από τα ψηλότερα επίπεδα που κατέχει στην ανθρώπινη συνείδηση και το υποβιβάζει σε μια «κατά παραχώρηση» θεαματική φανέρωση του Θεού.

Στην περίπτωση αυτήν, το θαύμα δεν είναι αποτέλεσμα της υψηλής θεανθρώπινης σχέσης, αλλά απλώς της ανθρώπινης αδυναμίας που αναζητά να τονωθεί. Όσο βαθύτερη είναι η αδυναμία, τόσο περισσότερο ανάγκη έχει από τόνωση.

Στις μέρες μας όμως, έχει άραγε συνειδητοποιήσει η ανθρωπότητα την αδυναμία της; Ίσως φραστικά, και κυρίως σε εκφράσεις συναισθηματικών εξάρσεων, να μιλά κάποτε για αδυναμία. Στην πραγματικότητα όμως, όλο αυτό δεν έχει τίποτε να κάνει με την αληθινή συναίσθηση της αδυναμίας.

Ζούμε σε κόσμο ανθρώπινης παντοδυναμίας... Το θαύμα θα αποδιοργάνωνε την ανθρώπινη ευταξία, η εισβολή του Θεού στον κόσμο της ανθρώπινης παντοδυναμίας θα προκαλούσε, αν μη τι άλλο, σύγχυση. Οι άνθρωποι πλέον δεν αναζητούν το θαύμα, θέλουν οι ίδιοι να το δημιουργήσουν, να το φτιάξουν με τα χέρια τους, να σφετεριστούν τη θείκη παντοδυναμία.

Δεν καλούν τον Θεό, καλούν τον... ανώτερο εαυτό τους. Έχουν –αναμφίβολα– το δικαίωμα να το κάνουν. Πώς όμως να παραβιάσει ο Θεός αυτήν την ελευθερία; Πώς να εισβάλλει με την υπερβατικότητά του, ακάλεστος, σ' έναν κόσμο που δεν θέλει να τον έχει ανάγκη; Πώς να γίνει το θαύμα; Και τι νόημα θα είχε τέτοιος εκβιασμός της ανθρώπινης συνείδησης και πίστης;

Ο σύγχρονος κόσμος, ίσως περισσότερο από κάθε άλλη χρονική στιγμή στην ιστορία, αποστρέφεται το Χάος. Θέλει να βάλει τάξη σε όλα, στη σκέψη, στην πράξη, στον αγώνα της επιβίωσης... Θέλει και χρησιμοποιεί την τεχνολογία και την επιστήμη γι' αυτήν την τάξη που θα τον λυτρώσει από το Χάος.

Ό,τι αναζητά είναι το από, το συγκεκριμένο, το γήινο. Είναι έτοιμος να θεοποιήσει κάθε τι που θα του εξασφαλίσει την ευζωία, την άνεση, την ασφάλεια. Μιλά για δικαιώματα κι ελευθερίες, κι είναι έτοιμος κάθε στιγμή να τα απεμπολήσει για χάρη της ευταξίας και της καθημερινής του «ασφάλειας».

Αν κάποτε αναζητήσει το θαύμα, αυτό θα είναι για να του εξασφαλίσει την ευζωία κι όχι για να προσεγγίσει τη σφαίρα του Θεού, όχι για να δει τον εαυτό του μέσα από τον Θεό, να τον γνωρίσει, να μπει στην περιπέτεια της αυτογνωσίας και της πάλης με το εσωτερικό σκοτάδι.

Δυστυχώς, τέτοιος κόσμος δεν αφήνει περιθώρια στο θαύμα. Όπως είπε ο Νίτσε: «Πρέπει να έχει κανείς μέσα του ένα Χάος, για να γεννήσει ένα αστέρι». Στην άκρατη από τεχνοκρατισμό και επιστημονισμό εποχή μας, πού να βρεθεί αυτό το χάος που εγκυμονεί τη λαμπρότητα; Πώς να συγκατανεύσει ο Θεός στην ανθρώπινη αδυναμία, όταν ο ίδιος ο άνθρωπος τη θωρακίζει τόσο αριστοτεχνικά;

Η Νόσος της Ευδαιμονίας

Ας ξαναγυρίσουμε στο αρχικό μας ερώτημα: «Γιατί δεν γίνονται θαύματα στην εποχή μας;» Ας απαντήσουμε με άλλη μία ερώτηση: «Τι είδους θαύματα περιμένουμε στην εποχή μας;»

Ένας άρρωστος, για παράδειγμα, θα μας έλεγε απλά ότι περιμένει την ίασή του. Είναι εύλογο να έχει γίνει η ίασή του έμμονη ιδέα. Ίσως δεν αναρωτηθεί ποτέ για το βαθύ, εσωτερικό λόγο για τον οποίο ασθενεί. Ίσως μάλιστα να κατηγορεί τον ίδιο τον Θεό για την αρρώστια του. Παρ' όλα αυτά, περιμένει το θαύμα – ένας είδος μαγείας, που θα τον γλιτώσει από την ταλαιπωρία.

Και μετά; Θα γυρίσει στην ίδια ζωή, στα ίδια πάθη, στις ίδιες ίσως τις γενεσιουργές της αρρώστιας του αιτίες, στον ίδιο «παλιό άνθρωπο». Θα έχει χάσει την ευκαιρία να ανακαινιστεί μέσα από την αρρώστια του (ή την οποιαδήποτε κακοπάθειά του), να γεννηθεί εκ νέου, να ζήσει το θαύμα της μεταμόρφωσης μέσα από την προσέγγιση του πόνου.

Ο Ιησούς έλεγε στους θεραπευμένους: «Πήγαινε τώρα, και μην αμαρτάνεις ξανά». Είναι σαν να 'λεγε: «Θεραπεύτηκες, επειδή σε λύτρωσα από την αμαρτία. Η αμαρτία ήταν η αρρώστια σου».

Οι άνθρωποι σήμερα αποστρεφόμεστε και φοβόμαστε τόσο πολύ τον πόνο και την ταλαιπωρία, ώστε έχουμε ανάγκη σε «μέτρο του θαύματος» την αυτοματοποιημένη λύτρωση και το «να περνάμε καλά». Και στη σύγχρονη πραγματικότητα συμβαίνει το τελείως παράλογο, να κυνηγάμε την καλοπέραση και να κακοπερνάμε περισσότερο από κάθε άλλη φορά, μέσα στο συνεχές τρέξιμο και κυνήγι της ευδαιμονίας.

«Η μεγαλύτερη νόσος του ανθρώπου είναι η επιδίωξη της ευδαιμονίας», έλεγε ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης. Στις μέρες μας η ανθρωπότητα ασθενεί πολύ βαριά από τη νόσο αυτή. Τόσο, που δεν θα ήταν υπερβολή να λέγαμε ότι έχει ψυχικά και πνευματικά ακρωτηριαστεί.

Κι ίσως στο εσωτερικό αυτής να βρίσκεται η βαθύτερη αιτία που δεν αφήνει το θαύμα να ανθίσει... Γιατί, όπως λέει ο Άγιος Ειρηναίος της Λυών: «Η λαμπρότητα του Θεού αποκαλύπτεται στον ολοκληρωμένο άνθρωπο». Και το θαύμα δεν είναι παρά ένας τρόπος αποκάλυψης της λαμπρότητας του Θεού.

Το Κάλεσμα του Θεού και η Κοσμικότητα

Εκείνος που θα βγει να πει: ορίζω τη ζωή
 Δίχως ν' αστροπελεκιστεί απ' τον θάνατο
 Εκείνος που σε μια φουχτιά καθάριου αγέρα
 Θα πει να γεννηθεί γυμνό ένα ρόδο
 Και θα γεννηθεί

Εκείνος που θα 'χει μέσ' στα στήθια του εκατό αιώνες
 Μα θα είναι νέος
 Νέος ωσάν φωνούλα νιόκοπου νερού
 Που χύνεται απ' το πλευρό της μέρας
 Νέος ωσάν βλαστάρι απείραχτου κλαδιού
 Νέος χωρίς ρυτίδα γης μήτε ουρανού σκιά
 Μήτε χαράς αμαρτωλού ευφροσύνη.
 Ψηλά μ' έναν πυρσό από στάχια η λεβεντιά
 Προχωρεί μεσ' στα κύματα και τραγουδάει...

Οδυσσέας Ελύτης, *Ήλιος ο Πρώτος*

Πόσα θαύματα περιγράφει στο παραπάνω απόσπασμα ο Οδυσσέας Ελύτης... Πράγμα που σημαίνει, πόσα θαύματα *μπορεί και είναι σε θέση να δει*. Ίσως επειδή το θαύμα συνέβαινε και μέσα του.

Όχι, δεν έχω σκοπό να κάνω το ψυχογράφημα του ποιητή. Θέλω απλώς να τονίσω ότι αυτό που πήραμε εξ ορισμού ως δεδομένο: «Δεν γίνονται σήμερα θαύματα», είναι μεν αλήθεια, αλλά ως ένα σημείο. Είναι αλήθεια ότι δεν γίνονται ίσως οι υπερβατικές θεαματικές πράξεις που εντυπωσιάζουν.

Σίγουρα όμως, το θαύμα δεν εξαντλείται στις πράξεις αυτές. Υπάρχει το θαύμα της καθημερινότητας –όχι βέβαια της στείρας επαναλαμβανόμενης καθημερινότητας– που χρειάζεται εκλεπτυσμένα αισθητήρια για να γίνει αντιληπτό. Όταν όμως μπορέσουμε και εισβάλλουμε στο χώρο αυτού του θαύματος, τότε θα αφήσουμε χώρο και για τα άλλο, το... εντυπωσιακό θαύμα.

Μόνο που τότε –όπως λένε οι άγιοι που ζουν στο χώρο αυτό– δεν θα μας φαίνεται πια τίποτε εντυπωσιακό, το «θαύμα» θα έχει απλώς τη σφραγίδα της φυσικότητας και της αρμονίας.

Μπορούμε άραγε να «λεπύνουμε» τις αισθήσεις μας, ώστε να δούμε και να ψηλαφίσουμε (όχι απλώς ν' ακούσουμε) τα καλέσματα του Θεού, τα μικρά αυτά καθημερινά θαύματα; Αν ναι, τότε θα μπορέσουμε να περιδιαβούμε στο λαμπρό χώρο του θαυμαστού, ίσως και να γίνουμε φορείς του.

Νομίζω πως είναι πια καιρός να αναρωτηθούμε, πόσο βαθιά είμαστε ριζωμένοι στον κόσμο αυτό, πόσο αλλοιωμένες είναι οι αισθήσεις μας από την κοσμικότητα. Και τι εννοώ με τη λέξη «κοσμικότητα»; Εννοώ το βαθμό στον οποίο έχουμε βουτηξει μέσα σε ό,τι αφορά την επιφανειακή καθημερινότητα.

Είτε αυτό λέγεται αγώνας επιβίωσης, είτε λέγεται αγώνας εντυπωσιασμού, καριέρας... Είτε ακόμη πόσο βουτηγμένοι είμαστε στη λογική της τηλεόρασης, του υπο-πολιτισμού, των προτύπων, της άξεστης «ευημερίας» και του χονδροειδούς καταναλωτισμού.

Κι όμως, αυτός είναι ο κόσμος στον οποίο περιμένουμε να δούμε τα θαύματα.

Αν είμαστε ολοκληρωτικά χωμένοι μέσα του, ψυχή και σώματι, αν έχει αλώσει και την ψυχή και το κορμί μας, τότε δύσκολα, πολύ δύσκολα, θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε τα μικρά θαύματα της καθημερινότητας, που θα μας οδηγήσουν στα υψηλά, υπερβατικά θαύματα...

Ανάλογη είναι η αντιμετώπιση των θαυμάτων από τους Πατέρες της Εκκλησίας. Ως παράδειγμα, ανάμεσα σε πάρα πολλά, θα ήθελα να αναφέρω αυτό του Νικήτα Στηθάτου, ο οποίος έγραψε τη βιογραφία του Αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου. Στην αρχή λοιπόν του κεφαλαίου που αρχίζει να μιλά για τα θαύματά του, αναφέρει:

Αλλ' όμως, είναι καιρός, αφού μνημονεύσουμε μερικά από τα θαύματα αυτού, του οποίου όλος ο βίος ήταν μέγα θαύμα (η υπογράμμιση δική μας) και ακόμη περισσότερο ο λόγος της σοφίας του Θεού και της γνώσεως, τον οποίο κατεπλούτισε διά της εμπνεύσεως του Πνεύματος όπως οι απόστολοι, να κατευθύνουμε τον λόγο προς την μακαρία τελευτή του.

Βλέπουμε λοιπόν ότι αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία και βάρος δεν είναι τα επιμέρους θαύματα του αγίου, αλλά το θαύμα ολόκληρης της ζωής του. Και ποιο είναι συγκεκριμένα αυτό; Το ότι δέχτηκε το Άγιο Πνεύμα, το οποίο τον ενέπνευσε για να κατανοήσει και να βιώσει τη σοφία του Θεού. Το γεγονός δηλαδή ότι κατάφερε, μέσα από την καθημερινή του ασκητική, να γίνει «δοχείο» του Αγίου Πνεύματος.

Αναμφίβολα, στο σύγχρονο κόσμο δεν έχουμε ούτε τις συνθήκες ούτε τα ερεθίσματα, απ' όπου θα μπορούσαν να αναδυθούν τα θαύματα. Έχουμε όμως κάτι που ίσως μακροπρόθεσμα μας οδηγήσει σε δρόμους αναπάντεχους: Την υπαρξιακή παρακμή μας και τα αδιέξοδά της.

Αυτό επειδή, όταν «πιάσουμε πάτο» μπορούμε να ελπίζουμε σε κάποιο ισχυρό σοκ που θα μας αφυπνίσει στην πορεία προς τον Θεό... Και τότε, θα Τον συναντήσουμε... Και η συνάντηση αυτή, από μόνη της, είναι ύψιστο θαύμα.

Κάλπικα Θαύματα

Στον αντίποδα της πενίας των θαυμάτων που χαρακτηρίζει την εποχή μας, έχουμε ένα φαινόμενο που δεν μπορούμε να μην το σχολιάσουμε εδώ: Το φαινόμενο των «κάλπικων θαυμάτων», που αποτελεί ένα από τα καλύτερα «δολώματα» για κάθε αφελή, που η θρησκευτικότητά του εξαντλείται σε υστερικές συναισθηματικές εξάρσεις.

Μέσα από «κάλπικα θαύματα» χειραγωγούνται εύκολα μεγάλες μάζες ανθρώπων, ειδικά όταν έχουν μάθει να καταναλώνουν άκριτα τον όγκο της πληροφορίας (σ' αυτό βοηθά η τηλεόραση σε... βαθμό κακουργήματος!) ενώ οι πιο σκεπτικιστές μπερδεύονται, μη γνωρίζοντας πώς να ξεχωρίσουν το γνήσιο από το νοθευμένο.

Δεν θα μιλήσουμε βέβαια για τα τεράστια οικονομικά οφέλη των «θαυματοποιών», τα οποία είναι αυτονόητα. Κατά τη γνώμη μου όμως, αυτό δεν είναι το χειρότερο. Το πραγματικό κακό που επιφέρουν είναι η πνευματική σύγχυση, αλλά και η ίδια η βεβήλωση του γεγονότος του θαύματος.

Ίσως θα μπορούσαμε να δώσουμε μια «πρόχειρη» –όχι όμως κατ' ανάγκη λανθασμένη– απάντηση στο ερώτημα «Γιατί δεν γίνονται θαύματα σήμερα;»: Επειδή σήμερα πλήθυναν οι «θαυματοποιοί», που φράζουν την πορεία προς το αληθινό θαύμα.

Οφείλουμε βέβαια να πούμε ότι αυτά τα «φτιαχτά θαύματα» έχουν ημερομηνία λήξεως, ξεχνιούνται γρήγορα και τελικά, δεν αφομοιώνονται, ούτε ενσωματώνονται στη ζωή των πιστών.

Ήδη άλλωστε από την εποχή του αποστόλου Παύλου τα κάλπικα θαύματα είχαν εισβάλει στη θρησκευτική ζωή, γι' αυτό κι ο ίδιος, μέσα από τις επιστολές του, εφιστά την προσοχή των πιστών απέναντι το φαινόμενο αυτό.

Και δεν σταματά εκεί. Προβλέπει ότι το φαινόμενο θα εξαπλωθεί στους αιώνες και προτρέπει την ανάλογη επαγρύπνηση. Η ανάγκη του ανθρώπου όμως για το υπερβατικό, η ανάγκη του για τον ίδιο τον Θεό (ανάγκη που ποτέ δεν έσβησε γιατί είναι εγγενής της ανθρώπινης φύσης), τον κάνει θύμα τού κάθε «αετονύχη του πνεύματος», όταν η ανάγκη αυτή αποχωριστεί από την αγία αναφορά της.

Όταν το Θαύμα Γίνεται Ζωή

Με την ίδια ερώτηση που απασχολεί το κείμενο αυτό που τώρα διαβάσετε (*Γιατί δεν γίνονται σήμερα θαύματα;*), ασχολήθηκε πριν από αιώνες ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στη ΣΤ' Ομιλία του για την Α' Προς Κορινθίους Επιστολή του Απ. Παύλου. Θεωρώ ότι η οπτική του και τα λόγια του είναι διαχρονικά.

Κατ' αρχήν κάνει το θεμελιακό διαχωρισμό μεταξύ αυτών που του απευθύνουν την ερώτηση: Τους διαχωρίζει σ' αυτούς που ρωτάνε από απιστία (δηλαδή ρωτούν για το σήμερα επειδή πιστεύουν ότι δεν έγιναν θαύματα ούτε κατά την εποχή των Αποστόλων), και σ' αυτούς που ρωτούν επειδή πραγματικά θέλουν να μάθουν.

Πιστεύω ότι στις ίδιες «ομάδες» χωρίζονται οι αναζητητές και σήμερα. Στους πρώτους λοιπόν, σ' αυτούς δηλαδή που ρωτούν από απιστία, απαντά:

Εάν λοιπόν δεν συνέβησαν σημεία τότε, πώς έπειθαν, ενώ εξεδιώκοντο και κατεδιώκοντο και έτρεμον και εφυλακίζοντο και ενώ έγιναν κοινοί εχθροί της οικουμένης και όλοι τούς κακομετεχειρίζοντο και αυτοί δεν είχαν τίποτε που να τους βοηθήσει, ούτε λόγο, ούτε λαμπρότητα, ούτε πλούτο, ούτε λαμπρή πόλη, ούτε έθνος, ούτε καταγωγή, ούτε εντυπωσιακό επάγγελμα, ούτε δόξα, ούτε τίποτε άλλο από τα παρόμοια, αλλά είχαν όλα τα αντίθετα, απλοϊκότητα, ευτέλεια, πενία, μίσος, απέχθεια, και όμως, ενώ ήσαν αντιμέτωποι

προς ολόκληρα πλήθη ανθρώπων και ενώ τέτοιο ήταν το περιεχόμενο του κηρύγματός τους, πώς έπειθαν; Διότι βεβαίως, οι εντολές είχαν ως συνέπεια πολύ μόχθο και τα δόγματα πολλούς κινδύνους· επιπλέον, αυτοί που άκουγαν το κήρυγμα και επρόκειτο να πειστούν είχαν συνηθίσει στη φιληδονία, και μέθη... Πες μου λοιπόν, πώς τους έπεισαν; Από πού είχαν την πειστικότητα; ... Εάν δηλαδή έπεισαν χωρίς θαύματα, το θαύμα φαίνεται πολύ μεγαλύτερο. Το ότι λοιπόν δεν γίνονται τώρα θαύματα μην το θεωρείς απόδειξη τού ότι δεν έγιναν θαύματα τότε...

Στη συνέχεια αναφέρεται στους άλλους που πραγματικά ενδιαφέρονται να μάθουν γιατί τότε τα θαύματα γίνονταν (και άρα ήταν χρήσιμα) και γιατί τώρα δεν γίνονται (άρα δεν είναι χρήσιμα). Η απάντησή του ουσιαστικά εστιάζεται στο ότι τα πρώτα θαύματα γίνονταν στα πλαίσια της αποκάλυψης του Θεού και της φανέρωσής Του στους ανθρώπους.

Στη σημερινή εποχή όμως (κι αυτό νομίζω ισχύει για κάθε «σημερινή εποχή»), δεν υπάρχει αυτή η ανάγκη, γιατί ήδη η θεϊκή αποκάλυψη συνέβη. Ο ενδεχόμενος «καταιγισμός» θαυμάτων θα σήμαινε βιασμό της ανθρώπινης πίστης. Αυτό όμως αντιβαίνει στο σεβασμό του Θεού προς την ανθρώπινη ελευθερία:

... Ποιος λοιπόν δεν θα τον προσκυνήσει και δεν θα τον θεωρήσει Θεό όταν θα βλέπει τους ουρανούς να ανοίγουν και τον ίδιο τον Χριστό να έρχεται επί των νεφελών, και όλο το πλήθος των ουρανίων δυνάμεων... Πες μου λοιπόν, άραγε η προσκύνηση εκείνη και η γνώση θα θεωρηθούν πίστη; Καθόλου... Διότι το έκανε η ανάγκη και το ολοφάνερο των όσων είδε, και το πράγμα δεν είναι αποτέλεσμα της βουλήσεως, αλλά η διάνοια ειλικύσθη από το μέγεθος των όσων είδε. Όσο λοιπόν φανερώτερα και αναγκαστικότερα είναι τα γινόμενα, τόσο ελαττούται η θέση της πίστεως· διά τούτο τώρα δεν γίνονται θαύματα. Και ότι τούτο έτσι είναι, άκουσε τι λέει προς τον Θωμά: «Μακάριοι οι μη ιδόντες και πιστεύσαντες». Λοιπόν, όσο φανερώτερο αποδειχθεί το θαύμα, τόσο ελαττούται ο μισθός της πίστεως. Όστε, αν εγίνοντο και τώρα σημεία, θα συνέβαινε το ίδιο.

Θα πρέπει λοιπόν να το πάρουμε απόφαση ότι η ζωή στις μέρες μας είναι καταδικασμένη να είναι «στεγνή» από θαύματα, από το υπερβατικό στοιχείο, από τη μυστική φανέρωση του Θεού; Δεν νομίζω ότι θα επέτρεπε ποτέ ο Θεός τη διαιώνιση τέτοιου είδους απελπισίας.

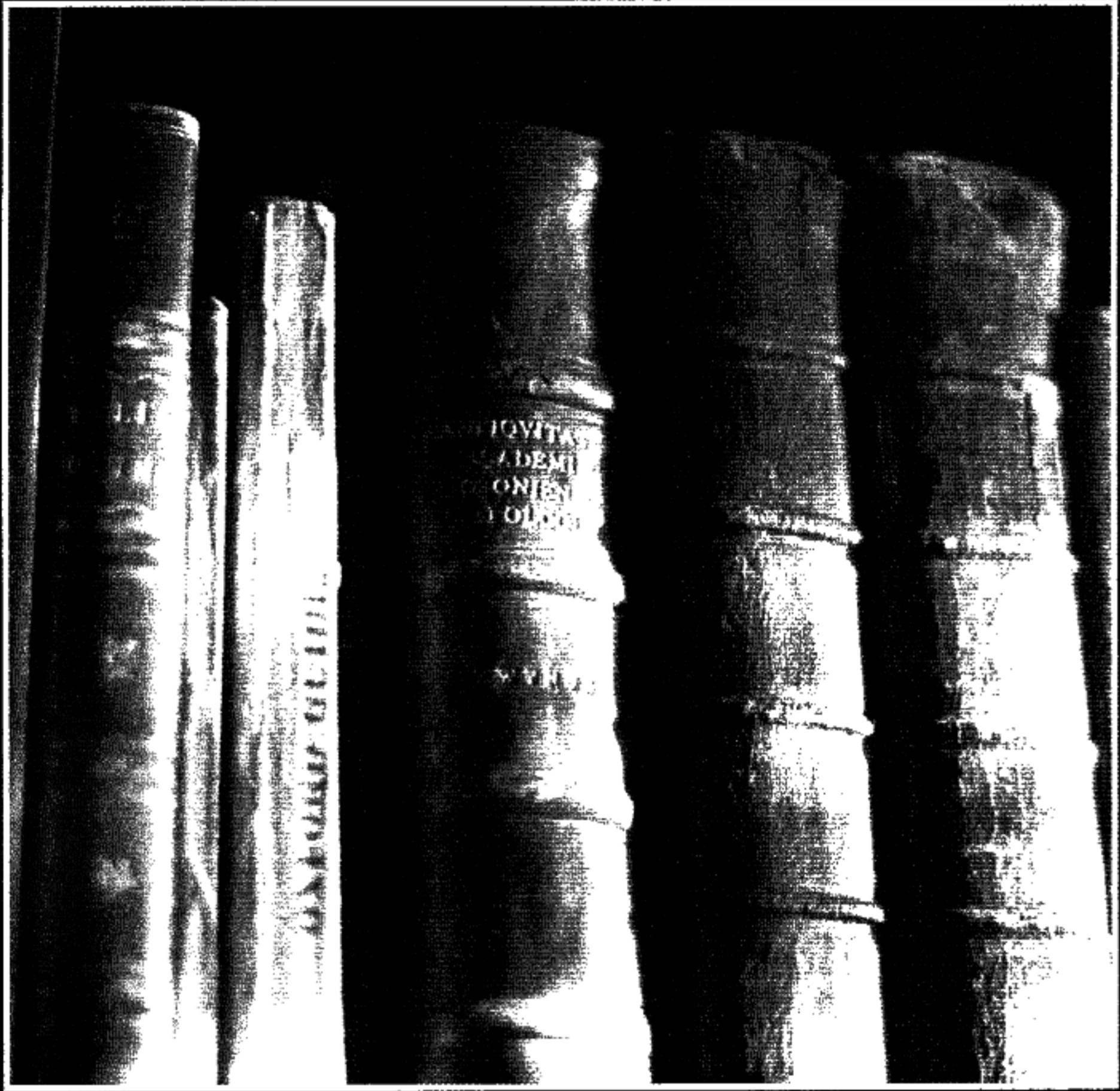
Όταν χαράξει η αυγή κι ανατείλει ο ήλιος στις καρδιές μας... εξέρχεται... ο πραγματικός άνθρωπος προς την πραγματική εργασία του, και χρησιμοποιώντας το φως ανεβαίνει την οδό ή ανυψώνεται προς τα αιώνια όρη και

μ' αυτό το φως καθίσταται επόπτης των υπερκοσμίων πραγμάτων... Διότι δεν ανεβαίνει με τα φανταστικά φτερά της διάνοιας, η οποία περιπολεί τα πάντα σαν τυφλή... Αλλά ανεβαίνει πραγματικά με άρρητη δύναμη πνεύματος και με πνευματική και άρρητη βοήθεια, ακούει τα άρρητα ρήματα και βλέπει τα αθέατα και τότε παραδίδεται και γίνεται ολόκληρος του θαύματος... Από αυτό (το Άγιο Πνεύμα) προέρχονται και άλλες ποικίλες θαυμαποιίες, και η διόραση και η πρόραση, ακόμη και πραγμάτων που συμβαίνουν κάπου μακριά, ώστε να εκτυλλίσσονται κάτω από τους οφθαλμούς τους...

Αγ. Γρηγορίου του Παλαμά, *Προς Ιωάννην και Θεόδωρον τους Φιλοσόφους*

... Και τότε, δεν θα ασχολούμαστε με το αν γίνονται ή δεν γίνονται θαύματα, με τη φύση των θαυμάτων και με τις αιτίες τους. Τότε, θα έχουμε αφομοιωθεί ολοκληρωτικά από το θαύμα.

«Αποθνήσκοντες και ταυτόχρονα ζώντες, παιδευόμενοι και μη θανατούμενοι, λυπούμενοι αλλά πάντα χαίροντες, μηδέν έχοντες και πάντα κατέχοντες...». Το θαύμα θα είναι η ίδια η ζωή μας...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη (Μυθολογική)*, Ι. Ν. Ζαχαρόπουλου,
Αριστοτέλης, *Ελάσσονα 2 (Μηχανικά)*, Κάκτος
Ηλίας Βουλγαράκης *Χριστιανισμός και Κόσμος*, Αρμός
Χρήστος Γιανναράς, *Το Προνόμιο της Απελπισίας*, Γρηγόρη
Πέτρος Γράβιγγερ *Η Επιστήμη των Δονήσεων*, Βιβλιοθήκη της Σφιγγός
π. Δανιήλ Γούβαλη *Το Θαύμα της Πίστεως*
Διογένης Λαέρτιος, *Επίκουρος (Κύριαι Δόξαι)*, Κάκτος
Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, *Γρηγορίου Παλαμά Έργα*, Πατερικά Εκδόσεις
«Γρηγόριος ο Παλαμάς»
Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, *Ι. Χρυσοστόμου Έργα*, Πατερικά Εκδόσεις «Γρη-
γόριος ο Παλαμάς»
Οδυσσέας Ελύτης, *Το Μονόγραμμα*, Ίκαρος
Οδυσσέας Ελύτης, *Ήλιος ο Πρώτος*, Ίκαρος
Παύλος Ευδοκίμωφ, *Η Πάλη με τον Θεόν*, Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών
Ηρόδοτος, *Ερατώ*, μτφ. Ευάγγελου Πανέτσου, Ι.Ν. Ζαχαρόπουλου
Ηρόδοτος, *Ουρανία*, μτφ. Ευάγγελου Πανέτσου, Ι.Ν. Ζαχαρόπουλου
Θεοφανώ Καλογιάννη, *Άνοιξον, ο χρόνος είναι μια πόρτα κλειστή*, Εστία
Χρήστος Καρακόλης, *Η Θεολογική Σημασία των Θαυμάτων στο κατά Ιωάννην
Ευαγγέλιο*, Πουρναράς
π. Ιωάννης Κωσιώφ, *Πίστη και λογική*
Κέλσος, *Αληθής Λόγος*, Θύραθεν-Επιλογή
Στελίνα Μαργαριτίδου, *Έλληνες Μάγοι του 20^{ου} αιώνα*, Αρχέτυπο
Παναγιώτης Μαρίνης, *Η Ελληνική Θρησκεία*, Ελεύθερη Σκέψη
Α. Μπέιλη, *Το Φως της Ψυχής*, Κέδρος
Α. Μπέιλη, *Μύηση Ανθρώπινη και Ηλιακή*, Κέδρος
Α. Μπέιλη, *Πραγματεία επί της Λευκής Μαγείας*, Κέδρος
Α. Μπέιλη, *Πραγματεία επί των Επτά Ακτίνων*, IV Εσωτέρα Θεραπευτική, Κέδρος
Όμηρος, *Ιλιάδα*, μτφ. Α.Παπαγιάννη-Ν.Σηφάκι, Πάπυρος
Ιωάννης Δ. Πασσάς, *Τα Ορφικά*, Εγκυκλοπαίδεια του «Ήλιου»
Γεώργιος Πατρώνος, *Η Ιστορική Πορεία Του Ιησού*, Δόμος

- Πausανίας, *Αττικά*, μτφ. Νικ. Παπαχατζή, Ε. και Μ. Ζαχαρόπουλου ΕΠΕ
 Πausανίας, *Κορινθιακά*, μτφ. Γ. Κορδάτου, Ε. και Μ. Ζαχαρόπουλου ΕΠΕ
 Πausανίας, *Λακωνικά*, μτφ. Κ. Ψυχογιού, Ι. και Π. Ζαχαρόπουλου
 Πausανίας, *Μεσσηνιακά*, μτφ. Γ. Κορδάτου, Ι. και Π. Ζαχαρόπουλου
 Πausανίας, *Φωκικά*, μτφ. Νικ. Παπαχατζή, Ι.Ν. Ζαχαρόπουλος
 Πλάτων, *Νόμοι*, Κάκτος
 Πλούταρχος, *Θησεύς*, μτφ. Αν. Λαζάρου, Ε. και Μ. Ζαχαρόπουλου ΕΠΕ
 Πλούταρχος, *Θεμιστοκλής*, μτφ. Θ. Γ. Παπακωνσταντίου, Ε. και Μ. Ζαχαρόπουλου ΕΠΕ
 Πορφύριος, *Κατά Χριστιανών*, Θύραθεν
 Βλάσης Γ. Ρασσιάς, *Υπέρ της των Ελλήνων Νόσου*, τόμοι Α', Β', Γ'
 π. Σεραφείμ Ρόουζ, *Η Ορθοδοξία και η Θρησκεία του Μέλλοντος*, Εγρήγορη
 Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Οι Αρχαίες Θρησκείες και η Προχριστιανική Θρησκευτικότητα*
 Σαλούσιος, *Περί Θεών και Κόσμου*, Ιδεοθέατρον-Διμελή
 Αρχιμανδρίτης Σωφρόνιος, *Οψόμεθα τον Θεόν Καθώς Εστί*, Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ Αγγλίας
 π. Φιλόθεος Φάρος, *Ήθος Άηθες*, Ακρίτας
 Φιλοκαλία των Νηπτικών και Ασκητικών, *Συμεών ο Νέος Θεολόγος*, Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»
 Θεόδωρος Μ. Χριστίδης, *Χάος και Πιθανολογική Αιπιότητα: Μεταξύ Προκαθορισμού και Τύχης*, Βάνιας
Χαρίσματα και Χαρισματούχοι (3 βιβλία), έκδ. Ιεράς Μονής Παρακλήτου.
 Κ. Κερένυϊ, *Η Μυθολογία των Ελλήνων*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα
 Άντονι Μπλουμ (Αντώνιος του Σουρόζ), *Πορεία και Συνάντηση*, Ακρίτας
 Φ. Ντοστογιέφσκυ, *Αδελφοί Καραμάζοφ*, τόμος β', Γκοβόστη (Ο μονόλογος του Μεγάλου Ιεροεξεταστή)
 Ρόμπερτ Νατζέμυ, *Αυτοθεραπεία, Αρμονική Ζωή*
 Ίρα Προγκώφ, *Το Ανθρώπινο Πεπρωμένο*, Αντινέα
 Ερνστ Φίσερ, *Η Αναγκαιότητα της Τέχνης*, Θεμέλιο
 Fridjof, Capra, *Το Ταό και η Φυσική*, Ωρόρα
 E.R., Dodds, *Οι Έλληνες και το Παράλογο*, Καρδαμίτσας,
 Betty, Eadie, *Embracing the Light- Psychic Healing*, Bantam Books
 A.J., Festugiere, *Ο Επίκουρος και οι θεοί του*, Θύραθεν
 Jonathan, Goldman, *Healing Sounds*, Healing Arts Press
 John, Gribbin, *Κβαντική Φυσική και Πραγματικότητα*, Ωρόρα
 D.S., Hutchinson, *Επίκουρος*, Θύραθεν
 S., Wolinski, *Κβαντική Συνειδητικότητα*, Έσοπρον

- Joseph, Campbell, *The Masks of God: Oriental Mythology*, Penguin, Middlesex
 C. S., Lewis, *Miracles*, HarperCollins
 Kyriakos, Markides, *The Magus of Strovolos – The Extraordinary World of a
 Spiritual Healer*, Penguin, Arkana
 Dr. Kenneth, Pelletier, *Sound Mind, Sound Body*, Simon & Schuster
 Joseph, Riel, *Sacred Vowels*, Inner Traditions
 John Strohmeier, and Peter Westbrook, *Πυθαγόρας, Αρχέτυπο*
 Maureen O' Sullivan, *The Four Seasons of Greek Philosophy*, Eustathiadis pub.
 Richard H., Wilkinson, *Symbol and Magic in Egyptian Art*, Thames and
 Hudson, London

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΣΤ', Εκδοτική Αθηνών

Λεξικό Σουίδα, Θύραθεν

Περιοδικό *Αέροπος*, τεύχος 16, Μάριος Δημόπουλος: «Οι Ορφικοί και το Σύμπαν»

Περιοδικό *Σύναξη*, τεύχος 17

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο **Στέφανος Ελμάζης** είναι συγγραφέας και εκδότης των εκδόσεων Αρχέτυπο, του περιοδικού *ΑΒΑΤΟΝ* και του περιοδικού *mystery*. Ζει κι εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

Η **Μαρία Σταματιάδου** είναι Νομικός και αρχισυντάκτρια του περιοδικού *ΑΒΑΤΟΝ*. Από τις εκδόσεις Αρχέτυπο κυκλοφορεί το βιβλίο της *Μοναχισμός*. Ζει κι εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

Ο **Σπύρος Μακρής** είναι ερευνητής και συγγραφέας. Από τις εκδόσεις Αρχέτυπο κυκλοφορούν τα βιβλία του *Οικοδύναμη*, *το Ελληνικό Φενγκ Σούι*, και *Αμαζόνες*. Ζει κι εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **Χρήστος Ζ. Κώνστας** είναι ηλεκτρονικός. Από τις εκδόσεις Αρχέτυπο κυκλοφορεί το βιβλίο του *Ψυχοϊστορία. Μια Επαναστατική Μέθοδος Πρόβλεψης του Μέλλοντος*. Ζει κι εργάζεται στη Σύρο.

Ο **Γιώργος Ιωαννίδης** είναι ψυχολόγος ψυχαναλυτικής κατεύθυνσης και αρχισυντάκτης του περιοδικού *mystery*. Από τις εκδόσεις Αρχέτυπο κυκλοφορούν τα βιβλία του: *Ο Δρόμος του Βουβαλιού* και *Το Ιερό Δισκοπότηρο*, ενώ σύντομα θα κυκλοφορήσει και το τελευταίο του βιβλίο *Δαίμονες: Οι Σκοτεινοί Άγγελοι*. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

Ο **Άγγελος Βιαννίτης** είναι ψυχολόγος, ψυχοθεραπευτής και κλινικός υπνοθεραπευτής. Έχει ειδικευτεί στην ανάλυση ονείρων και στις εφαρμογές DreamWork με τον S. K. Williams. Από το 1998 διευθύνει το Ονειρικό Εργαστήριο, διοργανώνοντας σεμινάρια και εργαστήρια με θέμα την ανάλυση και ερμηνεία των ονείρων, το συνειδητό ονείρεμα και τη Θιβετανική Ονειρική Γιόγκα.

Η **Χαρίτα Μήνη** είναι κλασική φιλόλογος με μεταπτυχιακές σπουδές στην ψυχολογία, καθώς και συγγραφέας πολλών βιβλίων. Από τις εκδόσεις Αρχέτυπο κυκλοφορεί το έργο της *Νεοπαγανισμός: Η Αναγέννηση της Αρχαίας Θρησκείας*.

Ο **Σπύρος Ν. Ζωίδης** έχει σπουδάσει Πολιτικές Επιστήμες και ειδικεύτηκε στην οικονομία και στα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Σταδιοδρομεί στον Ιδιωτικό Τομέα ως στέλεχος επιχειρήσεων. Ασχολείται με τη φιλοσοφία και κυρίως με την επίδραση του αρχέτυπου συμβολισμού στην τέχνη και ιδιαίτερα στην ποίηση. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Θερμός** είναι διδάκτωρ Θεολογίας και ψυχίατρος παιδιών και εφήβων. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **Ντέμης Κυριάκου** είναι ψυχίατρος-δραματοθεραπευτής-ομοιοπαθητικός, τακτικό μέλος της Βρετανικής Ένωσης Δραματοθεραπευτών και της Liga Homeopathica Internationalis. Ζει κι εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

Η **Ερατώ Τριανταφυλλίδη** σπούδασε Νομική. Εργάστηκε στον ΕΟΤ και σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν στα Τουριστικά Θέματα. Σήμερα είναι Δημόσιος Υπάλληλος «μετανοητής», όπως λέει η ίδια. Ζει κι εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **Δημήτρης Τσιγγάνης** σπούδασε Νομική. Είναι μέλος του Διεθνούς Δικτύου Εκπαιδευτών Εσωτέρας Θεραπευτικής. Ζει κι εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **Γιάννης Καρυπίδης** είναι σκηνοθέτης και ασχολείται με την καταγραφή εθίμων και παραδόσεων της Ελλάδας. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

Ο **Νικήτας Κοράλης** έχει σπουδάσει αρχιτεκτονική και φιλοσοφία. Είναι επισκέπτης καθηγητής σε διάφορα πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Η **Αλκμήνη Παπασταματίου** είναι φιλόλογος και κοινωνιολόγος. Ζει κι εργάζεται στην Αθήνα.

Ο **Τζον Στρόχημπερ** μελέτησε Ελληνικά και Λατινικά στο πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον και στο πανεπιστήμιο Brown. Έχει επιμεληθεί πολλά βιβλία, μεταξύ των οποίων τελευταία μια σειρά κειμένων του Μαχάτμα Γκάντι. Ζει στο Μπέρκλεϋ, στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α.

Ο **Πήτερ Γουέσμπρουκ** έχει γράψει κι έχει δώσει διαλέξεις σε πολλές χώρες του κόσμου πάνω στις ιερές επιστήμες και στη μουσική κοσμολογία. Είναι μουσικός και μουσικολόγος και ζει στο Σίλβερ Σπρινγκ τού Μέριλαντ, στις Η.Π.Α.

Πρόκειται για παρέκκλιση από το φυσικό νόμο ή μήπως ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή για αποκατάστασή του; Αντιτίθενται στην επιστήμη ή απλώς φανερώνουν τα αδύναμα σημεία της; Συνδέονται με μία θρησκεία ή μήπως «ανήκουν» σε όλες τις θρησκείες όλων των αιώνων; Ένα μοναδικό βιβλίο για το θαύμα και την «τέχνη» του στην Αρχαία Ελλάδα, το θαύμα της εσωτερικής μεταμόρφωσης, το έργο μεγάλων «θαυματουργών θεραπευτών», το θαύμα των αγαθμάτων που μιλούν και της άψυχης ύλης που «εμψυχώνεται», την παράδοση των αναστενάρηδων, το θαύμα στη χριστιανική παράδοση και το ίδιο το θαύμα της Θείας Λειτουργίας. Μια διεισδυτική ματιά στη βαθύτερη ουσία των θαυμάτων, μέσα από τη μυστική Καμπάλα, την επιστήμη και όλες τις μεγάλες παραδόσεις του κόσμου...

Το διαχρονικό μυστήριο του θαύματος διερευνούμε σε αυτό το βιβλίο, καρπό συλλογικής προσπάθειας ερευνητών και επιστημόνων που μελετούν εδώ και καιρό το θέμα:

Στέφανος Ελμάζης • Χρήστος Ζ. Κώνστας • Χαρίτα Μήνη
π. Βασίλειος Θερμός • Σπύρος Μακρής • Δημήτρης Τσιγγάνης
Νικήτας Κοράλης • Τζον Στρόμμερ • Πήτερ Γουέστμπρουκ
Άγγελος Βιαννίτης • Σπύρος Ζωίδης • Γιώργος Πωσαννίδης
Ντέμης Κυριάκου • Ερατώ Τριανταφυλλίδη • Αλκμήνη Παπασταματίου
Γιάννης Καρυπίδης • Μαρία Σταματιάδου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΡΧΕΤΥΡΑ

13 €

Συμπεριλαμβάνεται Φ.Π.Α.

BY KRASODAD

**Η ΣΑΡΩΣΗ & Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΥ, ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΟΝ...**

“KRASODAD”

**ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΑΥΤΗΣ
ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝΕ ΚΟΙΝΩΝΟΙ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΟΣΟΙ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ
ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΤΟ
ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝΕ.**

**ΕΥΕΛΠΙΣΤΩ & ΠΑΡΟΤΡΥΝΩ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΑΡΕΣΣΕΙ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ (& ΟΠΟΤΕ ΜΠΟΡΟΥΝΕ), ΝΑ ΤΟ
ΑΓΟΡΑΣΟΥΝΕ & ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΟΥΝΕ ΕΤΣΙ ΤΟΝ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ & ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΠΟΥ
ΑΝΕΛΑΒΕ ΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ.**

